Jurnalul
cărților esențiale

Dumitru Popescu

MUZEUL DE CEARĂ

Hoffman
Contemporan

Jurnalul Cărților Esențiale

Dumitru Popescu

MUZEUL DE CEARĂ

*

EDIȚIA A II-A

Hoffman

DTP: Hoffman Design
Tipar: Hoffman Print
Coperta: Dumitru Popescu
Redactor: Vasile Vasiescu
Pe copertă: James Ensor, *The Intrigue*, 1911 (detaliu),
The Minneapolis Institute of Art

Prima ediţie a apărut în anul 1984 la Editura Eminescu.

EDITURA HOFFMAN SRL
Fax: 0249 460 218
Tel: 0740.984.910
contact@editurahoffman.ro
www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
POPESCU, DUMITRU
Muzeul de ceară / Dumitru Popescu. -
Caracal: Editura Hoffman, 2021
2 vol.
ISBN 978-606-46-1560-2
Vol. 1. - 2021. - ISBN 978-606-46-1550-3

821.135.1

I

Ce bine e, își zise, să nu te gândești la nimic. Clătină mulțumit cuburile de gheață din paharul înalt, aspirând parfumul discret al băuturii și sorbi câteva picături strivindu-le de cerul gurii, pe jumătate atent pe jumătate indiferent la senzația cunoscută, compusă, întortocheată. Conștiința că se autoironizează îi aduse pe buze un imperceptibil surâs. Niciodată nu-i reușise experimentul. Medicii recomandă: „Nu vă gândiți la nimic zece minute, urmăriți cum vi se îngreunează pleoapele, globii oculari". Închidea ochii și-i strângea până la roșu. Afurisitele gânduri ieșeau pe furiș, ca omizile, unduindu-și micile burdufuri păroase, cucerind podișul interior sau ce era, curățat energic cu numai câteva secunde înainte. Și din nou nu mai rămânea locșor gol, din nou foșgăiala. Sau se iscau din senin ca firele de păianjen, se legau și se țeseau într-o pânză deasă lipită pe meninge și pe retină. Chiar și acum, după ce pronunțase formula magică, ce făcea? gândea. Stătea ca o barcă fără vâsle pe luciul lacului nemișcat. Dar barca se mișca. O purta un curent ascuns, răsuflarea apei, ori pur și simplu mișcarea de rotație a pământului. Evident, nu poți scăpa de

propria natură, dar nu sensul acesta îl avusese exclamația. Știuse bine la ce se referă. Bucuria simțurilor, deschiderea lăuntrică, asta sărbătorea. Aluneca în sine, spre tărâmuri mai adânci. Paradoxal, despovărarea de gânduri – nu de gândurile spontane, ușoare, imponderabile – ducea la o reală interiorizare. Se putea asculta... De pildă, senzația de confort biologic, mulțumirea vaselor sanguine încălzite, dezmierdate. Ciudată anestezie! Doar apăsarea dispărea, povara; restul rămânea neatins, ba ieșea din amorțeală, se încărca de o anumită tensiune.

Se putea defini astfel clipa de după căderea serii, când aștepta la un capăt al mesei ovale din sufragerie, într-o cămașă ușoară și pantaloni scurți, cu picioarele goale în papuci? Se putea defini în multe feluri. De pildă și ca o recâștigare, pentru foarte scurt timp, a gustului singurătății. În cursul zilei izolarea îl deprima, deși uneori o căuta, o dorea, dar prelungindu-se îi crea o psihoză de om părăsit, uitat. Lumea se retrăgea din fața lui ca o maree, lăsându-l pe un teritoriu pustiu, dezolant. O ghicea frământându-se în larg puternică, neliniștită, grandioasă și amenințătoare. Pătrundea până la el un ecou vag (acest ecou se afla poate în urechi) de clevetire, de conspirație, făcându-l să-și închipuie că împotriva lui complotează. O cunoștea bine și știa că e de ajuns să pierzi o singură dată contactul ca să-ți devină potrivnică, să ajungi din favorit indezirabil. În timp ce aici, acum, departe de a-l speria, singurătatea îl îmbrățișa și mângâia dezinteresată. Auzea lumea în jur, dar o lume cuminte, supusă, fidelă; potolita ei agitație de dincolo de uși avea ca obiect, cu certitudine, nu vreo conjurație agresivă, ci lucrul pentru el, pentru confortul și bunăstarea sa, pentru deplina lui mulțumire trupească și sufletească.

Și așa putea fi definită: clipa reintrării în certitudine. Când toate măsurile de precauție devin inutile, când nu mai ai nevoie de un grilaj de fier forjat ca la banca de tezaur, când nu te mai interesează confuzul zgomot înconjurător, din care oricând poți selecta note cu încărcătură dubioasă, gata să se transforme în bubuituri, în trăsnete, în șuierături. Când îți poți răsturna indiferent capul pe spătarul de piele și freca încet talpa goală de covorul mătăsos, răcoritor, cu un sentiment de securitate și libertate garantat de zidurile groase ale micuței cetăți, de frontul închis ermetic al supușilor, de admirația și devotamentul lor. Lumea se topea pe fundul sondei de cristal, o dată cu sonorele cuburi de gheață, și o sorbea într-o dulce și odihnitoare detașare, ca un căpcăun îmblânzit.

Și spațiul îl despresura. Cu cât se închidea mai bine în fortăreață, cu atât această dimensiune a vieții se lărgea, conectându-l direct universului. Treceau prin el, ca printr-un paratrăsnet, efluvii misterioase, îndepărtate, mesaje și semnale obscure, o bolboroseală frenetică, ceea ce dincolo nu se întâmpla niciodată. Asemenea emoții mai putea încerca doar în fața oceanului, a munților, a marilor păduri. Acum însă ieșeau la iveală singure, fără niciun impuls imediat, vizibil, imensitățile se mutau în sine răvășindu-l cu o binefăcătoare baie de neant.

Apoi timpul. Nu-l mai simțea de plumb, ca foiță subțire mulată pe umeri și pe creștet, pe inimă și pe ochi, sau bloc greu, incasabil. De fapt nu-l mai simțea deloc, dispărea. Trăia în afara acestei categorii tiranice, ieșea din detenția în minute. Nu mai auzea împroșcând alicele sau lovindu-i tâmplele pliscul de ciocănitoare. A te plasa dincolo de timp, a-l face neputincios pentru o oră, pentru o jumătate de oră,

ce performanță! Cum ajungea aici? Nu ținea să-și explice. Puteau să țăcăne toate ceasornicele din lume – avea și el la mână unul cu un minutar neliniștit –, nu-i mai spuneau nimic. Mașinării fără rost, mișcare în sine, aparență.

Își pregăti al doilea pahar cu aerul că-și administrează medicamentația după regulile precise ale unui tratament homeopatic. Cunoștea foarte bine ordinea efectelor. Acum urma ultimul: uitarea. Amintirile zilei se topeau ca o scamă de fum în văzduhul limpede, lacom, se prăbușeau brusc în beznă precum o grămadă de lucruri într-o cameră după stingerea becului. Vârful scamatoriei: liniștea de vată, de spital, ecranul alb, pur. Se curăța în uitare ca într-un botez. Redevenea prunc, mintea se imacula. De aici încolo putea aștepta ca mâna destinului să scrie o altă frază dar nu-l zorea căci nu-l încerca nicio curiozitate.

De la o vreme reușea să se însoțească în această aventură. Înainte se bucura de reușită și atât. Se mulțumea să constate binele și nu accepta să piardă nicio picătură din el obosindu-se să-l fotografieze, să-l înțeleagă. Nici acum nu înțelegea, dar vedea. Cu o a doua pereche de ochi observa cum se leapădă și se eliberează. Desigur, numai pe un prag, dar de unde poți să întinzi mâna, să cobori sau să urci, să faci tot felul de năstrușnicii. Dedublarea îl costa ceva. Insidios, la marginea ei își făcea apariția, foarte eterică deocamdată, neliniștea. Nici neliniștea nu se străduia să o înțeleagă, dar ghicea că e legată de efemerul stărilor de grație. Vedea mai clar, încă de la început, sfârșitul lor. Și, când înainte de a gusta o plăcere te gândești că se și termină ce plăcere mai e? Astea sunt renghiurile pe care ți le joacă întotdeauna cunoașterea! Îi veni să râdă de prețiozitatea ideii cu aceeași conștiință orgolioasă că se autoironizează.

Cineva intrase să mai aprindă un bec, lamentându-se cu o voce dulce, melodioasă, că fusese lăsat aproape în întuneric... și singurel... și părăsit și... și... Buzele țuguiate ca de copil alintat – el fiind evident copilul – i se lipiră de obraz într-o sărutare castă, sărutare de credincios pe argintul icoanei. Surâse absent fără să întoarcă privirea. Se obișnuise cu scurtele incursiuni în imperiul liniștii, motivate de nevoi practice imediate și transformate de fiecare dată, după un protocol anume, în mici ritualuri afective. Fulgurantele prezențe nu-l deranjau, dimpotrivă, adăugau și ele, în aerul narcisiac suprasaturat, o picătură de narcotic, o aromă moleșitoare. Îndepărtându-se, vocea nu mai simula candoarea copilului râzgâiat, ci reproșul unei mame către alte mame ale aceluiași odor ieșit pentru un moment din atenția lor vinovată. Celelalte voci exprimau căință și o vie nevoie de îndreptare. Ceea ce-l odihnea era nuanța de familiaritate a adulației colective, asemănătoare supușeniei și venerației oamenilor pentru atotputernicul. Numai respectul lipsit de iubire este inhibat, iubirea, de oricât respect ar fi dublată, e în primul rând comuniune, schimb profund de intimitate. Doar acest gen de autoritate accepta, numai o astfel de admirație îl convingea, îi crea ambianța miraculoasei detașări nirvanice.

Începea să-i dorească. Venise timpul libațiunilor. Într-adevăr se iveau, căci totul se desfășura după un orar riguros. Semnalul îl dădu Despina, făcându-și apariția în toaletele ei vaporoase, ultrafeminine. Despina detesta masculinizarea vestimentară a sexului slab, ținea piept societății de consum nu numai prin argumente de mare pertinență, ci și prin succesul propriei demonstrații, sprijinită în secret pe aceleași jurnale de modă citite altfel.

Buclele blonde moi, studiat dezordonate, îi încadrau neglijent obrazul famelic, luminat de tristețea obosită a cearcănelor. (Cât o invidiau prietenele pentru acest avantaj!) Depuse o sărutare parfumată, și ea puțin tristă, pe obrazul bărbatului, cu o răbdare atemporală, dând prospețime și actualitate frazei stereotipe din fiecare seară: „Putem începe, Sergiu?" După primirea încuviințării sufrageria se animă ca prin farmec. Sergiu luă act de societatea înconjurătoare, înregistrând micile modificări survenite în componența ei (de la o seară la alta), prin vagi saluturi din priviri, din sprâncenele ridicate, din gestul leneș al mâinii. Știa că ei țin la acest semn de recunoaștere sau acceptare și că înainte de a-l primi nu îndrăzneau să-și părăsească poza de timidă bună-cuviință. Manifesta o ușoară nerăbdare când convenționalismul se prelungea deși, în fond, îl măgulea. Nu-l mira lipsa de tranziție dintre „poză" și starea de dezinvoltură și exuberanță de după receptarea mesajului. Se stabilise o comunicare mută, rapidă și eficientă de natură să simplifice relațiile fără a suprima doza necesară de ceremonie. Femeile îl asaltară cu oferte îmbietoare. Dar și aici exista un cifru. Salatele, sosurile, peștele, friptura nu erau simple mijloace de potolire a foamei, ci materializări ale râvnei de a-i face plăcere. Se apără de elanurile lor, în timp ce Despina pendula între ocrotirea bărbatului, și indulgența față de femei. „Nene, îl îmbia implorator Tita, ia numai o lingură, atât, o lingură, ce dumnezeu. Preîntâmpina o imaginară opoziție. Zău, te rog eu mult, nene." Ochii Titei implorau și Sergiu nu le putu rezista. Ce poți face în fața unui talent rănit, a unei iubiri sângerânde? Nu mai ușor îi veni s-o refuze pe Natalița, maestra „en titre" a artei culinare. Pentru Tita gastronomia constituia

un hobby, orice ar fi făcut rămânea o amatoare. Sergiu auzise odată asemenea cuvinte adresate sorei mai mici. I se reproșa că-și inventase pasiunea – altfel bărbatului ei de ce nu-i gătește, de ce întotdeauna improvizează? Minodora o întrebase, cu binecunoscuta ei franchețe brutală. În schimb, Natalița face bucătărie din vocație, ca unică și supremă împlinire. Se dedică acestei arte, acestei științe dacă vreți, ca o cercetătoare, ca o poetă nebună. Mai avea nevoie să se laude? Soțul, de față, rubicond, cu obrazul roz, cu degetele scurte și pline ca niște crenvurști și cu pântecul ocupând tot spațiul dintre gât și coapse, stătea mărturie chemării Nataliței de a semăna fericire. Ce poți face în fața unor argumente invocate prin muțenie dojenitoare și așteptare jignită? Sergiu luă vârtos dar și acuzator, prinzându-și între degete demonstrativ cuta de osânză de deasupra curelei. Nu se lăsa decât de formă rugat, apetitul lui nu avea nevoie de stimuli speciali. Dar femeile, ca și când le-ar fi fost teamă de contrariul, supralicitau continuu. Văzându-l prins între atâtea focuri, Minodora nu întârzie să-i sară în ajutor. Cu o voce în stare să acopere și un cor bisericesc, veșnic revoltată împotriva cuiva sau a ceva, refuzând să se lase intimidată sau impresionată, adversară declarată a ceea ce considera fasoane, indiferent de la cine ar fi venit, pe muchie de cuțit între glumă și atac vehement, puse capăt presiunii. Ele ripostară, dar fără nicio șansă de a-i ține piept, fără perspectiva de a mai fi auzite, ocazie prielnică pentru Sergiu de a-i face obișnuitul semn cu ochiul lui Sam. Atât Sam cât și Biba, amândoi cu gura până la urechi, unul rânjind iar celălalt hohotind, se precipitară pe ușă. Sergiu îi urmări cu simpatie. Mereu bine dispuși, unși cu toate unsorile, pricepuți și utili oricând, la orice, gata să sugă, după caz,

o sondă, o fiolă de marcă sau o damigeană de motorină, în stare să legumească două pahare toată seara sau să umple spațiul de sub masă cu „morți", să rămână treji sau să se îmbete rapid, după împrejurări, Sam și Biba erau „nebunii" lui. Foarte bine sincronizați în tot ce făceau și foarte diferiți. Sam înalt, ciolănos, țigan, hâtru, cu aerul că știe mult mai mult decât spune, Biba scund, spălăcit, cu gesturi de timid, încercând să pară mai nevinovat decât era, de multe ori monosilabic, cu o ușurință de a râde funciară. Sergiu îi socotea, fără ironie, pe acești doi frați ai Despinei, zestrea cea mai de preț. În special Sam, numele îl americanizase Sergiu datorită pasiunii lui Samuilă pentru limba cow-boy-lor. Ajunsese să pronunțe câteva cuvinte aproape corect, într-o aparentă coerență. Sergiu îl stârnea: „All right Sam?". „O.K., boss" răspundea serios. La următoarea întrebare, Sam își depăna grav, pronunțând rar și răspicat, formula: „After tomorrow morning. Together", iar de aici încolo orice i s-ar fi spus răspundea invariabil „maybe", dar într-o infinitate de tonuri și nuanțe putând fi pe rând afirmație, întrebare, îndoială, ironie, negație și așa mai departe. Sam pretindea că absolut în orice limbă poți să te descurci de minune, cu acest „poate", un cuvânt inventat de clasele de sus ca tertip lingvistic pentru derutarea și înșelarea poporenilor, folosibil în împrejurările când vrei să rămâi pe o poziție de neangajare, să-ți lași portițe deschise, să-l determini pe partener să-și dea cărțile pe față, să spună mai mult decât intenționa, să se lase prins în capcană. Sergiu îi privi cât de frumos turnau în pahare și, după ce încercă gradul de răcire a vinului, îi lăudă cercetând cu coada ochiului felul lor copilăros de a-și exterioriza mulțumirea torcând molcom ca două mâțe mângâiate. Minodora își impunea punctul de

vedere într-un nou domeniu, al prăjiturelelor de casă, unde de altfel le bătea de departe pe celelalte.

Îi iubea pe toți, așa cum erau, cu micile lor defecte și cu marile lor calități, din care cel puțin una valora aur, necondiționata dăruire și afecțiune. Vinul îl ajuta să simtă mai intens atmosfera de dragoste și admirație. Băieții se pricepeau să dea vinului o aureolă mistică. Luând paharul în mână, îl ridicau pentru a face sticla și lichidul să capteze și să reflecte sclipirea electrică, nelăsând ascunsă nicio nuanță, îl apropiau de nas și, cu chipuri transfigurate, inspirau. Abia după aceea duceau la gură licoarea înghițind-o cu extaz și suferință picătură cu picătură, perle sacre. Femeile îi ocărau cum fac muierile când socotesc de datoria lor să biciuie viciile bărbaților, dar de ochii lumii. Când nu se simțeau observate oficiau și ele. De altfel, cina în întregime căpăta un caracter liturgic. Hrana, trecută mai întâi prin suflete, ca prin purgatoriu, se sfințise. Ca și vinul, izvora din sensibilitate și iubire. Mâncarea și băutura lăudau armonia lumii și Sergiu se simți o părticică a ei.

Se curăță masa. Fața de masă curată întinsă peste cealaltă impunea respect. Comesenii adoptară alt ton, măsurat, solemn pe alocuri. Adevărata înțelepciune constă în a ști să te oprești la timp și să faci față noii situații. Tita aducea la cunoștință ca pe un fapt divers dar făcând parte dintr-o suită, continuând o idee permanentă, că ultimul număr al unei reviste de tehnologie publica un articol amplu și elogios despre lucrarea lui Sergiu. Nu lămuri prin ce minune îi căzuse în mână revista aparținând unui domeniu la antipodul preocupărilor ei de învățătoare la școala elementară de cartier și nici Sergiu nu-și puse întrebarea. Tita reproduse titlul articolului, numi autorul și cită cu

aproximație fraza de concluzie, adăugind că o cunoștință de-a ei, un bun specialist în materie, declarase că lucrarea lui Sergiu este una din principalele contribuții la teoria și practica respectivei tehnologii. Sublinie în treacăt că fusese de față și Fane al ei, a cărui absență o scuză. O învălui pe fată într-o privire duioasă. Frumos se înălțase; când o adusese în București se temuse că va rămâne o mică provincială mărginită și rebarbativă, un animal primitiv, egoist, avid și cam atât. Tita riposta atunci oricărei intenții de a i se controla, îngrădi sau călăuzi viața. Ajunsese o fată aproape cultă, oricum dornică să se cultive în toate direcțiile. O vedea la curent cu polemicile gazetelor literare, poseda un adevărat „Who's who" al personalităților intelectuale, știa cu o lună înainte programul filarmonicii, putea relata despre opinia criticii la ultima premieră teatrală și așa mai departe. Despre Sergiu oferea tot felul de informații fără a lăsa impresia că le caută cu tot dinadinsul, mai degrabă că vin ele spre ea. Se felicita că o plasase în școală, deși împotriva preferințelor ei. Se acomodase, începuse să-i placă, îl rugase s-o treacă în învățământul mediu, să-i obțină grad de profesoară. Zilele trecute își dezvăluise suferința morală provocată de neșansa lui Fane, nevoit să tragă din greu la cursele interne ale taromului, fără nicio satisfacție și niciun avantaj pentru familie. Îi leza spiritul de dreptate faptul că unui om ca Fane îi erau preferați mediocrii și incapabilii. Nu venise timpul, îl întrebase patetic pe Sergiu, ca cineva cu simțul echității și cu influență să-i ia apărarea oropsitului? Un act de compensație absolut normal ar fi trecerea lui Fane pe liniile internaționale. Adusese vorba despre dorința de a avea un copil, pentru că anii trec, tinerețea se duce și... izbucnise în plâns... condițiile vitrege nu-i permiteau.

Între timp Georgeta, soția lui Biba, începuse să vorbească în felul ei colorat, cu lux de amănunte. Îl sfredelea cu privirile pe Sergiu, obligându-l s-o asculte cuvânt cu cuvânt; în ardoarea de a menține comunicarea nemijlocită se întrezărea teama de a nu fi bruiată, căci se știa pizmuită pentru darurile reportericești. „Când vine dânsul prin fabrică sau la conducere, cum a fost săptămâna trecută, spunea Georgeta, colectivul, până la ultimul om, e cuprins de o adevărată febră. Dânsul nici nu-și închipuie cât e de iubit și admirat, cum se mândresc oamenii noștri cu el." Îl amuza pe Sergiu această persoană a treia folosită de Georgeta când i se adresa de față cu alții, un fel de „son Excellence". De altminteri, nu-i vorbea decât în prezența celorlalți, nu-și amintea să fi avut vreodată un „tete a tete". Ca și cu bărbatu-său, Biba, acest „bon viveur" atât de expansiv în public și timid, literalmente șters în particular. Dispunea și Biba de o formulă originală, îi spunea „to'a'șu", însă nu ca apelativ direct, ci ca referință, de obicei ca punct de susținere într-o apreciere, în definirea unui grad comparativ: „ca atunci cu to'a'șu", „cum am mai băut la to'a'șu", „cum a zis și to'a'șu". Celorlalți, bărbați sau femei, chiar copii, le spunea „dom'le". Din împerecherea eliptică a celor două cuvinte scotea propozițiunea: „dom'le..., to'a'șu...", ceea ce în limbajul său criptic se traducea prin: „măi, fraților... a spus dânsul..." Tot ascultând relatările Georgetei – curios, în loc să piardă aliura, să-și epuizeze verva, femeia se încingea, probabil simțea că secundele îi sunt numărate și condensa tot ce acumulase în atâtea tăceri – Sergiu ajunse în faza în care vinul și conversația pestriță, sacadată îi excitau simțul umorului. Remarcă dintr-odată, cu un sentiment de ușurare, ca și când până atunci s-ar fi chinuit degeaba să

descopere, că Georgeta seamănă cu o știucă. Fața spelbă, ochii bulbucați și albicioși, dinții de sus rari și înclinați în afară făcând ca buza superioară să se lungească aproape orizontal... Știucă, știucă, ce mai tura-vura, știucă vorbitoare. Și Biba! Ce corespondențe exacte au oamenii în lumea lighioanelor! Biba seamănă cu un broscoi comediant, un broscoi clovn, vesel și hilar, trebuie să existe un astfel de tip prin colectivitatea batracienelor.

Îl smulse pentru o clipă din reveria umoristică trompeta incoruptibilei, intolerantei Minodora, sastisită de pălăvrăgeala Georgetei. „Da' o mai vrea și altcineva să deschidă gura, ce, tu nu știi să pui punct? De asta nu mai ai, soro, scăpare, întinde gumilasticul..." Natalița, împăciuitoare, îi luă apărarea vorbitoarei, dar numai pentru a continua ea. Se știa, dădu din umeri cu condescendență, ce merite avea Sergiu la slujbă și peste tot, nu e de mirare, toată lumea recunoaște că e deștept... deștept de-i crapă capul. De-aia îl și invidiază atâția și au, au de ce. Deș-tept, silabisi dulce, prinzându-i capul în palme și strângându-i-l la piept, fiindcă între timp ajunsese în spatele scaunului lui Sergiu. Dar ea altceva voia să declare sus și tare, și anume că Sergiu e OM și asta i se părea mai presus ca orice, lucrul acesta nu poate și nu are voie să-l uite niciunul. Trecând la loc, didactic, dădu glas cu un patos abia reținut recunoștinței pentru ceea ce făcea Sergiu ca viața tuturor să fie bună, și nu în ultimul rând pentru minunatele seri petrecute în casa cumnatului, om mare, important, care ar putea să trăiască în alte sfere, dar uite, preferă oamenii simpli, mici, ca ei, punând preț nu pe rang, ci pe inimă, pe sinceritatea și credința inimii omenești. Și să nu se uite nici ce înseamnă pentru ei toți minunata ființă care e Despina, soție pe măsura soțului,

suflet ales, nobil... și așa mai departe. Sergiu nu mai auzi ce urmă pentru că, gâdilat de spiridușul umorului, identifică în chipul Nataliței ceva între dovleacul furajer (porcesc i se spunea înainte) și o drugă de porumb incomplet depănușată, cu dinții mari ai boabelor dezveliți, decorată strident de buclele mătăsii roșii-cărămizii. Natalița avea ceva de nevastă de bulibașa, cu gura mare, mobilă, aptă să înfulece cu poftă și să declame vorbe mari, lipicioase, laude și preziceri din ghioc, cu ochii dilatați de dorinți sau plăceri ascunse, și claia de păr prost vopsit, multicolor, îngrijit ostentativ de mâna unei coafeze de mahala. De bulibașă, dar unde e bulibașa? Bietul Sache, cu mutra lui de copil matur, aproape îmbătrânit, îndesat în pântecul de o frumusețe geometrică rară, învăluit în vesta nelipsită – bizară vestă cu harul ei de a ocupa locul principal în vestimentație! – semăna tot mai mult cu o sarma împachetată de degetele abile ale nevestei și scoasă de la fundul ceaunului, din zeama fierbinte și grasă. „Măi Sache, nu se putu stăpâni să nu-l întrebe, de ce-ți pui tu vestă pe zăpușeala asta, ce te fierbi tu în cârpoaia aia, scoate-o dracu și respiră." Sache zâmbi flatat de atenția acordată în timp ce Biba râse să se prăpădească și aplaudă frenetic, gălăgios ca la circ, până ce vocea i se înecă într-o tuse energică. Sam chicoti semnificativ, ca și când ar fi avut ceva foarte important să împărtășească dar ezita. Sergiu îl încurajă din priviri apoi îl îndemnă cu voce tare, cerând liniște. Sam se mai codi, deși fața încrețită toată de o veselie inspirată arăta că a ajuns aproape de punctul optim. Catadicsi în sfârșit să vorbească, dar nu impetuos cum ai fi presupus după încordarea extremă, ci în surdină, strecurând cuvintele prin gâtlejul crispat ca pe niște hoți, tiptil: „Păi ce-ar zice «țărăniștii»? «Ce e cu boier Sache, ajunse iar proletar?» Cum

s-ar mai deosebi de șefii de piață? Să coboare la cinci la sută? De la douăzeci?" Natalița sări ca arsă, îi afurisi gura spurcată, îl făcu cioroi, Minodora contestă dreptul ei de a-i pune lacăt la gură, cu atât mai mult cu cât, trâmbiță necruțătoare, cu cât „e adevărat". Sam se prăpădea de un râs mut, chipul boțit i se devastase. Aruncase o bombă și, modest, pitit în colțul lui, gusta deplin, pe îndelete și îndelung efectele, în timp ce toți ceilalți se dădeau de ceasul morții. Cam asta se înțelegea. Natalița, schimbând tactica, dând-o pe glumă, se duse și îmbrățișă umerii înguști ai bărbatului și, cu obrazul lipit de chelia congestionată, începu să-l legene matern și protector. „Că de ce îmi oropsiți băiatul" murmura parcă ar fi îngânat „nani-nani", „că ce-aveți cu el, nu muncește și el ca toată lumea, nu e și el respectat?". Și, scoțând pe neobservate vârful unui ghimpe, „iar când aveți nevoie la cine apelați, nu la Sache? și-n loc să-i mulțumiți mi-l luați la vale". Minodora, la postul ei, i-o reteză scurt, pretinzându-le lor, amândurora, să-i mulțumească lui Sergiu, că el îl făcuse pe Sache om băgându-l la inspecția pentru piețe a sfatului popular, iar Natalița, conștientă că acesta nu e subiect de glumă, își lăsă baltă, inspectorul și din nou dreaptă, înflăcărată, continuă litania la adresa scumpului protector.

Sergiu asculta cu îngăduință. Orice ar fi făcut ei, în orice direcție ar fi luat-o, până la urmă tot în jurul persoanei sale se învârteau. Erau legați de el nu doar prin legăminte, ci prin sfori groase, priponiți ca niște cai la roata grădinarului. Nu-i displăcea sentimentul de proprietar de cai cu hățurile în mână. Într-un fel, tocmai această posesiune îi dădea siguranță. E confortabil să știi că un număr de ființe trăiesc prin tine, și într-o măsură pentru tine. Iar aceste ființe nu sunt doar entități biologice sau vag morale, ci funcții publice

mai mult sau mai puțin importante dar active și potențial utile. La drept vorbind nu potențial, ci efectiv. Utilitatea lor constă deocamdată în această măruntă dar tonică, reconfortantă „curte". În condițiile vieții sale s-ar putea lipsi de ea? Și cu ce s-o înlocuiască? Nici pomeneală, nu exista nimic, știa foarte bine.

Pe Sergiu îl mânca limba, nu spusese mai nimic toată seara și așa se întâmpla de regulă, musafirii aveau prioritate, își luau ei acest drept, își închipuiau că le revine de la sine, drept sau îndatorire, conținutul celor două noțiuni se confundă. Îl întrebă pe Sam dacă are habar cine e solistul de pe banda casetofonului și acesta rânji enigmatic și complice în sensul că numai ei știu. Amuzant Sam ăsta, șmecher ocnă! Georgeta, geloasă, clipind des încât un timp nu i se mai văzură ochii spălăciți, alt fel al ei de a-și arăta emoția, îl rugă pe „dânsul" să le spună. După ce citi pe casetă numele americanului, mai întrebă, ca o școlăriță curioasă și ascultătoare, dacă e adevărat că nu știu ce actriță de la Hollywood s-ar fi sinucis. Sergiu nu auzise de respectiva, dar ca să n-o dezamăgească dădu un răspuns evaziv, pe deplin mulțumitor. Sam iar își încrețise fața ca o smochină, obrazul tăbăcit din nou strălucea de ilaritate și nu se putea trece peste acest fapt, nu puteai să te faci că nu-l observi. Ca atare, Sergiu obligă asistența să asculte, știind că de fapt asta era marea vanitate a lui Sam, să dobândească ascultare la intervenția personală a „boss"-ului, toți să se întrerupă și să ciulească urechile. Rugat, așteptat, deschise gura mare lăsând să-i cadă, rare și moi, ca niște pere coapte, cuvintele: „Să ne spună Georgeta câte zile i-au trebuit să învețe pe dinafară numele artistei. Și cu ce profesor a luat lecții", după care se retrase scuturat din cap până în picioare de

râsul mut, devastator. Molipsit, Sergiu izbucni în hohote convins că haimanaua are geniu. Chiar Biba, deși la început se prefăcuse că nu aude, aclamă. Se răzbună însă în felul lui, luând sticla din fața lui Sam, prea ambalat ca să intervină la timp, și umplând cu o înclinare de mare eleganță paharul „to'a'ș"-ului.

Răspunzând dorinței lui Sergiu de a mai afla ce e nou, Tita relată o întâlnire recentă cu părinții. Natalița îl îndemnă pe Sache să raporteze ce știa de prin piețe. Acesta nu se lăsă antrenat, nu-l auzise nimeni aventurându-se în narațiuni, nu avea darul vorbirii. Se putea citi pe fața lui reproșuri acide adresate nevestei, cât și o umilă dezvinovățire către Sergiu. „La noi... cu trenurile, îngăimă Biba la somația privirilor lui Sergiu. Vin, pleacă, mai și întârzie, ca la cefere! și își înclină capul oblic pe piept cu o expresie de madonă. Lume multă, mai adăugă după o clipă de cugetare, mai ales acum vara, dar și iarna la fel", și râse bucuros că a dus treaba la bun sfârșit. „Și la voi la «service» Samule, ce e, tot lume multă?" Sam închise ochii și gemu, îi deschise din nou și îi miji, căscă gura, o ținu așa un timp și hotărându-se glăsui moale: „Șmecherie multă, boss, asta e". Sergiu vru să afle și de ce, dar la capitolul acesta se considera cea mai tare Minodora, justițiara familiei. Îi murise bărbatul, avusese mult de tras cu boala, cu moartea, cu ce urmase după moarte, și de altfel, de când o știa Sergiu, manifestase înclinații de procuror și de Casandră. Minodora poseda simțul tragicului. Acuza gravele racile ale omenirii și ceea ce o revoltase personal într-o împrejurare, inclusiv la cel din față dacă îl prindea în faptă, în vorbă sau în gând, cât de puțin, cu cioara vopsită. Anatemiză nedreptatea, exploatarea. Sergiu știa că așa numea ea înșelarea reciprocă a oamenilor – abuzul,

necinstea, indiferența celor mari, lăcomia de avere și așa mai departe –, iar când, epuizând gama generalităților, vru să-și ilustreze teoria, trecu, a câta suta oară?, la practicile din spitale, la apucăturile medicilor și surorilor, la venalitatea din cimitire, la birocrația celor de la pensii, până ce murmurele crescură, gurile se strâmbară a lehamite, brațele se ridicară a oprire, picioarele tropăiră de nerăbdare, totul în jur fu protest „Ho, strigă Natalița, cobe! ne-ai stricat toată dispoziția." „Dispoziția! repetă Biba scandalizat. Toarnă mă la to'a'șu, și dă aia mai tare să spălăm aerul." Sam împreunase mâinile a rugăciune și se pleca încet înaintea Minodorei cu genunchii spre podea, implorând îndurare. Toți izbucniră în râs. Sergiu o strânse la piept pe soru-sa, oferindu-i cu un gest larg protecția. Biba dădu drumul la un nou ropot de aplauze scandând „trăiască to'a'șu, trăiască to'a'șu" și toți închinară pentru momentul mișcător.

Despina fu cea care auzi prima telefonul și, ca de obicei, foșnind din mătăsurile parfumate, se duse să răspundă. „E pentru tine" îi aruncă în treacăt lui Sergiu. Îi plăcea să îndeplinească rolul de secretară și o făcea cu dexteritate. De multe ori obținea să nu fie deranjat Sergiu, asumându-și anumite obligații, amânând, iar când devenea inevitabil, înainte de a-i trece receptorul îi furniza câteva elemente preliminarii pentru a nu fi luat prin surprindere. Urmărindu-i mersul aerian, puțin legănat, Sergiu nu putu să nu-i admire eleganța rafinată, armonia rezultată din complementaritatea nuanțelor părului, ochilor, tenului și rochiei, a mâinilor cu încheieturi subțiri și brățărilor masive, grele, a gâtului fildeșiu, lung și colierului de aur vechi. Draga de ea, se gândi cu o ușoară compătimire duioasă, câtă resemnare îi trebuie să-și poarte grația între

aceşti patru pereţi. Cu fantezia subtilă şi gustul ei desăvârşit ar fi putut străluci oriunde... Îşi dă osteneala să fie fericită şi aşa, oferindu-se privirilor Nataliţei, Titei..., ale lui bineînţeles, şi se gândi că făcea parte integrantă din decorul vieţii sale, era una din principalele surse de desfătare, o răsplată binemeritată în schimbul a ceea ce dădea lumii dinafară. Poate aşa trăiau şi castelanii medievali între sângeroasele războaie şi turniruri, odihnindu-şi privirile asprite de cruzime pe busturile strânse în brocarturi, catifea şi dantele ale femeilor, pe frunţile lor palide împodobite de diademe şi coroane scânteietoare. Femeia, ca simbol al dăruirii de sine, fiinţa biblică supravieţuind în exemplare rare, consumându-şi destinul claustrat, melancolic, eroic în întregime pentru bucuria bărbatului. Respingând orice mondenitate, ferindu-se să se risipească, ţinând piept cu aparent slabele ei puteri presiunii universului social gata să-i strivească perechea, stabilind un uimitor echilibru, un armistiţiu fragil şi totuşi rezistent, salvându-l miraculos de la prăbuşire şi fărâmiţare. O asemenea femeie este ea, dedicată în întregime reconsolidării zilnice a argilei lui friabile mereu pe punctul de a se sparge în ţăndări, transformând-o într-un aliaj flexibil, tenace, incasabil.

Despina îl chema, ceea ce însemna că e ceva plictisitor, o intruziune a exteriorului în tihna orei intime. Directorul tehnic aducea o ştire de ultimă oră agasantă. Unitatea X îşi întrerupsese producţia într-o secţie de bază. La faţa locului se găsea o comisie a judeţenei, ministerul trimitea şi el pe cineva. În aceste condiţii cerea permisiunea să plece cu trenul de noapte. Papahagi adăugase cu voce mai coborâtă, abia se auzea, că va încerca să-i telefoneze dimineaţa înainte de şedinţa de la minister. Dădu indicaţiile de rigoare, puse

receptorul în furcă dar rămase lângă telefon. Realitatea exterioară pătrunsese în citadelă prin cablu. Acest fir era locul vulnerabil, calul troian. Tot ce fusese mai înainte se șterse – compoziție plastică alcătuită din nori purtați de vânt, decor de teatru smuls fulgerător din scenă de scripeți și sfori. Scăzuse dulcea temperatură a sângelui reflectată în strălucirea ochilor și îmbujorarea obrazului, pielea se zgribulise, luminile arseseră fulgerător ca un bliț defectat cu fum scurt, înecăcios. De undeva, furișându-se pe sub piele, spre intestine, o senzație de greață. Știa ce nume poartă dar nu vru să recunoască. Dacă șocurile vin în serie se neutralizează unul pe altul, există un fel de adaptare a nervilor, o blazare senzorială. Probabil și fizic e mai suportabilă o bătaie în regulă decât o palmă într-un moment de euforie. Euforia e riscantă, primejdioasă. Sentinela e prinsă visând cu pușca neîncărcată. Slăbiciune intolerabilă într-un perpetuu front. Când nu te ai decât pe tine... Ăștia rămân totdeauna destinși. Ce riscă ei, ce șocuri îi pândesc? Înfloresc la umbra lui, și el stă cu rădăcinile pe buza prăpastiei. Aerul tare al înălțimilor și toate celelalte. Vorbe... I-ar conveni să poată ațipi liniștit, fără trezirile bruște... Să se poată lăfăi ca ăștia, nepândit de nimic, în fericirea imbecilă a nepăsării. Îi invidia, le invidia zodia porcească. Îl aveau pe el, de ce ar mai fi trebuit să se zbuciume dacă există boss-ul. Menirea lor era să bea, să râdă, să debiteze inepții. A lui să alerge pe muchii de cuțit, să înfrunte la loc deschis primejdiile. Nesimțiții! Strivi cu furie o furnică pe consola ferestrei, se întoarse brusc, iritat, hotărât să alunge paraziții. Lângă el se afla Despina învăluindu-l în priviri blând răvășite. „S-a întâmplat ceva, Sergiu?" Vocea bătea tremurător din aripi, ca o pasăre în înaltul cerului. Intuise că trebuie să se interpună? Sergiu

îngână ceva și declară că se culcă. „Nu stai să-și ia rămas bun?" „Nu, pot să se care și așa." Îl mai secundă câțiva pași: îi vizitase Nelu și-i invita la Movilele la bâlci și ea făcuse unele promisiuni ținând seama de vechea lui dorință. Ar putea merge sâmbăta viitoare, dacă e de acord le telefonează dimineața. Nelu spusese că i-ar face plăcere să-i aducă pe Niky și cu Viky, pretinzând că au discutat odată aicea și s-au înțeles. „Să se ducă dracului cu bâlciul lui, idiotul. De-asta îmi arde mie?" și trânti ușa dinspre dormitor lăsând-o pe Despina să evacueze casa în cea mai deplină liniște, alungând cât mai puțin ofensator musafirii deveniți indezirabili.

II

Își lăsă servieta și dosarul cu ordinea de zi în sala de consiliu, marcându-și locul ca toți ceilalți, și reveni în holul de la capul scării, în aerul suprasaturat de fum. Împrăștiați în grupulețe, foarte atenți la ceea ce se întâmplă în jur deși părând absorbiți de conversații, colegii răspunseră la moțăielile din cap ale lui Sergiu cu gesturi familiare. Se uită în jos, sprijinindu-se cu palmele pe piatra rece, unsuroasă a balustradei, spre o presupusă scenă de pe scări. Cele câteva clipe îi trebuiau să-și aranjeze figura adoptând o mină surâzător-impasibilă, indiciu al deplinei seninătăți și liniști interioare, al certitudinii superiorității. Mina omului cu treburile în perfectă ordine, fort inexpugnabil cu țevile abia mascate gata să tragă pentru a le străpunge pe cele mai slabe, inoportun plasate înaintea lui. Instinctul îl servea ca un aparat electronic ascuns în măruntaie, în adâncul vâscos. Îi repugna orice undă de slăbiciune, ori acel indefinit tremur pe care se aplecase să-l reprime energic – tremur al pielii, sângelui, celulelor nervoase – ce altceva trăda? Papahagi nu telefonase și deși trimiterea adjunctului îl punea la adăpost – momentan întreprinsese tot ce se

cuvenea – îi lipsea „diagnosticul indiscutabil". Acel as de pică scos în împrejurări speciale, când un număr de perechi de ochi ațintite asupra lui cântăreau, întrebau, semnalizau neîncredere, curiozitate sau plăcerea sadică de a-l vedea chițcăind ca un șoarece în cursă. Ecusonul de înalt specialist, de șef-mașină, principalul său blazon heraldic, nu-l putea agăța, nu-l avea în buzunar și de aici senzația de gol, de vulnerabil, tremurul difuz, iritant, grețos. Nenorocitele breșe-surpriză, de nepreîntâmpinat, în aliniamente, în sistemul de fortificații, după ce ți-ai bătut capul să le pui la punct, spargeri datorate unor tembeli, imbecili, zdrențe de oameni. Lua-i-ar dracu! O să le răsucească gâtul, o să-i toace sub țintele bocancilor.

Cu coada ochiului își alese grupulețul convenabil și, edificat asupra celor văzute pe scară, vag amuzat cum îi sta bine unui inițiat obișnuit să reflecteze asupra a ceea ce vede, se apropie afabil-ironic și amical-distant. Strânse atletic mâinile întinse. Cu aerul că se interesează de proaspăta lui călătorie în Canada, Tufescu, ținându-i mâna, îl trase deoparte. Întrebă cum e pe acolo, care e situația economiei și așa mai departe, dar nu avu răbdare să asculte și, cu o expresie de suferind, începu să-și fricționeze tâmplele. „Îmi plesnește capul, gemu, azi-noapte n-am ațipit decât o oră, nu mai pot să dorm deloc, o să mă ia dracu, ar trebui să mă internez, nu mai știu ce să fac." Nu-și găsea locul în niciun chip, ca un animal înainte de cutremur. „Ești în faza dumitale depresivă, Tufescule, îl luă de după umeri Sergiu. Pariez că data viitoare o să zburzi." „Dumitale ce-ți pasă, îl invidie Tufescu, ești asigurat la Dacia, mereu în depășire, premii după premii, dar eu?; n-am făcut nici planul pe primul semestru și suntem în august. Ce m-a bubuit Cuțaftache,

îmi venea să-mi iau câmpii și n-a fost decât un aperitiv, să vezi astăzi! De trei-patru luni numai în focuri... Și-am o durere de cap! O să fac congestie. Într-o zi, pac!, termin cu tot. Nu se poate, așa nu se poate, aia n-ai, aia n-ai, aia n-ai, cum să faci planul? dar Cuțaftache nu vrea să știe. Mă duc la banc, domnule, în secție, să-mi fac meseria, ce-mi trebuie mie centrală?" Pe de o parte logoreea lui Tufescu îl agasa pe Sergiu, pe de alta îi făcea bine. În dispoziția sa oarecum labilă, lamentația namilei transpirate, cu ochi holbați, goi, scurși, cu cele trei gușі marțiale căzute, aproape violacee, avu un efect reconfortant. Din când în când își surprindea un chicotit interior, un icnet de ilaritate, desigur de natură nervoasă, produs de constatarea că alții o duc mai rău. Prin contrast situația i se ameliora întrucâtva și asta îl decontracta. Dar nu găsea demn rolul de confesor al lui Tufescu în starea de criză acută a acestuia, cu accente protestatar-revendicativ-ireverențioase la adresa lui Cuțaftache. Și amorul propriu și-l simțea lezat de faptul că ajunsese să jubileze la mizeria grăsanului, să-și tragă curaj din plânsul lui, să asculte cu înțelegere justificări de factură joasă îndeobște respinse rece, ironizate acid. Îl scoase din încurcătură Suditu, smulgându-l din loc, răsucindu-l și îmbrățișându-l. O vreme Sergiu crezuse că bătrânul Suditu l-a îndrăgit în mod special, dar observase că așa saluta pe toată lumea – în realitate nu chiar pe toată, exista un criteriu de diferențiere, preferații fiind cei cu poziție solidă, influenți, mai bine văzuți etc. – și că îmbrățișările erau lipsite de efuziune, indiferente, strict formale. S-a gândit că așa îți manifești atenția față de progenitura antipatică a unei amfitrioane în grațiile căreia ai interesul să intri necondiționat, și ideea îl jignise și îl înstrăinase de Suditu. Ori de câte ori îi stătea

în puteri zădărnicea manevra îmbrățișării gustând senzația învingătorului la șah. Suditu mototolit, cu cearcăne vineții, marcat de oboseală, vorbind însă jovial, ca de obicei, îl luă, ținându-l de cot, să facă împreună câțiva pași. Deși șchiop – purta un pantof ortopedic cu o talpă foarte groasă –, făcea cu toți interlocutorii pe culoare, prin holuri, „câțiva pași". Nu discuta decât umblând, fie că trata afaceri, intra în intimități sau pur și simplu pălăvrăgea. Avea două chestiuni și le abordă frontal și expeditiv, în stilul său caracteristic. Una, ceru doi oameni pentru niște motive obscure (de fapt Sergiu cunoștea motivele, știa că Suditu îi folosește, un racolaj mascat, iar asentimentul i-l cerea doar ca cetățenii să nu fie nevoiți să-și dea demisia). Îi displăcea profund dar nu putea să-l pună la punct, să-l refuze, avea nevoie de Suditu, nu demult îi ceruse o favoare, o lucrare prioritară, și omul nu făcea decât să reclame contraserviciul cuvenit. A doua, propunea adoptarea unei poziții comune în Consiliu, în legătură cu o cooperare. Nu-i trebuiau decât răspunsuri monosilabice, se mulțumea și cu mai puțin, un semn din cap, spre deosebire de alții, pisălogi, neîncrezători, obligându-te să repeți și să reconfirmi de o sută de ori. Din acest punct de vedere, adevărat manager. Cavaler al bursei decis, calculat, exact, în stare să joace capitalul unui concern bizuindu-se pe o singură clipire a ochilor. Încredere în parteneri, în flerul de a-și alege partenerii? Siguranța nonșalantă impunea, Sergiu nu-și amintea să-l fi auzit plângându-se că s-a înșelat, că a fost înșelat. Odată tranzacția încheiată, Suditu îl măsură cu alți ochi, animat de o curiozitate personală dezinteresată, poate și ea mimată, dumnezeu știe, dându-i să priceapă că a trecut la alt capitol. Afacerea nu fusese decât un accident, ceva secundar. Un alt truc. „Treaba noastră e cu fiecare zi

mai grea, dragul meu, lucrurile se agravează, economia e tot mai complexă. Nu mai poţi să conduci cu metodele vechi, trebuie supleţe, viteză de adaptare, de toate. Tu te descurci, n-ai prejudecăţi, eşti flexibil, rapid. Şi eu. Vezi alţii cum înoată în noroi? Dar e dificil, şi să fiu sincer încep să mă resimt." Îşi lăsă buza de jos, vrând să spună nu atât că se resimte, ci că s-a săturat, că nu mai are elan, că aleargă în virtutea inerţiei dar nu mai ştie cât, până unde, parcă mai degrabă ar da în primire. Sergiu se întreba ce e sincer şi ce e jucat în blazarea lui. S-a săturat cu adevărat Suditu? Se îndoia. Omul avea o putere de muncă ieşită din comun, efectiv trăgea ca un cal. Inginer de forţă, mare diplomat, poseda arta de a se feri de amănunte, de fleacuri – cimitirul proştilor, mărginiţilor, rutinaţilor. Putea fi găsit zi şi noapte la uzină, ca să nu exagerăm – de dimineaţa până noaptea. Cum se împăca Suditu cu viaţa lui? În ce-şi găsea satisfacţii? Deşi ştia cât se zbuciumă, Sergiu intuia din o mulţime de elemente inefabile că lui Suditu nu-i plăcea propriu-zis munca, mai ales nu o preţuia. Nu-l auzise vorbind despre uriaşul său consum de energie decât cu nemulţumire. Probabil o formă de revoltă împotriva factorilor obiectivi ce-l determinau să se întrebuinţeze prea mult cu rezultate nu pe măsura pretenţiilor şi aşteptărilor lui. O ipoteză. Ce-l ţinea în picioare, ce-i alimenta disponibilitatea la efort, voinţa de a rezista? Plăcerea puterii în sine, deprinderea de a comanda, ordona, de a fi ascultat, de a lega şi dezlega apele pe o arie limitată dar importantă a societăţii? La tatonările şi sondările lui, Suditu rămânea neconcludent. Încercă şi acum să forţeze nota. „îmbătrânim, nea Suditule, şi cu ce ne alegem?" „La vârsta ta? Şi cu o nevastă aşa frumoasă? îl demontă subtil, strângându-l de braţ cu ostentativă afecţiune.

Tu ai pentru ce să te zbați." Sergiu se grăbi să schimbe vorba. Soția lui Suditu de câțiva ani trăia mai mult prin spitale, iar unicul copil, o fată cu studiile neterminate, îi amăra zilele. Nu vorbea niciodată despre dezagrementele familiale, brava, voia să lase impresia, și reușea, că toate acestea nu-l pot răpune. Scuturându-i încă o dată brațul, Suditu îl părăsi lăsând în urmă un impersonal „mai vorbim". Se depărtă șchiopătând spre cineva care tocmai apăruse. Invidiindu-l pentru echilibrul psihic, propunându-și să-l mai studieze ca să-i afle secretul tăriei sau înțelepciunii, Sergiu se îndreptă spre cei cărora le strânsese la început mâinile.

Gurău juca rolul indiferentului, dar nu se prindea. Asculta concentrat ceea ce spunea Meltei și ca să nu piardă niciun cuvânt își plecase capul până ce bărbia i se lipise de piept. Sergiu le făcu semn să nu se întrerupă și li se alătură prinzând din mers firul discuției. Gurău nu voia să se creadă că e ahtiat de spusele lui Meltei. Își ridică privirile, își potrivi pe buze cel mai luminos surâs ce-i dezvelea dinții frumoși ca o proteză, și-l lăsă baltă pe vorbitorul căruia îi trebuiră câteva clipe bune să-și tempereze surescitarea, să-și șteargă colțurile gurii înălbite de spuma salivei și să-și pună în ordine trăsăturile feței mulate pe subiectul dezvoltat. Cu regret se desprindea de el, investise prea mult și de la starea de indispoziție trecu la una de absență, cu gândurile oprite în virtutea inerției. Sergiu îl încurajă să continue, deși cunoștea genul de povestiri melteiene, melodramatice, moraliste, mereu în aceeași gamă. La curent cu neplăcerile și nenorocirile colegilor deplângea întotdeauna nefericirea cuiva. Gurău, dispus să-i dea ascultare, nu scăpa ocaziile să-l ironizeze. „Te bagă în sperieți, râse, e la zi cu toate controalele. Povestea ce e la Tufescu. Zice că se clatină."

Sergiu le aruncă ambilor o privire bănuitor-cercetătoare, întrebându-se dacă de Tufescu fusese vorba sau de el. Meltei colporta ştiri, Gurău le stoca. Primul devenea dezagreabil şi prin ce-ţi transmitea şi prin ceea ce ştiai că va transmite de la tine, prin nimicurile debitate cu aerul că te iniţiază în marile secrete ale lumii şi prin pretenţia de a te povăţui, preveni, avertiza, de a-ţi deschide ochii şi sugera strategia imediată ori de perspectivă de natură să te scoată la liman. Sergiu se convinsese că e dezinteresat, deşi înfocarea te îndreptăţea să-l suspectezi de contrariu. În schimb, Gurău nu aduna informaţii de florile mărului. Trăgând cu urechea, tot timpul cu capul plecat spre gura cuiva, îşi făcuse adevărate dosare conţinând întâmplări, evenimente, afirmaţii, caracterizări, precum şi judecăţi sintetizatoare proprii, legături cauzale, pronosticuri. Marea specialitate a lui Gurău consta în dezvăluirea celor mai neaşteptate asociaţii şi emiterea de previziuni. Vedea destinele profesionale de la primul pas până departe, în viitor. Sergiu bănuia că Gurău nu crede orbeşte în propriile-i pronosticuri, nu se lasă călăuzit de ele în raporturile cu oamenii. „O ţine sus şi tare că Tufescu e terminat, explica indulgent, iar eu îi spun că se pripeşte. Oamenii au, domnule, uluitoare resurse de relansare. Cine nu a trecut prin momente grele?" Nu părea să fie o aluzie. „Eu vă spun, Tufescu poate ieşi din recesiune, se poate relansa", îşi strecură cu modestie prognoza folosind o terminologie potrivită mai degrabă crizei mondiale. „După tot ce i-a aruncat în cap Cuţaftache alaltăieri?" exclamă Meltei pe jumătate surprins de naivitatea omului, pe jumătate speriat că pierde teren, rugându-l pe celălalt să-şi retragă pronosticul, să nu-i anuleze bogatul material documentar. „Dragă, ştii cum se întâmplă în cazuri de astea? Omul îşi

mai iese din pantofi. Greșeala ta e că te ții scai de vorbe. Ehei, câte săpuneli n-am primit eu. Trebuie să iei în calcul și restul elementelor, amice. Ce-ai zice, de pildă... de o înrudire... a lui Tufescu... în viitorul nu prea îndepărtat (făcea pauze ca să sporească efectul)... cu... ministrul?" Ce să zică Meltei? Pe obrazul prelung, smead se scurgea lichefiată nimicnicia. „Cu ministrul?" abia suflă, și nemaiîndrăznind să se uite în ochii lui Gurău își sprijini privirile leșinate pe Sergiu. Gurău își gusta succesul fără cea mai mică emfază, cumva jenat că putuse produce această senzație, punând rezultatul obținut mai mult pe seama slăbiciunii auditoriului. Adăugă alb: „Și apropo de vorbe, crezi că dacă cineva a fost lăudat, chiar recent, nu poate să pățească nimic? De pildă tu, și îl măsură insistent pe Meltei, sau eu, sau Sergiu Harnagea. Mă rog, poate el nu e cel mai potrivit exemplu, mă refeream în general... ca principiu." Sergiu surâse dar primi înțepătura chiar în locul de unde se părea că pornesc vibrațiile reci. Ținu să-și precizeze poziția: „Sunt de acord, nu vorbele contează. Mai ales cele ocazionale. Dar n-aș fi nici atât de relativist în ce privește omul, roadele muncii sale și n-aș pune un accent atât de mare pe întâmplare, pe factori exteriori, mai ales incerți. N-aș neglija capacitatea în niciun caz." Părându-i-se că a devenit prea ritos, exprimând o încredere exagerată în categoriile fundamentale, în contradicție de fapt cu starea lui de spirit (vedea riscul ca tocmai ea să-l împingă spre o notă rigidă, exclusivistă), o dădu pe glumă. „Sigur, zeii sunt capricioși. Chestiunea e dacă mai credem în zei. Ca și în auguri. Meltei dragă, ai ceva noutăți în chestia asta?" Râseră, deși Meltei, gânditor, mișcându-și greu buzele groase nu arăta nici urmă de veselie. Simțindu-și brațul atins de o mână străină, Sergiu se întoarse cu acel simulacru

de ilaritate pe față și dădu de Cuțaftache, și el bine dispus, cu un rest de glumă pe buze, sau cu ecoul unei poante bune în urechi. „Vă distrați, vă distrați, ă, mormăi, dar planul? Vedeți voi pe dracu acum și icni o dată, scoțând un «hă»! scurt, ceea ce însemna că a râs. Apoi direct lui Sergiu: Sunt la curent cu chestia ta. Bine, rapid și eficient. Ni s-a telefonat că ai și pus-o pe roate" și bătându-l pe braț, se depărtă. Sergiu văzu că traversează holul fără să se mai oprească și intră în cabinetul ministrului. Își închipui silueta enormă, pătrată pătrunzând în „sanctuar" și vocea răstită punându-l la curent pe ministru cu noutatea. În clipa aceea locul tremurului dizgrațios pornit din plex, din coronariene sau din parasimpatic îl luă o căldură plăcută. Toracele se umplu de ceva melodios. Intrând în sala de consiliu se izbi în ușă de Tufescu, transfigurat ca prin farmec, numai zâmbet și voie bună, turuind ca o meliță, împărțind cuvinte prietenești în dreapta și în stânga, cu aerul că e gata să-i ia pe toți sub înalta și puternica-i oblăduire. Sergiu știu că el fusese omul cu care glumise Cuțaftache în trecerea meteoritică prin imensul hol, și-l căută din ochi pe Meltei, convins că pe undeva observă și notează.

Deși ferită de soare și aclimatizată, bineînțeles prin metode empirice cum ar fi deschiderea concomitentă a ușilor și ferestrelor, sala se încălzi repede peste limita acceptabilă. Câțiva, cu spiritul de observație mai atrofiat sau cu memoria slabă, își fâlfâiau pulpanele hainelor gata să se dezbrace la cel mai mic gest de receptivitate sau bunăvoință. Întâmpinară priviri glaciale, imobile, încărcate de un dispreț strivitor și, rușinați, se resemnară. Dând cu ochii de ministru chiar și cei mai grei de cap pricepeau că nu era loc pentru iluzii. Sergiu „începând să transpire și el în cămașa subțire și în haina

răcoroasă de in, se întreba dacă șeful are altă temperatură corporală decât muritorii de rând. Împlătoșat în vestonul bleumarin croit la patru nasturi, cu gâtul prins ca în copcă în gulerul lat și scrobit, tovarășul Ion Ionescu (Sergiu nu auzise niciodată spunându-i-se doar Ionescu, de altfel el însuși când căuta pe cineva la telefon se anunța cu garnitura onomastică întreagă: „aici Ion Ionescu" închipuindu-și probabil că astfel se individualizează, delimitându-se atât de puzderia de Ioni cât și de și mai numeroșii Ionești ai căror părinți sau nași nu avuseseră inspirația originalei împerecheri) nici nu părea că bagă de seamă căldura, necum să sufere din cauza ei. „Pince nez"-ul cu rame de aur, că și pieptănătura linsă a părului cărunt, rar și moale, completau o poză gravă, monumentală, de autoritate și în același timp de cărturar erudit de pe la începutul secolului. Ca om, ministrul nu-l complexa, nu pentru că n-ar fi fost destul de exigent, de categoric, ci fiindcă nu găsea în el o forță dominatoare, un ascendent, acea scânteiere vizionară proprie personalităților autentice. Ion Ionescu se ridicase – îi plăcea să vorbească în picioare și dacă avea de spus doar câteva cuvinte – și furniza explicații suplimentare asupra ordinii de zi. Sergiu știa dinainte ce avea să audă și își camuflă un căscat. Vorbitorul depăși, intră în textul pregătit pentru concluzii. I se întâmpla adesea, și Sergiu bănuia că o face din teama, ivită spontan, de a nu minimaliza prin laconism însemnătatea momentului, de a nu sugera că subapreciază problematica în discuție. Exprimându-se în fraze ample, uneori neterminate, reușea să dea spuselor rezonanță, acuitate. Poseda meșteșugul de a accentua cuvintele cheie, încărcându-le de tensiune, oricât ar fi fost de comune. În general, Sergiu era de părere că Ion Ionescu face față relativ onorabil funcției, conferindu-i și o

anumită distincție. Nu știa cum e văzut de superiori; mai de sus oamenii impozanți apar în altă lumină. Cu toate acestea ceva la șeful său îl decepționa. Chiar acum, în timp ce vocea căpăta o sonoritate festivă, iar pronunția precisă, severă a unor cuvinte te ducea din nou cu gândul la oratorii proteice de la începutul veacului, o anumită strâmbătură dizgrațioasă a buzei de sus, ca a școlarilor grăbiți, speriați să nu uite lecția, introducea o notă discordantă. Pentru prima dată Sergiu își lămuri pricina insatisfacției. Ion Ionescu nu era ceea ce părea. Din vina cui? A aparenței, că nu corespundea esenței, sau invers? Deși la prima vedere e același lucru, Sergiu făcea distincție. Poți fi valoros, dar dacă arăți ca un geniu fără să vrei, te faci de râs. Sau dimpotrivă, ții morțiș să faci impresie fără să fie nimic de capul tău. Nu-l plasa pe Ion Ionescu în niciuna din aceste categorii. Deși intuise fenomenul, îi scăpa natura lui. Oricum, îl lua în serios pe ministru fără să-și mai pună întrebarea dacă din cauza calităților intrinsece sau datorită fetișismului funcției. Nu-l cunoscuse înainte de a ocupa acest post și nu și-l imagina nici deposedat de el. De altfel mai mult îl interesa cum îl vedea ministrul pe el. Îl trata cu deferență, nu șovăia să-i aducă unele elogii, atât în particular cât și în public, folosind vorbe mari, fraze sforăitoare, tot ca la începutul secolului, în stilul marilor figuri. Își puse problema dacă ar găsi la nevoie un sprijin în Ion Ionescu, fără să-și precizeze despre ce sprijin e vorba. Nicio siguranță. De ce? Din cauza vorbelor inconsistente, lipsite de convingere, prea patetice? Din pricina pedanteriei? Spera că la mijloc e doar aparență, dincolo de pedanterie se găsea totuși viață, opțiuni, ambiții, o voință. Datorită faptului că nu-l văzuse niciodată luând apărarea cuiva? – nu în fața forurilor mai înalte, nici măcar a subalternilor unde

i-ar fi foarte ușor. Nu se hazardează? E chestie de principii? Nu vrea să contrazică? Nu are încredere? Nu se simte atașat de nimeni? Neîndoios, fiecare trebuie să se apere singur. Dar de ce totuși această singurătate? Ion Ionescu nu-i inspira certitudine – un cuvânt cam vag, prea general și Sergiu nu reuși să-i precizeze un conținut suficient de adecvat.

Care din șefii lui, prezenți în sală, îi dădea sentimentul numit certitudine? Mai potrivite ar fi cuvintele încredere, liniște, securitate morală. Cuțaftache? De ce nu? Cuțaftache, colosul diform, omul aspru, antipatic, mereu cu ocara pe buze, urgisindu-i, suduindu-i și amenințându-i toată ziua pe drept și pe nedrept! Al doilea după Ion Ionescu, te izbești de el în orice clipă, știe tot, ține minte orice, cotrobăie prin toate ungherele, răscolește fără încetare, nu iartă nimic. Sergiu nu știa ca el să fi dat vreodată pe cineva afară din muncă, să fi propus vreo destituire, să se fi ținut de capul cuiva până la nimicire. Rău al dracului, rău de speriat, dar atât. Mârâie și în fața lui Ion Ionescu, își manifestă din când în când dezacordul. E drept, nu-l contrazice formal, nu merge până la a-i contesta opinia și a-i opune contraargumente, dar prin icnete scurte, prin exclamații guturale dă de știre că nu e de acord cu o anumită afirmație, ceea ce, bineînțeles, Ion Ionescu se face că nu observă. Personal nu a dat pe nimeni afară dar nici nu s-a așezat de-a curmezișul când s-au luat asemenea măsuri fără motivație. Dacă s-ar pune într-o zi problema sa, a lui Sergiu, ce-ar zice Cuțaftache? Pe dracu, ce să zică? Deși e convins că-l prețuiește. Nu mai departe decât adineauri, acel „bine” (cu totul în afara manierei lui). Nu, cu siguranță, nu s-ar bate, ar îngropa poate un regret, în cel mai bun caz un „hă”! în mormanul de osânză, atâta tot. Sau Pârvu? Nici să nu mai vorbim. Ăsta e un fel de linx (nu

ştia ce apucături are linxul dar asocia numele animalului cu viclenia, cu instinctul rapace camuflat mieros, surâzător). Plăcerea lui e să pună sare pe rană, să toarne gaz unde se aprinde un foc, să ațâțe, să înrăiască, să isterizeze. Ce-o avea în suflet? Pare abrutizat de bolnava bucurie de a-i vedea pe alții la ananghie, înfricoşați, torturați, neapărat cu contribuția proprie. Altfel om capabil și muncitor, muncitor până la automăcinare. Între patru ochi nu ți-ar zice nici pâs. Nici prin şedințe nu l-ai auzi acuzând sau criticând în stilul obişnuit tovărăşesc. Nu, numai la ministru sau mai sus dacă se iveşte ocazia, în momentul oportun, când se naşte o nemulțumire, un semn de întrebare, când se deschide o pistă de învinovățire încă insuficient conturată. Numai atunci și acolo își picură otrava zgândărind, ascuțind bănuiala, adăugind o informație aparent neutră, și încă, una, până când aerul se încinge, se inflamează și prăpădul se dezlănțuie. Scârnăvie, nu om. Ce speranțe să-ți pui în el? Zi mersi să nu-i cazi în gheare. Să umbli cu el ca și cu oul crud. Oană? Cu Oană e prieten. Observator fin, minte asociativă, disociativă, cultură, umor, nedorind niciun rang în plus, apatic la laudele şefilor, nesolicitându-le, ființă rară. Iubeşte oamenii apropiindu-se de ei firesc, necerându-le să-i fie îndatorați pentru asta, cu un simț al dreptății înnăscut – sursă de amărăciuni şi decepții. Acest prieten de elită îi poate oferi certitudinea după care, nu se ştie de ce, în această clipă jinduieşte? Bietul Oană, ar plânge și ar suferi sincer, poate mai mult ca el însuși. Dar altceva? Altceva nu ar face. Nu e o fire de luptător, de războinic, erou sau martir. Sub luciditatea, înțelepciunea și stoicismul filosofic se ascunde un suflet timid, fricos, inima lui slabă se sperie la orice vorbă răstită sau privire cruntă. Dar de ce trebuie să-i judece

pe toți prin prisma așa-zisei certitudini? De ce măsura în care ar putea fi sprijin pentru liniștea și securitatea lui trebuie luată ca etalon al virtuții? Aveau alte calități pentru care fuseseră promovați bucurându-se de recunoașterea mai marilor, stima egalilor și respectul celorlalți. De ce să-i cântărească în raport de persoana sa? E buricul pământului? Atâția oameni cad și nu cer sprijin nimănui. Nici pe al său. El cui i-a întins mâna?

Gândul i se rupse pentru că ministrul terminase și se făceau înscrieri la cuvânt, iar Sergiu, ca întotdeauna, avea lucruri importante de spus. Până la sfârșitul ședinței uită cu desăvârșire de sâcâietoarea întrebare, ca și de starea mai mult sau mai puțin anxioasă ce o generase. Știa, fără să și-o mărturisească direct și explicit, că liniștea, securitatea și toate celelalte se aflau în mâinile sale, putea să și le apere și să și le garanteze singur. Ca atare, personajele interogate și dezavuate își recăpătară luminozitatea. Sentimentul mulțumirii de sine se reflecta asupra lor. Când se afirma în prezența lor, într-un fel sau altul nu deveneau complici? O parte din recompensa ce și-o acorda le revenea. Reconfirmându-și locul în fruntea clasamentului își refăcuse capitalul moral. Cucerise un nou răgaz de acalmie, seninătate și confort. Ca marii jucători de fotbal după ce au marcat un gol spectaculos, până la viitorul campionat. Figurile și lucrurile se făcură mai strălucitoare și mai simple, un fin lac roz le transfigura. La ieșire ministrul îi strânse mâna cordial. Cuțaftache îl bătu prietenește pe spate, Pârvu îi surâse oleaginos. Iar Oană îl luă de gât și cu ironia lui caldă, închizând pe jumătate un ochi, șmecherește, îl decretă „as". Colegii îl măsurau pe furiș sau se lipeau de el admirativ. În ciuda ponderalității respectabile sări în mașină ca un brotăcel și, spre deosebire de alte dăți, găsi

loc berechet pe scaunul din față. Străbătu bulevardul, piața mare și străzile până la sediul centralei, filmând mișcarea pietonilor, infinita varietate a siluetelor dizolvate de soarele tare al amiezii de august, încercând senzația că participă la o paradă.

Cum intră în birou ceru legătura acasă. Vocea Despinei vălurea ca o apă domoală, misterioasă. Întotdeauna la telefon nevastă-sa părea alta, mai insinuantă, mai stranie, ușor de recunoscut și totuși aproape necunoscută. O parte a ființei ei ieșea la iveală doar când nu era văzută. Îi plăcea să o asculte, trăind câteva clipe inedite, ca o mică aventură. Acasă nu găseau vreme să discute în doi, multe din cele ce aveau să-și spună și le transmiteau în prezența altora. Nu-i dezvăluise Despinei această revelație din pudoare și dintr-un fals instinct de conservare, parcă ar fi trebuit să tăinuiască un secret; un incident extraconjugal. O rugă să-i comunice lui Nelu că se vor duce totuși sâmbătă, așa cum propusese ea, și îi vor lua și pe cei doi. Să pregătească Nelu și o scurtă vizită la Papura. Despina primi comanda cu o docilitate ironică, bucurându-se potolit de decizia lui, dar lăsându-i timp până seara pentru cazul când se răzgândea. Înainte de a închide, Sergiu mai strecură, fără niciun accent special, ca de la sine înțeles, că băieții să fie la posturile lor iar Despina confirmă cu aceeași naturalețe.

Rezolvase și asta. Se putea pune la dispoziția celor care-l așteptau. Începea una din crizele de copleșitor și abia strunit umanism. Simțindu-se supradimensionat în raport cu ceilalți, încremeniți în statura mediocră de fiecare zi, dificultatea consta în a nu se da pe față, în a nu-și trăda compasiunea pentru tristul lor destin. Se tempera cât putea, cu riscul de a le părea mai mic decât ei, un vlăguit, un bleg.

Începu prin a se feri de Mia, vorbindu-i pe un ton stins, la antipodul tensiunii și amplitudinii obișnuite. Observa? Remarca leșuiala jucată, dibuia dincolo de „umilire” forță, stabilitate, elan? Îl vedea toată ziua trepidând, scoțând scântei. Sesizase că starea de potolire, tembelismul, coincideau cu întoarcerile de la ședințe importante, de la forurile conducătoare? Așa cum stătea aplecată, rânduind dosare pe masa de ședințe, arătându-și profilul într-o concentrare mecanică, mărunt birocratică, nu inspira încrederea că e în stare de asemenea subtilități. În timp ce trebăluia prin birou, aducând hârtiile urgente, destupând sticla de apă minerală și cine știe ce mai făcând, Sergiu o studie cu discreție. Buna sa dispoziție revărsa și asupra ei o lumină favorabilă. Nu-și amintea de când lucrează cu el, uitase și prima impresie. Poate nu-i făcuse niciuna, poate nici nu o văzuse cu adevărat, absorbit, cu mintea îndreptată într-o sută de direcții. Mai mult ca sigur așa se întâmplase, și nu numai atunci, mereu. Cu excepția rarelor, fulgurantelor clipe când ceva cădea de pe ea, dezghiocând-o – de bună seamă rutina privirii lui, acel automatism al ochiului sinonim cu orbirea, datorită căruia un frumos tablou din odaie se golește de orice sens rămânând numai o pată funcțională pe perete. Văzu bustul suplu, pântecul plat, coapsele lungi, gamba elastică, profilul de adolescentă contrastând original cu coama bogată a părului plin de fire albe. De ce încărunțea atât de tânără, sau de ce părea atât de tânără la vârsta ei? Nu știa ce vârstă are, nu știa care din cele două ipoteze rămâne valabilă. După toate datele ar fi trebuit să ajungă la concluzia că Mia e o femeie frumoasă, dar nu reușea. Toate însușirile ei fizice nu-i spuneau nimic. Fiecare în parte putea atrage atenția, totul nu, totul rămânea banal. De ce

trecea neobservată această făptură, și de ce, chiar atunci când reușeai să-i întrezărești pentru câteva clipe calitățile, nu te entuziasma, nu te mișca? Parcă ar fi fost o păpușă umblătoare. În ochii verzi curați nu exista nimic enigmatic, pe fruntea albă nu citeai niciun gând, buzele debitau numai platitudini. Se încarnase în acest trup bine dăltuit un spirit mărginit, uscat? O gafă a naturii, un eșec? Îl lăsa rece, dar belșugul de bunăvoință emanat de „criză" îl îndemna să facă o mică dramă din ermetismul unei feminități născute fără niciun țel, ca lucru în sine. Nu știa nici măcar cui aparține, își amintea, fără să fie sigur, că e căsătorită. Ai ei își vor fi dat seama de anomalie, vor fi taxat-o ca atare, cineva suferea din această pricină, în general cum o judecau alții? Încercă să fie atent, îi făcu și un mic compliment de servici dar ea nu părea să repereze efortul lui Sergiu și dădu un răspuns tern. Se plictisi de galanteria filantropică și ceru legătura cu Papahagi. Informat că veniseră tovarășii, rugă să fie invitați.

Se cuibări în fotoliu ca un pui de bogdaproste dar probabil că surâsul de suferință nu reușea să fie decât malițios, căci vulpoiul de Hâncu începu să râdă. Fusese omul ăsta dotat cu un nas aproape libidinos, după părerea lui Sergiu. Râdea urât. Nu l-o fi învățat nimeni când era mic, s-o fi apucat de nevoie, mai târziu, și acum mușchii nu mai răspund. În schimb, cum intră pe ușă îți ghicește gândul, parcă vine de la computer cu toate ipotezele în mână și comparându-le cu mutra ta îți spune imediat în ce stare de spirit te afli. Nu-i plăcea acest Hâncu deși i se uita în ochi ca un cățel inteligent. Puțina lui rezervă de râs pentru Sergiu o păstra, în acest birou și-o consuma, iar chinul obrazului devenea impresionant, ca o dovadă de devotament. Niște ingineri tineri supravigilenți, atașați lui Sergiu trup și suflet,

pretindeau că Hâncu e duplicitar. Bagatelizase incidentul. Atâta timp cât Hâncu îl știa tare nu îndrăznea nimic. În plus se dovedea util. Mlădios, se strecura până unde Sergiu nu-și propunea să ajungă fiind sub demnitatea și prestigiul lui. Îl folosea în probleme comerciale încâlcite, uneori pentru treburi mai puțin corecte, îi exploata plăcerea de a țese și de a se implica în mici intrigi. Hâncu nu refuza nimic și Sergiu se întreba în ce măsură e conștient că-l manevrează. Schimonosindu-și fața în râsul lui grotesc și în același timp mieros, ghicise imediat că Sergiu e triumfător și schelălăia. „Deci am ieșit bine" repetă de câteva ori în ciuda pozei lui Sergiu de om total deprimat.

Între timp se prinsese legătura cu provincia. Sergiu îl lăudă pe Papahagi într-o frază lungă și dezlânată, cu o gratitudine didactică, obosită. Celălalt protesta de formă, punând succesul pe seama indicațiilor lui Sergiu deși dădea să explice cu lux de amănunte ce a întreprins personal. Ținând microfonul astfel încât și ceilalți să poată urmări convorbirea, Sergiu îl contracara opunându-i elogii cu o emfază calmă, plictisită. Îi mai dădu o zi pentru consolidarea succeselor și un șir de indicații debitate monoton, fără niciun accent, ca lucruri de la sine înțelese, deși de anvergură. Hâncu ținu să remarce lipsa de modestie a lui Papahagi dar conferi observației un caracter camaraderesc, satiric-amical. Sergiu agrea stilul lui Hâncu. Așa cum se plasa în centrul încăperii, spre deosebire de ceilalți grupați spre lături, cum se mișca încolo și încoace dominând terenul, cum alterna tortura obrazului cu grimasele insinuante trădând luciditate, exactă comensurare a proporțiilor succesului, reușea să imprime atmosferei un aer festiv. Nu debita stereotipe fraze omagiale directe ci punea în evidență valoarea lui Sergiu

prin comparație. Schimonosindu-se de râs își imagina, cu o fantezie remarcabilă, mutrele unor Meltei, Gurău, Tufescu... Știa ce știa... Îl vedea pe Tufescu strângându-și fruntea între degete și întrebând excedat: „Cum dracu face ăsta, domnule, de iese mereu în frunte? Parcă l-a născut mă-sa cu căiță." Imitând personajul cu pricepere, punea accentul nu pe micimea lui Tufescu, așa ceva n-ar fi produs efect, sau poate unul contrariu, ci pe exasperarea tipului mediu din tagma lui Sergiu, pe exasperarea tagmei înseși față de steaua lui bună. Pe Sergiu, înveselit, îl pufnea râsul și cu greutate reuși să-l transforme în semn că înțelege umorul pe plan abstract, ca idee artistică. Silețki, directorul uzinei pivot, cu o voce spartă de lup de mare, se grăbi și el să-și dea în vileag prețuirea respectuoasă față de cel pe care șansa făcuse să-l aibă șef. Nu-i produceau plăcere lui Sergiu epitetele acestui colaborator, nu pentru că n-ar fi crezut în sinceritatea lor, ci fiindcă în gura lui orice vorbă mai deosebită suna fals. Găsea supărător să asculte laude îndreptățite declamate demagogic, compromise de vocea dogită, străină de posesor. Aceasta părea să fie contradicția intrinsecă a personalității lui Silețki: specializat în atitudinea de forță, pe post de tanc – omul fără complexe, neezitant, categoric până la violență, ostil oricăror nuanțe, relativismului de orice fel, închizând totul în formula „unu și cu unu fac doi" – nu mai știa să pronunțe cuvintele frumoase. Deși credea în ele, le făcea să sune ca pe niște tinichele. Posedând un suflet vibrant, apărea ca demagog notoriu. Silețki insistă mult asupra faptului că tovarășul Harnagea se bucură de totala prețuire a ministrului și desigur – un desigur prost inspirat, inapt să-l măgulească pe Sergiu pentru că nu constituia certitudine, nu era rezultatul unei informații precise, ci doar o bănuială,

un dubitativ –, desigur și mai sus. Adaugă și repetă, din lipsă de fantezie cu aceleași cuvinte de totdeauna, că personal are enorm de învățat de la șeful său, declarația sunând datorită patetismului ca o mărturisire pe patul de moarte. Vrând să meargă mai departe, Silețki se oferi, deși ar fi putut să-și dea singur seama că nu e nevoie, ca în cazul în care totuși... să realizeze el diferența de producție pentru echilibrarea centralei. Pe Sergiu îl deranja mărinimia superfluă dar nu se manifestă decât printr-un gest larg, un surâs absent și o închidere semnificativă a pleoapelor. Cel de al treilea, Popescu, găsind momentul să iasă în evidență dezvălui ritos impasul recent prin care trecuse uzina lui Silețki de-abia, de-abia depășit datorită încordării tuturor forțelor, subînțelegând prin aceasta organizația de bază al cărei secretar era. Vorbea tăios, fără diplomație. Sergiu îl găsea simpatic, atât cât putea fi un om cu vocația de a-ți da permanent bătaie de cap. Popescu, atlet al dreptății și adevărului, se constituise demult în cel mai mare adversar al vorbelor goale, justificărilor și simulacrelor, al șmecheriilor. Crea apăsătoare și insolubile tensiuni reclamând arbitrajul lui Sergiu, de altfel și acesta „pe muchie de cuțit" pentru că Popescu se calma numai dacă se convingea că cedarea e absolut necesară cauzei. Sergiu descoperise că în dosul rigidității și radicalismului încăpățânat se ascundea timiditate. Adoptase încă din tinerețe – îi cunoștea trecutul zbuciumat de revoluționar de profesie – un program maximalist aplicat în primul rând sieși. Popescu nu cunoștea complimentul, forma maximă de considerație fiind la el autoimpunerea unei mici pauze de combativitate. Asta explica întreruperea bruscă a atacului împotriva lui Silețki și trecerea la un soi de expectativă morocănoasă.

Sergiu îi dojeni. De ce această bătaie cu flori, de unde atmosfera de automulțumire, nevoia de gratulare? Ca urmare a celor raportate de Papahagi? Haida de, chestii de acestea se petrec zilnic. Sau acordau atâta credit presupunerilor, de domeniul chiromanciei, ale lui Hâncu? Doar se știe că lui îi place să se îmbete cu apă chioară. Vorbind, descoperi că ieșise din rol, adoptase tonul rezolut de fiecare zi. Se înmuie, aruncând asupra lor ambele mâini a lepădare plictisită, a adâncă nepăsare față de zădărniciile lumești.

Rămas singur, Sergiu se scutură. Dacă nu în forma concepută de el, ceva din oboseala existențială mimată mai înainte persista, scânteia entuziasmului se stinsese cu adevărat, culorile își pierduseră strălucirea, ritmul inimii se rărise. Trecuse puseul de vanitate. Rămânea mereu sensibil la ecoul public, la succes. Iubea succesul în sine? Gloria constituia țelul lui, modul de a fi fericit? Ea întreținea flacăra ambiției și trudei? Cum se făcea atunci că jocurile de artificii durau atât de puțin? Din ce cauză excitantul își înceta atât de repede efectul? Iată, nu mai era fericit. Ba chiar îl stăpânea sentimentul neplăcut că se pretase la un joc penibil, că luase parte la o scenă de prost gust în calitate de protagonist. Se crispa. Iubea succesul pentru ceea ce oferea el. Certitudinea. Fără nicio tranzacție, în capul lui Sergiu se înfiripă întrebarea care îl mai vizitase dimineața: în ce măsură se putea bizui pe oameni? Avea în vedere, desigur, nu capacitatea de muncă, eficacitatea profesională etc., ci virtualitatea sprijinului față de propria persoană într-o împrejurare grea – ipoteză cețoasă, fără contur. Sprijin în genul celui oferit voluntar și dezinteresat de tinerii ingineri. Îi trecu în revistă pe cei trei. Hâncu? Nici vorbă. Intuia exact reacția acestuia în clipa când infailibilul aparat de detecție

i-ar fi spus, intrând pe ușa biroului, că șeful a clacat. Ochii alunecoși s-ar fi înțepenit în orbite, buzele de lemn s-ar fi lipit și mai mult, umerii i s-ar fi strâns clătinându-se rău prevestitor. Nimic altceva n-ar mai fi putut aștepta de la el. Silețki l-ar deplânge, dar atât de stângaci și de fals încât cuvintele de îmbărbătare l-ar deprima și mai mult. Silețki este robul unei logici geometrice, sinceritatea lui nu se poate naște și nu supraviețuiește decât în baza unor acte oficiale, în deplină acoperire legală, lângă, și numai ulterior împuternicirilor de sus. Dacă nu dispui de toate acestea, dacă nu le poți face dovada, Silețki te execută necruțător, precis și metodic. Popescu, matadorul echității și justiției sociale? Cum se îmbracă omul acesta! Parcă din haine transpare tot. Cine i le-o lucra? Croite simplist și grosolan, făcute să reziste cu îndârjire fierului de călcat, deși stofele nu erau nicidecum inferioare, îi dădeau lui Popescu o înfățișare de om strâmtorat dar incoruptibil, de pirpiriu neînduplecat. Specialitatea lui Popescu era să dea cu bâta în baltă. Luându-și propriile intuiții și aprehensiuni drept certitudini, se hazarda în cele mai virulente atacuri și categorice condamnări fără nicio acoperire. Disprețuia nevoia de dovezi și argumente convins că spiritul revoluționar e suficient ca instrument de orientare și ca drept de a pronunța verdicte. În această naivitate se dovedea incorigibil, în pofida faptului că metoda, departe de a avea eficiență, îl discredita sistematic, împingându-l de nenumărate ori în situații fără ieșire. Se menținea exclusiv datorită sprijinului ferm, de acum notoriu, al lui Sergiu, și acesta explicat doar prin forța inerției, Sergiu nemaiștiind cum să se dezică. Ce-ar face Popescu în împrejurarea respectivă? L-ar privi lung, gânditor și pentru prima dată n-ar putea fi el însuși pentru că n-ar avea pe cine să inculpe,

pe cine să provoace, autorii situându-se în afara perimetrului combativității sale, depășindu-l. Dar Mia, insipida, căreia dumnezeu i-a făcut lutul într-un moment de inspirație și apoi a uitat să sufle asupra sa duh, să-i transmită spirit, ce-ar face? Involuntar sună, după care fu cuprins de nervozitate căci nu-i veni nimic în minte. O văzu intrând puțin aplecată de umeri ca întotdeauna – asta ce-o însemna? formulă de reverență profesională, corectitudine? dar cine are nevoie de ele, cine i le cere? – și înainte de a apuca să caute o explicație, ea deschise gura și raportă o sumedenie de fleacuri cu o vizibilă concentrare pentru a nu uita ordinea de prioritate. Că soția ceruse mașina și precizase că o va ține până la ora 18, că sora cea mică rugase să-i amintească să vorbească pentru soțul ei. „Să... să... o îngână, și altcineva n-a mai cerut nimic?" Mia ținea în mână o listă cu numele celor ce doreau să fie primiți, de asemenea în ordinea urgenței, și o listă a convocărilor fixate de Sergiu pentru după-amiază. Îi arătă stiva de dosare aranjată la capătul mesei de ședință. Sergiu stabili programul lăsându-și un sfert de oră de răgaz. O privi depărtându-se spre ușă și încercă să-și amintească dacă o văzuse râzând sau dacă o auzise spunând ceva în afara banalităților de serviciu. Îi trecu prin minte că are un trup anormal, parcă nu mănâncă niciodată – altfel cum de nu devine vizibilă, prin fusta de tweed gri, dreaptă și destul de strâmtă, protuberanța pântecului? Sau acesta e trupul ei de serviciu și are altul pentru funcțiile omenești nu întotdeauna estetice, neconform cu rolul social pe care îl îndeplinea?

O uită și se duse la fereastră. De la etajul al doilea siluetele oamenilor se estompau, spațiul înghițind o serie de detalii, idilizând întrucâtva. Dominantă rămânea

mișcarea. Căldura zilei de august încețoșa aerul și prin apa luminoasă și grea, mersul femeilor, încărcat de lentoare și gravitate biologică, nu mai părea deplasare autopropulsată între două puncte, ci artă, act de creație și autocreație, exprimare printr-un limbaj plastic foarte complicat a unor însușiri copleșitoare ale ființei umane. Fluxul permanent de siluete, mișcarea individuală și de ansamblu cu semnificații diferite sau înrudite, greu de prins și de limpezit datorită nestatorniciei, toate acestea i se păreau de natură extraterestră. Cine sunt, ce doresc, ce speră, unde se duc, cine-i așteaptă? Asemenea întrebări nu se pot pune decât unei lumi neînțelese și inaccesibile.

Se îndepărtă de fereastră nemulțumit de sine, de ceea ce făcuse, simțise și gândise. Acel tremur ascuns... De ce se temea? Doar nu era un zgârie-brânză. Tot ce poseda datora capului și mâinilor sale. Se considera produsul propriei forțe de creație, inteligențe și energii. Cei slabi n-au decât să tremure. Pentru locșorul lor nemeritat, pentru golul din ei, pentru slăbiciunea minții și a spiritului, pentru tot ce nu au și mint că au. Dar el? Un mărunt accident de producție nu putea explica nimic. Ceva bolnăvicios hipertrofiază măruntișurile, le încarcă de exploziv și le așează deasupra capului ca pe o mașină infernală timorându-l, inundându-l de o vibrație dizgrațioasă. Va trebui să se supravegheze. Acest început de slăbiciune, înjositor și periculos, absolut nemotivat trebuia extirpat. Secretara aștepta lipită de ușă apăsând zdravăn mâna pe clanță ca pentru a opri cu trupul o invazie iminentă. Găsind scena hilară, Sergiu scutură mânios din cap și așezându-se la birou se afundă cu înverșunare în muncă.

(— Ei?

— Am citit.

— Din nefericire. Ești un copil nerăbdător să vadă cum i se fabrică jucăria! Orice jucărie închide o taină. Tu ți-o refuzi, vrând să vezi cum se îmbină fiecare piesă. Și mi-o refuzi și mie, lucrătorul... În sfârșit, să auzim...

— Știu eu ce să spun?

— A, înseamnă că nu prea-ți place.

— Mi-o închipuiam altfel.

— Ei, cum?

— De pildă, acea satiră...

— Păi, spune tu, nu a fost și așa?

— Poate, dacă ții neapărat... Mă întreb de ce ai ezitat să-l descrii. La tușa ta portretul real s-ar fi potrivit de minune. Unu șaizeci și cinci înălțime, optzeci de kilograme, burticică, început de gușă, calviție nedesăvârșită, mișcări greoaie și celelalte semne ale vieții sedentare. Pentru curiozitatea mea, e o simplă omisiune?

— Nu. Motive estetice.

— Mă rog, ăsta e un detaliu. N-aș vrea să crezi că opinia mea e influențată de acest considerent subiectiv.

— Nicio grijă, nicio grijă. Mergi mai departe.

— Nu ai impresia că simplifici puțin?

— Posibil, în ce sens?

— Nu simți că lipsește ceva?

— Ce?

— Ceva important.

— S-auzim, s-auzim...

— De fapt mai multe ceva-uri.

— A, în sensul ăsta? Inevitabil...

— Nu, uite, mai concret. Ai separat trei ipostaze, nu? Asta, iartă-mă, e cam de ordinul schematismului. Viața unui om poate fi închisă în cercuri distincte? Și chiar dacă

aş accepta convenţia ta, nu ar fi fost firesc ca de al treilea să fie agăţate celelalte? N-ai reuşit să arăţi că sunt verigile unui singur lanţ.

— Fără a separa nu poţi cerceta. Aceasta este metoda de bază în ştiinţe. De ce ar fi altfel în literatură?

— Înţeleg principiul separării în cercetarea materiei. Dar în spirit? Şi chiar materia vie, se poate separa? Dacă-ţi tai un braţ, nu moare? Viaţa psihică e unică şi indivizibilă. A pierde asta din vedere – iată riscul schematizării în orice literatură.

— Acest „orice" mă face să respir uşurat. Totuşi revenind, dă-mi un exemplu de simplificare.

— Bun, să luăm scena de acasă. Nu e ea cam sumară şi... unilaterală? Evident, există şi o latură grotescă dar, să ne gândim, nu ai absolutizat-o? Nu există şi una omenesc-dramatică?

N-ai pierdut-o din vedere? Cred că nu-ţi trece prin cap că aş cere circumstanţe atenuante.

— Fii liniştit, nu te bănuiesc de nimic. Dar cu bună-ştiinţă n-am lăsat nimic de-o parte, crede-mă. Toată chestia e cât ajunge vulpea la struguri.

— Eh, strugurii! De ce ai ţinut tu să epuizezi fiecare mediu în câte o sesiune? Se poate îngrămădi modul de existenţă dintr-o sferă într-un singur moment? Aşa-zis „moment chintesenţă"?

— Sunt legi ale construcţiei, dragul meu. Apoi, ne aflăm la începutul cărţii. Ba îmi impuţi că n-am epuizat tot, ba că am vrut să epuizez tot. Hotărăşte-te!

— Ah, construcţia! Ce vorbă mare! Compunerea, nu? Cum am învăţat la şcoală? Ei bine, după părerea mea, această compunere e o haină de împrumut. Ca să-ţi încapă corpul

viu în ea îl ciopleşti, îi opreşti respiraţia. Nu e mai firesc să schimbi croiala dacă nu se potriveşte? Compunerea înlătură ce nu poale digera, falsifică. M-am cam aprins, devin ridicol, nu?

— Te-ai aprins dar nu mă deranjează. Din păcate, oricât de blamabilă, compunerea e indispensabilă. Şi apoi, dacă falsifică nu e neapărat vina ei. În fond la ce te gândeşti? la realitate, nu? La sensul ei?

— Da, într-un fel... Dar ca să mă fac înţeles: un lucru poate să fie şi în acelaşi timp să nu fie. Eşti de acord?

— Dacă te explici. Ceva de domeniul scamatoriei, nu?

— Exact. Al scamatoriei. Faptele pot fi privite din nenumărate unghiuri. Au sute de faţete. O dată vezi una, altă dată alta. Spunem: „Uite, asta mi-a scăpat sau acum îmi apare în altă lumină". Nu e asta scamatorie?

— În ce măsură compunerea te împiedică să întorci prisma?

— Nu e numai asta. Nu m-am exprimat clar. E vorba de dialectica internă. Un sentiment debutează într-un fel, pe parcurs se modifică, trece prin „n" stări şi ajunge, până la urmă, la polul opus. Recunoşti? Într-un minut îţi trec prin cap o mie de gânduri contradictorii. De ce învinge unul şi nu altul? În acest singur minut, în forul tău intern poţi fi pe rând eroic şi abject, mărinimos şi meschin, cutezător şi laş, superb şi bicisnic. Compunerea nu e în stare să ţină pasul cu această paradoxală, derutantă metamorfoză. Ea cere tipare, clişee. Ori albă, ori neagră, ori un sentiment frumos, ori unul urât. Compunerea e o suprimare a variantelor individualităţii cu voci distincte ascunse într-una singură. Şi a înfruntării lor, a tainei prin care una se impune, reducându-le la tăcere pe celelalte. Văd că ţi-ai pierdut răbdarea. Bat câmpii...

— Deloc, sunt foarte atent.

— Tu ai vrut să-mi inoculezi, în faza respectivă, ca sentiment dominant, anxietatea. A fost și asta, nu neg, dar nu așa de tranșant. Multă vreme nici n-am fost conștient de ea, prin alte prezențe această stare se amortiza. Apoi un timp mi s-a părut reacție firească, cu atât mai mult cu cât alterna cu psihologia forței, de fapt i se subordona acesteia. Într-o carieră ca a mea, frica este intrinsecă procesului de afirmare. Nou în perioada de care te ocupi a fost apariția conștiinței că frica e înjositoare pentru condiția de om.

— Asta se va vedea mai târziu.

— Nu, nu, personajul s-a îndepărtat de martor. Există doar o asemănare de fapte, de date biografice. Evident, în cazul când condeiul tău ajunge să contureze alt tip, n-am nimic împotrivă. Dar atunci discuția nu mai are rost.

— Nu intenționez să ajung la altul. Destinul tău mă interesează pentru că după părerea mea aparține unui „erou al timpurilor noastre" în accepțiunea dată de Hertzen, desigur, nu în aceea de model. Dar nu găsești că sentințele sunt premature? Cât de concludente pot fi două capitole de început? Te-am implorat să nu citești. Sunt cel mai interesat să nu ratez. Mai interesat decât tine, îmi închipui. Nu-ți ascund dificultățile întâmpinate. Dau o luptă cumplită cu materialul. Îmi rezistă în fel și chip. Pe de altă parte, o fidelitate absolută e imposibilă. Nici ție nu ți-ar reuși, sunt convins. Și pe tine te-ar trăda condeiul.

— Ah, ce caut eu aici? Ăsta nu-i un argument. Natural că nu mi-ar ieși. Nici nu se pune problema. De altfel nu am niciun drept să-ți fac reproșuri. Poate am avut aerul că te trag la răspundere. Regret.

— Nu, nu, acum eu sunt cel intrigat. M-ai prins în capcană. Am să-ți arăt în curând capitolul al treilea. Ard de nerăbdare. La cele petrecute în următorul am participat direct și e altceva când ești martor.

— Și în rest n-ai fost martor? N-ai cunoscut-o pe ea și pe ceilalți, nu ne-ai cunoscut pe toți? Dar iar te dăscălesc, iartă-mă, sunt incorigibil. Nu știu de unde impresia stupidă că romanul e proprietatea mea.

— Nu cumva la mijloc e gelozia?

— E altceva... Asist la propria-mi judecată și sunt obsedat de ideea că numai eu pot să-mi fiu judecător. Iată dilema!)

III

Porți de fier forjat vopsite în bleu și în argintiu. Grilaj de cimitir – se gândi Sergiu. Lipseau îngerașii. Sau erau și ei? Alee de ciment, ziduri cu cioburi de oglindă în tencuială, ghivece cu mușcate sângerii atârnând de-a lungul prispei, via pe spalier aliniată, tăiată, curățită ca un lot experimental. Undeva, în fundul curții, câțiva duzi chirciți cu frunze prăfuite. Și micul trib neliniștit, pierzându-și puțin măsura, oscilând între entuziasm și ospitalitate rezervată, între bucurie și circumspecție. Înregistră totul dintr-o privire ca un aparat de fotografiat. Nelu făcea prezentările. Îl prezentase și pe el, deși până în clipa aceea se considerase cel mai de-al casei. Nu-i târâse el în escapadă, momindu-i cu nada amintirii? Sau ei îl momiseră? Despina insistase, într-adevăr, incitată de ideea că au rude necunoscute la țară. Rude mari, împărătești. Poate așa îi lăsase să înțeleagă. Bineînțeles, se gândise la altceva decât i se oferea acum privirii. Deocamdată era prizonierul porților de fier, al imitației de „calcio-vecchio", al tablei zincate, noi, de pe acoperiș, al ordinei geometrice. Materialele robuste, formele exacte dădeau prezentului forță acaparatoare. Cimentul

stropit răcorea aerul. Niky și Viky dădeau să se înțeleagă în modul cel mai deschis că tot ce văd este pe placul lor. Un fel de beduini ajunși în oază, aspirând aroma curmalilor, umezeala izvorului, savurând odihna. Ai naibii bucureșteni! Cum miros ei bunăstarea, cum freamătă după ce își părăsesc alveolele din stupii de beton și simt pământul sub picioare într-o curte unde pot vorbi sau merge fără teama de a-și irita vecinii de la catul inferior.

Sergiu intrase în ogradă cu strângere de inimă, pregătit pentru o înfruntare cu ruinele trecutului, cu dureroase aduceri aminte, cu fantomele celor duși, cu propria-i fantomă. Nu mai știa dacă lătrase vreun câine, ca odinioară, dacă scârțâise poarta, dacă-i izbise urechea vreunul din zgomotele proprii gospodăriei țărănești în care se repară unelte, se îngrijesc animale, se cresc copii și așa mai departe. Avea în minte vechea curte țărănească, o insulă suspendată în timp și în spațiu, neatinsă de schimbări sociale, încremenită în memorie. În această reprezentare se strecura și o idee de ruină provenită nu atât din presimțirea că zidurile, grajdul, pătulele s-ar fi năruit, ci din conștiința că cei ce le făuriseră cu mâinile lor și le îmbibaseră cu ființele și cu viețile lor nu mai existau. Și castelele decad prin moartea castelanilor, dispariția acestora sugerând distrugerea începută de timp, începută cu partea cea mai perisabilă, cu omul, și desăvârșită în materia inertă, oricât de trainică. Deschizând poarta și intrând nu înregistrase decât strângerea de inimă, scurta emoție, senzația de vid, ca atunci când te arunci de pe o trambulină înaltă. Nici contrastul cu imaginea reală nu o remarcase dintr-o dată, atenția fiindu-i atrasă de oamenii noi, succesorii înstăpâniți în drepturile morților, ale întemeietorilor. Învingându-și repede sfiala, ei

îi luară în primire intrepizi – în primul rând pe el, deși cei mai mulți nu-l văzuseră niciodată – înconjurându-i posesiv, cu fantezia ațâțată, împingându-i încetișor spre pragul casei. Mica agitație îl împiedică să se dezmeticească, să ia contact cu insula coborâtă, în sfârșit, din amintire în real. Fusese mascată, deocamdată, de grupul acaparant. Vântul fierbinte, uscat, de câmpie îi frigea obrajii și i se juca prin păr ca și altă dată. Se aflau la locul lor și binecunoscuta aromă a dudelor coapte, și fulgii leneși, de vată, scuturați de plopi, și cerul decolorat, albicios, și aerul greu, vâscos prin care sunetele răzbăteau anevoie, înfundat, fără reverberații. Ceva lipsea însă, ceva esențial sau invers, exista acum un prea mult, un surplus obturând perspectiva. Perspectiva... Dar împins pe ușă nu-și mai verifică impresia. Cine erau? Nepoții și strănepoții lui Mitre Pintea, o familie nouă, lăstari crescuți din buturugă. Fetele durdulii, înveșmântate sumar, cu gust, nu-l cunoscuseră pe bătrân; nu apucaseră să-l vadă nici pe bunicul lor, pe fiul lui Mitre. Gazdele îi arătau casa nouă, spațioasă, camerele mobilate ca la oraș, covoarele, televizorul și celelalte, nu cu mândrie și infatuare, cu intenția de a epata, ci fiindcă el privea mirat și curios. Răspundeau la întrebări cuminte, frumos, modest, lăsând să se vadă că sunt măgulite de cinstea făcută. Trecutul era ca inexistent. Moșteniseră una sau două fotografii, poza de militar a bunicului, călăraș cu schimbul, pe care o scoaseră dintr-o cutie, pe alta cu același în postură de mire n-o găsiră. Mitre Pintea, străbunicul, nu se fotografiase nici la armată, nici la nuntă, nu lăsase nicio mărturie despre chipul lui. Sergiu făcu tentativa de a-i evoca pe dispăruți, de a sugera dramatismul pulverizării a două generații într-un timp atât de scurt, dar nu găsi niciun ecou. Lucruri aparținând preistoriei, pentru cei de

față nu aveau niciun sens. Destinul dramatic al înaintașilor își pierduse încărcătura emoțională, niște țărani oarecare, mai bătrâni sau mai tineri, umblând în izmene și cămăși de tort, muncind cu brațele pământul agonisit prin trudă și privațiuni, agățându-se cu îndărătnicie de modul lor de viață rudimentar. Ceea ce-i arătaseră cu firească detașare lui Sergiu, depășea de o sută de ori ce realizaseră și posedaseră acei buni și străbuni de care oaspetele aducea mereu vorba într-un fel atât de straniu, cu o crispare și o amărăciune pe care nu le puteau împărtăși. Îi făcură o surpriză, îi aduseră o bătrânică sfrijită, înveșmântată în negru, în care de-abia recunoscu muierea iute, ințepată și harnică de odinioară a lui Lică, fiul lui Mitre Pintea. Vasăzică aceasta era Lina, bunica fetelor, unicul vestigiu al vremurilor apuse. Doar ea mai trăia, supraviețuind naufragiului brusc al unei familii de țărani tare ca piatra și hotărâtă să împărățească pământurile udate cu sudoarea frunții. Nu știa cum să i se adreseze; pe vremuri îi spunea pe nume deși era mult mai mare, dar acum, țeapănă ca o călugăriță bătrână... îi venea să-i zică „măicuță". Îi strânse mâinile, o îmbrățișă, ar fi sărutat-o pe frunte sau pe obrajii scofâlciți dar ea se ferea cu o evlavie împietrită, temătoare ca în fața unui vlădică. Și pentru ea trecutul se decolorase, își pierduse rezonanța sub straturile vieții trăite în alte situații și împrejurări, acum în mijlocul familiei tinere satisfăcute de condițiile dobândite, refractare la moșteniri morale încâlcite, ambigue, insensibile la tragic, deloc dispusă să ancheteze, să scormonească, să interpreteze o epocă de care nu o lega nimic. Bătrâna îl privea cu rezervă mută, fără nicio urmă de afecțiune sau familiaritate, ca și când nu l-ar fi alintat și iubit pe vremuri – cu complexul ei atavic față de orășeni – ca pe un frate mai mic, nu l-ar

fi luat părtaș în ciondănelile pline de substraturi intime cu bărbatul tânăr pe care nu știa cum să-l ferească mai bine de ispite. „De ce s-au dus ei așa? De ce?" căută s-o zgândăre Sergiu. „Păi, uite, se duc", îngână mirată că un lucru atât de simplu pare greu de înțeles. „Fără urmă? Parcă nici n-au fost vreodată?" „Păi de, așa" replică stins, laconic ridicând din umerii ascuțiți. „Ce oameni erau! Ce putere aveau! Cum duduiau ei pe aici de dimineața până seara." „Păi de, așa era pe atunci." „Parcă a dat cu foc, parcă i-a luat o apă..." „Așa au fost vremurile." „O duci bine cu sănătatea?" „Ei, cu bătrânețea." „Cum te împaci cu tineretul?" „Trăiesc și eu pe lângă ei. Mi-au dat acilea și o odaie..." Și ieșind din automatismul vorbelor convenționale, cu un interes încă plin de sfiiciune: „Care vă e soția? Doamna blondă sau..."

Au ieșit afară. Abia acum realiză că ograda lui Mitre Pintea dispăruse. Via îngrijită acoperea toată suprafața curții; unde erau grajdul, hambarele? Unde coșarea, șurele de paie? Perii falnici, cu coroane cât o pădure, sub care dimineața găsea pământul îngălbenit de fructele mici, zemoase și parfumate? Pământul bătătorit de tălpile late cu pielea cornoasă, crăpată? Se scufundaseră toate. Spațiul se împuținase, între casă și vie mai rămăsese o cărare. Aici ajunsese vița cultivată altădată de Mitre Pintea pe dealurile nisipoase dinspre râu, unde aroma strugurilor trandafirii și briza apei înmiresmau văzduhul. „Și grădina?" se interesă Sergiu. I-au arătat și grădina în timp ce noul stăpân îi furniza informații despre agricultura de tip intensiv practicată pe suprafețe mici. Despina își luă în posesie rudele. Mângâie gușa fetelor emoționate fără a fi sfioase, află că sunt gemene și mai au un an până la bacalaureat. Mama lor, vânjoasă, înfiptă, prinzând din zbor subiectul, nu pierdu ocazia să anticipeze

o cerere de sprijin. Strecurând o vagă umbră de promisiune, Despina îl abordă pe Domițian, capul familiei. Diviziunea muncii, sursele de venit, lichiditățile bănești, valoarea producției proprii, combinatul, C.A.P.-ul, piața etc., toate fură lămurite rapid și exact. Ancheta întâmpinase disponibilitatea deferentă a interlocutorului. Despina nu uita să sugereze că nu dă glas unei curiozități strict personale, ci vorbește în numele lui Sergiu. Privirile încercănate, scuturarea ușoară a buclelor moi pe el li-l arătau, atrăgând atenția indirect că evenimentul trebuie bine înțeles. Pe Sergiu nu-l interesau aceste discuții, nici via în care prietenii bucureșteni începuseră să ciugulească, nici bucătăria cu aragaz unde soața lui Domițian și ce mai rămăsese din muierea lui Lică se retrăseseră să pregătească cina. Bunăstarea înconjurătoare i se părea încropită și grosieră. Cam așa își amintea că arătau pe vremuri locuințele mahalagiilor înstăriți. Din ce se născuse noua gospodărie, ce temelii avea? O mică funcție de magaziner la combinat, asta nu însemna meserie, cetățeanul nu era nici țăran, nici muncitor, iar femeia, ceapistă doar cu numele, putea fi considerată casnică. Lucrau un petec de pământ și vindeau la piață. Trăiau din munca lor, de bună seamă, dar unde era demnitatea categoriei sociale, dacă aparțineau vreuneia? Înjghebarea gospodărească îi apărea lipsită de trăinicie și de frumusețe, în centrul ei nu vedea monumentul muncii zidit din dragoste, mândrie și pasiune. Găseai de toate, dar fără noimă. O căsoaie ticsită cu mobilă de serie, pături orășenești, sticlărie și bibelouri ieftine, cioburile de oglindă sclipitoare lipite pe afară, poarta cu flori, îmbrăcămintea pestriță, desperecheată. Ceilalți fuseseră cuceriți, nu-și reveneau din surpriză și admirație; nu aveau în cap, ca el, tabloul de altădată.

Vara nici nu aveau nevoie de casă pe vremuri, ziua la câmp iar noaptea împrăștiați, care pe unde nimerea: pe prispă, în coșare, în grădină. Moșul își așternea în mijlocul curții, în car, și de trudă sforăia de răsuna toată ulița. „Mă omule, striga bătrâna, tu n-auzi cum horcăi? Du-te dumnezeului în casă că o să te pălească unu cu ciomagul." Se odihneau odăile până începeau ploile de toamnă. Iarna se adunau în încăperea din față încălzită cu coceni, beau cu un singur pahar din vinul rubiniu de nisipuri și puneau țara la cale cu câte un vecin. Deși prin ferestrele mici se strecura lumină puțină, lumina tulbure a norilor vineții încremeniți peste hornurile fumegânde, înăuntru stăruia un aer sărbătoresc. Casa se însenina de la flăcările sufletelor țărănești. După sutele de zile de zbucium și trudă, când se odihneau în scurte somnuri cataleptice, când nu li se vedeau decât umbrele târându-se istovite, în viul nopții la plecare și pe înnoptat la întoarcere, când vocile nu răsunau decât pentru poruncile lapidare ale muncii sau pentru înjurăturile adresate vitelor prea domoale, în sfârșit domesticiți și umanizați din nou, țăranii se strângeau la un loc, fără nicio treabă, și tot ce fusese înăbușit și ferecat în ființa lor ieșea la iveală proaspăt și vibrant. Graiul plin de combinații neprevăzute, de cuvinte chisnovate inventate de ei, plăcerea râsului nuanțat zugrăvit pe gură, vocația narațiunii, ironia mușcătoare, toate constituiau pentru copilul de oraș în zilele de iarnă, în odaia ticsită și totuși încăpătoare, o adevărată desfătare. Lumina zgârcită și murdară dobândea o strălucire neobișnuită, niciodată nu văzuse o odaie mai veselă și mai împodobită. Serile erau rezervate povestirilor fantastice. Fitilul tremurător al lămpii arunca pe pereți jocuri de umbre, lăsând unghere în clarobscur și întuneric, învăluind odaia

într-un mister ce devora timpul și spațiul. Ușa sobei deschisă din când în când lăsa să se reverse vălătuci roșietici, pete de culori astrale. După ce găvanele se goleau și se strângeau ultimele fărâmituri de mămăligă, când paharul se umplea din nou cu gesturi domoale, sacerdotale, una din voci lansa pe neobservate subiectul. Toate gurile amuțeau. Inima copiilor începea să ticăie și mințile se deschideau spre necunoscut. Ce născociri fabuloase! Țăranii trecuseră basmele în cărțile de citire și născoceau altă literatură explorând straturile adânci ale unei neliniști înnăscute. Eresuri homerice, viziuni onirice, amestec de supranatural și realism minuțios, iată subiectele straniilor șezători. Povestiseră într-o seară despre hoții cu mână de mort. Descuiau zăvoarele fără să le atingă, făceau omul adormit să nu simtă nici carul trecând peste el. Intraseră într-o casă și trecând peste trupurile căzute în somn de plumb duseseră pe ușă tot avutul, lăzile și velințele, banii, salbele, lucrurile moștenite de la cei vechi. Uciseseră flăcăuașul care dormise în altă parte și venise să bea apa din vadră, tăindu-l în bucățele mici și presărându-l peste părinți și frați. Înnebuniseră și plecaseră să pribegească prin lume desculți și zdrențuroși. Aspectele concrete ale istoriei înfricoșătoare, de un verosimil obsedant, Sergiu le văzuse aievea. Imaginile se amplificaseră în capul lui născând alte și alte scene macabre prelungite în vis. Se zvârcolise și se trezise lac de sudoare cu mâna de mort parcă înfiptă în gât. Auzise câinii lătrând, drugul de la poartă scârțâind, răsunând pași, și cu urechile dureros ciulite, cu sângele zvâcnind în tâmple, pândise. Atât de ascuțit i se făcuse auzul că prin sforăitul gros al bătrânilor deslușea scârțâitul zăpezii sub labele câinelui, trosnetul unei crengi înghețate, lătrături stinghere la marginea satului. Deși soba de pământ

vărsa valuri de căldură coaptă, pielea i se zbârcea de frig și sudoarea îi îngheța. Câte un trup se mișca în somn și atunci se năștea speranța că cineva se va trezi și va pune capăt teroarei, va face să se coboare liniștea asupra acoperișului blestemat. Dar mișcarea se curma repede și rămânea mai departe singur, împresurat de noaptea încărcată de spaime, lângă răsuflările scurte sau șuierătoare, liniștite sau icnite ce-l izolau și mai mult, în timp ce gheara de afară se strângea în jurul pereților. Ar fi țipat dar frica îl paraliza, nu mai îndrăznea nici să respire, ceafa ridicată deasupra pernei înțepenea de încordare. Îi ura pe toți socotindu-i răi și nesimțitori, închiși cu nepăsare în somnul lor de morți, lăsându-l să se zbată în mijlocul demonilor. Își jura să nu mai calce acest tărâm înfricoșător. Stătuse treaz până la ziuă cu ochii uscați, cu pleoapele roșii, cu nervii zdrobiți și creierul gol. Dimineața se lipise dintr-odată de ferestre ca un ochi curios să vadă care din victimele nopții a mai supraviețuit și, descoperindu-l pe el, se înveselise blajin și îngăduitor. Trupurile au înviat unul după altul și au alungat stafiile de prin unghere, câțiva au ieșit și s-au întors învăluiți în aerul aspru și înțepător al zăpezii geruite, cu flanelele groase mirosind plăcut a fân și a lapte proaspăt. Obrajii înfrăgeziți aduceau strălucirea curată a luminii și frunțile se aureolau de o pace sfântă. Nu mai erau răi și nepăsători, ci uriași grijulii de umerii cărora, izbindu-se, s-ar fi frânt orice duh rău. Îi iubea din nou cu duioșie și ardoare pentru felul discret în care îl smulseseră tenebrelor, și abia se stăpânea să nu li se arunce la piept cu recunoștință.

Domițian Pintea, proprietarul lotului experimental sub care bătătura răposatului moș Mitre gemea stins, trăgându-se în adânc, spre straturile vechi, nu avea pe atunci

decât patru sau cinci ani. De ce îl botezase astfel pe unicul lui fecior, Lică, stârnind uimirea și ascunsa invidie a satului? Găsise numele în vreo carte de istorie și o nemărturisită idee nebunească îi trecuse prin cap, zicându-și că astfel forța destinul și că într-o zi fiul său va ajunge împărat? Nu avea ce vorbi cu acest Domițian care închidea prin sine toată tradiția urieşească a neamului Pintea. Șiret și pragmatic, el ştiuse să facă lepădarea de trecut nemaipomenit de mănoasă. Un corcit, nici cal nici măgar, și pe deasupra iritant prin expresia nătângă de cordialitate obedientă. Sergiu nu voia să stea la masa lui cu pâine de oraş, cu votcă și bere ținută la frigider. Îl luă pe Niky și plecă la altă rubedenie, lăsându-i pe ceilalți să se tăvălească în opulența împăratului magaziner. Pe drum îi spuse prietenului că Mielu Căluşeru la care se duceau era fiul mai mic al unui popă deocheat, un fel de gentleman nepotrivit pentru lumea țărănească, deși singuri țăranii îl înțeleseseră în felul lor. Bărbat chipeş și delicat, coborâtor parcă din os domnesc, deştept și citit, se însurase pentru avere cu fata prostănacă a protopopului de la Movilele. După ce își luase în primire parohia dăduse în darul beției și al curvăsăriei. I se cunoşteau țiitoare prin toate comunele învecinate iar în Papura se spunea că doi-trei prunci îi semănau leit. Pentru scârbavnicele-i păcate lumeşti biserica fusese cât pe ce, și nu o dată, să-i smulgă patrafirul, să-l dezlege de taină și să-l afurisească. Dar norodul din comună se opunea – de-aceea zicea Sergiu că până la urmă doar țăranii îl înțeleseseră și-l iubiseră. Părintele Iulică tot rodul viei cu țăranii îl bea, căci oficialii rurali, ca și dascălii, îl dezgustau prin ifosele, ipocrizia și mărginirea lor. Dacă treceai prin fața casei noaptea târziu, când satul se scufunda în tăcere ca un cimitir, auzeai o scripcă tânguindu-se și

o voce aspră de bărbat retezând brusc, violent, cu durere și indignare, scurte fraze muzicale, pomenind de hanuri ascunse, de cârciumărese iubărețe, de potire și de călăreți însângerați gonind pe șleauri lăturalnice cu pistoalele la oblânc. Iulian Călușeru, cu bărbia îngropată în palmă, asculta într-o tăcere încremenită și nici musca nu mai îndrăznea să bâzâie în preajma lui. Făcea semn și unul din copii lua cana și se ducea s-o scoale pe preoteasă să-i dea cheile de la pivniță. Țăranii cântau baladele străvechi rămase de la bătrâni și Călușeru se adâncea într-o tristă visare, urmând prinșii de neam spre Anatolia, frumoasele furate către haremurile din Țarigrad, coborând prin zăvoaiele de pe malurile Oltului și Dunării ce mișunau de haiduci, ascunzându-se în rădvanele și caiacele pline de comorile maziliților și descăpățânaților. Învins de amărăciune și scârbă pentru lăcomia de bunuri pieritoare, ridicându-se prin disprețul de sine la o condiție spirituală mai înaltă decât i-ar fi fost hărăzită în deplină mulțumire a sufletului, Iulian Călușeru a risipit cu țăranii tot prețul „vânzării", nelăsând urmașilor niciun creițar. La sfârșitul vieții ajunsese un fel de pescar și-și trăise ultimii ani într-un bordei sub îngrijirea devotată a preotesei, hulit de unii și iubit de alții, chinuit de vedenii, zbuciumându-se într-o suferință fără leac. Deși pe alt plan decât Mitre Pintea, în capul lui Sergiu acest popă răzvrătit împotriva sa și a lumii, vicios și romantic, descreierat și mândru, apărea plămădit tot din aluat uriașesc, făcea parte din aceeași familie baladescă de oameni liberi și puternici pe fruntea cărora și păcatul stătea ca o cunună. „Mai sunt în ziua de azi asemenea oameni, Niky? i se tângui scriitorului. Nu cumva putința de a agonisi ușor, fără marea înverșunare de altădată, fără trânta încruntată cu destinul – animal mitologic pe care

dacă nu-l înfrângeai cu materia trebuia să-l birui în spirit –, nu cumva lucrul acesta l-a slăbit și l-a împuținat pe om? De ce-ți mai trebuie statură când te poți descurca și cu șmecherie? Personalitatea se călește în cerbicie. Fără să ne dăm seama, în loc să se împlinească, să se desăvârșească, așa cum sperăm, omul nu se simplifică? Iar organul voinței dispărând și marile gesturi nemaifiind necesare nu ajunge un limfatic?" Nu-i plăcu râsul ușuratic al lui Niky și-l apostrofă: „Dacă nici voi, scriitorii, nu vă puneți astfel de probleme, atunci la ce mai folosește literatura?" Niky nu înțelegea de ce fusese Sergiu contrariat de modul de viață al lui Domițian. „Duce o existență mai ușoară, câștigă mai lesnicios. Și ce e cu asta? Beneficiază și el, ca toată lumea, de facilitățile altei etape istorice. Prin asta și-a pierdut ținuta? I-ai văzut televizorul, radioul? Ai auzit ce lejer se mișcă în raționamente economice? Deci, înțelege mai mult, are un orizont mai larg decât cei dinainte. Nu văd drama." „Nu mai are bravură, Niky, nu mai e în stare de gesturi cutezătoare, aparent gratuite, chiar gratuite dacă vrei, dar bărbătești, sfidătoare. Nu mai poate trăi o odisee!" „Atâtea vorbe mari într-o frază, îl persiflă scriitorul. Aruncă-l într-o nenorocire și să vezi cum luptă!" „Nu, se va complace, se va adapta. Tot ce poate face este să se mlădieze, să se strecoare. Nu mai are forță. Facilitatea l-a emasculat. Dar ce e aici? În curtea asta a fost bordeiul popei. Mi-e și groază să intru."

Intrară totuși, și deși nu-l mai văzuse de mult, îl recunoscu pe Mielu dintr-o privire. Fu primit cu manifestări dezordonate, cu repetate pupături și îmbrățișări, cu exclamații și înjurături pitorești, deși din când în când, pentru clipe scurte, Mielu se intimida, devenea sobru și obsecvios, gata să facă drepți și să strige „să trăiți!". Fusese

avertizat, Nelu trecuse și pe la el, îl aștepta, i se făcuse dor să-l vadă și se lansă în nesfârșite declarații, sărutându-l cu gura încă tinerească mirosind a vin. Schimbând tonul își ceru iertare că e găsit într-o asemenea situație și abia atunci observă Sergiu că atât el cât și nevastă-sa poartă doliu, al lui Mielu mai puțin vizibil, marcat numai prin cravata neagră, al ei în toată regula, inclusiv cu o eșarfă funerară prinsă cochet în părul proaspăt coafat. I se spuse că din minut în minut trebuiau să fie chemați la înmormântarea fratelui ei vitreg și într-un mod foarte încâlcit și incoerent se dădură explicații privitoare la amânarea ceremoniei. În realitate Vali, fratele fratelui vitreg venise de la București cu întârziere și cherchelit. „Ce să-i faci, recunoscu Mielu, omul la durere mai greșește!" Fuseseră până mai adineauri la mort dar văzând că somnul lui Vali se prelungea, se mai repeziseră pe acasă. Nu voia să meargă și Sergiu? Se lăsa răcoarea, de altfel nu era nevoie să se ducă până la cimitir. Mielu ar ține doar ca Sergiu să vină la pomană, nevastă-sa ar fi foarte onorată și desigur și Vali i-ar rămâne recunoscător. Locuiește și el la București, acum e divorțat, se descurcă binișor, un om deosebit, o să-i facă plăcere să-l cunoască. „Dar uite-l!" strigă bucuros Mielu și Sergiu văzu un lungan traversând șoseaua. Numitul Vali, ferches ca un ginere, cu un zâmbet mefistofelic sub mustăcioara cănită, i-a întins mâna jovial și aflând ce hram poartă – Mielu începuse să se laude cu Sergiu ca și când ar fi fost proprietate personală – spuse că nici nu concepe să nu-l aibă la înmormântare și încă în calitate de invitat de onoare... Săracul, fratele nostru, cât ar fi de fericit să se știe condus de dumneavoastră pe ultimul drum." Nu părea afectat sub nicio formă de pierderea suferită, de altfel lui Sergiu i se păru că nici Mielu nu era, dar spre deosebire

de acesta din urmă, precipitat, agitat, primul emana o linişte imperturbabilă. Vorbea nazal, insinuant, şi avea ceva cuceritor în intimitatea complice cu care te lua în primire. Poseda darul de a lăsa impresia că te cunoaşte de când lumea, inspirându-ți încredere spontană şi totală. Cu aerul că-i deconspiră o taină îi spuse lui Sergiu în ce cartier locuieşte şi, luându-l de braţ, îi smulse, la rândui, adresa. Păşind alături de Vali pe lângă uluci, în timp ce acesta sărea grațios din piatră în piatră pentru a-şi feri de praf pantofii de lac, ascultându-i vocea tinerească depănând confidențial ceva despre şicul unui anumit tip de bucureşteancă, Sergiu nici nu băgă de seamă când ajunse la casa mortului. Înainte de a intra în curte, Vali îi mai destăinui că nu cunoaşte alt om pe lume care să fi fost mai deştept decât frate-său, să-şi fi trăit viața mai din plin. Deviza lui a fost „nu te lega la cap, fă-ți de cap" şi a aplicat-o cu sfințenie. Cum nu-l bâzâise nimeni viu, tot astfel n-avea să-l bâzâie mort. De voie, de nevoie, Sergiu luă parte la ceremonie, în drum spre cimitir fiind plasat între Vali şi nevasta lui Mielu, cu alte cuvinte pe locul rudei celei mai apropiate. Fu martor la discuția destul de aprinsă dintre cumnați privitor la o mică moştenire a defunctului – un CEC şi câteva mii de lei lichizi – şi la modul cum urma să se execute testamentul, un testament verbal, căci nu coincidea deloc cu ceea ce pretindeau a fi auzit din gura bolnavului. Tratativele lui Mielu cu acela fiind mai recente se părea că testamentul încredințat lui este cel valabil, dar Vali îl contesta tocmai pe motiv că în împrejurările când muribundul îşi pierduse practic uzul rațiunii, orice modificare a voinței exprimată anterior în stare de deplină luciditate devenise nulă şi neavenită. Cimitirul fiind aproape, bărbații nu reuşiră să ajungă la o concluzie, într-un consens

tacit lăsară subiectul în suspensie și trecură să-și îndeplinească sacrele îndatoriri. Pe Sergiu îl uimi discreția cu care se oficie înhumarea. Într-adevăr, mortul nu fu plâns de nimeni, nici chiar de vreo bocitoare de ocazie. S-a procedat foarte expeditiv deși s-au respectat datinele de rigoare, inclusiv slujba religioasă. Popii au făcut o lectură sumară, renunțând la obișnuitele vocalize, groparii și-au exercitat meseria ca niște buni gospodari pe la curțile lor, femeile au împărțit pomana cu gesturi de ospătărițe exersate. Vali schimbase atmosfera în acest spirit. Răspândea un aer tonic, optimist. În centrul atenției nu era mortul, ci persoana sa radiind o vitalitate bine drămuită, degajând eleganță, prospețime și un ce enigmatic, o știință despre viața cunoscută numai lui, o credință în alte valori decât cele comune, banalizate, false. Dialogul lui Vali cu Mielu fu reluat cu mai multă vehemență la întoarcerea de la cimitir și Sergiu se văzu pus de câteva ori în ingrata postură de arbitru. La pomană cei doi dispărură, retrași în casă pentru a dezbate în liniște spinoasa chestiune ce-i dezbina iar Sergiu și Niky rămaseră singuri în mijlocul necunoscuților. Se însera și o boare plăcută cobora din nucul stufos cu crengile întinse peste acoperiș. Mesenii mâncau și beau fără grabă, ca în grădina unui restaurant unde s-ar fi dus să-și omoare timpul. Cineva admira gutuiul încărcat și un bătrân prezise că va fi iarnă grea. Se întrebau unii pe alții dacă au schimbat aragazul, dacă au auzit și dacă e adevărat că pentru câteva zile o să se suspende cursa spre Movilele, dacă fata lui cutare a luat examenul la facultate. Găsind schimbul de cuvinte anost, Sergiu se întreba: oamenii aceștia nu au nimic la inimă, și-au pierdut evlavia, ce e cu ei? De ce nu pomenesc nimic de mort, și mai ales de ce nu vorbesc de moarte? Să fi

pierdut fiorul tainic și răscolitor al săvârșirii din viață, uimirea, îngândurarea în fața neînțelesului? În sfârșit, cei doi apărură și ceva pe chipurile lor îi spunea că disputa se încheiase în defavoarea lui Mielu. De altfel acesta îi ridică de la masă cu oarecare ostentație. Pe drum nu scoase niciun cuvânt dar acasă, după ce veni și nevastă-sa – ea mai întârziase, se gândise însă probabil că amânările nu duc la nimic – criza de furie izbucni. O strivi sub o grindină de invective, pe ea și pe tot neamul ei de paraziți, întreținuți, pomanagii, golani și încă cinci-șase calități asemănătoare, îl făcu pe mort albie de porci, povestindu-i lui Sergiu cum îl dusese cu zăhărelul până în ultimele zile promițându-i că-i face scris, și pe urmă o întorsese, intrase în comă și-l lăsase cu buza umflată. Pe Sergiu îl izbi faptul că în apriga-i dezlănțuire, Mielu nu suflă niciun cuvânt de Vali, ca și când nu el ar fi fost rivalul, inamicul principal, nu el i-ar fi suflat moștenirea. Mortului îi purta pică, și într-o anumită măsură nevesti-si că nu știuse să-și apere dreptul, că o făcuse pe dezinteresata, pe snoaba – țipă el, ca și când cuvântul definea maximum de noblețe. Dar la acest punct nici nervii ei nu mai rezistaseră; înfigându-se bine pe picioare își dădu un pumn răsunător în piept și, plină de mândrie ofensată, strigă: „O fac pe snoaba? Nu tovarășe, sunt snoabă, să știi, așa am fost educată în familia mea pe care o batjocorești, ar fi fost timpul să mă cunoști până acuma. Sunt snoabă și nu mă cobor la câteva păcătoase de mii de lei ca tine. Și dacă e vorba pe așa tu ești pomanagiu, tu ești întreținut și când mi-oi lua eu mâna după tine pe stradă o să ajungi." Sergiu, înspăimântat, se pregătea de plecare, dar Mielu, potolit ca prin farmec, numai miere și dulceață, se năpusti asupra ei și topindu-se de dragoste, îmbrățișând-o și sărutând-o cu foc,

îi astupă gura. La atâta energie a sentimentului femeia nu rezistă și Sergiu o văzu muindu-se. Se scoase țuică și brânză, un copil fu trimis după bere, cineva prinse și sacrifică o găină, în sfârșit, Mielu intră în febra unor preparative de mare amploare. Nelu, sosit în recunoaștere, aduse la cunoștință că Despina s-a neliniștit, că femeile voiau să plece la Movilele. Mielu sări ars, o luă la fugă și le aduse pe sus făcând un tărăboi de nedescris, smulgându-i și sărutându-i neîncetat mâinile Despinei, amenințând-o că îngenunchează în drum în fața ei, asigurând-o că pentru el acceptarea invitației e o chestiune de viață și de moarte, că după ce nu-l văzuse pe Sergiu atâta vreme, a-i părăsi casa însemna a-l dezonora pe veci. Scoase pe masă tot ce avea, răsări și o damigeană de vin. Despina protesta, încerca să-l descurajeze spunându-i că sunt sătui, de câteva ori vru să curețe masa, dar Mielu se dezlănțuise și nimic nu-l mai putea înfrâna. Se resemnă și ea în cele din urmă și, ca de obicei, trecu la preocupări de ordin practic. Sergiu află astfel că până de curând Mielu fusese instructor la tractoriști, după ce mai înainte lucrase la întreprinderea Viei și Vinului din Movilele, că intrând în conflict, cu S.M.A.-ul își dăduse demisia urmând ca, într-o zi-două, să-i iasă numirea de gestionar al cooperativei pe postul de mai mult timp vacant prin arestarea titularului. Nevasta îndeplinise funcția de educatoare la grădinița de copii, dar de curând fusese avansată funcționară la consiliul popular. Copiii încă micșori, elevi la școala elementară. Casa, mare după cum se vedea, reprezenta rezultatul unor îndelungate economii și al muncii cu brațele proprii. Mai erau unele lucruri de completat, de pus la punct, dar cu ajutorul lui dumnezeu și dacă vor fi sănătoși le vor face pe toate. Până atunci să mai

ia, să mai bea, să se simtă bine, că uite nu știi, ca bietul cumnatu-său... La un moment dat îi trecu o idee pe față, deveni grav și, cu o discreție stângace, îl scoase pe Nelu afară. Lipsiră destul de mult, timp folosit de Despina pentru a inspecta casa și inventaria lucrurile, pentru a o descoase pe nevasta lui Mielu asupra unor aspecte mai obscure ale mariajului și pentru a-și apropia copiii.

La un moment dat aduse vestea că cei doi plecaseră cu mașina la Movilele să-l aducă pe unul „Rex". „Rex? sări Sergiu. Să-l ia pe Rex?" Nu-și mai găsea locul. Se mișca de colo, colo, își băgă mâinile în buzunar și-și ridica nădragii, lua câte un lucru de pe masă și-l punea aiurea, se așeza și după o secundă ca împins de un resort țâșnea în picioare. Rex? Habar nu aveau cine e Rex? Scurtele sale evocări treziră curiozitatea. Rex era relicva unei tinereți romantice încărcate de sensibilitate... A vrut să spună dureroasă dar s-a abținut. Băiatul cu chitara. Se duceau seara într-o cârciumioară, beau un carcalete și cântau. Fredonă o melodie și Despina făcu ochii mari pentru că nu-l auzise cântând. Mai știa și cuvinte răzlețe „Un gondolier, cânta o melodie, tralalalalalalala... Plângeau și struneleeee de la chitară, tralalalalalala lalalaaa." Făcu o piruetă de primadonă și continuă „Așa era în Spania de altă datăăă, femeeei cu flori la bolerooo." Pe „Aleea trandafirilor" cântau bolerouri, se adunau băieții și fetele și ascultau cu ochii umeziți. De fapt Rex cânta, el era sufletul, acompaniindu-se la chitară cu o voce baritonală fierbinte. Avea un simț muzical nemaipomenit! Și clocotea o pasiune în pieptul lui! Își destăinuiau amorurile sau ce li se părea lor că e amor, își citeau versurile. Se duceau pe la baluri... spre dimineață la cineva acasă... în armonia chitarei... Generos, talentat, atât

de original, un tip fascinant, Rex. Închidea sentimentele lui de atunci ca o casetă pierdută... Toată frumusețea tinereții, elevația ei spirituală, sentiment și vocație, artă. Despina surâdea transportată. Iată ce inspirați fuseseră venind la Movilele, la Papura. Se lipi de el pregătindu-se să-l petreacă într-o retrospectivă feerică. Mai rece se arăta Niky, declarându-se „curios" să vadă „un arhetip al sentimentalismului provincial", adăugind repede, ironic, „de bună calitate, desigur, vestigiul unui trecut liric și așa mai departe". Lui Sergiu puțin îi păsa de ironii. Nevasta lui Mielu îi turnă vin și bău distrat. Bea de unul singur când, în golul ușii deschise brusc, apăru musafirul. „Rex, țipă, hahalero, ai venit? Bine băi, amărâtule, mă faci să te aștept toată după-amiaza! Va să zică eu vin, și tu...?" Continuă să sporovăiască, nici el nu știa ce, cât timp se îmbrățișă cu bărbatul pirpiriu în care nu izbutea defel să recunoască adolescentul fermecător de altădată. Doar râsul subțire, întretăiat de scurte jeturi de cuvinte, era al lui. Se prezentă ceremonios doamnelor și se văzu că nu-i lipsește antrenul monden. Cordialitatea Despinei îi spori îndrăzneala deși, la drept vorbind, nu dăduse nicio dovada de timiditate. Sergiu nu contenea să scoată exclamații în argoul pitoresc de altădată, iar Rex se rezuma la râsul grăbit și la replici scurte, defensive. Sergiu observă că ori de câte ori vorbea sau râdea, Rex punea palma la gură iar silabele căpătau un șuierat anormal și înțelese că dantura nu era în ordine. Se strădui să adopte un ton firesc. A continua să-l tachineze la modul juvenil devenea de prost gust și mai ales fals. Mielu, gălăgios și insistent îi îmbie cu vin dar Rex după ce bău un pahar pe nerăsuflate avertiză că nu ține la băutură. Paharul îi tremura în mână și în ciuda celor spuse îl mai întinse și deșertă de

vreo două ori. Cu multă prudență Sergiu se apropie de partea necunoscută a biografiei lui Rex, dar constată că precauțiile erau inutile căci omul nu manifesta nicio reticență. Își făcuse studiile târziu datorită unei detențiuni politice, ajunsese arhitect, lucra la Consiliul popular din Movilele și era căsătorit. Cam asta. Mielu ținu să precizeze că detențiunea s-a datorat unui complex de împrejurări, unor exagerări, dar Rex nu aprofundă explicațiile, doar râse, într-o manieră flegmatică i se păru lui Sergiu, în sensul că motivul nu avea nicio importanță. De ce? Sergiu se vedea dispus să creadă că fusese închis fără vină, se mai întâmplase și cu alți tineri din generația lor, dar nu putea înțelege lipsa de demnitate a nedreptățitului. Oamenii de calitate vin din suferință căliți, înțelepți, iar cei năpăstuiți păstrează un reproș tacit, o intoleranță mândră, pe deplin justificate. Sergiu renunță la trecut. Cum trăiește acum, ce preocupări are, în ce cercuri se mișcă, ce citește, ce gândește. Rex se amuza. „Ce mă Sergiule, tu crezi că noi pe-aicea suntem un fel de eroi de roman, niște lei paralei? Să-ți spun sincer, băiete, dorm. Când prind o oră-două după servici și printre alte hangarale, dorm de sting. Ah, ce bun e somnul! Faci întuneric în casă după ce ai răcorit și te culci... Mă uit și eu ca tot omul la televizor dacă e vreun film, beau un vin dacă am și pe urmă mă culc la loc. Ce vrei să fac, să stau cu ochii pe pereți și să filosofez, să mă gândesc la nemurirea sufletului?" și râse iar. Sergiu se prefăcu și el că râde, că nu bagă de seamă mentalitatea subintelectuală, cinismul bățos și trecu pe altă coardă. „Îți mai amintești... seara în parc?... Mai ții minte cântecele?" „Eram puști" replică Rex fără acea prefăcătorie bărbătească de răceală și nepăsare pentru ceea ce a fost romantic în tinerețe, ci efectiv opac. „Ce puști?

eram băieți mari, insistă Sergiu. O mai ții minte pe Simona? Aia ochioasă, afurisită. Nu știi că-i cântam la poartă și taică-său asmuțea câinele?” Rex bău restul din pahar și-și aprinse o țigară cu degetele tremurânde pătate de nicotină, evitând prin aceste gesturi să dea un răspuns. Sergiu mai evocă balul de la cercul militar, plimbarea la Storobăneasa în docar cu Lolița și Sabina și fratele lor mai mic, întâlnirea în cârciuma lui Fofează cu profesorul de română... „Ce dracu mă Rex, ți-ai pierdut memoria? Ți-ai făcut lobotomie, ce ți-ai făcut?” Rex azvârli câteva rafale de fum de țigară proastă. „Sergiulică, tu ai făcut și burtă și chelie și tot copil ai rămas. Ce găsești tu în nimicurile astea? Întâmplări de școlari. Cine se mai gândește la ele? Avem altele în cap. Tu ești ditamai directorul, mai îți arde ție de Simona, sau cum o chema, sau de Lolița, dracu s-o pieptene! Lasă-le în pace! Mai bine spune-mi, poți să-l duci pe frate-miu la București să-i dai și lui o slujbă ca lumea? Râse gros acoperindu-și buzele cu palma. Că biștarii sunt totul, Sergiulică, fără ei tragi targa pe uscat. Aicea să te văd, nu la ce-a fost odată. Aia s-a dus să vie.” Îl mângâia servil pe braț și râdea satisfăcut de felul cum își strecurase cererea. „Să vină la mine, se învoi Sergiu. Vedem noi, rezolvăm noi, nu asta e problema.” „Ba asta e frățioare, dar dacă tu o rezolvi te pup. Fă și tu atâta pentru prietenul tău.” Luându-l de gât întoarse capul spre ceilalți și le aduse la cunoștință, cum spui o lecție pe dinafară, fără umbră de emoție, ca și când Sergiu nu se afla de față: „Că eram ca frații, ce avea unul avea și ălălalt și nu exista secret între noi sau râcă. Puteți să întrebați pe oricine, doamnă, din promoția noastră, o să vă spuie: unde era Sergiu era și Rex și invers. Așa am fost noi, că nici nu cred să mai existe prietenii de-astea.” Vorbea către toată lumea

dar se adresa în principal Despinei. Simțise instinctiv o schimbare în atitudinea ei. Sergiu vedea că Rex începe să se îmbete dar că această stare nu-l sentimentaliza, îi accentua doar o anumită viclenie, un spirit speculativ, demagogic. Așadar, detenția lăsase urme, dar de altă natură, reziduuri ale unui acerb simț de conservare, impurități ale luptei pentru existență. Viața nu-l ajutase să filtreze această drojdie. Îi acordă din oficiu toate circumstanțele atenuante, căutând, încă, ceva din frumusețea anilor e tinerețe. Se căuta pe sine în acest bărbat și ar fi cedat oricât. Ca o femeie dispusă să se umilească pentru a face să mai zvâcnească o dată inima fostului iubit. „Rex, cântă tu aia cu trubadurul, cu Spania, știi care... un gondolier, tralalalalalalala, și așa mai departe." „Păi ce eu am voce de trubadur? râse Rex luându-i martori pe ceilalți, cu o privire circulară, că o asemenea pretenție e de-a dreptul ridicolă. Trăgea din țigară cu sete, fum după fum, Sergiu vru să-i atragă privirea însă și-o ferea. „Dar îl mai știi, îl mai știi?" nu-l slăbi, înciudat ca refuza sa i se uite în ochi. „De unde să-l mai știu?" – dar nu vorbea cu convingere, se mai gândea, nu-și spusese ultimul cuvânt. „Baaa, pe cine duci tu? Să știi că dacă nu-l cânți nici nu vreau să mai am de-a face cu tine." Rex nici nu clipi. Își goli paharul, se șterse la gură, tuși de câteva ori și începu. Cât timp durǎ cântecul Sergiu își ținu privirea în podea, conștient că trebuie să și-o ridice la sfârșit și neștiind încotro s-o îndrepte. Dezastrul era total. Aventura în trecutul romantic eșua lamentabil. Poate ar fi fost bine să intre și el în joc, să-l acopere, să transforme totul într-o cacofonie aparent intenționată. Prea târziu! Ireparabilul se producea. Acest nenorocit de Rex, în loc de voce învârtea o râșniță, șuiera ca un șarpe ofticos prin gaura lăsată de dinții căzuți. Total afon,

amuzical, o oroare. Și poate asta nu l-ar fi rănit destul de adânc, dar cânta fără pic de suflet, ca un mort. Mai văzuse pe la televizor țărani bătrâni senili, foști rapsozi ai satului, înghiontiți de folcloriști să ofere publicului nu știu ce comoară a muzicii populare și ei fonfănind ininteligibil, gata să-și dea duhul. Mielu aplaudă zgomotos și umplu paharele. Dar stinghereala stăruia și Sergiu se simțea împuns de priviri dezaprobatoare. Ăsta e romantismul liric al tinereții tale? păreau să spună. Așa ați fost voi? Așa arăta sensibilitatea voastră? Vai de capul vostru. Despina se ridicase, Nelu își căuta cheia de la mașină. Mielu se prefăcea că blochează ușa cu brațele desfăcute. Rex, turtit, îi cerceta pe sub sprâncene, bănuitor.

În curte se descărcă pe toate notele deodată burduful unui acordeon iar după o scurtă pauză izbucni hora. Ieșiră afară. În lumina spectrală a nopții de vară înainta elastic, în pași de dans, o siluetă înaltă, suplă, în timp ce în acordeon chiuiau mii de draci. „E Vali, țipă Mielu extaziat, bravo vericule, așa te vreau. Întoarcereaaa, toată lumea înapoi, începe balul." Vali făcu un semn și acordeonul tăcu. Surprins într-o poziție incomodă cu burduful desfăcut, țiganul arăta ca o statuie colorată de ceramică. „Doamnă, se înclină Vali adânc în fața Despinei, sigur pe infailibilitatea flerului său, vă rog să primiți omagii respectuoase. Soțul dumneavoastră ne-a pus în temă cu scopul scurtei călătorii la Papura. Permiteți-mi să mă alătur sorei și cumnatului meu în îndeplinirea oficiilor de gazdă." Despina se strânse lângă Sergiu și acesta, încurcat la rându-i, îl prezenta șovăitor: „Fratele mortului". „Aha!" exclamă distrată și apoi, realizând înțelesul a ceea ce crezu că e glumă, izbucni în râs. „Nu fiți uimită, onorată doamnă, mortul însuși n-ar fi procedat altfel dacă ar fi

rămas printre noi după înmormântare", explică Vali și salută pe toată lumea cu o adâncă reverență în timp ce mustața bine croită semnaliza sarcasm. Fără să privească undeva anume porunci laconic „Romeo" și acordeonul sparse din nou aerul revărsând un val sonor, umplând încăperea de veselie. Melodiile săltărețe o înviorară în primul rând pe Despina, mulțumită de întorsătura lucrurilor. Mărturisi că ar fi dispusă să danseze, evident nu hore, și Romeo își desfășură repertoriul de tangouri... Desigur nu se dansă pentru că nu exista spațiu, dar Sergiu putu asculta piesele zadarnic implorate lui Rex. Fostul coleg, total insensibil la acordurile languros-melancolice, dormita pe scaun cu un aer arogant, omniscient, trezindu-se instinctiv doar când i se umplea paharul pentru a-l deșerta prompt și zelos. Vali cunoștea melodia și cuvintele oricărui cântec și fără mofturi îndeplinea dorințele exploatându-și neprecupețit vocea mică dar frumos timbrată. Părea să fie singurul motiv de invidie al lui Mielu, căci din când în când încerca să i-o ia înainte sau să-l acopere cu glasul său puternic. La protestele generale se resemna. Nevasta lui Mielu aduse găina friptă și aroma fripturii stârni entuziasmul Despinei, în realitate înfometată, ca și Viky și Nelu, căci nu cinaseră la Domițian. Hrana gustoasă le spori buna dispoziție. „Tu nu mănânci?" – îl îmbie Sergiu pe Rex. Nu, nu mânca din principiu, un pahar de vin îi era de ajuns. Vorbirea grăbită și șuieratul prin spațiul viran al danturii îngreuna tot mai mult înțelegerea a ceea ce spune. Respira un aer insolent și Sergiu fu năpădit brusc de resentimente față de această epavă. „Ai ajuns un nesuferit, Rex", îl apostrofă. „Cum adică? mârâi străpungându-l cu un ochi decolorat dar viu, ceea ce arăta că reacțiile nu i se stinseseră. Cum adică nesuferit?" „Adică

grețos, știi ce e asta? izbucni. Adică scârbos. Și de ce mama dracului nu-ți pui dinții ăia? Vrei să faci pe victima?" Rex întinse brațul ca să-i mai toarne cineva în pahar și după ce obținu ce dorea întoarse spre Sergiu o privire uimitor de lucidă și-l întrebă rar și răspicat: „De ce să-ți cânt, mă? Ce-ai făcut tu pentru mine?" „Ești beat!" Rex nu dădu atenție și continuă: „Ai pus osânză. Ți-ai luat o doamnă... nu știu cum... Te-ai făcut grangur. Și vii să visăm împreună? Să cântăm...? Deci și cu... cum îi spune la aia?... nu știu ce... și cu sufletul în rai. Le vrei pe toate?" „Îți dai arama pe față. Și eu care te compătimeam... Te-ai făcut o viperă, Rex. Ești beat că altfel..." „Când eram la mititica n-ai venit să mă întrebi: mă Rex, așa și pe dincolo. Să fi zis, vrei să cântăm «gondolierul»? Vii acum să-ți dau... ce să-ți dau?... Na." Făcu un gest obscen din degete și scoase limba. Lui Sergiu i se păru că arată ca o gelatină pe cale de lichefiere, o gelatină caustică. Sub pretext că-l duce la aer, Nelu îl luă pe Rex de braț și ieși cu el. Trebui să-l susțină și nevasta lui Mielu fiindcă picioarele îi atârnau de cârpă. Grohăia de plăcere, ceea ce dovedea că mintea nu i se încețoșase. Despina îl mângâie pe Sergiu pe față. Se făcuse palid. „Nu te enerva, nu merită, un om beat." Ea nu auzise tot, doar ultimele cuvinte. Asistase la altă scenă, paralelă, între Mielu și Vali. Primul, beat și el, tot descleiat dar languros, se agățase de cumnatu-său pupându-l fără întrerupere. „Nu-mi trebuie... să-i iei tu pe toți... ți-i las ție." „Bine mă, am înțeles, se ferea Vali bătându-l pe spate liniștitor. N-am discutat așa de la început?" „Nu, nu, ți-i las eu, ți-i dau eu din voia mea, de plăcerea mea. I-ai tu... pe toți, pe toți. Eu țin la tine, Vali. Uite, să-ți spună și ea, n-am discutat noi doi?" „Am discutat pe dracu", se răsti nevastă-sa, dar Vali îi făcu semn să spună

ca el. Părăsindu-l pe cumnatu-său, Vali îl luă în primire pe Sergiu. Figura calmă, foarte sugestivă a lunganului îl destinse dintr-o dată. Ce ascundea fratele mortului?

De-ajuns să-ți zâmbească o dată, să-ți adreseze un cuvânt, să-ți întindă mâna ca să te cucerească. Pe Mielu îl îmblânzise și îl îndulcise ca pe un copil. Pe el îl târâse la înmormântare, nici nu se gândise să se împotrivească. După aceea apariția... Părea un pierde-vară. Ce avea în el? Nepăsare față de opreliști. Comunică direct cu tine pe o lungime de undă uitată. Te abordează ca om și nimic altceva. Te eliberează din tine însuți când doar atâta aștepți, să vină să te scoată cineva din carapace. Ce mai are? O ștrengărească încredere în sine. Parcă îți zice în glumă: „Lazăre, scoală-te". Știa afurisitul că puterea de a te scula e în tine. Îți amintea de ea printr-un surâs impertinent, sincer până la derută. Despina întrebă ce-i dăruie Mielu cu atâta exaltare și când află că „banii mortului" râse convinsă că e o anecdotă. Sergiu îi arătă rochia neagră de doliu și fâșul funerar ale nevestei lui Mielu, cravatele negre ale bărbaților. Își pironi ochii speriată pe clapele acordeonului și pe chipul de abanos al lui Romeo care trimitea pe ferestrele deschise șuvoaie de armonii sonore și se închină de câteva ori.

Pe drum spre Movilele, în mașină, după o lungă tăcere – Sergiu știa că nu e semnul oboselii, ci al meditației, fiecare cufundându-se în gândurile sale, rumegând în felul propriu faptele văzute și trăite –, Despina își trădă gândul obsesiv. „De ce oferea el banii cu atâta dărnicie? Că s-au apucat de chef... Las la o parte. Dar banii? Ce-o fi fost în capul lui. Și nevastă-sa aia, ce fel de femeie e? Stătea și se uita ca proasta, parcă nu erau banii lor." Nelu încercă să explice, deși nu știa nici el. Sergiu se chinuia să-și lămurească ieșirea ostilă a lui

Rex. Se degradase, mă rog, dar ce avea cu el? Și dacă avea, de ce acceptase să vină, de ce mimase simpatie, îl luase de gât, îl pupase și așa mai departe? Ba făcuse și pe interesatul cu frate-su. Ce vorbă e asta că de ce nu s-a dus la închisoare? Habar n-a avut, n-a știut de el nimic aproape douăzeci de ani? De ce-i poartă pică? Fiindcă stă la București și are o funcție oarecare? Asta e motiv ca cineva să te deteste, să te urască? Sergiu nu putea suferi ideea că e urât. Ceea ce-i dădea putere și echilibru, puterea de a-și menține echilibrul, era iubirea. De pildă, tipul de dragoste ce-l înconjura acasă. Privirea luminoasă, încrezătoare, gratitudinea și dăruirea, surâsul devotat, dispoziția de a-i citi dorințele. Nu putea trăi, n-ar mai fi putut trăi fără acest tonic. Se gândi cu recunoștință la mica sa lume intimă. Ieșirea, prima de felul acesta, îl dezamăgise. Mai bine nu pleca. De ce fugise din cuib? Nu pretindea, bineînțeles, tuturor sentimente fierbinți. Ar fi fost absurd. Dar măcar simpatie, prețuire. Unor străini nu le putea cere mai mult. Există și invidii, primejdii, dar de altă natură. Acolo unde se dădea lupta, unde domnea concurența, unde se producea mișcarea, schimbarea din mers, etecetera, etcetera... Dar cu Rex? Nu se înfruntaseră și nici nu aveau unde. Dimpotrivă, era de-al lui... Atunci? Niky îl contrazicea tăios pe Nelu. „Ce dragoste, dragă, astea sunt fantezii. Măi, ce efect are asupra voastră literatura proastă. De prea mare dragoste a plecat de la pomană trântind ușa? Luându-ne și pe noi pe sus? Nici nu știu cine o mai fi rămas să vadă de comând. Pe drum spumega. Și în ce focuri a luat-o pe femeie. Nu mai vorbesc ce-a fost între ei când mergeau spre cimitir. Ca la ușa cortului... Nicio dragoste, luptă la cuțite. A, de ce se gudura pe urmă pe lângă el și-l lingea pe față? Îți spun eu. Tipul îl domină. De departe. Nici nu se

compară. Îi simte superioritatea şi i se supune. Cum să-i ţină piept? În ascuns îl şi admiră. Nu, nu e acelaşi lucru. E chestie de raport de forţe. De ce să-şi facă din el duşman, nu e mai bine să-l aibă prieten? E şi interes dar e şi orgoliul celor slabi de a fi acceptaţi de cei tari. Nu mai îndulciţi atâta, nu mai vedeţi peste tot dragoste." „Dar apropo, sări Despina, ce v-a venit vouă să-l aduceţi pe Rex ăsta, Nelule? Tu eşti băiat cu tact. Se poate să vii cu beţivul? Îl cunoşteai, ştiai câte parale face." „Lasă, Despina, nu contează, îl apără Sergiu. A fost ceva neprevăzut. O criză, o depresiune. Sunt convins că la trezie va regreta. Ai, și ce băiat era!... Provincia, lipsa de antren cultural, vreun cerc dubios... Sunt atâtea capcane. Cu mine nu are nimic. Ce să aibă? Am să-l invit odată la Bucureşti. N-a fost decât un accident. Dragostea din tinereţe..." „Ha, iar dragoste? pufni Niky. Dar voi nu vreţi să acceptaţi că mai există şi ură?" Despina protestă lezată. Ură împotriva lui Sergiu? Cum putea să-i treacă prin cap. Mai ştia pe cineva care să-l urască? Pentru ce l-ar urî un vechi prieten? „Pentru succes", îi sugeră Nelu. „Asta de unde-o mai scoseşi? Ai început să faci şi tu filosofie?" „Nuuu! După ce şovăi un timp, mărturisi. Mi-a spus el." Nu-l întrebă nimeni ce i-a spus. „Mi-a spus când l-am scos în curte. N-aveţi careva un chibrit, că s-a stricat bricheta?" se rugă. Avea Viky, dar pusese poşeta pe bancheta din faţă. „Bine că ţi-auzii şi eu vocea, o tachină Sergiu, simulând dezinteres faţă de ceea ce i-a putut spune Rex lui Nelu. Eşti obosită sau indispusă, Vikişor? Stai acolo zgribulită, tăcută ca un pui de găină. Te-oi fi plictisit pe unde te-am dus. Cum să te pasioneze pe tine nişte grădinari şi nişte beţivani." Viki protestă moale cu o voce copilăroasă, mirată că i se acordă atenţie. „Și ce ziceai domn'e că a zis ăla?" nu se lăsă abătut Niky. „Că-i ştie

el pe ăștia... Se întrerupse ca să coboare fereastra și să arunce țigara abia aprinsă. Scuză-mă Despina, uitasem că nu suporți... E praf al naibii, n-a mai plouat de mult. Știți c-am văzut paparude zilele trecute? Dar mă iau cu vorba... Că nu crede că Sergiu a ajuns unde a ajuns prin mijloace cinstite. Eu vă spun cuvintele lui... Că dacă nu a furat sau nu omorât, a făcut alte potlogării. Zicea că și-a vândut sufletul, și-l înjura." „Aaa, dar ăsta e un imbecil, dragă, o canalie, nu-și mai putu stăpâni indignarea Despina. Un ratat, urăște tot ce e elevat și nobil." „Păi vezi Despina că există și ură? Prea aprinsă ca să sesizeze ironia lui Niky, îl luă la rost pe Nelu» parcă el ar fi susținut enormitățile dinainte: „Dar pentru ce dragă, pentru ce? Că a reușit, că i s-a recunoscut capacitatea? Cine nu știe cum s-a ridicat Sergiu? Prin muncă, prin competență. Cum să reușească impertinentul ăla? Înjurându-i pe cei ce se zbat, pe cei ce trag? Urându-i?" „Va să zică așa?" îi scăpă lui Sergiu după ce consideră că lucrurile au fost puse la punct. Dar nu continuă. Se temu să nu strice impresia produsă de tirada Despinei. În clipa aceasta o iubea pe nevastă-sa, era mândru de ea. Cu o asemenea femeie poți să mergi până în pânzele albe. E ceea ce se numește tovarăș de luptă. Un braț puternic, de nădejde. Fu năpădit de un sentiment de bucurie, dublat de unul de securitate.

Nelu opri mașina. „Nu vreți să ieșiți puțin? – îi îmbie. În față aveți orașul." Se dădură jos. Luna plină fumega argint, un abur scânteietor umplea valea. Deși nu se aflau decât pe o buclă a câmpiei, panorama concavă avea dimensiuni atât de ample încât părea văzută de pe un vârf de munte. Pe fundul văii pluteau mănunchiuri de becuri slabe. Siluetele blocurilor înșirate la margini și în centru se detașau pe fundalul caselor joase, ca niște coloane de

temple antice veghind dărâmăturile unui oraş mort. Peisajul conținea măreție şi mister, deşi spațiul vast şi cerul înalt de o strălucire difuză încercau să-l strivească. „Vedeți, acolo în fund, dâra aia galbenă ca o coadă de vulpe? le arătă Nelu. Nu se desluşeşte acum culoarea. Ăla e combinatul." „Unde lucrează vărul tău, sau nepot, ce-ți e?" îşi aminti Despina agățându-se de brațul lui Sergiu, lipindu-se de el. „Acolo lucrează toată lumea, râse Nelu. Ți-e frig? Și Viky văd că tremură". „Mergem", comandă Sergiu. I-ar mai fi plăcut să stea. Priveliştea nu-şi epuizase farmecul, misterul se lăsa pătruns greu. Deşi copilărise aici nu mai recunoştea nimic. Noaptea deformează, pune semne indescifrabile pe locurile cele mai familiare. I se părea că priveşte o imagine dantescă, plăsmuirea unei fantezii însuflețite de enigmaticele reflexe ale universului. Ar mai fi privit. Îi dădea ocol o revelație, în toate acestea se ascundea ceva personal. I-ar fi plăcut să vorbească – şi tocmai în sensul acestei impresii – dar nu se îndoia că ar fi sunat indecent. Erau cuvinte, alcătuiri de cuvinte, pe care nu le putea rosti. Și nu numai pentru că Despina nu le-ar vedea sensul, nici Niky, şi ăsta e un blazat, hobby-ul lui e dezumflarea efuziunilor lirice, ci pentru că nu stă frumos în gura lui o notă falsă. De aceea repetă decis: „În maşină fraților, trebuie să mai şi dormim după atâtea aventuri «rurale». Și numărul tare abia mâine seară va fi, nu Nelule? Surpriza ta." Nelu ambală şi toți se închiseră în ei răpuşi de otrăvurile nopții.

A doua zi, seara, în drum spre bâlci, râdeau în hohote. Tonul îl dăduse, fără să vrea, Viky, într-o replică la ceva ce făcuse sau zisese bărbatului ei: „Parcă ai fi ăla de azi-noapte, don juan-ul, cum îl chema..." Reconstituiră câteva scene şi momente. Despina ducea mâinile în lături, se înclina

adânc, dând ochii peste cap și pronunța cu emfază: „Stimată doamnă, permiteți-mi să mă alătur fraților și cumnaților mei întru oficierea..." și toți pufneau în râs. Viky își punea un deget sub nas în chip de mustață, își întindea buza de sus și o invita pe Despina la dans, apoi se oferea să-i cânte lui Sergiu „Paloma". Sergiu îl lua pe Nelu de gât, își crispa fața și cu o voce răgușită declama: „Nu vreau să credeți că exagerez, dar am fost ca frații, unde bea unul bea și celălalt și viceversa", iar Nelu încerca să refacă gestul lui Rex înverșunat împotriva „succesului", în momentul când se împiedica și se prăbușea în curte peste dulăul lui Mielu. „Dar găina v-a plăcut, nu?" le adresă o falsă mustrare Niky, ceea ce-i reaminti Despinei declarația plină de orgoliu jignit al lui Rex: „Nu mănânc din principiu, doamnă". Când hazul se stinse de la sine, Sergiu observă că se integraseră într-un șuvoi. Bătrâna stradă periferică mărginită de garduri de lemn strâmbe, putrede, cârpite ca vai de lume, oferea, prin pâcla deasă a prafului înecăcios, un tablou sordid: invalizi vânzând pe marginea șanțului lucruri de prisos, înjghebate de mâna lor, locuitori ai mahalalei oferind în zadar trecătorilor fructe pipernicite și murdare întinse pe foi de ziar, țigănci înconjurate de puradei slinoși, grătare de fier, mături, bătrâne șleampete șezând pe bănci în fața porților. Așa fusese și altădată? Sergiu își aminti cum defilau pe această stradă în ultima seară a bâlciului orășenii țanțoși, în haine de doc albe, cu pălării de pai și, alături de ei, lumea satelor. Țărăncile de la Papura, de la Răchitele, de la Gorganul, de la Sâiul, de la Cetatea și de cine mai știe unde, străbătând din satele lor până aici cinci, opt sau zece kilometri pe jos; își spălau picioarele la fântânile de la intrările orașului, își puneau rochiile de satin intens colorate și pantofii cu tocuri înalte, își înviorau buzele

și obrajii cu farduri ieftine și porneau mândre, alături de tinerii lor soți sau logodnici gătiți în haine negre, pe această „cale a procesiunilor" spre feeria bâlciului. Se pierdeau în furnicarul omenesc impregnând aerul cu mirosul tare de parfum prost și de sudoare, lăsându-se amețite de zborul tiribombelor în lanțurile cărora bărbații le azvârleau, le smuceau și le răsuceau cu violență și patimă, de zgomotele asurzitoare, de berea spumoasă băută pe nerăsuflate lângă grătarele cu mititei, de iluziile și minciunile vândute de escrocii panoramelor.

Lumina amurgului se stinse subit și bâlciul îl primi pe Sergiu într-un veșmânt întunecos, murdar. Câteva becuri chioare puneau în evidență puținele barăci în fața cărora oamenii așteptau la coadă gogoșile calde. Nelu se așeza și el la una, și micul grup, înghiontit și împins de trupuri, se retrase în beznă. O magmă informă se mișca fără încetare în sensuri inverse încâlcindu-se și desprinzându-se în virtutea unor impulsuri dezordonate. Copiii suflau ascuțit în trompete de hârtie, o caterincă stricată hârâia cântece fără melodie, pârâituri de motocicletă rulând pe cilindrii de fier anunțau începerea spectacolului la putina cu doagele roase numită „zidul morții". Reziduuri izolate, macerate de timp, ale zgomotelor de altădată. Gogoșile clisoase se înghițeau greu și cereau băutură rece. Exista o cârciumă dar ultimele sticle de bere se vândură în fața lui Sergiu. Siluete indistincte se strecurau pe lângă pereții magherniței cu ceva în mână și Sergiu află că sunt butelii de vin roșu. „E de sfeclă" își dădu cu părerea cineva. Oamenii se așezau în iarba tocată și prăfuită și beau pe tăcute cu consoartele lor, ascunzându-și chipul sub prelata întunericului. Câteva tarabe ofereau păpuși de turtă-dulce decolorate și uscate și vizavi cărucioare mobile

desfăceau fluiere de tinichea, serpentine, trompete și fesuri colorate. Pe butoaiele dogarilor și pe crucile de piatră ale cioplitorilor, indivizi singuratici tăiau cu bricege lubenițe mici și rotunde ca mingiile de cauciuc. Sub coviltirele căruțelor cu coșuri de nuiele și rogojini de papură se auzeau sforăituri. Rumoarea nu avea niciun relief, se împrăștia pe câmpie, sub cerul negru-tulbure în așteptarea lunii, și bâlciul lipsit de verticale luminoase se lipea larvar de pământ. „Unde e circul?" Sergiu căută în zadar cupola semeață sub care se consumau emoțiile trăitorilor de la câmp neînvățați cu piscurile, cu zborurile, în ochii cărora trapezul și salturile mortale echivalau cu o nebunie magnifică. Trupurile zvelte, sclipind în paiete, cădeau din cer pe rumegușul arenei ca îngeri damnați. Unde erau stâlpii explodând în vârf sub lovitura barosului? În întuneric se auzi plescăitul flasc al unei capse. Un sunet lichid sau de balon spart. Unde erau galanteriile cu oglinzi de cleștar, vocea ademenitor unduioasă a evreilor, marii artiști și magicieni ai negoțului posedând secretul de a vinde nu numai flanele și rochii, costume, căciuli, pantofi, haine de blană și tot ceea ce-ți trece prin cap, ci și sentimente, sentimente veritabile, tresăltări de bucurie, mândrie. Și fericire, mărunte sau adânci, copleșitoare, efemere sau trainice, de neuitat, după cum erau vârstele, pungile și sufletele oamenilor. În locul sucursalelor galeriei „La Fayette" și casei „La vulturul de mare cu peștele în gheare", două sau trei tarabe cu cămăși cadrilate, cu pufoaice și fâșuri accentuau golul unor imagini ireversibile. Se mai găsea o baracă de tir cu mirese, cerbi și păsări de tinichea. Dar roata norocului? Roțile grele, verticale, smulse de la rădvane împărătești? Ispita hazardului te împingea cu ultimul ban pe numărul magic încărcat de toate promisiunile.

Necurmata trântă a omului cu norocul, brânciul sub raza stelei celei bune sau sub ochiul sângeros al ghinionului. Aici se afla „cazinoul plebei". Și nu numai împătimații întâmplării, tablagii, biliargii, cartoforii, barbugii și toată liota de creaturi trăind sub semnul inspirației de moment, bolnavii de necunoscut, toxicomanii șocului așteptării și adeveririi, ci toți, fără excepție, își pierdeau pentru un moment capul lângă numerele învârtite vertiginos. Vedeau șansa gata să muște din fruct, norocul planând ca un uliu asupra prăzii. Sergiu câștigase odată o bucată de sugiuc. Sufocându-se de emoție întinsese mâna să o înhațe urmărit de privirile invidioase ale copiilor, dar bâlceanul trebuia să scoată un profit din norocul lui. Agita deasupra capului halca zdravănă de sugiuc, momind privirile, ațâțându-le, probând că norocul nu e vorbă goală, că întreprinderea lui nu e escrocherie, că numerele câștigătoare nu sunt fictive și nu aduc fericiților doar acadele. „Priviți aici un kilogram sugiuc, cel mai bun sugiuc din lume... numai de 25 de bani, viu și natural." Cobora mâna îndreptând-o spre Sergiu, băiatul se înălță să apuce, ușurat, dar bâlceanul se răzgândea, reclama e sufletul comerțului, de ce să dea cu piciorul ocaziei? Mai făcea o nouă și lungă demonstrație a șansei ascunsă în fiecare număr pentru modesta sumă de 25 de bani. Altădată, împreună cu un prieten spărsese banca magnatului bursei zarului. Retras undeva dincolo de ultimul cerc al oamenilor de afaceri, tăinuind o evaziune fiscală și încălcarea regulilor jocului, sub pata de lumină tremurătoare a felinarului, finanțistul agita cu gesturi abile cana de tablă și azvârlea zarurile. Începuse să iasă numai numărul lui Sergiu și, în exclamațiile de uimire și invidie ale privitorilor, buzunarul i se burdușea de fișicurile învelite

în hârtie colorată. Magnatul amesteca tot mai îndelung și energic, concentrat până la starea de autentică transă, zarurile în cana smălțuită, dar ursita bună îl părăsise definitiv. La un moment dat strigase cu voce gâtuită, tragică dar plină totuși de bărbăție, că banca e lichidată și jocul a încetat. Sergiu se așteptase ca și el să exploateze momentul, să țină un discurs profesional, să-și laude întreprinderea, dar sobru stinsese felinarul, își ridicase vânjos la spinare masa și se pierduse în noapte. Se dusese cu prietenul său la cea mai mare grădină-restaurant, acolo unde pe podiumul trupei de revistă se întâmpla să fie auzit, când și când, celebrul Zavaidoc, și comandase patricieni și regale; mâncaseră, băuseră și ronțăiseră, cu privirile nedezlipite de pulpele strălucitoare ale dansatoarelor, mormane de alune americane. Printre mese, baterii la gheață și chelneri grăbiți, se mișcau fotografi înarmați cu blițuri, imortalizând chipuri năuce și exaltate pentru albumele de familie, transmițând posterității un moment de beție a simțurilor și excitație psihică pe care urmașii aveau să-l interpreteze ca incontestabil document al fericirii. Căci în bâlci granițele trăirii se extindeau la maxim, accesul se deschidea neîngrădit către orice, lumea dobândea alte valențe, se supunea unei supreme vrăjitorii, totul devenea posibil. Să câștigi sau să pierzi, să-ți arăți puterea sau dibăcia și să-i întreci pe alții, să-ți înfrângi șovăiala, frica și să faci acrobație în văzduh sau să urci pe podiumul iluzionistului, să-ți pierzi proporțiile trupului în oglinzi convexe, să stai de vorbă cu o sirenă vie, să pipăi femeia „cu o lungime de gât de șapte metri”, să primești avertismentele destinului din ciocul unui papagal, să asculți glasul înăbușit, abia descifrabil, al șamanului...

Răzbind prin mulțimea deasă, plictisită, care nu părea să caute, să dorească ceva, ci doar să frământe în picioare

praful, hârtiile rupte și cocenii de porumb fiert sfărâmați, o mulțime îngropată în întuneric și tăcere, frustrată, fără să-și dea seama, de dreptul la o nebunie nevinovată, la o iluzie binefăcătoare, trezindu-se la marginea acestei mulțimi, Sergiu ajunse în fața unicei panorame. Pânza vopsită, scorojită, ruptă, murdară, abia mai lăsa să se ghicească închipuitele prințese străpunse de săbii, capetele desprinse de trupuri și suspendate pe cutii magice, înghițitorii de săbii și de foc, fachirii cu priviri hipnotice sub turbane hinduse. Draperia laterală se ridică și cei câțiva spectatori adunați de pâlnia de gramofon a femeii cu șalvarii decolorați, ieșiră scuipând coji de semințe, mușcând cu apatie din merele țărănești pline de sâmburi. Sergiu își cercetă pe furiș nevasta și prietenii. Ce gândeau? Bâlciul arăta într-adevăr decrepit. Un fel de înviere a morților, dar cu fețe de cadavru. La ce bun? Efectul unei viziuni ce lăsa la periferie instituțiile himerice, măruntele fabrici de efemeride, de falsuri sclipitoare? Grebla nimicitoare a istoriei printre dinții căreia nu reușiseră, să treacă slujitorii bucuriilor de o clipă, ai convenției și visului gratuit? Doar câteva biete edecuri plutind în virtutea inerției. Și ceva nou, un nou derizoriu născut nu din impulsuri viguroase, ci din maimuțăreală, inspirat din fotografii șterse, deformatoare. Nou clocit sub aripa vechiului degradat, descompus, a vechiului agonic, sărac, mizer, blamat, trecut în moartea civilă. Produsul unei lumi necristalizate, fără obiceiuri decantate, cu ochiul neformat, neexigent, pasiv. Vedea o mulțime mânată, poate, de dorința tulbure de a-și săpa vad într-un perimetru iluzoriu, de instinctul, în faza de naștere, al feeriei, de nevoia unui revers al vieții, sclipitor, delirant. Negăsind lucrul acesta la care aspira inconștient, decepționată de eșecul căutării,

frământa în mișcarea neîncetată, absurdă și obositoare, o întrebare și o așteptare mută, încruntată. Sergiu încercase să ghicească ceea ce mai rămăsese din vechii locuitori, din cei ce animau altădată marele carnaval. De bună seamă ei știau cum fusese dar nu lăsau să se vadă. Uitaseră, se obișnuiseră cu surogatul? El, Sergiu, plonjase pe deasupra anilor direct în ruine, de fapt nici în ruine căci ele conservă imaginea a ceea ce a fost, conțin o anumită mândrie a decăderii, ca regii detronați, ci direct în înjghebarea de după ruine, în intermezzoul dintre două civilizații. Iar ceilalți? Ceilalți n-au amintiri. Sunt produsul mișcării centripete a combinatului, trăiesc în aerul chimic, în atmosfera încinsă, convulsivă, în pufăitul ritmic al motoarelor și retortelor, în gândirea industrializată, în disciplina orarului riguros, absorbant, istovitor și în același timp tonic, regenerator, în vigoarea acțiunii eficiente cu rezultate economice palpabile, de serie. Se găsesc la vârsta certitudinilor materiale când mușchii se fortifică și se bombează cu fiecare nouă chenzină, când pântecul se rotunjește după concediul petrecut în stațiunea de odihnă a sindicatelor sau la părinții din sat, când privirea devine mai dură cu fiecare nouă achiziție și când cămașa cadrilată, bluza de plastic sau pufoaica imprimă o uniformitate satisfăcătoare, o simplificare odihnitoare a personalităților. Acești oameni răscoleau praful în căutarea a ceva fulgurant, nedefinit sau doar în virtutea aceleiași mecanici de ansamblu, a aceleiași rigori de grup, liber și unanim acceptate.

Prietenii se împrăștiaseră investigând pe cont propriu. În pofida pauperității vizibile, Despina găsise ceva insolit. „Dragul meu, te rog să nu mă refuzi, îl imploră cu o prefăcută insistență, vino! Lasă, ai să vezi.". Pe o masă de scândură

nedată la rindea, acoperită cu ziare, se vedea o hartă a corpurilor cereşti, un teanc de broşuri stufoase şi un tabel cu simbolurile zodiilor. Pe una din laturile mesei atârna un afiş scris de mână, în tuş, cu litere în manieră cuneiformă. Sergiu citi: „Chiromancie, Ocultism, Astrologie. Făceți-vă horoscopul! Aflați-vă destinul predestinat de stele. Numai 5 lei. Dr. Kapur." Pe scaune se aflau două persoane: o femeie grasă, încă tânără, după toate aparențele ospătăriță sau bucătăreasă de cantină, şi Dr. Kapur, îndesat, ras în cap, cu o barbă cârlionțată, neagră, îmbrăcat într-un halat închis până în gât, din brocart roşu, lustruit, slinos. În spatele femeii aştepta o pereche. „Lasă că te ia, dragă, te ia, o asigura lunganul din picioare, nu auzi că te măriți din dragoste? Hai, scoate biştarii şi plăteşte. Stau şi alții la rând." Femeia se căznea să zâmbească dar nu reuşea. Pe buze îi flutura o amărăciune greu de ascuns, iar în ochi îi stăruia îndoiala. Nu-i venea să se ridice şi să plece, ar mai fi vrut să afle, să întrebe. Se petrecuse un anumit lucru în capul ei, fusese răscolită poate de simplul fapt că cineva vorbise despre ființa ei ignorată. Cei doi o luară pe sus. „Te rog Sergiu, se alintă Despina agățându-se de brațul lui, fă-mi plăcerea." Între timp Dr. Kapur remarcând schimbarea de calitate a clienților îşi pusese o pereche de ochelari cu rame negre, groase – ceea ce adăuga portretului prestanță şi oarecare mister. Niky încerca să-l atragă în capcana unor explicații de metodă, dar omul sesiza ironia şi după ce declară liniştit că lucrează numai pentru cine crede se închise într-un mutism total. Sergiu intră în joc şi afirmând ferm „eu cred" se aşeză pe scaun. „Faceți-mi horoscopul", ceru, ca şi cum ar fi zis „operați-mă". Toți se îngrămădiră în jurul mesei luminate de o lampă cu petrol, atât şi aşa cum cerea, poate, ceremonialul.

Ocultistul își cercetă câteva clipe clientul prin ochelarii de cobră, după care îi notă pe o foaie de hârtie anul, luna, ziua și ora nașterii. Examină atent tabelul zodiacal, răsfoi câteva broșuri, se gândi un timp, își făcu notițe pe o foaie de hârtie și, cu vocea atât de coborâtă încât ceilalți trebuiră să-și aplece mult capetele ca să prindă ceva, declamă: „Sunteți pește în lună. Peștele este semnul prigoanei. În vechime astrologii numeau constelația «Infernul Zodiacului». Vă spun fiindcă sub el stă viața dumneavoastră. Vă stăpânesc două naturi contrare: un pește urcă în susul râului, celălalt coboară. Aceasta vă face pasiv și nepăsător, vă determină să vă lăsați în voia soartei, iar curentul vă poate duce în adâncul lenei și al desfrâului." Niky pufni. „Ai nimerit-o, maestre! exclamă cu tonul că cititorul în stele o luase razna, dar la semnele disperate ale Despinei își schimbă vocea și o drese. Realmente, doctore, aici l-ai prins." Omul se făcu însă că nu aude și continuă. „Spiritul peștelui este mistic, sublim și utopic. Sunteți pândit mereu de depresiuni morale. Vă frământați adeseori fără niciun rost. Vă faceți griji închipuite și aveți mustrări exagerate de conștiință. Sunteți sensibil, timid și vă complaceți în situații echivoce. Iubiți apele întinse și adânci, visați oceanul. În același timp purtați semnul lunii, adică argintul, și sunteți bântuit de frig, de negativitate și feminitate. Înzestrat cu o imaginație vie dar difuză, simțiți mereu nevoia de a evada. Vă pândește pericolul toxicomaniei sau al literaturii. Cuvântul cheie al oricărei zodii sub influența lunii este reflecția." „Toxicomania, literatura, sau ambele?" întrebă Sergiu grijuliu. „Asta depinde de dumneavoastră, răspunse omul sec, fără să lase să se vadă dacă a ghicit ironia. Dar cum v-am spus la început, sunteți pește în lună, ceea ce vă dă un simbol combinat și eu personal l-aș numi

al perlelor. Ca atare, deveniți impresionabil, de o emotivitate bolnăvicioasă. Lipsindu-vă energia și stoicismul, rămâneți fără reacție în fața evenimentelor. Vă complaceți în reverii și contemplații, iubiți pacea și somnul și pe măsură ce trece timpul se va accentua tendința de a ieși din real. Acesta vă este horoscopul." Întrucât se mai apropiaseră câțiva, Sergiu se ridică. Astrologul mai adăugă, după ce stătu în cumpănă: „Fiți atent la stomacul dumneavoastră". „La stomac? se întoarse Sergiu din drum. A, da, mulțumesc." Făcură câțiva pași, țepeni, cu ochii bulbucați, ținându-și răsuflarea, fără să se uite unul la altul, conștienți că cel mai mic accident, cea mai mică mișcare, și mai ales întâlnirea privirilor, ar sparge în țăndări fragila voință generală balansată pe muchie de cuțit, ar da drumul la presiune și ar produce explozia. Și chiar așa se întâmplă când cineva scoase un mic sunet, un început de tuse, tragerea mai bruscă a aerului pe nări sau altceva de genul acesta. Închipuindu-și că echilibrul s-a rupt într-un punct, că unul din ei a cedat încălcind consemnul tacit, toți își lăsară piloanele de susținere să se frângă. Râsul izbucni ca o șarjă de metal topit, stropindu-i, umplându-i de sus până jos. Râseră în spasme cu gurile strâmbe, cu ochii roșii și obrajii scăldați în lacrimi, pierzându-și puterea și lăsându-se pe vine, gata să leșine, să se întindă la pământ. Ilaritatea se alimenta din ea însăși fiindu-i de-ajuns fiecăruia să-i privească pe ceilalți ca s-o ia de la capăt. Se accentua din câte un cuvânt aruncat după o scurtă respirație sau între hohote, un cuvânt șuierat sau întretăiat, cu cât mai stâlcit cu atât mai contagios. „Perlele" spuse unul, „în susul râului" adăugă altul, apoi „contemplație, evadare". Ajunseseră să râdă fără voce, ilaritatea consumându-se în încremenirea fețelor și în convulsia trupurilor. La strigătul „Stomacul,

atenție la stomac!" se întoarseră unii de la alții ca să nu se mai vadă simțind că se asfixiază ca înecații și spânzurații. Și după ce ieșiră din bâlci râsul mai revenea în rafale, ca o furtună zdrobită, mai răsucindu-și o coadă, mai înfigându-și o gheară la nimereală. Sfârșiți, se duseră la culcare.

(*— Și acum, Niky? Îmi permiți să mă folosesc de numele literar? Și în definitiv de ce Niky? Și de ce cu kapa și cu igrec? E defularea unui modernist ascuns?*

— Aaa, dacă ai o criză de sarcasm amânăm... Modernist ascuns? Dar Sergiu nu te deranjează?

— Nu-mi displace. Îmi amintește de ceva... Are o sonoritate distinsă. Dar îmi evocă altă talie, un tânăr înalt, suplu, eventual cu ochi albaștri, cu o carnație albă și o coamă bogată, ondulată, ceva aristocratic, princiar. Adică la polul opus... Ai stricat orzul pe gâște.

— Te autoflagelezi. Ceva nobil am avut și eu în cap, dar de altă factură. Nu una exterioară. Se potrivește și unuia de talie mijlocie, plinuț, cu o anumită virilitate a figurii.

— Mă flatezi, dar altceva întrebasem. Ce va mai fi, ce va fi de acum înainte?

— Dragă... Sergiule – ca să ne menținem în convenție – crede-mă că habar n-am. Sunt realmente în impas. De aceea te-am și căutat. Aș mai *avea nevoie de o discuție.*

— Un interviu?

— Nu glumesc. Tot ce ar urma e atât de încâlcit! Deși am un țel precis... Cum să ajung la el? Tot ce pot să-ți ofer e un fel de geometrie. Ispititoare întrucâtva, dar absolut inaplicabilă.

— O compunere?

— Ha, te obsedează? O compunere, desigur. Cum aș putea-o evita?

— Și poți s-o explici?

— Ce?

— Geometria!

— Nu cred. Am să încerc. Dacă ai răbdare, dacă poți să renunți pentru o clipă la logică și dacă nu te enervează ceva fără cap și coadă. Ei bine, o clădire. Un bloc, să zicem. Câteva etaje, și deasupra un turn. Fiecare capitol un etaj. Da? Fiecare etaj un labirint de odăi comunicând între ele. Încăperile comunică însă nu numai orizontal, pe etaj, ci și vertical, între etaje. Deci de la etajul trei, să spunem, în sus, spre etajul patru dar și în jos, spre etajul doi. Cum? Printr-un fel de chepenguri. Personajul se ridică sau e tras deasupra, apoi coboară, după caz. La fiecare etaj, o lume diferită, eventual alt timp. Personajul circulă. La un moment dat etajele și apartamentele au numai intrări. Nu și ieșiri, înțelegi? Și toate se întrepătrund, se amestecă, realizând o concomitență. Concomitența vieții în timp. Pricepi?

— Mai mult de-o groază. Ce s-a întâmplat, Niky? Ceva nu e în regulă, nu?

— Pur și simplu nu știu să scriu mai departe. Cunosc tot. Înțeleg tot. Dar e o învălmășeală... M-ai și timorat cu acea critica a compunerii. Glumesc. În realitate nu-mi iese. O să mai clocesc. Aveam două ipoteze: să vin dinspre trecut sau să mă duc spre trecut. N-am făcut nicio mișcare în vreun sens. Sau una foarte timidă. Încă n-am ales. Nici nu știu la ce mi-ar folosi. Cel mai interesant ar fi, poate, să acționez din ambele sensuri. Dar cum?

— Interesantă idee, Niky!

— Idei am, gâște n-am, vorba rabinului.

— Scrie, lucrurile se vor lămuri singure. Dezlegarea vine de la sine.

— Ușor de spus. Ia pune mâna și încearcă!

— E o idee!

— Ți-am spus că am idei. Dar s-o lăsam baltă. Mai bine spune... ce-ai mai făcut? Îmi este indispensabilă discuția între capitole cu eroul. Mai ales despre cel mai recent trecut al viitorului lui. Dar de ce ai căzut pe gânduri?)

Îi spusesem lui Sergiu că sunt în impas. Devenisem, fără să vreau, convingător. Melodramatic, nemulțumit de mine, frământat de soarta romanului, mai ales complexat de privirea scrutătoare, suspicioasă a eroului. Nici nu cred că intrasem propriu-zis în criză, mai mult cochetam. Cui nu-i place să-și dea aere că întâmpină dificultăți, să măsoare cu privirile urcușul, să deschidă brațele neputincios în sensul că i s-a înfundat, că până acolo i-a fost, că mai departe nici pasărea din cer n-ar putea ajunge, pentru ca ceea ce face el apoi – ar fi făcut și fără fasoanele respective – să apară un miracol. Deși mă oprisem pentru un moment din scris, o făcusem mai mult pentru a acumula nerăbdarea, necesară, pentru a aștepta impulsul decisiv, căci în realitate întrezăream destul de clar perspectiva și căile de acces. Dacă mă izbeam totuși de un impediment acesta era de metodă, aveam de optat între două sau trei variante. Alegerea se poate face însă și în mers. Dacă nu m-aș fi întâlnit cu el atunci, de fapt eu l-am căutat, eu am provocat discuția – se vede treaba că începusem să simt nevoia confruntării deși îmi era frică de ea, dar așa se întâmplă, făptașul îngrozit de ideea de a revedea locul crimei, ca și de primejdia de a fi recunoscut, nu se duce acolo târât de o forță mai mare ca el? – așadar, dacă nu aș fi purtat acel dialog cu Sergiu aș fi continuat să scriu. După ce apucasem să-mi divulg deruta am început să cred și eu în ea și, cum se întâmplă, m-am blocat. Am încercat de câteva ori și, crispat de ideea

preconcepută, n-am scos mai nimic. Efectiv, nu mai mergea. Îl ocoleam cât puteam pe Sergiu, dar tot găsea prilejul să mă întrebe din când în când, în treacăt, fără vreun interes real. În genul „Ce mai face mătușă-ta, s-a mai înzdrăvenit?" Îi dădeam răspunsuri prăpăstioase, seci și dure, să-l satur. Întrebările mi se păreau perfide și vedeam în ele ingerință, control, ce mai! mă consideram persecutat. Cu ce drept, îmi ziceam, mă trage la răspundere?, deși evident, nu avea nici cea mai mică intenție de a o face. Mă angajasem din proprie inițiativă, nu lucram pe contract, nu mă plătea, dacă voiam scriam, dacă nu, nu, și așa mai departe. Subterfugii, de bună seamă, pur și simplu căutam pretexte să nu scriu. Au mai apărut nu știu ce treburi presante și după câteva luni m-am înstrăinat total de manuscris. L-am pus deoparte și mi-am reluat munca la alte lucrări întrerupte pe vremea când ajunsesem în culmea entuziasmului literar pentru „cazul Sergiu". Și deodată... lovitură de teatru! La început am bănuit că e o glumă proastă. Țineam în mână mapa și-l priveam chiondorâș. Îmi juca o farsă, își bătea joc de mine? Sergiu, intimidat, închipuindu-și că-l tratez de sus, își luase o mină posacă, privea încruntat alături, la un moment dat cred că a schițat gestul de a-și lua mapa înapoi. Această stângăcie m-a liniștit întrucâtva în privința temerii de a fi obiectul unei farse. M-am dus acasă și m-am apucat de citit. Sergiu continuase singur romanul. Nici nu știam dacă pot să-l numesc roman. Început stângaci, greoi, zgrunțuros – se vedea că-și taie drum într-un stufăriș, într-o pădure crescută anarhic, neatinsă de secure, necălcată de picior de om –, manuscrisul aducea sinceritatea unui suflet ce se căuta cu obstinație sub straturi de viață suprapuse. Un arheolog săpând în propriul trecut, lipind migălos, inestetic

dar plauzibil, mormane de cioburi pentru a reda formele în care se modelase odată ființa lui – și toate acestea chiar în solul unde își continua existența actuală. Evident, nu are niciun rost să intru în amănunte. Ușor de imaginat surpriza mea, și de ce să nu recunosc invidia pentru efortul patetic, dezinteresat, credincios. Ceea ce scrisese îmi oferea ca material brut. N-am făcut decât să pun anumită ordine, să intervin ici-colo stilistic și, unde textul mi se părea că cere, să introduc un al doilea punct de vedere. Mai ales când anumite autocaracterizări mi s-au părut unilaterale, discutabile. Sau când despre anumite aspecte puteam să aduc o probă în plus sau o altă interpretare rezultate din propriile-mi observații. Atât. Dintr-un amor propriu ușor explicabil, convins că nu strică ansamblului, ci îl completează, n-am renunțat nici la „compunerea" mea, cum îi plăcea lui Sergiu să mă persifleze. Ar fi trebuit să mă infiltrez mai mult, mai adânc în narațiune, să lărgesc dialogul cu Sergiu? Îmi repugnă rolul de procuror, ca și acela de avocat. S-ar fi putut aștepta de la mine o notă mai exigentă? N-am dat-o fiindcă nu mi-am permis să-l judec. (De câteva ori n-am fost consecvent cu acest principiu, mi-am depășit competențele.) Din clipa în care a devenit propriul său personaj, Sergiu a încetat să mai fie pentru mine o simplă ficțiune. Scriitorul se constituie în judecător al plăsmuirilor proprii, nu al personajelor ce-i ies de sub control, ce fug de jurisdicția literară, ce se eliberează prin propria voință.

Întrebarea la care nu mi-am putut da răspuns este: de ce s-a apucat să scrie? Își pierduse cu adevărat încrederea în forțele literare ale subsemnatului? Nu-i plăcuse ce-i dădusem să citească, l-au convins, cum spuneam, lamentațiile mele? Disprețuiește literatura, n-o socoate în măsură să pătrundă

în miezul adevărului, acel adevăr glisant, nestatornic, şoptind sau strigând din o mie de guri diferite, despre care îmi vorbise odată? Dar el nu a făcut tot literatură? A vrut să-şi identifice singur umbrele – undeva scrie că trecutul este un joc de umbre – să încerce să le fixeze conturul în trecerea fulgerătoare dinspre un cimitir către altul? Evident, mobilul actului său nu are nicio însemnătate şi poate nici el nu-l cunoaşte. Se reţine doar curajul fiinţei umane, oricare ar fi aceea, de a încerca să se înţeleagă. În afară de viaţa însăşi nu există aventură mai mare decât străbaterea până la capăt a înspăimântătorului ţinut al fantomelor acestei vieţi. Se întâmplă să vezi un lucru de o sută, de o mie de ori şi el să-ţi arate mereu una şi aceeaşi faţă mohorâtă sau veselă, ternă sau colorată, încremenită într-o expresie aparent predestinată, la fel de îndărătnică şi impasibilă ca o stâncă de granit. Dar este vorba nu de imobilitatea lucrurilor, exclusă în absolut chiar şi în condiţii de conservatorism al formei, ci de inerţia spiritului nostru înclinat să cultive, să întreţină, să exagereze la paroxism fixitatea mediului înconjurător, să se complacă într-un cadru material cert care îl atinge indiferent, ca valul oceanului piatra falezei. Suportăm greu schimbarea materiei în sine, a materiei de toate regnurile, fireşte, dar şi mai greu concepem să ne schimbăm imaginea formată despre ea. Acceptăm numai modificările intervenite în absenta noastră, singura ce ne permite să măsurăm timpul, eroziunea, degenerarea, moartea – atât în raport cu lumea înconjurătoare cât şi cu propria noastră fiinţă. Contactul permanent cu aceleaşi lucruri şi aceiaşi oameni ascunde jalnica iluzie a nemişcării, a veşniciei, ca şi dogma propriei noastre identităţi. Există totuşi bruşte, neprevăzute schimbări de optică, prisme noi ce se interpun deodată

între ochi și lume, între instinct, sentiment sau judecată și realitate, iar ca urmare, răsturnarea radicală a imaginilor cu care ne-am obișnuit. Ce le determină? Ce stranii seisme în necunoscuta noastră ordine sufletească? Trebuie să treacă mult și să reflectăm adânc pentru a descoperi relația intimă dintre tectonica morală și aceste uimitoare inconsecvențe ale retinei.

IV

Mefisto venise la scurt timp după absolvirea Institutului. Niciun an nu lucrase unde fusese repartizat, prin Moldova sau așa ceva, și îi căşunase să-l aduc la Bucureşti. De ce eu? De ce căzuse tocmai pe capul meu? Mister. Strânsesem un dosar de memorii patetice, implorator-amenințătoare, cu referiri la judecata posterității, cruntă cu mine în cazul că lipseam centrala de geniul său tehnic, răsplătindu-mă dacă îi satisfăceam cererea. Îl găseam dimineața în fața sediului aşteptându-mă răbdător, la început cam la două săptămâni o dată, apoi la una, după aceea la două-trei zile, în fine zilnic, și dacă pretextam că n-am timp să-l primesc îmi punea în palmă un plic voluminos cu un nou memoriu prin intermediul căruia mă soma însăși istoria. L-am angajat fără plăcere, călcându-mi pe inimă, doar ca să-mi recâştig liniștea. Naivitate! Căci Mefisto – a găsit pe placul lui, afurisitul, porecla dată de mine – nu numai că nu m-a lăsat în pace dar mi-a dat să înțeleg că are chiar anumite drepturi asupra mea de parcă el îmi îmbrățișase cauza, nu invers, el își asumase răspunderi privitoare la destinul meu, nu viceversa. Ideile

lui năstrușnice – unele, chiar dacă nerealizabile pe loc, destul de pertinente – nu aveau, pasămite, rostul de a-l evidenția, de a-i aduce un beneficiu personal, ci de a-mi face servicii, de a-mi întări poziția, de a-mi spori faima. Cu timpul m-am obișnuit cu el, cu mutra de drac împielițat ce pare că cerșește tot timpul ceva dar nu umilindu-se, ci umilind. Deși cu mine se arăta ceremonios, râdea numai dacă râdeam, își permitea o glumă numai dacă făcusem eu alta înainte, mă copleșea cu tot felul de complimente – simțeam că mă asaltează.

Cu alte cuvinte îmi dădea ca să-i dau. Când din oboseală, neatenție, patimă, uita să-și camufleze scopul, se zărea arivistul. Își construia cu impetuozitate dar meticulos scara pe care se hotărâse să urce. Continuă să dea din coate, să se zbată ca un înecat. În același timp, reușește să joace convingător rolul marelui dezinteresat, curajos până la uitare de sine, neconformist încarnat, cu vocația înnăscută a inconfortului personal, scutier al tuturor cauzelor nobile. Că face teatru nu mai e un secret pentru mine, dar nu cabotinismul în sine mă irită, cât abilitatea de a mă pune în încurcătură, găsindu-mi punctul slab. Când îmi cere să întreprind cutare lucru e aproape sigur că nu-mi permit condițiile sau că prezintă riscuri pentru orice conducător prudent.

Într-o zi m-am surprins că-l privesc cu alți ochi pe Mefisto. Mișcarea convulsivă a buzelor vineții de harap nu m-a mai dezgustat ca altădată. Perorația interesată nu mi s-a mai părut venală și nu m-a mai agasat. Am început să-l ascult cu bunăvoință, lucru probabil sesizabil căci din clipa aceea Mefisto a imprimat convorbirilor cu mine o notă nouă, intimă, gravă, opiniile și propunerile lui pierzându-

și acuitatea revendicativă, transformându-se în confesiuni, pe alocuri dramatice. Recunoștea cu sinceră compătimire în glas și cu o admirație amară că obstacole insurmontabile mă obligă să nu acționez în sensul necesar, sugerând la capătul raționamentelor că sunt un Prometeu înlănțuit. Ținuta neglijentă, haina soioasă nu mă mai deranjau, nu mai vedeam în ele lipsă de civilizație sau viciu (nimeni nu știa ce face cu banii), ci modestia tânărului căruia nu eram în stare să-i asigur un standard de viață pe măsura valorii. La frecventele reclamații privitoare la gafele lui Mefisto – înainte le ziceam insolențe – nu mai ridicam brațele exasperat implorând pronia să mă scape, ci îi luam apărarea. Și într-o manieră... punând în joc diplomație, prefăcându-mă preocupat de idee nu de om, obligând interlocutorii să descopere sâmburele rațional al lui Mefisto. Recunoșteam lipsa de tact a tânărului dar de pe pozițiile relevării unui fond incontestabil just. Cu antenele lui sensibile Mefisto afla, și ori de câte ori se ivea prilejul îmi arăta că știe ce este gratitudinea. Așa se face că ne-am adoptat reciproc – eu pe el ca pe un discipol preferat, slobod, neliniștit, spontan, din gura căruia îmi plăcea să aud ecoul amplificat al propriilor gânduri, el pe mine ca pe magisterul prea frecat de viață ca să mai scapere, dar lucid, prob, în stare nu numai să nu pună capcane lupului tânăr, ci chiar să-i ocrotească zbenguiala.

S-a așezat pe scaun în fața biroului cu o listă scrisă de mână. Obrazul masiv, ca un balon tuciuriu, se aureolase de o lumină proprie marilor credincioși, apostolilor mistuiți de jarul nevoii de jertfă. Nu se grăbea să intre în subiect, mă învăluia într-un surâs cast, mă spăla cu lungi priviri limpezi, mă boteza în propria mea spiritualitate răsfrântă de sensibilitatea lui fierbinte. Nimeni nu mai începuse

vreodată o convorbire cu mine în acest fel. Vorbea pe un ton coborât, ca de spovedanie. Nimic din cerbicia cu care își apăra de obicei punctele de vedere. O înțelegere și o răbdare proprii bătrânilor pogorâse asupra lui. De o sută de ori mai mult decât câștigul concret imediat părea să conteze în ochii lui revelațiile sorbite din gura mea. Mă asculta domesticit, definitiv câștigat pentru raționalitate. Înțelegea că epoca dezordonatei sale împrăștieri de suprafață trebuia să ia sfârșit, că nu se mai cuvenea să-și consume resursele la întâmplare, în bătălii efemere cu oameni mici, pentru escaladarea unor redute minore. Venise timpul să pună ordine în zbuciumul anarhic, și mai ales să se concentreze spre un ideal generos, realist și util. Zicea că îmi admiră „calmul superior", intuiția în alegerea poziției ce trebuia categoric apărată acceptând să pierd în celelalte puncte. Această știință voia să și-o însușească, această tactică dorea să o adopte. „Vedeți, mă lămurea, dumneavoastră ați renunțat la o puzderie de aparențe, ori pe mine tocmai acestea m-au fascinat și m-au dominat. Rătăcit printre mori de vânt, m-am repezit când la una când la alta și nu m-am ales cu nimic. Nu știu, poate așa a fost și cu dumneavoastră la vârsta mea, poate prea marea energie v-a tulburat cândva judecata – în sensul perspicacității, preciziei nuanțelor – dar ați știut să vă scuturați, să vă decantați, să vă reculegeți. E vremea să o fac și eu. Din acest punct de vedere privilegiul de a sta aici pe scaun, de a vă asculta și a vă vorbi, de a colabora cu dumneavoastră este crucial. Ah, când voi ajunge să transform expansivitatea în consecvență și dispersiunea în adâncime și intensitate? Dumneavoastră ați reușit, v-ați făcut o carieră invidiată – și nu ascund că aspir spre ceva asemănător – dar vă admir cel mai mult pentru că, ajuns

aci, v-ați potolit tumultul, ați reușit să vă struniți forțele oarbe vitale – ceea ce mulți nu pot și clachează. Și noi, cei tineri râvnim la asta." Deși un rest de circumspecție mă mai bântuia, l-am crezut. Îmi surâdea să mă las convins că ce spune despre mine e adevărat. Cântecul sirenei nu e o scornire. Din păcate, în ce mă privește nu avea dreptate, și în sinea mea știam, dar mă măgulea prea mult imaginea creionată de Mefisto ca să n-o accept, măcar pentru o clipă. Nu, nu eram la nivelul arătat. Cât tremuram pentru fleacuri, cât mă zbăteam pentru nimicuri. Față de Mefisto știusem să pozez și în mare măsură băiatul nu mințea, chiar vedea în mine un filosof olimpian. Iar în comparație cu starea lui de până atunci, must în fierbere, nu mai vorbim, eram un adevărat brahman. Ceea ce interesează e faptul că din clipa aceea l-am iubit pe Mefisto. Ce se întâmplase? Nu mă câștigase cu vorbe dulci. Nu mai eram atât de naiv, altceva a fost. Am identificat în Mefisto propria mea tinerețe. În pofida marilor deosebiri dintre noi, de ordin temperamental, de natură fizică, de maniere, de orizont cultural și așa mai departe, și eu fusesem un Mefisto. El spusese ceva la întâmplare, gândindu-se că toți tinerii au un surplus de energie și că acesta le întunecă vederea. Ne asemănăm în voința și neștiința de a acționa, în perseverența de a încerca drumuri închise, în orbecăiala prin hârtoape, în încordarea suișului pe brânci. Am început să-l iubesc pe Mefisto pentru că i-am înțeles drama. Tinerețea lui vulcanică, furtunoasă mi s-a părut tristă, cu atât mai tristă cu cât nu bănuia nimic. Bietul Mefisto, cu hainele lui ponosite, cu obezitatea lui dizgrațioasă, neodihnit, lipsit de confort, cu mintea rătăcind spre cărările suitoare, nu vedea cum îi trec anii cei mai frumoși fără să se bucure de ei. Mult îmi trebuise să înțeleg

substratul valului de simpatie îndreptat către un tânăr etichetat ca impertinent, cicălitor și arivist. Dar nici acum nu înțelesesem totul, căci nu compasiunea pentru Mefisto îmi înmuiase inima, ci o nedeslușită, confuză milă pentru personajul evocat de el – tânărul care fusesem odată.

Trec drept un tip mai mult sau mai puțin pedant. Deși natura nu prea m-a răsfățat cu daruri fizice – nu sunt, evident, un monstru, deși poate mi-ar fi priit o urâțenie expresivă, bărbătească în locul înfățișării, cred eu, comune, șterse de care am avut parte, și mai ales a staturii „medii", grație căreia mă confund exemplar cu masa – am reușit să-mi înjghebez un aer de oarecare distincție. Și asta fără ajutorul podoabei capilare (câte gălbenușuri de ou nu am prăpădit la timpul respectiv), sau al ochelarilor (dându-mi vedere bună, natura mi-a răpit și această șansă) și cu numere la gulerul cămășii și la curea fără nimic intelectual. Tot ce am reușit în această privință se datorește pedanteriei vestimentare. În materie de garderobă totul stă în instinctul complementarității: ce cu ce combini și în ce cadru. Ori de câte ori mi-am cumpărat ceva, până și un ciorap sau o batistă, am avut în fața ochilor întregul. Atât piesele mari cât și accesoriile sunt subordonate concepției unitare. Așa se face că am acumulat o serie de garnituri articulate în suite de armonie. Poate e de râs, dar dacă fiecare și-ar divulga mania intimă de câte lucruri hilare – ca să mă rezum doar la acest aspect – nu am lua cunoștință. Acesta este hobby-ul meu. Colecționez cu migală și inspirație cravate în stare să dea replica nu numai cămășii, ci și fularului, nu numai vestonului, ci și pardesiului, pantofi consonând cu pălăria și mănușile, cu cordonul de piele, portofelul și portcheiul, veste ce pun în valoare haina, paltonul și șalul, atunci când

din neglijență, o neglijență studiată de bună seamă, le las desfăcute. Până și butonii au rostul lor; chiar dacă piatra e falsă, ea trebuie să-și arunce într-un anumit fel reflexele pe manșeta imaculată, corespondând discret cu nasturii de la surtuc. Nu mai vorbim de tăietura gulerelor, de deschizătura lor, de forma și lățimea manșetelor de la pantalon, de revere, de batista înfiptă în buzunarul de la piept și de atâtea alte secrete. Toate acestea îmi furnizează adevărate delicii. Nu numai când reușesc să achiziționez ceva râvnit, ci și când îmi pregătesc combinațiile, sau în sala de ședințe, pe holul unei instituții, în cabinetul șefului, în propriul meu birou, când surprind o privire bolnăvicios invidioasă. Nu mai vorbim de rarele răgazuri duminicale când deschizând ușile șifonierului ating cu degetele, în treacăt, materia lucrurilor ca un virtuoz clapele pianului și mângâi cu palma mătasea sau pielea, precum avarii comorile. Seara, în apele liniștite ale mediului casnic, scot de pe mine harnașamentul, dezmembrându-l; atunci gust bucuria secretă a alchimistului care posedă cheia dozării substanțelor pentru a mai obține o dată, și de câte ori va voi, licoarea miraculoasă. Pun pe mine zdrențele, mă travestesc în „clochard”, și asta îmi sporește plăcerea posesiunii neasemuitelor frumuseți ferite pentru moment de ochii lumii.

Ei bine... ne pregăteam de revelion. Despina, cu pasul ușor, imponderabilă, trecea dintr-o odaie într-alta avansând lent dar sigur spre etapa finală a complicatei operațiuni. Din când în când îmi adresa un cuvânt de îndemn, aerian, moale ca și făptura ei imaterială. Nu reușisem să ațipesc mai mult de o jumătate de ceas, în ciuda măsurilor strașnice de camuflare a ferestrelor și stârpire a zgomotelor, și acum mă ajunsese o plăcută toropeală, cum probabil îl cuprinde

pe hipopotam în nămolul cald al mlaștinii ecuatoriale, iar voința complice cu trupul se prefăcea neputincioasă. Știam că Despina nu se neliniștește, mizând pe resursele mele de operativitate scoase la iveală dimineața când, mai având doar un sfert de oră și eu fiind încă în pat, se pare că numai o minune mă mai poate ajuta să nu întârzii la ministru, și totuși... Grozav lucru, patul; poate fi un arc de oțel în stare să te catapulteze direct în camera de baie, sub duș, sau, dimpotrivă, un paradis mângâietor, de o moliciune atât de posesivă că îți răpește orice împotrivire, orice ambiție, îndepărtând la distanțe enorme chemările imperative ale vieții. Cam asta îmi trecea în clipele acelea prin cap, dar aveam să constat că abandonul trupesc nu era decât forma mascată a unui alt refuz, mai întortocheat, al spiritului. Nu reușeam să văd niciun motiv pentru a părăsi patul. Ce se întâmpla? Un important reflex condiționat încetase să mai funcționeze? Nu numai că nu mă atrăgea perspectiva de a deschide ușa șifonierului, dar îmi făcea greață. Mie? Vă dați seama? Ca și când nu ar mai fi ascuns nestemate ci mărgele de sticlă ordinară. Ce veșminte aveam să-mi compun pentru noaptea aceea mai încărcată de semnificații ca toate celelalte? Unde mai puneți că fiind și nițeluș superstițios am legat întotdeauna găteala pentru revelion de speranța perpetuării prosperității. Dar niciun zvâcnet al inimii, nicio emoție, nicio nerăbdare. Cele o mie de brațe ale patului mă încolăceau strâns. M-am speriat. Am vrut să aflu de ce nu mă ispitește șifonierul, de ce sub pleoape nu se iscă imaginea frumuseților așteptând să fie culese. Curiozitatea înfricoșată m-a făcut să rup lanțurile dulcelui prizonierat. Am deschis. Pentru prima dată m-am îngrețoșat. Un miros rânced, stătut, de colonie și sudoare, de mucegai și săpun

de rufe, de trup muncit şi lemn încins îmi izbi nările. Ca într-o baracă de telal. M-am aşezat pe marginea patului deprimat. Totul părea impudic, mi se zbârlea pielea. Pentru ce entuziasm şi bucurie? Pentru mormanul inexpresiv, inert, urât mirositor? Lucruri goale de sens, obosite, uzate chiar dacă în cea mai bună stare, uzate în sensul că şi-au epuizat rostul, proprietatea de a mă încânta. Ce îngropa acest gunoi, acest cimitir? Himere, o lungă minciună, excitarea falsă a simţurilor, încețoşarea minţii. Cum născocisem bombastica legendă a armoniilor? Nu făceau decât să se repete inutil.

Două-trei ar fi fost de ajuns. Deci ceva, o beţie le colora din afară, armoniile erau false, existau doar pe retină. Închipuiri legate de anume evenimente conţineau drogul? Ce evenimente? Întâlniri, amoruri, serbări fastuoase, aniversări? Dacă ar fi existat, aş fi găsit o justificare. Aş fi văzut acum dinţii timpului rozând inima lucrurilor, gura lui lacomă sugând culoarea, sunetul, armonia, parfumul, umplând lumea cu resturi veştede. Dar comoara nu fusese roasă de timp, ci de inutilitate. De ce am strâns-o? Timpul e amestecat şi el, dar în alt sens. El mi-a pus-o în braţe ca să-mi ascundă o realitate, să-mi dea iluzia că mâinile mele nu sunt goale. Nu prea mă mulţumeau explicaţiile, dar Despina mă grăbea în felul ei delicat, strecurându-se pe lângă mine ca o pisică, dăruindu-mi din zbor o sărutare, mângâindu-mă cu priviri dojenitoare, învăluindu-mă în parfumul tulburător. Mi-am ales la întâmplare cele trebuincioase. Prins în tangajul nopţii festive am uitat însă de scurta revelaţie şi reflex, am acordat, în mijlocul oamenilor unde mă aflam, aceeaşi însemnătate ca şi înainte veşmintelor, podoabelor, gustului şi eleganţei. Fără ele aş fi trecut pragul noului an înfrigurat şi trist.

Terminasem treaba, de fapt aș mai fi avut destule de făcut dar obosisem, mă plictisisem, consumasem rezerva de benzină, pentru ziua aceea. Trebuia să mai rămân în așteptarea telefonului lui Cuțaftache. Nu era prima dată când îmi prelungeam programul din asemenea motive. Multă vreme nu m-a deranjat, dimpotrivă, îmi sporea sentimentul importanței, măgulindu-mă. Ministrul sau altcineva de rang înalt aveau nevoie de mine, Îmi imaginam persoana respectivă prinsă în cine știe ce conclav, tresărind, apăsând pe sonerie și șoptindu-i secretarei: „Vezi să nu plece Harnagea, roagă-l să mă aștepte, am să-i dau telefon, vreau neapărat să discut cu el". E ceva, nu? Mai deschideam un dosar cu urechea ciulită. Voiam să fiu pe fază pentru a-mi aduna gândurile și a da răspunsuri rapide, satisfăcătoare. Dădeam întotdeauna asemenea răspunsuri îndemnând și la alte solicitări. Nu așa se consolidează reputația, nu așa se creează reflexul șefilor de a apela la tine ca la cineva indispensabil? Printre colaboratori se duce vestea că mărimile te asaltează, că ești considerat consilier de specialitate, că în deciziile de bază ai un cuvânt și nu marginal, periferic, ci solicitat de factorul autorizat. Ca orice lucru ce-și pierde noutatea repetându-se prea des, aceste imobilizări târzii începuseră să mă incomodeze. Mă revolta nepăsarea față de programul meu, față de timpul liber. Au nevoie să discutăm, vor să-mi ceară un raport, o părere, orice, foarte bine, la dispoziție, de aia sunt aici, de aia sunt plătit, dar nu e timp toată ziua? Seara îți aduci aminte să mă legi de scaun până nu știu când? Dacă discuția decurgea mulțumitor, și cam așa se întâmpla, dacă ministrul mă recompensa cu o frază de complezență, sau încheia cu un ton cordial, năduful se topea la minut. Uitam de revolta izbucnită cu o jumătate

de ceas înainte în forul meu intim și mă felicitam pentru frumosul cadou. Căci nu e de colo ca la sfârșitul zilei să pleci cu un „Mulțumesc foarte mult, dragul meu, simt nevoia, înțelegi, să am o părere obiectivă și competentă și dumneata... dar ce să te mai flatez", sau cu odihnitoarea perifrază. „Și altfel, dragă Harnagea, ce mai spui, cu viața, cu familia? în regulă, da?" Într-adevăr, asemenea cuvinte, stereotipe, fără nicio valoare pentru, un muncitor, un țăran sau un liber profesionist, să zicem, în urechile unui slujbaș de factura mea, cadru tehnic de conducere, cu un post râvnit, mișcându-mă pe un teren alunecos unde îți poți frânge gâtul la prima poticneală, capătă rezonanță, îți hrănesc încrederea în steaua bună, te deconectează pentru o noapte. Acum însă, așteptând telefonul lui Cuțaftache cel zgrunțuros, intolerant, rezolut, am avut revelația că ispășesc o pedeapsă. Cum mi ș-a insinuat această stare de spirit? În primul rând biroul mi-a devenit străin. Biroul în care lucrez de ani și ani câte douăsprezece ore pe zi, unde mi-am clădit și consolidat piedestalul, încăperea cu pereții impregnați de milioane de cuvinte ieșite din gura mea, indicații și concluzii, idei inspirate, țâșnite din izvor bogat, în plină erupție sau, dimpotrivă, închegate cu efort, într-o mobilizare chinuită a tuturor facultăților, unde dacă aș avea o ureche mai fină aș auzi rezonanța atâtor măgulitoare declarații ale subalternilor. Pereții se îngustaseră, mă înăbușeau. De ce stăteam închis la acea oră târzie, când niciun zgomot și nicio mișcare nu mai pătrundea de nicăieri? Continuând să fac ce? Așteptând ce? De când fusesem ferecat? Cine mă ademenise? După ce trecusem pragul, zidurile se închiseseră în urma mea ca o cușcă. Și până când? Pentru totdeauna? Un fior mă străbătu. Visasem sau trăisem cu adevărat? De ce mă zbuciumasem,

îmi consumasem zăcămintele creierului, nervii și impulsul de a învinge, de a merge înainte, de a urca? De a merge, de a urca? Stătusem tot timpul pe loc, mă învârtisem înăuntru celor patru pereți albi. M-am ridicat, m-am dus să-i pipăi. Zgrunțurii de var îmi răzuiau degetele și ostilitatea lor mi se părea vie. Dacă aș deschide ușa? m-am gândit. Dincolo trebuie să fie Mia, și ea îngropată în tăcerea clădirii de beton, în propria-i cușcă, mai mică decât a mea și mai îmbâcsită. Cărțile din bibliotecă îmi arătau cotoare grosolane și niciun abur spiritual nu le învăluia. Cu neputință ca viața mea să lâncezească în această încăpere lugubră. De bună seamă cutreiera prin alte părți. Plecase uitându-și aici găoacea. Asta eram? O găoace părăsită? Atunci în ce colț al lumii se ascunsese, lăsându-mă zălog între pereții vopsiți de lumina tuburilor de neon? Sau se măcinase totuși aici, transformându-se în pulbere, și nu mai exista nimic altceva pe nicăieri? Dincolo, în libertate, marele fluviu curgea impetuos antrenând în torentele și bulboanele sale destine omenești, ciocnindu-le unele de altele, împletindu-le, învălmășindu-le într-o mișcare ritmică, ba lentă, ba spasmodică, uriașă combustie a vieții. Afară oamenii se încrucișau în toate direcțiile mânați de dorinți și porniri necenzurate, neînăbușite, între ei nu existau bariere, treceau dintr-o parte în alta cu ușurință, se grupau și se regrupau din mers după bunul plac, cum le cerea inima. Acolo oamenii trăiau cu adevărat. Eu atârnam deasupra curgerii vii într-o nacelă, într-un modul extraterestru. Sau mă aflam scufundat în adânc într-un batiscaf ermetic. Împins de o nevoie irepresibilă de a vedea m-am dus la fereastră. Luminile mașinilor alunecau mute departe, sau așa mi se părea, iar în mișcarea lor mecanică nu se găsea nimic

din ceea ce aşteptam. Urmăream cu înfrigurare apariţia siluetelor vii. Îmi legam de ele o tulbure speranţă, nădejdea că vor pune capăt visului tenebros, că după aceea totul va fi limpede, luminos şi raţional ca altădată. Tânjeam cu toată fiinţa după ordinea pierdută şi, tremurând de nerăbdare, mă sforţam, ca în coşmar, să mă trezesc şi să mă bucur din nou de binefacerea ei. Din această stare m-a scos brusc sunetul telefonului şi vocea aspră a lui Cuţaftache. N-am fost la înălţime cu răspunsurile şi Cuţaftache m-a întrebat mirat dacă nu sunt bolnav. L-am asigurat că n-am nimic, că în ce mă priveşte totul e perfect şi cu un efort de concentrare m-am apucat să-i dau noi explicaţii. Nu ştiu dacă l-au satisfăcut, dar cum am pus receptorul jos am zbughit-o pe uşă fără să-i mai dau nicio instrucţiune Miei pentru a doua zi.

Am regăsit, în sfârşit, oamenii, dar pe bulevardul larg şi întunecos, umbrele rare veneau în goană spre mine pe ambele trotuare, treceau prin dreptul maşinii şi se pierdeau fulgerător în urmă, aidoma unor asteroizi. Zadarnic îmi fixam o pereche şi întorceam capul s-o păstrez în priviri, se pierdea în neant la fel cum apăruse. Un joc ameţitor, iritant, o luptă inegală cu forme impalpabile, cu siluete într-o mişcare aberantă ca în peliculele filmelor mute. Treceam printre oameni din nou închis într-un modul, neputând să mă integrez ritmului, singurul în care devine posibilă apropierea, încrucişarea privirilor, comunicarea. Ajuns acasă am rămas pe scări şi după plecarea şoferului am ieşit din nou în stradă. Plecasem dimineaţa, înainte ca lumina să despresoare de tot oraşul şi mă întorceam pe întuneric, iar ocupaţiile din cursul zilei nu-mi permiteau să urmăresc fenomenele meteorologice, efectele climei asupra peisajului

urban. M-a surprins, fiind la jumătatea lui ianuarie, aspectul descărnat, scheletic al străzii, spațiul vidat de orice semn al anotimpului. Trotuarul curat, nici urmă de zăpadă, copacii, linii abstracte trase cu cărbunele pe o planșă murdară, cerul golaș, coborât, clădirile mohorâte, părăsite sau căzute într-un somn letargic. Mi-ar fi făcut bine severitatea unei zăpezi înghețate – platoșă de războinic, gândurile ricoșează pe suprafața ei, te împroașcă din nou în obraz, te biciuie, te țin treaz – sau albul zăpezii proaspete, nivelând și simplificând lumea, absorbind în blana ei moale sunetele, punând surdină agitației, îmblânzind spiritul, pansând, vindecând, înseninând. Strada despuiată, o tranșee oarbă între case, canal de scurgere a întârziaților, și ei rari și nesemnificativi, era departe de a-mi oferi respirația necesară, de a-mi umple plămânii cu oxigen, după cum se vede împuținat nu numai în sângele, ci și în spiritul meu. Am urcat, ignorând liftul, și pe scări m-am agățat de șansa de a-mi găsi rudele. Despina citea ghemuită pe canapea, sub abajurul portocaliu. Fuseseră, mi-a spus, dar făcându-se târziu se retrăseseră. „Nu știu dacă n-o mai fi rămas Sam, adaugă într-o doară. Repara o priză pe la bucătărie. Am și uitat de el. Dacă a terminat a plecat prin spate." Am trimis-o să cerceteze cu o grabă nefirească. Sam nu plecase. „Despinuța dragă, am pupat-o ca pe aducătoarea unui trofeu, până mă dezbrac pui tu masa, da? Și pe Sam îl pui să vadă de sticle, da?" Dar n-am mai avut răbdare, am deschis ușa dinspre oficiu și l-am strigat din toți bojocii. „Samule, ia vezi tu, dai de băieți? Ia-i pe rând, Biba, Sache, sună și la Fane. Cu consoartele, bineînțeles." M-a cuprins o febrilitate neobișnuită. M-am dezbrăcat într-un minut, am tras pe mine îmbrăcămintea

de casă, largă, moale, ușoară și m-am înființat. Sam tocmai punea receptorul în furcă. „Păi, să raportez, mă întâmpină cu strâmbătura oblică a buzelor și mijirea ochilor smoliți. Au răspuns la apel Biba, Sache și Tita. Se dezbrăcaseră, dar când se sună mobilizarea, Boss, nu se ezistă. Am telefonat la garaj și am trimis șoferul de serviciu să-i culeagă și să-i aducă pachet. Într-un sfert de oră sunt aici." Se rezolvase. Până să termine Sam treaba m-am instalat în sufragerie, am pus picupul, mi-am turnat ceva cu gheață într-un pahar. Câștigasem partida, înfrânsesem hazardul. Rivalul fusese pe aproape, pe lângă mine, încercând să-mi pună bețe în roate. Când am intrat simțisem că-mi fuge pământul de sub picioare. Vedeam o seară pustie, numai cu Despina, cu un cui înfipt în cap, cu gura pecetluită. Dar nu numai asta. Mă ambiționasem. Mă confruntam cu lumea care mă uitase în batiscaful meu strâmt, îmi întorsese spatele și încetase să-mi mai trimită semne de viață. Nu se poate să părăsești așa un om la nevoie, nu te poți preface că nu-i vezi gesturile agitate, că nu-i auzi strigătul, tânguitul. Abstracțiunii numită lume, având pentru mine o înfățișare neprietenească, vrusesem să-i dovedesc ceva. Faptul că nu pot fi nesocotit, împins în brațele neantului, îngropat de viu în singurătate, că am și eu lumea mea proprie, devotată, ascultătoare, credincioasă, nu trebuie să-i fac decât un semn ca să mă înconjoare cu veselia și iubirea ei, umplând spațiul lăsat de uitarea celeilalte. Nu voi mai fi singur, supușii vor face zid în jurul meu. Teama că am fost părăsit sau că eu m-am rupt, nu avea temei. Băieții sunt în drum spre mine, acum vor umple casa, spațiul va răsuna de râsetele lor, vom petrece împreună până la miezul nopții, mă voi duce împăcat la culcare și nu mă voi mai lăsa asaltat și împresurat de fantasme.

După câteva seri, terminând mai devreme, m-am încumetat să dau drumul mașinii și să plec pe jos. Hotărârea a provocat oarecare îngrijorare Miei și șoferului, fapt pe care l-am găsit umilitor. La naiba, mă tratau ca pe un copil! Ce voiau să insinueze, că nu sunt în stare să mă descurc, că o să greșesc drumul, o să mă pierd? Pornind vajnic n-am putut să nu-mi pun întrebarea de ce evitam sistematic să mă duc seara acasă pe jos? La alți colegi de ai mei mersul, mai mult decât benefic, devenise o obișnuință. Nu-mi plăcea să sacrific o oră din durata, și așa scurtă, a programului de acasă. Chiar și acum mă cuprindea nerăbdarea gândindu-mă că peste zece minute puteam fi dezbrăcat, gata să-mi ocup locul în capul mesei, să dirijez cu mici gesturi leneșe sau doar din priviri, mișcarea docilei asistențe... Mi-am dat seama în treacăt, dar am alungat gândul, că acest mod de a-mi petrece seara semăna cu un drog. Neastâmpăr, grabă! Și în al doilea rând, pe stradă trebuia să înfrunt plictiseala de a nu avea cu cine să schimb o vorbă. În birou e altceva, ai un cadru familiar saturat de gândurile și personalitatea proprii. Deci asemenea motive mă rețineau... Un vânt pătrunzător mă luă în primire de cum ieșii în bulevard, făcându-mă să mă zgribulesc. Aerul înghețat intra în voie prin mânecile raglanului, împrăștiindu-se sub cămașă, dându-mi senzația că am rămas gol. Trecătorii se mișcau la largul lor, unii grăbiți, alții plimbându-se, perechi sau în grupuri. Strada, mai animată decât îmi închipuisem. Mă frecam de paltoane, de haine de piele exalând miros de oaie, auzeam tocuri pocnind, tălpi târșite, prindeam frânturi de cuvinte, câte o voce țâșnea din rumoare lăsând suspendată o întrebare, o replică, un îndemn. „Să vii neapărat." „Am să-i spun" „Și la mai mare, la mai mare", „Lasă că-ți dau telefon". Nu știu de ce mi se

făcu frică să nu arunce careva cuvinte obscene, le simțeam plutind în aer, gata să mă țintească. Orice înjurătură mi se adresa personal. Dintr-un restaurant ieşeau doi bărbați băuți şi-i ocolii pe departe convins că or să se lege de mine. Oamenii nu mă băgau în seamă, își văzură de treaba lor. Mă stăpânea o nesiguranță bizară, aveam gesturile bruşte ale sălbăticiunii ieşită din pădure. Pe trotuar, lângă Universitate, unde ştiam că se adunau în copaci stoluri de vrăbii gureşe mă izbii de un grup de tineri. Stăteau la taifas în cerc, înalți, spătoşi, în scurte de sport, degajând nu ştiu ce amenințător. Vagabonzi, îmi zisei cu un sentiment de insecuritate, dar aruncând o privire în urmă mă convinsei că sunt studenți. Mi-am adus aminte că studențimea luase vacanță. Mă oprii în fața unui magazin alimentar cu uşa deschisă şi intrai. Oamenii cumpărau salam şi portocale. M-am apropiat de galantarele cu mezeluri dar cumpărătorii s-au burzuluit şi m-am retras mormăind o scuză. Ieşii cu senzația că am fost măturat. Lumina electrică îmi permitea acum să privesc fețele trecătorilor. Femei singure, înfăşurate în gulere de blană ieftină. Cizmele cu tocuri înalte le dădea un aer milităresc. Prezența lor o găseam liniştitoare, îmblânzea freamătul trotuarului. Încercam să le prind privirile ca și când aş fi vrut să le spun sau să le ofer ceva, poate simpatia și gratitudinea mea, dar niciuna nu răspunse solicitării sau ofertei. Mă mâhnea această insensibilitate. Pe un refugiu de autobuz aştepta o masă de oameni. Încetinii pasul, neîndrăznind să mă opresc de tot. Mă surprinse tăcerea adâncă și imobilitatea pasagerilor. Asemuii locul cu o insulă ocupată de păsări călătoare ostenite. Unii aveau în mâini sacoşe grele, bidoane, pachete, duceau acasă cumpărături, dar nu păreau din zona centrală a oraşului, probabil se

retrăgeau spre cartierele mărginașe, spre comune. Nu era agitația din gări, ci o muțenie întunecată de parcă nimeni nu avea de gând să plece nicăieri. Mă atrase vitrina unui restaurant, de fapt ceea ce se vedea prin ea, indivizi șezând în jurul meselor, sticle goale, fum. Câteva persoane vrând să intre se împiedicară de mine. Mă retrasei grăbit. Intrai într-un bufet unde se vindeau gogoși, aroma de cocă prăjită și vanilie îmi gâdilă nările și vrui să-mi cumpăr una dar coada mă descurajă, câteva perechi de ochi reci mă făcură să ies neîntârziat. Oamenii treceau pe lângă mine preocupați, discutând între ei într-un mod familiar dar exclusivist, excluzând adică orice intervenție străină. Mi-ar fi plăcut că pot saluta pe unul, să primesc un semn de recunoaștere sau de atenție. Cineva ieși dintr-o frizerie și întrezării câțiva clienți răsturnați confortabil pe scaunele înalte. Frizerii aplecați de spate le dădeau ocol tacticos, admirându-și opera, desăvârșind-o. Domnea o atmosferă pașnică, blândă, aș fi vrut să fiu cu ei în mirosul de colonie, săpun și briantină, să schimb amabilități despre vreme, să comentez vreun meci cu vecinul de scaun sau cu meșterul. Nu mai fusesem de mult într-o frizerie, mă tundea un bătrân la birou, la intervale lungi, când devenea strict necesar. Un milițian discuta cu o persoană râzând, iar câteva fete în treninguri alergau dezordonat. Toți se simțeau la ei acasă, parcă toată ziua ar fi trăit în stradă. Îi invidiam pe trecătorii angajați, absorbiți, râzând, făcându-și semne, comunicând într-un limbaj inaccesibil mie. Vedeam în ei privilegiați și mă gândeam că nu există loc în lume unde să nu-și facă apariția această categorie. Le purtam pică și celorlalți, singuraticilor, fiindcă nu păreau să sufere de niciun complex, își vedeau impasibili de treabă. Aș fi trecut și eu indiferent, dar nu

punându-mi mască, ci natural. La Piața Romană traversai într-un grup dens, puternic și încet. Mă izbii de alt grup la fel de dens venind din sens opus. Nimeni nu se dădea la o parte și mă strecurai evitând trupurile rigide. Ajuns pe trotuar întorsei capul, asfaltul se golise, scena îmi rămânea însă în minte ca o înfruntare între două oștiri ce se invadau reciproc. Un timp uitai ce am de făcut, privind dezorientat năvala mașinilor, dar simții că sunt împresurat – se adunau cei ce aveau să traverseze invers – și înainte de a mă vedea târât în tăvălugul lor mă furișai afară. Părăsii artera largă cotind pe o stradă mai puțin circulată, alegând drumul cel mai scurt spre casă. Abia acum, când vântul nu-mi mai sufla în față simții cât sunt de înghețat. De bună seamă nu eram îmbrăcat pentru asemenea escapadă, hainele mele corespundeau temperaturii de birou și de mașină. Mă gândii că frigul făcuse să nu-mi priască plimbarea dar cu toate acestea mă simțeam umilit. Să-i fi văzut eu pe stăpânii ăștia ai bulevardului într-o sală de ședințe. Mamă, mamă ce li s-ar mai pleoști urechile, ce și-ar mai băga coada între picioare. Uram strada în clipa aceea, cu anonimii ei îngâmfați, cu solidaritatea populației eterogene. Prin ce se recunoșteau de se acceptau cu atâta ușurință acești clienți ai alimentarelor, restaurantelor, autobuzelor și cinematografelor? Ce-i unea făcându-i să mă săgeteze cu priviri suspicioase, intolerante, respingându-mă? O bucată de burlan clătinată de vânt se rupse și căzu pe trotuar. Tresării și mă oprii brusc; o mașină vira scrâșnind aproape de bordura trotuarului. Stăruia în aer ceva imprevizibil și agresiv. Altfel îmi apăruse orașul din mașină. Presupusesem că mișcarea oamenilor și vehiculelor se conformează nu numai normelor convenționale de circulație, ci și unui impuls ordonator, unor legități ascunse

diriguitoare, apte să tempereze tendințele anarhice, excentricitățile, să impună docilitate. Ceva în sensul disciplinei naturale din cosmos, a modului în care își, urmează drumul planetele, fără să perturbe armonia universală. Un câine de pripas stătea în drumul meu urmărindu-mă cu o privire vicleană și mă văzui nevoit să-l ocolesc. Deveneam prudent. Pe stradă prudența se măsoară altfel decât în deciziile administrative, în relațiile sociale. Descoperisem că orașul e o ființă vie, un animal cu mii de tentacule și milioane de ochi. Sau o junglă deghizată, plină de ascunzișuri, de trape, cerându-ți să cunoști un anumit cuvânt de ordine, să arăți ceva, distinctiv și, în cazul când nu-l ai, să nu te apropii prea mult, să te ferești să intri în orbitele luminoase. Ce lume mișuna pe trotuare și punea stăpânire pe localuri? Aceeași de la bancurile de lucru unde intru într-o tăcere respectuoasă? Cea adunată în hale când particip la adunări, când iau cuvântul și trag concluzii urmărit de priviri îngândurate? Lumea din birourile administrației, panicate ori de câte ori deschid ușile, țâșnind în picioare pe arcuri, numai zâmbet, supunere și ascultare? Dacă aceeași e, ce metamorfoză se petrece cu ea? Ce impact face ea cu orașul? Mă grăbeam spre casă deși m-aș fi întors să mai văd o dată bulevardul, să-mi mai încerc reacțiile, să-mi verific impresiile! Văzusem ceva neliniștitor, neștiut sau uitat. Mă punea pe gânduri șubrezenia nervilor. Nu mai eram omul calm, metodic, rațional, foarte adaptabil.

Am mai avut o surpriză, deși nu știu dacă acesta este cuvântul potrivit. Mai degrabă o schimbare neașteptată a dioptriilor. Senzația unui miop ce-și înlocuiește ochelarii după nu știu câți ani și în locul imaginilor șterse vede figurile și obiectele clare, foarte apropiate încât instinctiv se ferește,

schițează gestul de a le opri sau dimpotrivă le adulmecă, vrea să și le însușească. Programată din ajun, inginera proiectantă Moisuc intră la mine cu un braț de planșe. Mă ridic de la birou cu capul încă în hârtii, mai punând o ultimă semnătură, și o invit să-și expună lucrările pe masa de ședințe. Mă așez, dintr-un reflex vechi, pe scaunul cu spătar înalt și aștept desfășurarea planșelor. Nu privesc nicăieri deși las impresia că-i urmăresc gesturile. Când termină, trag spre mine colile și încep să le examinez. Citeam cu ușurință schemele, îmi erau familiare căci le mai discutasem o dată și acum urmăream corecturile, elementele noi. După un timp am auzit-o întorcându-se în scaun și am ghicit că, plictisită, inspectează încăperea. Urmă exclamația „Ce flori superbe!" Am întrerupt lectura și m-am uitat. Nu remarcasem florile, propriu-zis le știam la locul lor, ca de fiecare dată și nu le mai observam. Într-adevăr, păreau altfel ca de obicei, nu erau nici garoafe, nici trandafiri. Inginera Moisuc îmbrățișa buchetul de pe consola înaltă și împreună cu florile galbene, de un galben obscen, se decupa ca o acuarelă proaspătă. „Le-ați mirosit? Știți cum se numesc?" mă întrebă și, în timp ce răspundeam la întâmplare, am descoperit că nu cunosc această ființă. O femeie străină se afla împreună cu mine în încăpere, mângâind guri vegetale cărnoase, senzuale. N-o mai văzusem niciodată. Privirile cercetau mirate buzele pline, ochii negri, adânci, foarte adânci, părul bogat, gâtul alb, pieptul viguros. „Dar asta e voluptatea însăși", aproape exclamai năucit. Cum se explică asemenea eclipse ale memoriei? Am trăit în fața femeii un minut de amnezie. Faptul că venise la mine o statuie vie de o feminitate violentă, râzându-mi cu florile în brațe și învăluindu-mă în vâlvătaia unor priviri sfidătoare, mi se părea de domeniul visului. De

ingineră și de planșele ei uitasem cu desăvârșire. M-am apropiat, am rupt o floare și am înfipt-o în butoniera bluzei albe. Femeia râdea. Am făcut o mică reverență, i-am apucat mâna și am dus-o la buze, o mână plină, cu pielița brună, împrăștiind parfum de floare. O măsurai de sus până jos și de jos până sus și din nou am fost cât pe ce să exclam: „Voluptatea însăși". Continua să râdă, sfredelindu-mă din ochii scăpărători și adânci. Îi țineam mâna și, cu aceeași galanterie, am condus-o spre scaun. Am rezumat la extrem această scenă, halucinantă pentru mine, stupidă poate pentru altul, de teama de a nu cădea în penibil. Desfășurarea ei n-a fost atât de precipitată, și pentru a avea o imagine mai exactă ar trebui filmată cu încetinitorul. Nici simțămintele mele nu au fost atât de liniare și sărăcăcioase, dar am socotit că oprindu-mă aici, rămân în limita bunei-cuviințe. În timp ce conduceam spre scaun ispita vie, culorile vieții se schimbau subit și o misterioasă chimie îmi regenera fantezia sleită, până dincolo de limita verosimilului, punând în mișcare resorturi psihice nebănuite. Privirile mi-au căzut pe maldărul de planșe mâzgălite cu creion chimic. Am lăsat mâna nimfei ca omul dezmeticit după un chef deșucheat, cu conștiința că a făcut-o de oaie. Nu mai îndrăzneam să mă uit în ochii inginerei Moisuc și nu-mi trecea prin minte niciun gând, nu eram în stare să îndrug măcar o vorbă. Strângeam mașinal planșele, potrivindu-le și stivuindu-le în tot felul. După o mică pauză în care probabil mă examinase cu cea mai mare curiozitate, inginera Moisuc a izbucnit din nou în râs, un râs decent, sincer și deschis, deloc încurcat, insinuant sau contrariat. „Și noi care credeam că sunteți un ursuz... spuse. Că ați uitat să râdeți, să glumiți... Ne cam temem de dumneavoastră. Și când colo... Vă mulțumesc pentru floare!

Am s-o păstrez.” Ciudat, sentimentul de ruşine mi-a pierit ca prin farmec. Nu fusese nimic, dimpotrivă, inginera Moisuc apreciase gestul ca ceva între glumă și atenție. Sărisem peste cal nu în ce făcusem, ci în ce gândisem despre asta. Am răsuflat uşurat deşi în mintea mea lucrurile erau departe de a se lămuri. I-am restituit mapa cu planşe, am felicitat-o pentru reuşită. Îmi dădeam seama instinctiv că nu pot reveni brusc la manierele consacrate, că am nevoie de o tranziție pentru ca interpretarea inginerei să rămână plauzibilă. I-am zâmbit, am condus-o până la uşă şi am salutat-o cu o mică plecăciune. În timp ce ieşea, întoarsă cu spatele, i-am remarcat şoldurile late. Asta m-a liniştit convingându-mă că nu puteam să mă înflăcărez cu adevărat. Defectul ei mă scotea complet din cauză, punea din nou distanța cuvenită între noi, restabilea raporturile convenționale. Se pripise cu concluzia şi cu plăcerea cam vulgară întipărită pe față. De altfel, trebuie să-şi fi dat singură seama că exuberanța de o clipă se datora unei bune dispoziții momentane și nu farmecelor ei. Șefii sunt capricioşi, schimbători, şi dacă-i prinzi într-o stare de oarecare excitație psihică, determinată de motive necunoscute, foarte îndepărtate de persoana ta, beneficiezi de euforia lor. Dacă nu eşti realist, rezonabil îți închipui că tu ai fost obiectul exuberanței şi te amăgeşti cu tot felul de presupuneri ultraoptimiste, pentru ca a doua zi să primeşti, nedumerit și decepționat, duşul rece al privirilor distante, agasate, al cuvintelor pline de nemulțumire sau dispreț. „Ce s-a întâmplat, te întrebi, cu ce am greşit de am făcut să se stingă lumina cordială, căldura sinceră din voce, receptivitatea nelimitată, fraternală a spiritului Și cu greu îți dai seama că nu-ți erau adresate ție, se reflectaseră pe făptura ta ca pe

orice obiect întâlnit în cale, ca pe un ecran gol. Ieșiseși din umbră într-o rază strălucitoare imaginându-ți că, recunoscându-te, soarele ți-o destinase ca omagiu. Cam acesta fusese și cazul inginerei Moisuc iar șoldurile late nu puteau, în închipuirea mea, să nu-i dea un sentiment de inferioritate. M-am așezat la birou dar incidentul nu se lăsa ușor simplificat. Avusesem o scurtă halucinație, simțurile mă înșelaseră pentru un moment. Florile fuseseră de vină? O cunoșteam de multicel pe ingineră și nu-mi atrăsese niciodată atenția în mod special, cu atât mai puțin prin putere de seducție sau voluptate feminină. Halatul cenușiu o transforma într-un exemplar de duzină, asemenea altor zeci de femei de prin hale și birouri, entități funcționale nediferențiate, lipsite de semne particulare. Venise fără halat, fără uniformă, într-o ținută civilă contrastând cu „marca" fabricii, cu liniaritatea ei ștearsă. Bluzele, fustele, micile podoabe, veșmintele de stradă sau festive – o fi fost ziua ei? – conferă identitate, mai ales pun în evidență feminitatea, o exagerează. Dar femeile sunt femei, dacă ai ochi le descoperi și sub rasa călugărească. Nu aveam ochi pentru ele? Ele nu aveau ochi pentru mine? Pe vremuri manifestau inițiativă. Intuiau că sunt un timid și dacă le plăceam mă înhățau. N-am fost niciodată ceea ce se numește un bărbat cuceritor, tipul amorezului înnăscut. Poate trezeam acel instinct matern ce sălășluiește în fiecare femeie, ascunsa bucurie de a ocroti, de a mângâia, de a încălzi. Unele îmi spuneau că am păr frumos, altele ochi, altele gură. De ce cu trecerea anilor au încetat să-mi mai arate interes? De ce nu s-a mai apropiat niciuna de mine? Nu cumva inginera tocmai încercase ceva de genul acesta? Și eu mă rușinasem de avansurile ei? Factorul inhibitoriu nu era poziția de

director, deşi pe seama ei pusesem întotdeauna sobrietatea, reticenţele. Mă purtam cu subalternele, şi pentru prima dată recunoscui net faţă de mine acest lucru, dacă nu ca un mitocan, cel puţin ca un nesimţit. Le tratam cu o orbire ostentativă. O femeie poate să nu te intereseze neapărat ca femeie, dar ca om de ce mai puţin ca un bărbat? Nu mă ruşinasem în faţa inginerei Moisuc pentru că eram directorul ei. Din alt motiv, din alt motiv... Ştiam. Fiindcă făcusem burtă şi chelie mă simţeam îmbătrânit. Asta impunea în sistemul criteriilor şi reprezentărilor mele morale interdicţii categorice. Mă consideram bătrân. Eram? Cu o stăruinţă suspectă pentru un observator din afară mă convingeam că da. Îmi plăcea să cred că drepturile îmi fuseseră abolite. Recunoaşterea viabilităţii lor m-ar fi incomodat, m-ar fi scos din ordinea în care mă complăceam, mi-ar fi zdruncinat structura solid stratificată a existenţei, sistemul moral şi psihologic, ar fi deschis necunoscute în ecuaţia vieţii de mult soluţionată, mi-ar fi ridicat semne de întrebare. Preferam să accept restricţia justificată prin vârstă din dorinţa adâncă de a mă resemna. Mă înfăşuram în acest blindaj pentru a-mi feri şi conserva în el statu-quo-ul. Strategia apărării îşi extinsese aria înglobând zonă după zonă. Făcusem din presupusa bătrâneţe o adevărată sperietoare.

Ceva îmi conduse mâna spre sonerie. Apăsai decis. Mia intră cu privirea ei oblică – de ce nu îndrăzneşte să mi se uite drept în faţă? mă întrebai – inexpresivă, ermetică, cu solicitudinea obişnuită concentrată în bustul uşor înclinat în poziţia în care aştepţi să iei startul la semnalul arbitrului. De ce o chemasem? Ce voiam de la ea? Când sunasem ştiusem? Aşa credeam, dar nu avusesem răbdare

să descifrez umbra gândului fugar. Acționasem spontan, convins că mobilul actului intempestiv se va lămuri de la sine. Și acum, descumpănit, întârziam să vorbesc în timp ce ea aştepta, ca un înotător gata să plonjeze. Tocmai când mă pregăteam să inventez ceva, întrebarea țâşni de la sine și știui că pentru asta o solicitasem. „Dumneata ştii ce flori sunt astea?" Niciun muşchi de pe fața ei nu tresări. Se apropie în aceeaşi poziție de consolă și întinzând mâna ca pentru a lua florile sub protecție, mă informă sec „Desigur, narcise. Cu același ton informativ, neutru, completă: tovarăşa Moisuc era foarte bucuroasă că i-ați dăruit una". „Bucuroasă?" mă prefăcui mirat. „Da, fiindcă... a văzut în aceasta un gest de apreciere." Evident, vrusese să spună altceva, se răzgândise. Aş fi fost curios să cunosc primul ei gând dar ştiam că n-o mai pot face să-l mărturisească. De ce păstram acest robot, ce nevoie aveam de el? Din aceleaşi motive întrezărite înainte. Pentru confortul psihic. Eu robotul programat să ceară, ea robotul programat să răspundă. Îmi convenise de minune acest raport, de ce mă contraria? De unde și până unde pretenția de a găsi în această maşinărie un confesor? Și încă unul abilitat să mă pună în legătură cu sentimentul stârnit în sufletul unei femei când i-am dăruit o floare. Mi-ar fi plăcut să-i spun ceva usturător, s-o jignesc. În loc de aceasta mă îndreptai spre consolă cu gesturi leneşe, cât de insinuante putui, scosei din vază o narcisă și, cu o privire perfidă, aşa cel puțin îmi închipuiam, i-o întinsei. Ehe, acum s-o văd pe Mia. Fusesem inspirat. O răzbunare mai parşivă nu puteam găsi. O floare! Pur și simplu nu știa s-o primească; niciodată nu luase din mâinile mele altceva decât dosare, adrese, hârtii. Nu se fâstâci, nu roși, nu se bâlbâi, cu alte cuvinte nu deveni proastă; deși la aşa ceva mă

așteptasem, parcă se mineraliză, căpătă o rigiditate maximă. Nicio lumină în ochii ei, nici cea mai vagă strălucire pe obraz, niciun semn uman de plăcere sau înțelegere, nici măcar acea minimă expresie convențională pe care nu trebuie s-o premeditezi. Vine de la sine, se declanșează automat, diferențiind individul social de solitarul primitiv. Ce era totuși? Ceva în felul măștii unui majordom stilat în clipa când, dintr-un capriciu brutal, încâlcind orice norme, stăpânul îi întinde, după ce i-a adus ceaiul, o monedă de argint iar el se crispează și de-abia articulează cu o voce de gheață: „Cum doriți dumneavoastră, domnule". Cam asta spunea Mia în timp ce, după o lungă așteptare din partea mea, întindea mâna să apuce coada umedă a florii. „Pentru meritele tale în servici" i-am spus ironic, aruncându-i o privire echivocă. Și un spiriduș m-a îndemnat să completez nota de ceremonie a momentului, întinzându-i mâna ca pentru a o felicita după primirea unei înalte distincții.

S-a supus mecanic și mâna ei, pe care o strângeam cred prima dată, neplăcut de rece, de osoasă și aspră în ciuda aspectului bine îngrijit, mi-a dat senzația că aparține unui schelet. Deși cel mai simplu ar fi fost să recepteze mica scenă de prost gust ca pe o glumă, dezbrăcând-o de orice semnificație, a preferat să o accepte ca pe o batjocoră păstrându-și rangul de majordom stilat și ofensat, în locul unuia de camerist flecar și răsfățat. Făcea hatârul unui copil prost crescut fără să-și trădeze resentimentul, deși în imperceptibilul rictus de amărăciune al gurii se putea citi că o decepționasem profund. Aș fi vrut să destind atmosfera printr-un cuvânt de spirit dar nu găseam niciunul, și apoi chipul opac, de piatră nu mă stimula deloc. Totuși am întrebat-o pe un ton împăciuitor dacă-i plac florile dar

răspunsul ei formal, respectuos și prin aceasta nu știu de ce caustic, m-a dezgustat. „Bine, Mia" – am încheiat plictisit, întorcându-i spatele și îndreptându-mă spre birou. Am admonestat-o în gând: „Să fii tu afurisită de căpățânoasă și îndărătnică..."

Am povestit aceste câteva întâmplări așa cum s-au petrecut, fără nicio legătură între ele, nici pe plan real, în succesiunea producerii, nici pe ecranul interior al receptivității și logicii. Fapte disparate, împrejurări deosebite, cauze oculte. Aveau comun doar ceea ce lumina detaliile altfel decât până atunci, un bec de voltaj superior, o lanternă magică. Poate le-aș fi dat uitării sau aș fi continuat să înregistrez altele ca pe ciudățenii inexplicabile, dacă o nouă întâmplare absolut anodină nu mi-ar fi dezvăluit de la ce sursă, aproape cu totul nesemnificativă, se alimentau. Luam prânzul duminică la mine acasă cu Niky și nevastă-sa. Îl cunoscusem pe scriitor cu vreo zece ani în urmă, după ce se căsătorise cu Viky, prietenă bună și fostă colegă de liceu a Despinei. Țineam mult la femeia aceasta cuminte, odihnitoare, putând sta ore întregi în scaun fără să facă o mișcare, fără să scoată un cuvânt, urmărindu-te cu priviri inteligente și serioase. O fată bătrână (dacă se poate spune așa) resemnată, cu înfățișare de copilă și înțelepciune de bunică. Și Niky îmi plăcea, nu atât ca scriitor, să fiu sincer nu prea citisem cărțile primite cu dedicație, cât pentru vocația înnăscută de prieten devotat, gata să răspundă oricărei chemări, să primească o săpuneală fără să se supere, să-ți treacă senin cu vederea neatenții, cu alte cuvinte să te accepte așa cum ești, fără dorința de a te moraliza, de a încerca să te schimbe, să-ți facă educația. În timp ce eu mă încinsesem dezvoltând o teză, conștient că nu am dreptate,

Niky a început să râdă în hohote. „Ce ai, ce ți-a venit, te-a gâdilat cineva?”

„Mi-am adus aminte de doctor.” „Care doctor?” „Ăla de la bâlci de astă-toamnă. În timp ce pledai, mi-a venit în minte: «pasiv și fără reacție în fața evenimentelor».” M-a pufnit și pe mine râsul, s-au contaminat și fetele. „Pește în lună parcă zicea” și-a amintit Despina. Niky, cu memoria lui de elefant, a început să turuie: „Ești atras de oceane... te complaci în reverii și contemplații... ești dominat de nevoia de evaziune, de ieșire din real... Infernul zodiacului... semnul prigoanei.” De atâta râs se roșise ca un rac fiert. Până și Viky se însuflețise, bătea din palme ca o școlăriță. Se liniști prima și, surprins, o auzii spunând melancolic: „Sunt totuși cuvinte frumoase... mie îmi plac. Și eu iubesc apele și simt nevoia să visez. Iar uneori parcă aș fi prigonită... Poate și Sergiu are nostalgiile lui. Nu întotdeauna suntem așa cum părem.” „Ai declamat din «Azilul de Noapte» o apostrofă soțul ei. Așa ne strici tu cheful, Vikyșor. Uită-te la tancul ăsta... ce mai lunatic!” A mai enumerat și alte considerente, în consens cu Despina, iar Viky n-a mai ripostat. M-am întristat fără niciun motiv. Se dusese starea proteică de dinainte, energia fierbinte se răcise. Mă străduiam să nu arăt, bineînțeles, spuneam și eu câte o vorbă, mai și râdeam din când în când, dar mă simțeam gol parcă cineva mi-ar fi scos plămânii. După plecarea celor doi, am pretextat o migrenă și m-am dus să mă plimb în parc. Nu reușea să se desprimăvăreze, pământul arăta sterp, înfrigurat. Apa vânătă a lacului se frământa în valuri nu se știe din ce iscate și făcea bărcile priponite la mal să scârțâie. Joardele subțiri ale sălciilor atârnau fără vlagă și cerul plumburiu se închidea ca un tavan de cazarmă. Încercam în zadar să caut sursa unei emoții

în natura lovită de silnicie, nu mi se părea nici dârză, nici dramatică. Viky spusese „Nu întotdeauna suntem așa cum părem" și mă stăpânea senzația acută că vorbele ei sunt foarte adevărate. Trăsnăile „doctorului" lucraseră fără știrea mea, spărseseră într-un loc, deschiseseră o breșă. Altfel fraza lui Viky n-ar fi găsit nicio rezonanță. Aleile erau aproape pustii, doar o pereche se apropia din sens opus și mă descoperii aranjându-mi trăsăturile feții pentru a nu exprima nimic. Îmi amintii că mă mai ferisem la fel pe stradă în seara când pornisem pe jos de la centrală. Aveam ceva de ascuns. Îmi umflai pieptul și iuții pasul, călcând apăsat. Respirai adânc aerul rece, umed. Eram un om puternic, un victorios, ce mă tot fleșcăiam ca un prost? Mă supărasem pe mine, mi-aș fi cârpit o pereche de palme, m-aș fi îmbrâncit în lac. Se poate, ce suntem copii? Mă învârtoșam pe dinafară, inima îmi rămânea strânsă. Trebuii să conced că ceva se petrece cu mine și definii starea aceasta „de presimțire". Mai mult nu am putut scoate, dar știam acum că toate „viziunile", „revelațiile", „complexele" trăite în ultima vreme aveau o cauză comună, își găseau sorgintea în acest neliniștitor presentiment.

V

Am început să mă supraveghez. Prima schimbare perceptibilă fu o anumită detașare în situațiile tensionate. Mi se înfundaseră urechile, nu mai prindeam toate tonurile înalte, exploziile, bubuiturile. Eu, seismograful. Mă distinsesem printr-o acuitate extraordinară a simțurilor, la mine panica se făcea simțită cu mult înaintea declanșării propriu-zise a cutremurului. Urechea muzicală înregistra orice bemol sau diez. De ce nu mai percutam ca înainte? I-am invidiat întotdeauna pe marii nesimțiți, pe cei făcuți din lemn masiv, în care loviturile se înfundă. Începeam să le semăn întrucâtva. Semn bun sau rău? Mi se tocea simțul de conservare? – arma principală de apărare, emblema rasei superioare. Sau era o formă nouă, evoluată, de adaptare? Organismul punea la adăpost sistemul nervos, inima refuza să mai galopeze nebunește, creierul se baricada? Cuțaftache, de pildă. Vocea aspră, vorba bolovănoasă, privirea aprigă nu mă mai impresionau ca înainte, nu mai clătinau în mine clopote de război. Mă întrebam dacă înfățișarea de zmeu a lui Cuțaftache nu exista decât în imaginația mea. Un om ca oricare altul, își făcea datoria într-un mod mai primitiv, atâta

tot. La fel Pârvu – birocrat fricos, speriat și de propria umbră –, îi atribuisem trăsături de cameleon și de șarpe. Ministrul, la rându-i, sub poza autoritară ascundea un bonom. Cu alte cuvinte, împrejurări și persoane de primă mărime sufereau o reducere la scară, se miniaturizau și, mai important, se dezamorsau. În schimb, incidentele derizorii, digerate de obicei cu ușurința, în cantități enorme, îmi dădeau de gândit. Într-o zi a trecut pe la mine Vițu Bădulescu. Suferise nu demult un infarct, îl vizitasem la reanimare, îl găsisem răstignit pe pat, conectat la tot felul de monitoare și instalații de perfuzie, cu viața atârnând de un fir de păr. Nu mă mișcase din cale-afară starea lui, glumisem, îl bătusem pe obraz, propria-mi vitalitate asigurându-mă că omul n-are nici pe dracu. Mi-a cerut să-l primesc pentru cinci minute, voia să-mi ceară sprijinul în nu știu ce încurcătură. De când l-am văzut m-a dat peste cap. Abia acum vedeam cât e de suferind, și fanat, îmbătrânit. Omul, de cuvânt, da mereu să plece, dar nu-l lăsam. Un sentiment de culpabilitate pusese stăpânire pe mine. Bâjbâiam o cale să-l ajut – cum aș fi putut să-l scot din marasmul fizic? N-avea nevoie de ajutor în această direcție, cu moralul stătea bine. Ieșise din impas, se îngrijea. Uitasem de cei ce mă așteptau în anticameră. Ce e viața, domnule, mă gândeam, ce băiat zdravăn fusese și ce rămăsese din el. La plecare l-am îmbrățișat, i-am promis tot ajutorul, l-am invitat să vie când vrea, când are nevoie, neanunțat.

(Aici găsesc de datoria mea să intervin. Întâmplarea a făcut să-l cunosc pe acest Vițu. Sergiu a uitat să spună că și altceva îl șocase la fostul coleg. Omul avusese trei neveste și chiar atunci, pe patul de suferință, cu cea de a treia în divorț, îl rugase pe Sergiu să intervină pentru o partajare

patrimonială mai avantajoasă. De altfel o întâlnise și pe ea pe culoarele spitalului pândind prilejul să smulgă o declarație salutară „muribundului". Când l-a zguduit pe Sergiu așa cum am văzut, Vițu se afla în dârdora celei de a patra însurători. Tocmai în legătură cu asta venise să-l roage ceva pe prietenul său, deși prieten e mult spus ținând seama de caracterul extrem de sporadic al relațiilor. Cine era această a patra nevastă și cum o descoperise, cum o momise în halul în care se găsea – iată ce stârnise uimirea, curiozitatea și, zic eu, invidia lui Sergiu. Ce fel de oameni sunt ăștia, se crucea el, cu un picior în groapă și cu femeile târâș după ei? Nu pretind că nu i-au inspirat milă obrazul pământiu și zbârcit, cearcănele, dar nu mai puțin i-a stârnit admirație și, de ce nu? o pizmă nemărturisită nici sieși. Sergiu o cunoscuse pe cea de a treia și odată s-a scăpat într-o conversație: „Să vezi ce exemplar, exclamase cu o privire de pișicher ce nu-i era proprie. A nimerit cu mâna în borcanul cu miere și se linge pe degete." Îi plăcea în sine femeia sau o prețuia în raport cu Vițu, considerând-o prea bună pentru el, nemeritată, smulsă destinului prin vicleșug, luată de la gura altuia, de la gura lui de pildă? N-aș putea să mă pronunț, dar cred că pe aici pe undeva se situa sentimentul lui. Gelozie indirectă. Mă pun în locul lui Sergiu când Vițu vine să-i comunice că se duce din nou la ofițerul stării civile. Între timp intervenise, desigur, compasiunea pentru omul bolnav, condamnat, dar pe fundalul carității reapărea ghimpele geloziei. „Mă păcătosule, unde le găsești tu? Există așa de multe și așa de bune în stare liberă? Doar să te răsucești, să te uiți, să întinzi mâna? Vă îmbolnăviți, dați ortul popii, dar faceți ce faceți și le pescuiți. Bă, voi ați făcut ceva în scăldătoare. Dați-i înainte dacă sunteți deștepți. Trăiți-vă viața." Pun în gura lui Sergiu un jargon în

întregime inventat. Nu ăsta e genul lui de a se exprima. Dar împrejurările mă constrâng. Pe de o parte îi cunosc părerea mai veche despre Vițu. Îl descria ca pe un fante de mahala, înfipt, fudul, alunecos, tipul seducătorului de mâna a treia bazat pe tupeu și pe eterna credulitate feminină, mai mare la „frumuseți" când sunt atacate frontal. Pe de altă parte mă gândesc cum și-ar fi dat Sergiu pe față gândurile intime dacă s-ar fi despovărat de filistinism. Căci numai acesta l-a putut face să treacă sub tăcere sentimentele reale, ba chiar să le mistifice, când a scris despre incidentul respectiv.)

În ordinea acelorași reacții am să consemnez felul cum am primit o știre banală: un maistru admonestase ceva mai contondent un ucenic obraznic. De câte ori nu-mi ajunseseră la ureche asemenea informații! Cine avea răgaz, răbdare, interes să le examineze! Diferendele de acest gen se rezolvau unde se produceau, cel mult cu ajutorul sindicatului. De data aceasta, spre consternarea lui Papahagi și satisfacția lui Popescu, am ținut să instrumentez personal cazul. În fața unui complet de judecată alcătuit din principalele oficialități i-am convocat pe împricinați. Ce-mi imaginasem că voi face? Probabil să pun la stâlpul infamiei brutalitatea, primitivismul, lipsa de demnitate etc. N-am avut răbdare să ascult părțile și, pe baza datelor primite ierarhic, am pornit la atac. Am ținut un logos de toată frumusețea – regretam că nu-mi pregătisem o asistență mai largă, de mult nu mai fusesem atât de inspirat. Nu și-ar fi găsit locul aici minusculul eveniment, decât poate ca să ilustrez cum o sinceră pornire moralizatoare se poate transforma într-o fanfaronadă, dacă „procesul" nu mi-ar fi dat de gândit. Ucenicul, tânăr bine legat, membru al vreunui club sportiv, nu s-a lăsat impresionat de tirada mea și mi-a atras atenția

că asupra sa nici taică-său n-a ridicat vreodată mâna și că ar trebui să apreciez cel puțin puterea lui de stăpânire. Doar nu-mi închipuiam că de frică n-a ripostat. Data viitoare nu mai răspundea de nervii lui. Celălalt, maistrul care-l cârpise, un burtos cu voce de protopop, a ținut să mă asigure, cu deferența cuvenită, că dacă împrejurarea se va repeta – și sincer nu vedea posibil să se evite (flăcăul răspunsese la înjurături cu o înjurătură) – îl va pocni pe mucos și mai abitir. Tocmai atunci intră Mia și mă anunță că sunt chemat fulger la minister. Mă salva, aș fi pupat-o. Împuternicindu-l pe Popescu să conducă instanța până la capăt am ieșit în cea mai mare grabă. Ce-mi rămăsese de făcut? Debutasem bombastic, incriminând teoretic lipsa de demnitate, iar acuzații îmi administraseră cu simplitate o lecție practică pe această temă. Nu mai avea preț pentru mine ce se întâmplase între ei, esențială mi se părea îndrăzneala cu care mă înfruntaseră. Parcă s-ar fi înțeles. Nu conta dacă se mai urau, dacă aveau să se mai ciocnească. Pentru moment se aliaseră împotriva mea. Nu le era frică de judecată, de verdict. Ăștia da, oameni! Când dracu au apărut asemenea tipi? Nu mai întâlnisem. E drept, nu prea aveam de-a face cu muncitorii. Dar printre ceilalți? În cercul meu deloc. Când îndrăznisem eu să mă apăr în acest fel, adică să atac metodele mele? În primul rând speculația, apoi ondulație perfectă, apoi păstrarea nealterată a unui ascendent profesional, principial, moral. Nu știu de ce, mă vedeam sub nivelul moral al maistrului și ucenicului. Tocmai mă duceam la Cuțaftache, pahidermul furios, năprasnic, sub copita căruia puteam fi făcut terci. Începuse să mă terorizeze mai puțin vederea lui, am spus mai înainte, dar acum, pe drum, mă temeam din nou. Reflex îndelung exersat, bine format. Îmi

treceau prin cap – deci o nouă revelație! – că în fond nu mă temeam pentru mine. Evident, se afla în joc și vanitatea de cadru vechi, cu reputație bine consolidată, necompromis. Oroarea de compromitere e o ghiulea grea la picioarele unui om ca mine. Prestigiul e un fel de pasăre a paradisului, sau ca să fiu mai realist un păun, ceva foarte decorativ. Ideea de a vedea această minunăție plouată, opărită, jumulită, e insuportabilă. Dar nu e singurul component al fricii. Mă temeam de prăbușirea universului constituit în jurul persoanei mele – astru dătător de căldură și lumină. Tremuram pentru lumea ce gravita în jurul luceafărului. Ce s-ar fi făcut fără razele lui strălucitoare, fără generoasa energie ce o emana? Micile planete nu s-ar fi răcit, nu s-ar fi stins prăbușindu-se în haos? Iată chestiunea. Trebuia să rămân veșnic la postul meu, pe firmament, pentru a întreține viața sateliților. Anticipez însă, nu aceste cuvinte îmi veneau pe limbă, nu acest sens îl aveam în cap. Mă gândeam la serile de reculegere, contemplare și beatitudine, la oda ca izvor de mulțumire, curaj și tărie. M-am dus la Cuțaftache hotărât să fiu cel puțin la înălțimea ucenicului neascultător, dar deși nu-mi mai impuneau ca înainte masivitatea și bădărănia lui, m-am folosit și de data aceasta de tehnica unduitoare. Cuțaftache se număra, totuși, printre cei ce puteau nărui grădina suspendată...

Cea mai edificatoare, privind genul de receptivitate la care ajunsesem, a fost întâlnirea cu Mișu Tudorcea. Mia m-a anunțat într-o după-amiază că a doua zi avea să vie special din provincie să mă vadă. Vestea m-a afectat în mod neașteptat. Mișu Tudorcea! Ciudată prietenie ne legase, dar am să spun mai multe despre el cu altă ocazie. Se retrăsese prin anul trei, cred, intrase în producție, propriu-zis

peregrina pe șantiere sau cu șantierele, cum e mai corect?, se stabilise într-un centru muncitoresc. Nu știam exact ce meserie practică. Dădusem peste el sau el dăduse peste mine cu vreo 10-12 ani în urmă, într-o cofetărie la Cluj.

Ne-am pomenit unul în fața altuia lângă galantarul cu prăjituri. Ne-am îmbrățișat, purta mustața lui țepoasă de totdeauna. Îi sclipeau ochii, schelălăia ca un dulău, nu mai știa să spună nimic. Îl tot întrebam cum o duce încercând să mă smulg din ghearele lui. „Mă Sergiule, mă... păi bine, mă... Așa din senin?" Lăcrăma, mustața îngălbenită de tutun îi dezvelea dinții lungi, ascuțiți într-un râs mut, înghițit prin alunecarea grăbită a mărului lui Adam. Se cățărase cu labele pe mine și nici gând să mă slăbească. Voia să mergem la cârciumă. Nu puteam să mă duc, mă așteptau afară tovarășii, când i-am spus a rămas stupefiat. Și el avea treabă dar o dădea dracului, îi mai ardea lui de treabă? „Ce ești copil mic? Cum să pleci?" Nu-i venea să creadă, nu-i intra în cap. Am tras cât am putut de mânecile paltonului și m-am desprins. L-am bătut pe umeri, l-am pupat pe amândoi obrajii și m-am cărăbănit. Am uitat de el. Viața agitată, densă, acaparatoare... Fusese un fapt divers, o mică surpriză prinsă când întorci capul din goană pe stradă. Acum se schimbau lucrurile, venirea lui îmi apărea ca un eveniment. M-am gândit îndelung, simțeam nevoia să mă pregătesc sufletește, dimineața întâi de el am întrebat. N-a sosit trenul de noapte din direcția respectivă? o tot pisam. După vreo oră Mia a intrat să-l anunțe. „Să vie, poftește-l, ce mai stai, și adu cafele, sucuri, ce găsești." Tăcea încurcată, îngrijorată, s-a apropiat de mine și mi-a șoptit conspirativ, ca și când ne-ar fi pândit pe amândoi o mare primejdie: „Cred că trebuie să știți, mi se pare că nu e în ordine... Miroase a

țuică." Era în prada unei spaime veritabile. Și pe mine m-a descumpănit puțin, dar mi-am revenit. „Lasă dragă, asta e problema? Spune-i să vie, adu-l odată." „Hai, băi, Mișule, i-am strigat când a apărut în prag, ce te moșmonești acolo." El nu-mi împărtășea exuberanța, nici măcar nu zâmbea. Mă cerceta cu o privire ermetică și nu schița niciun gest, oprit la câțiva pași de ușă. M-am dus și l-am îmbrățișat. Mirosul de țuică amestecat cu cel de tutun mi-a dat pentru o clipă iluzia că țin în brațe trupul puținel și descărnat al lui tata-mare. Simțeam sub palme umerii strâmți, stofa aspră a hainei și rigiditatea mușchilor. Nu puteam să fac pe măscăriciul cu Mișu. Am renunțat la efuziuni. „Ei, unde să stăm, uite aici la masa asta mare, față în față, ca la tratative", am glumit. S-a așezat fără grabă și a scos o țigară. Așteptam să-și facă tabietul, același de totdeauna, cu o încetineală exasperantă. I se îngustase obrazul, pielea feții se tăbăcise, mustața se pleoștise binișor și se împestrițase cu fire albe. Părul rărit, și el încărunțit, se întindea pe pielea capului scoțându-i în relief craniul țuguiat. Mișcarea degetelor noduroase, mai lentă ca oricând, mai bătrânicioasă. „Ai băut țuică dis-de-dimineață?" mi-a scăpat și am regretat. Ăsta ar fi fost stilul nostru de a discuta pe vremuri, dar acum... A tresărit, mi-a aruncat o scurtă privire tăioasă. „Da, am băut, am băut țuică, te deranjează?" „Ei, pe dracu, a fost bună?" Mi-a trecut prin minte bănuiala că băuse dinadins, ori să prindă curaj, ori să mă contrarieze pe mine. Poate să mă pună la încercare. Conversația nu se lega. Mormăia ceva, după obiceiul vechi, dar se ferea să se angajeze. La un moment dat i-a căzut pe masă scrumul, scrumul unei jumătăți de țigară. Scrumiera se afla pe aproape, dar asta era boala lui, nu scutura țigara, păstra scrumul cât se putea mai mult și întotdeauna

experiența se termina prost pătându-și hainele, făcând mizerie în jur. „Uite ce-am făcut", murmură timid dar iscoditor. „O catastrofă, l-am persiflat, lasă-l dracu acolo, nu te mai mânji pe mâini." A izbucnit într-un râs molcom, înfundat, înghițit prin rapida mișcare a mărului lui Adam. „Catastrofă, ă? Așa te vreau, bădie. Credeam că n-a mai rămas nimic din tine." Din clipa aceea s-a deschis ca floricica unei bălării după ploaie. Și-a băut cafeaua tacticos, aprinzându-și țigară după țigară, în timp ce gura îi melița fără efort, cu acea formidabilă dezinvoltură monotonă ce făcea din el un mare povestitor. Dacă îi acceptai stilul – unul mai puțin clasic, fără toate părțile de cuvânt în propozițiune, eliptic, cu întretăieri criptice, dar plastic și acid, cu o enormă doză de ironie strunită. Niciodată n-am reușit să descopăr cât era sarcasm veritabil și cât aparență și cum reușise să-și compună o asemenea manieră de interpretare a vieții încă din fragedă tinerețe. Se întâmpla, foarte rar, să surprind la el o umbră de sentimentalism, dar tocmai când credeam că l-am prins trăgea chiulul. Și invers, când zeflemeaua mă rănea, îmi adresa pe nepusă masă un cuvânt alinator, patern, dar îl strica imediat cu o glumă. Tot așa vorbea? Parcă și mai încifrat, disprețuind și mai mult nevoia de a fi înțeles, cizelându-și mai bine șaradele, sofisticându-le. Mă dezobișnuisem de acest fel de a vorbi și, mărturisesc, îl urmăream cu dificultate. „Mă Mișule, de ce nu scrii tu literatură?" l-am întrerupt la un moment dat. „Nu știi că am încercat pe vremuri? Nu scriu citeț, Sergiule, nu pot decât oral, dar nici pentru asta n-am voce. Și-apoi, nevastă-mea nu suportă." Ha, se căsătorise? Noutate! Prilej pentru o ploaie de întrebări. Spuse doar ce făcea. „Ceva între cooperație și turism, mai propriu taie frunză la câini." Dracu

să știe ce ascundea sub sclipirea onctuoasă a mustății. „Esențialul e că vă înțelegeți” încercai să îndulcesc lucrurile. „Nu prea am ce înțelege, chicoti. Dacă o fi fost ceva vreodată, deși mă tem că nu, s-a vărsat.” Mă cam puse pe gânduri. „Te ții de glume. Aș vrea s-o cunosc. Dacă s-a măritat cu tine trebuie să fie cineva. Măcar să-ți ție piept.” „O, asta da, chestia e cum îi țin eu. Are vocea mai puternică. Hhî, hhî, hhî. Părea bine dispus. Ca atare, trebuie să mă înarmez. O țin la respect cu sticla. Goală bineînțeles. Tot ce are mai slab e scăfârlia. Principalul punct vulnerabil. Hhî, hhî, hhî.” Se îneca de râs. Ce distracție mai era și asta? Ceru încă o cafea și până veni îl mai sondai despre nevastă-sa. Ce-o fi fost între ei? Părea că o detestă, dar din veselia lui nu reieșea că ar fi urât-o. Toată chestia e până la ce punct fantazează. I-am și spus: „Mă, tu faci literatură orală”. „Să stai cu ea o noapte îți iei câmpii.” „Și tu cum stai?” „Chestie de antrenament. Și al doilea, știi că am umor.” „Schimb-o, Mișule, dacă nu e bună.” „Hhî, hhî, hhî, se înecă. Cu ea cel puțin m-am învățat, știu la ce mă aștept.” „Sunt și femei bune, Mișule.” „Zău? Ai dat tu de una? Apropo, complimentele mele doamnei. Eu sunt mai bătrân. Nu eram, ce e drept, romantic, nici la... cât aveam pe atunci? Despre femei am o părere temeinic formată. Verificată.” Poate îmi luasem o mină compătimitoare căci adaugă „Să nu mă căinezi. Nici ceilalți n-o duc mai bine. Numai că nu vor să recunoască. Sau nu-și dau seama.” „Crezi?” mă îndoii. „Bărbații sunt mai proști ca femeile, Sergiule. În ciuda teoriei că... Umblă cu capul în sac, domnule. Nimic mai ușor decât să prostești un bărbat însurat. Dar te-am plictisit.” Voia să știe cum o duc eu. „E greu să fii ștab, Sergiule?” Ce era să răspund? Știam că mă lua în balon și chiar dacă nu avusese intenția tot aia era. „Nu

vezi, stau aici toată ziua." „Şi ce faci?" „Ceva între cooperaţie şi turism" râsei. Mă aplaudă. „Frunză la câini... Ca meserie de bază e cea mai căutată... şi mai bănoasă." „Dar tu ce învârteşti?" mă cam îmbufnai. „Cu lampa lui Ilici, tovarăşe. Pe unde e beznă, pe-acolo mă găseşti. Clic! Şi oamenii încep să clipească." De ce venise la mine? Se împuţinase la trup, fusese destul de voinic pe vremuri, anii nu-l putuseră topi aşa, poate vreo boală. Avea îmbrăcăminte ieftină dar nu ponosită, dimpotrivă, faţă de neglijenţa lui proverbială arăta ferches. Ea îl îngrijea, fără îndoială, ea îl ţinea la suprafaţă. „Îţi adusesem o zambilă albastră, îmi spuse. Ai văzut zambilele? Nu cred. I-am oferit-o domnişoarei. Straşnică. Te dor ochii când te uiţi la ea. Ai acces?" „Hai, fii serios, m-am supărat în glumă. Îţi mai arde de chestii de-astea? Dacă te aude nevasta?" „Oi fi vreun purist? vreun cast? Să nu mă spui doamnei. Parcă ai şi roşit. Iote comedie." Mă privea cu o curiozitate senină ca pe cine ştie ce păsăruică. Simţeam că roşesc şi că mă fâstâcesc. Asta mă făcu să mă ruşinez şi să roşesc şi mai tare. Pentru prima oară îl văzui zâmbind, fără nicio urmă de sarcasm. Mustaţa pleoştită, căruntă, pătată de tutun îi dezveli dinţii lungi şi galbeni şi mi se păru că citesc gingăşie şi milă în acel surâs. „O duci cam greu, asta e. Ar fi trebuit să te mai scot în lume. Pentru primenirea sufletului, şi râse muşcător. Nu te-am uitat, dar îmi venea peste mână. Hei, cu voi ştabii nu se ştie niciodată... Poate te şi miri de ce-am venit. Nu vreau nimic... n-am nevoie de nimic. Te-am admirat, deşi nu te-am înţeles. Mi s-a părut că te-ai păcălit. Dar dacă tu te simţi bine..." M-a uimit tirada lui gravă. Parcă ghicindu-mi gândul râse zeflemitor. „N-aş face schimb cu tine, chiar dacă mi-ai da-o şi pe domnişoara pe deasupra." „Tu ai mai mult timp liber"

comentai insipid. Mă intimidasem și cred că luasem o mutră de prostănac. Nu mai știam cum să mă descurc. „Am de toate băiete, nu mă plâng, declară fără nicio emfază. Te-aș lua nițel prin oraș, dar cred că ți-ar fi rușine cu mine. Glumesc, glumesc... N-ai timp, nu e așa? Și-așa ți-am mâncat dimineața. Cred că e momentul să mă duc, nu?" N-am știut ce să răspund, am scos câteva exclamații echivoce. S-a ridicat în picioare cu râsul înecat în gât. „Rău e la stăpân, ă?" M-am făcut că nu aud. Am ocolit masa și am venit lângă el. „Mișule, îmi pare bine că ai venit." Privea batjocoritor cum mă grăbeam în modul cel mai stupid să-l expediez. Și nici măcar nu doream cu adevărat să scap de el. Ceva însă începuse să mă apese. Nu mai mă simțeam în largul meu, devenisem rigid și anost, iar conștiința acestei stări îmi dădea un complex de inferioritate. Mișu Tudorcea stătea în fața mea și continua să râdă înăbușit spoindu-mă pe față cu o privire enigmatică în care deslușeam când afecțiune, când sarcasm. Mă cântărea? Mă judeca? Străpungea cu ușurință paravanul în dosul căruia mă aflam, știam că mă despoaie și mă întoarce, gol, pe toate fețele. Mă strângeam în mine. Afurisitul, mă bătuse. Mă ținea în palmă. Această proprietate drăcească de a-mi sfâșia învelișurile dintr-o privire... Nu putusem niciodată să ascund ceva de ochii lui grei, indiscreți, obraznici, mângâietori. Mă domina. Plecai capul și el înțelese gestul și întinzând brațele mă apropie și mă lipi de pieptul lui. Îi simții iarăși mustața pe obraz și cu ochii umeziți îl întrebai în șoaptă: „Când ne mai vedem, Mișule?" Râse scurt și abia la ușă, întorcându-se, îmi răspunse: „O să te mai caut eu...", cum promiți copiilor că o să le continui povestea începută. Venise să-și ia rămas bun? De ce nu avem, doamne, puterea să ghicim când oamenii se pregătesc să plece dintre noi?

(Mă întreb: Sergiu a intuit de ce s-a simțit învins de Mișu? Am motive să cred că da. Nu e adevărat că întotdeauna a fost dominat. E drept, celălalt avea 5-6 ani mai mult, un plus de experiență, iar felul său mucalit impunea. Sergiu îl înfrunta însă și ieșea învingător în dispute, beneficiind de un bagaj cultural mai bogat și de o mai mare putere speculativă. Uneori Mișu recunoștea excedat: „Nu mai am replică. Pe vremuri gândeam la fel de repede." E greu de crezut că cei 5-6 ani îl handicapau în asemenea măsură. Își spunea cuvântul raportul de forțe intelectual. Trimiterea la trecut, în contextul explicațiilor lui Sergiu, e de natură să escamoteze fondul problemei. Corespunde adevărului evidențierea însușirii uimitoare a lui Tudorcea de a citi în sufletul lui Sergiu, de altfel aici cred că se află cheia. Sergiu și-a dat seama că Tudorcea a aflat, dintr-o singură ochire, mai mult decât cunoștea el însuși. La rândul său l-a fotografiat bine pe celălalt. Complexul de inferioritate a izbucnit din alăturarea celor două clișee. Nu-l putuse duce în eroare mirosul de țuică, timiditatea jucată a lui Tudorcea, condiția fizică precară și toate celelalte. În substanța lui Mișu nu găsise nimic alterat în ciuda tribulațiilor și avatarurilor, a faptului că se oprise din drum, și încă pe la începutul său, nu-și terminase studiile, nu se străduise să urce trepte, nu avusese ambiții, se dăduse la fund și de amar de vreme nu mai știa nimic de el, că se fixase într-un statut social mediocru, dacă nu umil, că trăise și continua să trăiască într-un mediu obscur. La prima vedere un om epuizat, stors de excese și abuzuri, de o viață dezordonată, în așa măsură încât putuse s-o deruteze și s-o îngrijoreze pe Mia. Acesta era însă învelișul, partea exterioară, latura nesemnificativă a ființei. Structura intimă a personalității nu suferise cu nimic, dimpotrivă, evoluase,

se îmbogățise, se împlinise și armonia ei calmă, superioară îl copleșise pe Sergiu, îi dăduse senzația dureroasă de „bătut". Bătut într-o competiție, și una de amploare, desfășurată în spațiu și timp. Iar el cum se înfățișase privirii sagace a lui Vițu? Cum își apăruse sieși, prin contrast și analogie? Nu vreau să merg mai departe, dar supoziția mea este că aici trebuie căutat momentul psihic de răscruce, și pe care Sergiu începuse să-l presimtă de la un timp.)

După plecarea lui Mișu n-am mai avut timp să reflectez la cele petrecute, îndatoririle de serviciu m-au alungat pe teren. Cu un gest decis am sigilat supapele ce începuseră să se deschidă, am retezat jeturile gata să țâșnească, știind că nu fac decât să amân, ca atunci când iei un pumn de aspirine să poți duce gripa pe picioare până îți faci timp să te așezi să zaci. M-am întors într-o seară fără să anunț și n-am mai cinat; mâncasem mult și târziu. Am stat cu Despina un timp în hol la lumina abajurului portocaliu. Fără scânteierea cristalurilor din sufragerie, fără animația din jurul mesei galbene de stejar masiv casa se cufunda în tristețe și muțenie. Părul mătăsos, aerian, vopsit acum în culoarea cojii de alună, arunca pe obrazul Despinei o paloare bolnăvicioasă. M-a asigurat că nu are nimic, poate o astenie de primăvară, ca toată lumea. Nu știam ce să o întreb. Ce făcuse în lipsa mea? Bănuiam, nimic deosebit. Capotul lung de mătase îi reliefa silueta neschimbată. Cum făcea de nu se îngrășa deloc? Asta ar fi fost un subiect. Cureaua mea se îngropase adânc în carne sub vesta neîncăpătoare. Luasem cu siguranță 2-3 kilograme. Renunțai să deschid vorba. Pe măsuța de lângă fotoliu văzui un gherghef. Îmi arătă ce lucra: umpluse aproape jumătate din desenele micului goblen. Să deschidă televizorul? Mai bine nu. Am contemplat un

timp tabloul pictat în culori cafenii, încercând încă o dată să descifrez semnătura – îl cumpărase Despina de la fondul plastic și mi-l făcuse cadou la o aniversare. Ea răscolea într-un sac de mână. Renunță repede. Asta e. Plictisitor și trist. Despina își aduse aminte că achiziționase câteva bancuri noi. Spre deosebire de mine, le ținea minte, le debita însă fără niciun haz și trebui, ca întotdeauna, să mă căznesc să răspund. Căscatul mă răzbi și mă trimise la culcare. Fu de părere că terenurile prelungite îmi ruinează sănătatea și că echitabil ar fi să-i întrebuințez mai mult pe tineri. „Ai făcut destule corvezi" și mi-i dădu exemplu pe Tufescu și Suditu. „Silețky, după câte știu, în afară de concedii nu părăsește Bucureștiul." Îmi fu lehamite să explic de ce nu pleacă Silețky, de altfel n-ar fi fost prima dată. Despina avea din când în când accese didactice și până la un punct, înțelegeam, reprezentau defulările femeii fără copii. Dând curs sfatului intrai în baie.

A doua zi se revanșă. Îmi pregăti o seară sardanapalică. Biba și Sam răciseră vinul pe bază de termometru, ca la marile restaurante pariziene, ziceau. Sam venise cu Virginica iar Tita cu aviatorul. Mai erau Natalița și Sache. Saramură de caras proaspăt cu mămăliguță caldă, sărmăluțe grase (profitase de mămăliguță, zicea Natalița, de altfel nu mai mâncasem sarmale de pe la Crăciun), coaste de oaie fripte pe cărbuni, boala mea, și plăcintă cu brânză. Mă pregăteam să țin regim după excesele de pe teren dar femeile îmi cunoșteau slăbiciunea și mă loviră în pălărie, cum se spune. În materie de mâncare bună n-am nicio voință, dacă mi-ai nimerit preferințele mă faci praf, sunt un gurmand hidos, nu mă pot stăpâni. Mai ales că măgarul de Sache mi-a ațâțat instinctele josnice cu două păhărele de caisată rece, o

nenorocită de licoare de culoarea gălbenușului de ou de la găini hrănite cu porumb, roasă și șlefuită de ani, și care făcea să-mi explodeze în cerul gurii esențele copilăriei. Om de câmpie crescut pe sub caiși, păstrez amintirea de neșters a cărnii zemoase, portocalii, inconfundabil parfumate, mușcată pe atunci fără lăcomie, cu o desfătare estetică. Hărmălaia, clinchetul vocilor, mirosurile, culorile combinate pe o paletă savantă mă amețeau plăcut, solicitându-mă, umplându-mă de forță, de plăcere vitală. Mă lăsam în voia valului fortifiant cu toate pânzele desfăcute, pătruns de bucuria de a înfrunta spațiul. Niciodată, ca în asemenea momente, ființa mea materială nu devenea atât de palpabilă, nu se delimita atât de net. Confundând această parte cu întregul, biciuirea celulelor amorțite cu glasul eului însuși, mă simțeam fericit. Nu m-am mai opus îndemnurilor Nataliței și Titei, le-am dat satisfacție pe rând, concesiv, bucuros că puteam pune un nimb tremurător în jurul fețelor încinse. Sam a fost mai meticulos ca oricând în umplerea paharelor, nici prea precipitat, nici prea lent, respectând cu sfințenie o măsură optimă. Dezvolta o întreagă teorie cu privire la rețeta autentică a șprițului autohton. Nu admitea apa minerală, folosea numai sifon cu o cantitate dublă de acid. Îl obținea personal pe bază de amiciție și bacșiș. Alesese tipul de pahar ce putea fi golit în două reprize. Ce mai rămânea trebuia vărsat, nu mai era șpriț ci „boalcă". Nu mai vorbim de interdicția absolută de a se „înnădi". În ce privește amestecul vinului cu sifonul – problemă fundamentală – nu-l mai lăsa pe seama nimănui, nu mai avea încredere în nimeni. Biba râvnea la acest rol și când prindea o conjunctură favorabilă se înghesuia să toarne, dar criticile lui Sam deveniseră atât de distrugătoare încât, timorat, se resemna.

Abia dacă-i îngăduia rolul de „boy"; când apărea cu sticla și sifonul, Sam arunca o privire bănuitoare, lua temperatura strângându-le repetat în palmă, îi punea în cârcă bondocului răspunderea chiar pentru un grad în plus sau în minus. Mă lăsam pe mâna lui Sam, nici nu-l grăbeam, nici nu-l temperam, știa el ce face. Singura mea preocupare era să nu rămână ceilalți în urmă, dar Sam mă asigura prin semne discrete că nu scapă din vedere nici acest aspect. Mă amuza rivalitatea „colegială" a celor doi. Văzându-se handicapat în direcția arătată, Biba se întrecea pe sine în producerea de zgomote ambientale. În materie de exclamații, râsete și aplauze nu suferea comparație. Exploata la sânge dificultățile de exprimare ale lui Sam, iar când acesta era pe punctul de a-și înjgheba una din pantomimele hazoase, gelos pe efectele certe, bruia din răsputeri, abătea atenția. Îl ajutam când pe unul când pe altul să marcheze puncte. Biba exclus de la sarcina bărbătească de căpetenie, epuizându-și entuziasmul pentru bucate, neavând la îndemână momentan niciun alt pretext de a se desfășura, suferea. L-am împuns pe Sam: „Ce-are mă șprițul, parcă e apă chioară, torni în el de la chiuvetă, ce faci?" Biba a nechezat ca o herghelie. „De la chiuvetă? Sam, tu ai auzit ce a zis to'a'șu?" Clătina capul îngrozit, parcă ar fi văzut trupul nevesti-si mutilat de un sadic. Sam surâdea rușinându-se de formă, cu aerul că a înțeles gluma, și totodată cu acea modestie prefăcută, arborată ori de câte ori intra în atenția generală. „Dom'le, ăsta nu înțelege, dom'le! Băi frate, tu n-ai priceput ce ți-a zis to'a'șu?" Am dat paharul la o parte, simulând că sunt îngrețoșat și Sam a cam băgat-o pe mânecă, și-a schimbat mina și s-a ridicat în picioare, șovăitor. „Ce-ai adus, mă, de-afară? îl luă la rost pe Biba. De-acuma le aduc personal." Se

pândeau ca doi cocoşi. Tita, plictisită de ei, mă chestiona în legătură cu viaţa artistică a oraşelor prin care trecusem, dar Nataliţa ţinea să mă readucă la realitatea clipei prezente, explicându-mi cum frige ea pe grătar coasta de oaie. După ce reuşii să scot cu mare greutate de la Sache câteva informaţii privitoare la starea pieţii, îl luai în primire pe aviator. Taciturn, Fane se urneşte greu dar ţine la tăvăleală. Mintea lui mai înceată aruncă tocmai când te aştepţi mai puţin o flacără. Tita se bucura că-i dau atenţie şi se băgă în vorbă. Voia să spună nu ştiu ce despre Tarom, dar după ce băui şpriţul recondiţionat de Sam atacai tema zborului oamenilor. „Fane, tu crezi că s-a produs adaptarea generaţiilor noastre la deplasarea în spaţiul aerian?" Fane se arăta ezitant, cunoştea multe cazuri particulare ce probau contrariul. „În general zborul nu mai e ceva senzaţional, lumea s-a obişnuit, ideea în sine s-a banalizat, dar individul, cu excepţia unor categorii – oameni politici, oameni de afaceri etc. – întâmpină încă dificultăţi. Nu atât de adaptare, menţionă el, cât de..." Nu ştia cum să mă facă să înţeleg, şi chiar renunţă, probabil îşi pierduse firul gândurilor. Biba cerea voie să pună casetofonul în surdină. Sam ridicase calitatea spiritului peste poate. Spiritul meu îşi lărgea raza de cuprindere, vedeam din ce în ce mai departe. „Problema zborului are implicaţii adânci, Fane, mă răsturnai pe speteaza scaunului avid de subiecte complicate. Nu e vorba aici de teama unuia sau altuia de incomoditatea petrecerii nopţii în avion. Transportul aerian ne-a pus fiecăruia în palmă planeta, Fane. Intuiţia a realizat mai mult decât un mileniu de instrucţie. Gândeşte-te la omul simplu! Din două, trei călătorii a realizat ce înseamnă globul pământesc, şi pe această bază însuşi universul. Asta e un salt enorm, Fane, în

istoria civilizației. Zborul a ridicat omul la o condiție istorică nouă." Natalița îi dădea ghionturi lui Sache, enervată că șușotește cu Biba. „Ascultă nătăfleață, așa ceva n-ai de unde să auzi. Deschideți-vă mintea" și îi cuprinse, autoritară, în acest apel, pe toți. Fane mă privea încurcat. De acord, desigur, ceva îi scăpa totuși. Lăsai chestiunea zborului și o pusei la încercare pe soru-mea. „De ce-ți trebuie ție muzică, Tito?" Nu-i plăceau întrebările intempestive dar se descurcă. „Mă transportă, nene, mă scoate din cotidian, din banal." „Hait, aici e aici, o pironii. Păi bărbatu-tău spunea că o idee universală a intrat în banal și tu vrei să ieși din el? Încotro Tito, către ce?" Nu înțelegea. „Tot către universal tinzi, Tito. Pentru a banaliza o altă secvență a lui. Înțelegi? Tu ești devorată de pasiunea cuceririi și supunerii abstracțiunii. Dar ce ne vom face, Tito, când și muzica se va banaliza, ca și zborul?" „Nu știu, eu am să ascult întotdeauna muzică bună." „Vom face un nou salt în istorie, Tito, ne vom ridica pe altă culme, la o nouă condiție. Tu aparții pionierilor acestei ere, surioară." Dădea din cap neîncrezătoare dar mândră de titlul atribuit. Biba o aplaudă frenetic, fără să știe de ce, invidiind-o și măgulindu-i prin zgomote exagerate și derizorii reputația pe cale de a se înfiripa. Nici Natalița nu suporta ca cei doi să rămână singuri pe postul de interlocutori intelectuali. „Tot secretul e tinerețea, oftă ea. Cum faci tu, Sergiule, de rămâi mereu tânăr cu mintea aia ca un brici?" Părul vopsit în degrade, proaspăt coafat, îi mai ascundea ridurile de pe frunte și pielea subțiată, încrețită, de sub urechi, dar gușa moale trăda ravagiile vârstei. Fără să-i vezi pântecul reliefat de rochiile prost cusute puteai să te lași înșelat de sclipirea ambițioasă a ochilor, altădată catifelați, și s-o treci doar în categoria femeilor coapte. Sam mustăcea,

așteptând ca cineva să-l invite și, prost inspirată, îi oferi ocazia chiar Natalița. „Spune mă, odată, cioroiule!" „Păi numai la minte, mă soru-meo?" în timp ce Biba aplauda, ea veni și-mi strânse capul la piept. „Lasă că înțelege el ce-am vrut să spui. E tânăr și frumos în toate... Au ei secretul lor. N-o vezi și pe Despina?" și se duse să-și manifeste sentimentele materne și față de nevastă-mea. Îmi plăcea subiectul, nu-l lăsai să-mi scape. Vocea Mariei Tănase își slobozea îndârjită blestemul împotriva celui ce iubește și lasă. „De ce vă e frică vouă de bătrânețe, copii? Voi știți ce e bătrânețea? Metamorfoza imaginii, atât. O nouă fotografie și spaima prostească de a o accepta. De ce? Pentru că n-ai fost pregătit... în primul rând prin educație. Datorită prejudecății că imaginea e omul. Nu fraților, nu imaginea e omul, omul e spiritul! Și spiritul este etern... nu în sens religios, adăugai, ci în sensul identității. La 80 de ani, tu Fane, vei avea aceleași emoții ca în adolescență, ca atunci când te-ai conturat spiritual. Te vei regăsi, scociorând nițel în tine, același la orice vârstă. Bătrânețea ar fi oribilă într-un singur caz – pierderea eului. Dar eul nu te părăsește. Și să vrei să scapi nu poți. Rămâi aceeași, Natalițo, oricâte riduri ți-ar apărea și oricât te-ai îngrășa. De altfel pe mine știți ce mă bate gândul? Să mai iau vreo 20 de kilograme. Vreau să mă desfășor, domnule. O să-mi schimb poza, ei și? E o simplă convenție, ceva neglijabil. Esența personalității mele nu depinde de asta. Ea este inalterabilă, inșanjabilă, incasabilă." Mă încinsesem. Cuvintele îmi ieșeau ca niște aripi, băteam din ele și mă înălțăm. Sam umplea paharele într-un ritm mai alert. Nu putea nici el să țină aceeași cadență, nu era mașină. Fane încercă prudent să-mi atragă atenția asupra altui aspect: „Dar capacitățile nu scad, nea

Sergiule? Mai ai aceeași energie, același elan? Chiar dacă de vrut vrei, mai poți?" „Da, foarte bine că ai ridicat chestiunea. Și asta e o prejudecată. Ține tot de poză. Adică gesticulația. Înțeleg prin asta mobilitatea fizică. La ce-ți trebuie duduiala? Îți spun eu la ce. Din cauza surplusului de energie biologică vrei să fii peste tot, să vezi, să pui mâna, să te convingi. Dar agitația te împiedică să gândești. Când scade combustia fizică, cea cerebrală se ințețește. În locul mușchilor se mișcă mintea. O să-mi vorbești de scleroză. Astea sunt boli, ies din discuție. Patriarhii antici, căpeteniile biblice sufereau de scleroză? Nu mai spun că procreau la 150 de ani, dar erau profeți. Mintea lor scruta cețurile viitorului. Citiți «Vechiul Testament», tinerii nu prea contau, poate cel mult femeile, și ele pentru decor, pentru estetica epocii. Personajele legendare, eroii, demonii, vizionarii, legiuitorii, intermediarii între seminții și dumnezeu, aceștia erau marii bătrâni. Ei stăpâneau timpul, se jucau cu el cum voiau." „Dar de ce nu mai ai acum timp să faci nimic, nene? Trece ziua cât ai clipi." Mă enerva Tita. „De ce reduci tu marile categorii filosofice la aspectul casnic, curent? Ce înseamnă că nu ai timp? Ți-ai pus la mână o gioarsă electronică – de ce i-ai adus mă Fane mașinăria asta infernală? – și-ți semnalizează fiecare secundă printr-o cifră. Cum să nu trăiești sub teroarea timpului, Tito? Chiar o să înnebunești. Obsedată să vezi timpul grafic, în fiecare secvență a lui, nu mai ai când să-l trăiești. Nu faceți din minute monștri, ignorați orele, anii! Sunt ca niște curtezane, cu cât le bagi mai puțin în seamă, cu atât te slujesc mai credincios. Ridicați-vă deasupra timpului și îl veți domina! Trăiți în esența voastră nemuritoare, faceți abstracție de finitudine, căci numai un accident ne întrerupe existența; în spirit ea este programată pentru eternitate."

„Da, nea Sergiule, dar dacă întârzii la ședință? Nu mai vorbim de noi, de aterizarea la Bruxelles. Se duc 50 de pasageri? Se duc." Mă exasperau. Fiecare cu interesul lui mărunt, cu ilustrările lui stupide, luate de la o distanță cât lungul nasului. Natalița, singură, cu instinctul ei ascuțit, sesiză discrepanța. „El vorbește filosofic și tu-i tragi cu pasagerii. Strică orzul pe gâște. Asta că nu știe când îi trece ziua. Ați făcut și voi ceva școli și tot cu păr pe limbă ați rămas. Ia pune mă caseta asta, că știu eu ce-i place lui Sergiu." Era tema Larei din „Doctor Jivogo". Într-adevăr, îmi plăcea tristețea plină de candoare, puterea de singularizare a dramei omenești într-un tumult social asurzitor și despersonalizant. „Iubirea e discretă copii, începui, clătinând capul ritmic, după melodie. E o impietate tratarea ei ca atribut al animalității, așa cum face lumea modernă. Auziți cât de simplu? Copilăresc de simplu? Incredibil! În timp ce totul se răstoarnă în jur, iubiți, e singura modalitate de a rămâne în miracolul copilăriei." „Pe cine să iubim, boss, își miji Sam ochii parșivi. Păi ne lasă consoartele?" Virginica se scandaliză, Biba aplaudă isteric, Tita se ridică și ea peste masă și-i lipi o palmă pe frunte. „Gălăgia, gălăgia, țoapelor, introduse ordine Natalița. Respectați arta chiar dacă nu o înțelegeți. Și în primul rând tu, melomano." Continuai ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. „Tot ce cade în afara iubirii e condamnat sterilității. Nu lăsați să vă invadeze pustiul, copii, să vi se usuce inimile, bietele voastre inimi. Nimic nu e mai de preț. Nu vă lăsați târâți de aparențe, de interese, de automatismele zilnice. Numai iubirea te poate salva de la robotizare. Iubirea e o eternă dimineață și oricât ar fi de adânci nopțile voastre..." Simții că lăcrimez ca un prost, mă ambalasem prea mult fără să-mi dau seama, mă aplecai să

meșteresc ceva la casetofon. Cât întârziai cu capul aplecat se înțeleseră și duo-ul Virginca-Natalița izbucni mieros, atacând piesa de bază a repertoriului consacrat, „Două viori". Recunoscător, le aplaudai discret. Cântară până le apucă tusea. Natalița aduse surpriza, tortul de alune, marea ei specialitate, iar suprasurpriza, șampanie franțuzească frapată după toate regulile artei de Sam. Se pompă oxigen proaspăt atmosferei. „Mă Fane, v-o dă ăia la aeroport sau pasagerii, cum faceți?" se interesă invidios Biba. „Da, o sticlă de pasager ca să intre prin față" îl persiflă găliganul. „Dar fără glumă, cum e la Bruxelles? Acolo nu iese soarele niciodată?" întrebă oarecum compătimitor Virginica. „Acolo umblă câinii cu covrigii în coadă și seara și dimineața îi lasă pe trotuar." Una din perlele lui Fane. „S-a făcut și ăsta mojic." „Vai! când am fost la Varna era un soare!..." „Și la Tbilisi, cred că n-am să uit niciodată, ce oameni primitori." „La Yokohama, începui ațâțat, mai mult ca să le dau o lecție, la Yokohama..." „Ia, pst, pst, gălăgia, lăsați Varna, povestește to'a'șu." Se întoarseră ca marionetele, sprijinindu-și fețele curioase în palme. „Unde e asta, Sergiule, să nu murim proaste." „Pfff, și dacă știți tot aia. În Japonia, cultelor..." Vocea lui Sam. „La Yokohama există gheișe și pentru câini, apropo de..." „Ce sunt alea, conserve?" „Un fel de bacante, dragă!" „Ei, nu mai spune! Dar pe tine te-au...?" „Am fost servit." „Cum... la pat?" Râsei îndelung, punând asistența pe jeratic. „Gheișele sunt chelnerițe, fetelor." Ușurare, dar și decepție. Interes scăzut. „O chelneriță, pentru fiecare, mă relansai. Te șterge la gură, te spală pe mâini. Se așează lângă tine pe rogojină și-ți taie, îți prepară, îți bagă în gură." „Pe rogojină? Deci tot un fel de... Sergiule maică, ești uns cu toate unsorile." „Mi-a dat o masă directorul șantierului

naval. Petroliere de 1 milion de tone, în depozit vapoare atomice... Fabrici de cutare, de cutare...” „Pfiu, milionar?” „Miliardar, dar nu asta e chestia. Om inteligent, fin, a studiat la Oxford. Am avut cu el o discuție despre magia sinuciderii. Știți că la ei, o dată pe an, nu-mi amintesc ce sărbătoare e atunci, se duc la Fuji Yama, urcă pe buza craterului, își așează frumos pantofii și buletinul la rând și... bâldâbâc.” Mă priveau consternați, îngroziți. Depășea limita imaginației. „Mă rog, asta e situația, o ciudățenie, o credință, ține de psihologie. Sigur, altă lume. Și cum vă spun... l-am întors pe dos. A chemat-o pe nevastă-sa și ne-am dus la cel mai bun restaurant. Undeva în afara orașului, ceva rustic, un fost han medieval. Separeurile, chiar în fostele grajduri. Personal stilat, chelneri în costume vechi de pe vremea lui Robin Hood.” O sfeclii, mă furase valul. Propriu-zis vorbeam de o masă cu un om de afaceri în Anglia, undeva lângă Blackpool. Dar nu conta, nu observase nimeni. „Atunci ne-au luat în primire gheișele. Măi copii, știți ce e o gheișă? Un fel de zeiță. Nici nu merge, plutește. Subțire ca o trestie în chimonoul ei înflorat, cu o coafură fantastică, un fir nu lipsește de la locul lui, mâini ușoare ca petalele și niște ochi... Îți citește pe față, în priviri dorințele. O ființă extraterestră, gheișa. Devotată până la sacrificiu, nici nu are viața ei, totul e pentru tine. Așa sunt educate de mici. Mare tradiție.” Le pusesem pe gânduri pe matroane. Dar și mai rău pe bărbați. Îmi sorbeau cuvintele. „Și ce ți-au făcut, ce ți-au făcut...?” Mă lăsam greu. „Ei, nu asta e chestia. Tot ceremonialul... Ceea ce voiam să vă spun e că nebunul a vrut să mă ducă la împărat. Zicea că sunt în relații bune, că îi construiește ăluia vasele de agrement. Se făcuse seară și zor-nevoie să mă duc cu el pe loc la palat. Nu merg domnule, mâine am discuții cu

firma Suzuki. Îl obsedau considerentele mele despre magia sinuciderii. Asta numai cu împăratul putem discuta, spunea. Am refuzat, îmi pare rău. Ar fi fost o ocazie minunată. La ei împăratul e cel mai înțelept. Ar fi meritat să-l dau nițel de-a dura. L-aș fi plasat direct în spațiul mioritic, în concepția ondulatorie." Culegeam admirația distrat, în treacăt, ca o albină îmbiată de prea multe flori. Le-am mai spus și alte minunății dar le-am uitat, n-am să inventez acum de dragul de a reda până la capăt din punct de vedere literar, efuziunea. Și pentru că toți își exprimau nostalgia pentru călătorii, aviditatea nesatisfăcută de a cunoaște lumea, le-am făcut o promisiune generoasă. Îi voi lua într-o excursie în Franța, la Paris, la Nisa – aici pentru cazino, pentru ruletă – apoi pe Valea Loarei. Le voi obține locuri într-un Charter, iar acolo voi avea eu grijă. Au aplaudat înnebuniți, m-au pupat, au cântat „mulți ani trăiască". Înainte de a ne despărți i-am invitat pe toți, a doua zi, la o plimbare la Sinaia. Întâlnirea la ora zece dimineața la mine, vom lua masa la cotă, dacă Fane mai are șampanie bine, dacă nu voi procura eu. Și acum noapte bună la toată lumea. Ce zi e mâine? Duminică? O, cu atât mai bine. În regulă, nicio problemă, va fi minunat.

M-a deșteptat un sărut dulce. Despina are felul ei de a mă trezi, în etape, gradual, ca să-mi cruțe nervii. „Dragule, aș mai fi vrut să te las. Îmi pare rău, sună fetele." „Ce fete?" m-am concentrat zadarnic. „Toate." „Toate? Și ce vor?" „Întreabă... Era vorba că la zece... a și trecut. Vor să știe, mai rămâne valabil?" Am tăcut diplomatic, prefăcându-mă că reflectez. „Ai uitat Sergiule? Le-ai promis excursie la Sinaia." A, asta era. Am intrat nițel în panică. Iar mă angajasem ca un zănatic, pusesem toată șleahta în picioare. Și zăpăciții ăia, n-au și ei un pic de minte? „Păi la ora asta, Despino?

Cum e vremea afară?" „Cam închis" recunoscu, fără să vadă în asta un impediment. „Aaa, păi ce să cauți la cotă pe o vreme ca asta? În anotimpul cel mai nesigur." „De ce pui oamenii pe drumuri, Sergiule? Te-a forțat cineva să le promiți? Tu, din proprie inițiativă..." „Bun, și acum ce vrei? Explică-le şi tu. Am şi o mulțime de lucrări... Lasă că găsim noi altă ocazie." „Nu i-ai dus niciodată nicăieri... Cum să le spun acum? De ce mă laşi pe mine întotdeauna să fac treburile astea neplăcute?" Vai, femeia asta nu ştie de glumă, n-are pic de fantezie. La ea totul e „tale quale". Mă întunecasem la față și nu mai insistă. Se decise să ia taurul de coarne. Încercai să rememorez. Vorbisem atâta, ce le spusesem? Despre timp, muzică... nemurire. Îmi răsăriră în cap patriarhii biblici. Eul care nu te părăseşte, eterna dimineață... robotizarea în iubire. Ce tâmpenii! O luasem razna, bătusem câmpii. Cu Sache, cu Biba, cu Virginica, doamne, dumnezeule, nu mă mai vindecam de boala asta, eram incurabil! Palavragiu, demagog sentimental... Îmi venea greață de ce hahaleră puteam să fiu. Cum să-mi pierd în halul ăsta sobrietatea, echilibrul, bunul simț? Să mă dau în stambă? Fulgerător îmi amintii de împărat. Gheişele, zeițele... împăratul. Delir! Cum ajunsesem aici? Mania lăudăroşeniei, grandomanie, patima minciunii. Fantezia bolnavă, efectiv ceva de domeniu medical. Trebuia să mă caut neapărat, să consult un psihiatru. O altă lumină îmi aduse în vizor Charterul. Doamne dumnezeule, Valea Loarei, Nisa, Cazinoul. Megaloman, nebun de legat! Mă năpădi un gust de cenuşă, și nu pe limbă, în creier. Om de nimic. Mă compromisesem în proprii ochi, cum să coexist cu ființa decăzută, pervertită? Se întoarse Despina pe jumătate bosumflată, pe jumătate senină. Se aşeză pe pat.

„Am rezolvat, oftă. Și fără nicio tranziție: Ai fost teribil aseară.” Descoperii ceva insinuant dar stângaci, de proastă calitate, pe fața ei. O încercare neizbutită de a fi languroasă. Ce-i intrase în cap? Să facă pe vampa, pe femeia fatală? Am ghicit: voia să fie la înălțimea elucubrațiilor mele. În vreme ce eu abia îmi stăpâneam greața. Își lua un rol în farsă. Îmi venea în întâmpinare, dar nu în public, ci într-o pseudoatmosferă de alcov. „Nu vezi că-ți stă rău, dragă?” am izbucnit. „Ce?” N-am îndrăznit să-mi duc răzvrătirea până la capăt, ca întotdeauna m-am oprit pe marginea necunoscutului numit sinceritate. „Capotul, am dres-o, ți s-a strâmbat. Și nu te prinde culoarea.” A tăcut lezată în „efluviul ei sentimental”, rănită în impulsul ofertant al unor voluptăți imaginare. M-am enervat și mai mult. „Tu n-ai treabă, Despina? Vrei să mă priveghezi până la capăt? Trebuie să dau socoteală de fiecare cuvânt?” „De ce cu alții devii atât de volubil și cu mine ești arid, uscat? Nu-mi spui o vorbă frumoasă, nu faci un gest tandru... dacă nu poți unul visceral?” Dumnezeule, ce cuvânt! Ne aflam în sala de autopsie. Nu vezi că n-ai nici vocabularul elementar? îmi venea să-i arunc în față. N-ai nimic din ce vrei să simulezi, dar nici cuvinte. Nu rămăsese nici urmă din „privirea languroasă” a ochilor apatici. Plângea, dar nu pentru că i-aș fi nesocotit deschiderea pasională, fiindcă n-o crezusem. Se ofensase actrița cabotină din ea. Fusesem grosolan? Sincer, îmi făcea plăcere, nu aveam nici cea mai mică mustrare de cuget. Mă mai răcorisem, răscumpărasem un strop din lamentabila degradare. Într-un fel trebuia să-mi recâștig demnitatea. Și în primul rând în fața Despinei, căci, uite, încercase să mă fixeze în decrepitudine, să încheie cu mine un pact de ipocrizie, de jalnică minciună amoroasă. Cât de

bărbăteşti, demne şi salutare îmi apăreau acum distanţa, răceala şi batjocura lui Mişu. Nu dădea doi bani pe nevastă-sa. O accepta cu toate tarele dar de sus, foarte de sus. „Alţii o duc şi mai rău, spusese el. Nimic mai uşor decât să proteşti un bărbat însurat." Ce făcuse Despina, adineaori, decât să mă prostească? Ce tupeu! Parcă ne cunoşteam de ieri. Şi al doilea... iar de data aceasta am gândit cu voce tare: „M-am cam săturat de sindrofiile astea. Îmi aduni toţi..." Şi pentru prima dată realizai cât de mediocră, de... de... compromiţătoare era faima ce mă înconjura. Nişte ţaţe şi cheflii semianalfabeţi. Despina mă privea speriată: „Cum poţi vorbi aşa, Sergiule? Sunt prietenii tăi. Iar eu nu am altă grijă decât să-ţi creez o ambianţă plăcută. Să găseşti un climat familial deconectant. Când vii de la muncă să te simţi bine, să-ţi refaci forţele. Eu nu-mi dau seama la ce tensiune eşti supus zilnic? Cum poţi să-mi reproşezi? Şi ce-ai vrut să spui că toţi... nu ştiu ce. Sunt oamenii cei mai drăguţi din lume. Şi te divinizează, ştii bine. Cum poţi să vorbeşti astfel, Sergiu?" Mă intrigă perplexitatea privirilor Despinei. O stăpânea o nelinişte disproporţionat de mare în raport cu ce spusesem. Numai ca să mă destindă după muncă îmi aduna seară de seară şleahta? „N-am mai fost la un teatru de ani de zile, constatai scandalizat. Sau la un local, sau într-o vizită. Doar când ies pe teren mai văd lume. Mereu între aceşti pereţi... fierbând în zeama noastră... cu aceleaşi şi aceleaşi figuri... insuportabil, ne tâmpim." Spusesem mult mai mult decât avusesem intenţia. Gândurile şi cuvintele se înlănţuiseră spontan, aşteptându-şi rândul fără ştirea mea... „Trebuie să le ţin ăstora prelegeri filosofice? Să-i distrez? Se poate? Ce sunt eu, măscărici? Măscăriciul lui Sam şi al lui Biba?" „S-a întâmplat ceva, Sergiu?" mă interpelă dramatic,

ca și când începuse să bănuie că s-a pus la cale un complot, că forțe malefice amenințau fericirea noastră. „Pot să mă duc și eu la baie? am ricanat, încercând să pun cât mai mult din superioritatea glacială a vocii lui Mișu în ceea ce spuneam. Sau mă consider sechestrat? Eu am epuizat. Nu ne rămâne decât să reflectăm." – și cu o majestuoasă nepăsare am ieșit din plapumă. (Cu riscul de a fi catalogat sâcâitor, și chiar de a mi se imputa că *întrerup fluența mărturisirilor, am să intervin din nou. În relatarea de mai sus sunt amestecate două lucruri distincte. Intenționat? Mai curând ca urmare a grabei de care pare să fi fost cuprins la un moment dat Sergiu de a intra în zona nevralgică a povestirii. Amestecă o reacție tipică după asemenea „libațiuni" cu revelația despre fadoarea mediului casnic. Țin să dezvolt întrucâtva prima temă, după mine esențială pentru înțelegerea personalității lui Sergiu și mai ales a metamorfozelor ei, deoarece el o trece cu vederea. Cunosc bine chestiunea. Din când în când, ca în seara respectivă, dintr-un motiv sau altul, după un număr mai mare de pahare, Sergiu își ieșea din piele, se strecura afară din tipar, aluneca, patina pe alt versant. Nu bucurie sau veselie îl cuprindea, ci frenezie – și aceasta putea fi de tipuri diferite. Uneori melancolică, amară, țâșnind dintr-o sinceritate crudă, nu în sensul unor dezvăluiri, ci al deschiderii unui unghi de abordare propriu, foarte trist, al existenței. Ideea neputinței omului de a fi fericit, de pildă, sau a mincinoasei auri a trecutului (un fost prezent arid, idilizat) sau, cel mai frecvent, tema singurătății, solitudinii în iubire, în ură, în indiferență, în moarte. Alteori, intrând în subiecte spinoase, individ-societate, realitate-ideal, împlinire-dispariție, etc. Desfășura opinii șocante, total diferite de raționamentele sale obișnuite, cumpănite, optimiste, situându-se pe poziții nihiliste,*

contestatare, bătându-se să răstoarne puncte de vedere consacrate. Expozeele erau străbătute de un puternic filon liric, ceea ce îl ajuta să amăgească auditoriul. Se trezeau în el puteri magice. Nu era propriu-zis beție, ieșea la iveală un alt sine, unul cuceritor. În aceste spectacole de sinceritate, în această frenezie a umanului se întâmpla să cadă în intimisme. Amesteca invizibil autenticul cu fantezia. În ultimă instanță se ambala în vaste angajamente, accepta invitații dacă nu indezirabile, inoportune, promit. Ea participări, combinații, nu mai refuza pe nimeni și nimic. Ei bine, de regulă, aceste alunecări îi apăreau dimineața abominabile. Nu se recunoștea în nimic din ce spusese și făcuse, repudia totul. Părerile susținute cu fervoare îi apăreau false, penibile. Îl ucidea ridicolul posturii de omniscient (nu rezista tentației de a se aventura în orice domeniu, părându-i-se, toate, nespus de simple și clare). Se acuza de labilitate, ușurătate, fanfaronadă. Vedea în asta viciul său, slăbiciunea sa, un grav defect psihic și se ferea după aceea vreme îndelungată de orice exces de alcool. De ce se rușina, de ce se blama, de ce suferea? Pentru că se dorea mereu egal cu sine – sobru, lucid, distant, superior. Îi plăcea să-și râdă de slăbiciunile celorlalți, să le deteste. Crizele lui de dimineață evoluau până la ură. Se ura pe sine și îi ura pe martorii dezmățului sentimental, ai „clovneriei". În cazul când convivii erau pasageri, sau el era pasager printre ei, drama se mai atenua. Pe cei mai apropiați, însă, nu putea să-i mai vadă mult timp, îi ocolea până se convingea că au uitat, că impresia s-a estompat. Nu-și imagina în niciun chip că „slăbiciunile" lui pot fi admirate, că alții pot vedea în ele marca unei personalități agreabile, pline de farmec, și că în virtutea lor poate fi iubit. Se credea judecat așa cum se judeca singur. Dacă, încă sub vraja celor petrecute, cineva îi amintea

a doua zi un cuvânt, un gest, se închidea în sine și izbea cu copitele. Își dădea seama că e brutal și nedrept, dar o făcea pentru a șterge rapid și radical, dintr-o singură lovitură, urma păcatului. Voia să reintre imediat în normalul sever, lipsit de exuberanțe, de licențe lirico-sentimentale, de ceea ce eticheta drept depravare a fanteziei. Viața reintra pe făgașul bun, își redobândea respectul față de sine și comoditatea excluderii oricărei surprize și evadări, oricăror spectacole imprevizibile. Platitudinea confortabilă, totul prevăzut dinainte și derulat matematic. Până la un nou accident... Despre ce era vorba? Acum cred că pot să spun: 1. Acestea constituiau momente de resurecție a ceea ce aș numi eul inițial. 2. Nerecunoașterea, neputința de a-l identifica, și 3. Repudierea severă, aproape sălbatică, a acestui eu. În întâmplarea de mai sus apar elemente noi. Ura mocnită, tulbure, vindicativă, vitriolantă dar eliberatoare, împotriva părtașilor la „efuziuni" s-a transformat în dispreț. Altă relație, alte implicații, un sentiment inedit, consecințe necunoscute. Disprețul față de sine, cu un debut aparent normal, s-a schimbat brusc în trufie și aroganță, într-un simțământ de ascendență intelectuală, de lipsă de aderență la cercul cel mai apropiat.)

VI

...Ieșiserăm pe portița din fundul curții și făcusem câțiva pași. Iarba subțire și tare îmi biciuia încălțămintea prăfuind-o și periind-o în același timp. Unde dispăruse satul? Ne aflam în plin câmp pe versantul unei coline – de-o parte, coborând în pantă lină, foșnea abia auzit porumbul, de cealaltă, pe pământul gălbui-nisipos, se cățăra vița-de-vie. Aerul fierbinte se încărcase de miresme nedeslușite. Emanau porumbiștea, cu răsuflarea ei grea, strugurii copți, țărâna fiartă, ierburile. Natura gâfâia ca o femeie însărcinată, toropită dar puternică, odihnindu-se singură, departe de văzul lumii. Ceva ațâțător plutea în aer și aspiram praful răscolit cu nările dilatate ca pe aburii unui alcool. Zumzetul albinelor insinuant, complice cu bolboroseala esențelor verii. Despina pășea alături în rochia ușoară, înflorată, ridicându-și din când în când, cu ambele mâini, părul mătăsos și dezgolindu-și ceafa rotundă de culoarea fildeșului acoperită de un puf bălai. Se integra organic după-amiezii turmentate, otrăvurilor vegetației dospite, impresiei mele că pământul e o carne luxuriantă de femeie leneșă, lascivă. Pe jumătate dezbrăcată, ca o ciută dansând pe costișă,

armonizându-se cu nuditatea decorului. N-o mai văzusem atât de degajată, elementară, despuiată de convenții. Aici, mai mult ca oriunde, dezvelea ceea ce ascunsese, ceea ce făgăduise confuz. Piciorul gol în espadrila delicată, brațele albe, ceafa liberă, ochii senini, îngreuiați de ceața după-amiezii fierbinți, semnalizau obsedant. Niciodată nu avusese buzele atât de trandafirii, dinții atât de albi, carnația atât de proaspătă, orbitoare, niciodată nimbul de castitate ce-o învăluia constant nu se deschisese atât de mult ca să mă lase să văd materia organică palpitând. Ne-am așezat pe covorul de iarbă înaltă, elastică, de o noblețe persiană. Nu mai rețin niciun cuvânt din cele rostite de ea sau de mine. Doar dialogul trupurilor, întretăiat de exclamații. Făptura Despinei, curată ca o biserică, îmi arăta o vâlvătaie nu mai prejos, în puritatea ei, decât a jertfelnicului păgân. Vrăbiile ne zburătăceau pe la urechi, câte un fir de iarbă ne gâdila obrazul, furnicile și gărgărițele ni se plimbau pe mâini, eram totuna cu ele, cu pământul, cu briza șușotind și clătinând mai departe săbiile răsfrânte ale plantelor împovărate de rod. Când ne-am reîntors, umbra întuneca vegetația, un vânt stingher spăla câmpul și-l pregătea pentru noapte, iar mâinile noastre, încleștate una în alta, tremurau. Satul, despresurat de carapacea vâscoasă a amiezii, începea să-și emită zgomotele, făcând lină trecerea noastră spre real. Când am intrat în curte Despina nu știa ce voi face, o ghiceam pregătindu-se să se adapteze la orice. Băieții adăpau caii. Fata cea mare, Natalița, apăru în ușa bucătăriei. Părinții, țepeni în hainele de sărbătoare, așteptau pe bancă, scrutau cu viclenie pe sub pleoapele lăsate, întârziind să ne vină în întâmpinare. În picioare, cu mâna ei într-a mea, am cerut-o de nevastă. Nu-mi amintesc decât chiuiturile răsunând

toată noaptea la masa mare întinsă de agentul veterinar – socru-meu.

...„Şi acum ce fac Sergiu cu repartiţia – m-a întrebat punând-o pe masă în fosta ei cameră de studentă, subînchiriată la o rudă îndepărtată – mă duc la fabrică?” Întrebarea nu conţinea niciun subînţeles ca şi când se interesa dacă să taie pâine sau mâncăm gol. Aşteptam părerea ei. „Depinde cum mă vrei” a continuat cu aceeaşi voce impasibilă şi a dat să se schimbe. Am oprit-o. „Hai să bem o bere la Berlin, să cinstim evenimentul”. A acceptat fără obiecţii şi fără veselie. Berea gustoasă, mirosul grătarului, orchestra au înviorat-o treptat. M-am aplecat peste masă şi i-am dat replica la ceea ce-mi spusese acasă. „Nu depinde numai de cum te vreau eu, ci şi de cum mă vrei tu.” Nu fusese atât de transportată de atmosfera grădinii, avea subiectul în cap. „Îţi dai seama că în viaţa noastră e un moment hotărâtor? Surâse. Cum te vreau eu? Te vreau mare, Sergiu, foarte mare.” Mă posomorâi. „De ce?” „Ca să fii fericit. De plenitudinea vieţii tale intime răspund eu. Dar existenţa materială e fundamentală. Voi m-aţi învăţat – şi-şi aşeză palma uşoară pe mâna mea. Trebuie să ne asigurăm o condiţie demnă. Cum? Tu hotărăşti. Dacă mă voi duce la fabrică aportul meu va fi de 1 500 lei. Ţi-i voi pune în palmă... cu mâna mea murdară de unsoare şi de pilitură de fier.” „Ce să-ţi spun, Despina? Şi dacă zic să nu te duci?” „Atunci trebuie să te duci tu.” Tăcurăm. Nu fusese niciodată aşa de tranşantă. Îi comunicasem că am fost solicitat în industrie, îi dădusem de ştire că refuz, că nu plec în ruptul capului din învăţământ şi exprimase o părere evazivă. „Să-mi părăsesc catedra, Despina?” o implorai. „Să mucezeşti asistent, Sergiu? mă imită. Să-i duci mereu servieta lui Hudici?” „Dar nu i-o duc.” „Vorba vine... Să ţi-o

ducă el ție. Îi ești superior. Ca studentă v-am comparat." Chelnerul se opri distrat în dreptul nostru. Privea reflexiv și marțial într-o direcție nedefinită. Mă consultă lapidar dacă să mai deschidă o sticlă. Aprobai cu un gest nepăsător, prefăcându-mă absorbit. Așteptă răbdător și persistent. „Vă rog să faceți comanda la grătar. Nu vreau să vă servesc cu ce rămâne." M-a găsit pregătit. „Nu încă, mai aștept o pereche" și-l măsurai în treacăt, agasat. Se înclină în tăcere. După plecarea lui, Despina îmi întinse pumnul pe sub masă. Îmi căzu în palmă un ghemotoc de bancnote împăturite strâns. „Dar nu acum Sergiu, mai lasă-l să fiarbă. Să-l înveți minte. La urmă să-i dai un pol, să te rețină." „Draga mea, dar..." Nu îmi convenea postura. „Existența materială, Sergiu. Banii sunt singurul mod de a ne salva demnitatea, onoarea, de a ne cultiva personalitatea. Altfel, cu modestia ta vom trage mâța de coadă și vom decade, ne vom declasa..." Îmi mângâie mâna, îmbărbătându-mă. Se aprinseseră becurile, orchestra își acorda instrumentele, mesele se umpleau, chelnerii foiau. Ceremonialul localului îmi biciuia nervii. Societatea, aceasta era. „Cred nelimitat și necondiționat în forța ta, Sergiu." Își pierduse neutralitatea, apatia, devenise persuasivă. „Și de ce crezi tu că am să reușesc în industrie mai bine ca în învățământ?" Simțeam că trebuie să rezist, să nu mă las târât. „Industria oferă câmp larg. E ceva elementar, Sergiu. Posibilitățile sunt incomparabile." „Dar mie îmi place să fiu dascăl, știi bine. Sunt făcut pentru așa ceva..." „Ești făcut să urci, Sergiu." Obrazul i se făcuse mai palid, ochii îi pluteau în cearcăne. Nu le observasem până atunci. Nu le avusese. Privirile de obicei candide se aprinseră, mistuindu-se de o febră. Nu mă simțeam la largul meu. O pereche elegantă – după înclinarea afectată a trupurilor bănuii că sunt actori – se

interesă dacă scaunele rămase sunt libere. Despina le cedă cu un surâs grațios. „E tocmai bine, nu riscăm să avem tovarăși." Evident, își propusese să ducă până la capăt subiectul. Preluai ofensiva, pusei în joc toată muniția. „De ce crezi tu că am să reușesc?" o interpelai cu un aer dinadins plouat, cât mai bicisnic. „Pentru că ai capacitatea." „Ce capacitate? În primul rând trebuie să te bați. Mă vezi pe mine în stare? Nu știu să mă bat, Despina. Nimeni nu va veni la mine ca la un Sfinx spunându-mi: oracolule, dă-ne dezlegările. Nu e așa?" „Sergiu, ai să înveți să te bați!" Chelnerul ne pusese mititeii în farfurie. Deschise încă o sticlă și turnă fără să mai întrebe. „Ah, ce zemoși, plescăi încântată, deși n-o știam pofticioasă. Acum să vezi cum merge berea." De-abia băuse un pahar. Într-adevăr, grozavi. Și berea mergea al naibii. Vedeam că pierd teren. Reluai: „Despina, nu sunt înarmat. Uită-te și tu la mine." Deschisei larg brațele să vadă că nu ascund niciun șiș. Nu mă lăsă nici să răsuflu. „Ba ești! Arma cea mai de temut e inteligența. Despre competență nu discut. Inteligența te va ajuta să o pui în valoare." „Îmi lipsesc însușiri esențiale, draga mea, nu mă predai. În primul rând tehnica de luptă. N-am fost dotat. Copil, nu m-am luat o dată la harță cu cineva. Am oroare – nu numai de a lovi, chiar de a mă apăra." Chelnerul ne recomandă profiterolul casei. Am vrut să refuz dar Despina se entuziasmă. „Sergiu. Inteligența îți va permite să-ți însușești ceea ce numești tu tehnica de luptă. Și rapid. Nu e cine știe ce. Nu trebuie să ucizi pe nimeni." Mă trata ca pe un pici fricos. Ezitam să trag cu praștia în aer. Râse împăciuitor. „Nici să nedreptățești pe cineva nu e nevoie. Doar să-ți faci drum, înțelegi? Asta e tot. Să-ți afirmi valoarea." Orchestra cânta cam tare și îi acoperea din când în când vocea. Se aplecă mai mult spre

mine și cu aceleași priviri fosforescente, necunoscute până atunci, continuă: „Te bați pentru dreptul tău – asta e și legal și moral. Nu mai vorbim că va fi în folosul societății." Avea logică. Minte organizată și o anumită înțelepciune ingenuă. Mi se astupau toate ieșirile. Simțeam că ceva îmi scapă. Îmi arătă discret o masă la care se serveau icre negre. Un vas de sticlă într-altul plin cu gheață pisată. Feliuțe de pâine prăjită, jumătăți de lămâie. Chelnerul oficia cu gesturi largi atrăgând atenția. Descoperii ce voiam să clarific. „Despina, ce înseamnă după tine a-mi face drum? Și, ca să obțin ce?" Nu-mi răspunse pentru că se adusese profiterolul. Dădu la o parte glazura de ciocolată și gogoșelele și-și înfipse lingurița în înghețată. Și-o trecu printre buze șlefuind ușor pasta untoasă și rece și-mi explică fără grabă. „Dragul meu, oamenii se împart în două categorii distincte. În conducători și conduși. Cu tot ce decurge de aici. Vei trece din categoria a doua, în categoria întâi. Unde îți este locul. Ce te rog eu, e să accepți să faci primul pas. Restul vine de la sine." Lingea înghețata cu ochii întredeschiși. O țigancă tânără, cu fusta roșie înflorată, se apropia printre mese agitând un buchețel delicat. Mă căutai în buzunare dar Despina mi-o luă înainte. „Florile sunt pentru domnul, îi porunci țigăncii. Sărbătorește o zi mare" și-i întinse banii. „Of, frumoșilor, râse florăreasa, am pentru amândoi mânca-v-aș, să le puneți în așternut să vă aducă noroc." M-a impresionat gestul Despinei. Nu mai primisem flori de la o femeie. Și în public. Berea și aerul dulce al serii mă amețiseră. Din nou, ca în câmp, la vie, funcționa o alianță de neînțeles între Despina și magia clipei. Aureola castă se spiritualizase. Când plecarăm, pietrișul scârțâi familiar iar acordeonistul, nu știu de ce, ne salută, ceea ce nu mă lăsă indiferent. Urcarăm pe Calea

Victoriei. Mi-am petrecut brațul după umărul ei fragil. Îmi arătă ferestrele deschise ale unui etaj. „Mi-ar place un apartament micuț pe aici" murmură. „Ești înțeleaptă" o admirai. Și continuai în gând „poate prea înțeleaptă pentru mine". „Iubirea e înțelepciune, Sergiu." Citisem că e prostie, orbire, dar nu-i mai spusei. Am asigurat-o că am să încerc să fac ce-mi ceruse. Își plecă obrazul pe umărul meu șoptindu-mi „Sunt mândră de tine."

Agasam. Ghiceam că agasez. Căutam să descopăr prin ce. Mă ambalasem... Timiditatea față de producție fusese nemotivată, intrasem repede în chițibușuri. Sesizasem limita colegilor și mă opuneam cu îndârjire, la început instinctiv, apoi deliberat, rutinei micilor executanți tehnici. Nu asta era concepția mea despre inginerul modern: mărunt birocrat, supraveghetor, placid paznic de plan. Mă voiam creier – să răstorn tehnica, să storc infinitele ei resurse, să depistez ce e perfecționabil și să propun variante, să remodelez mâna de lucru, să-i insuflu har, să instaurez profesionalism. Profesionalism... Acest cuvânt îmi revenea pe buze fără încetare. Expertizam mințile băieților. Detectam inteligența. Tocmai începusem să o găsesc, ceea ce mă înflăcăra și mă întărea în hotărârea de a persevera. Îmi verificam ideile în mici colocvii cu un modest grup, în pauze, după orele de program. La început băieții au reacționat greoi. Li se pusese o pânză pe ochi. Le-o sfâșiam, se refăcea, iar o luam de la capăt. Alții mă ignorau. Îmi programasem momentul când voi ajunge și la ei. Odată materialul adunat, verificat, începui să mă etalez la ședințele tehnice cu conducerea. În ședința la care mă refer am propus modificări la mașini: turații sporite, precizie mai mare, ritm, productivitate. Bineînțeles, calcule: secunde, minute, ore, apoi concretizarea în repere,

în produsul finit. Mă incitam singur. Elocință lejeră, ilustrare exactă, logică. Desigur, pro și contra, poate puțin cam derutant la prima vedere, dar așa e dialectica tehnicii, niciodată unilaterală, univocă ci deschisă influențelor, probabilităților, cu multe variabile. Nu remarcai vreun interes deosebit față de ideile mele. Colegii își vedeau de ale lor, îi urmăream cu emoție. Aveau chestiuni mai presante, nu voiau să se pronunțe pe loc? În final directorul mi se păru că mă vizează, poate mă înșelam.

Nu-mi cită numele, nici nu se referi la ceva anume, atrase atenția că preocupările de perspectivă, pozitive în esența lor, nu trebuie lăsate să ne jeneze în mers. S-a concentrat asupra chestiunii planului. Am luat în serios remarca. Dar analizând planul revenii involuntar la răsturnările preconizate, căci ele mă conduceau spre dublarea producției. În ședința următoare am redeschis dosarul. Probabil nu fusesem suficient de explicit, nu pusesem punctul pe i, nu arătasem legătura nemijlocită cu planul. Adusei elemente suplimentare. Între timp elaborasem și un punct de vedere cu privire la locurile înguste. Venisem înarmat și cu planșe. De data aceasta am vorbit mult. Trebuia să rup barierele, să mă fac înțeles, să-i oblig să ia act de opinia mea și să-și spună cuvântul. M-am pierdut cam mult în noțiuni și termeni, în demonstrații tehnice, dar dacă vrei să convingi... Unii se uitau plictisiți la ceas, directorul făcu din degete semnul cunoscut în limbajul mut al ședințelor ca simbolizând scurtarea. Când am terminat, cineva a râs simulând că tușește. Întorcându-mă, am văzut ilaritate pe fețele colegilor. Sunt un om cu simțul ridicolului, nu vedeam prin ce mă făcusem caraghios. Arătam deconcertat, directorul nu mai așteptă concluziile și-mi explică scurt că

expuneri de natura celor făcute de mine nu intrau în profilul ședințelor tehnice curente. Să mă rezerv pentru analiza trimestrială. Mi-am dat seama că agasez. Impresia mi-a fost confirmată și de șoaptele prinse prin secție. „Nu vă supărați pe mine, mi-a spus unul din «băieții inteligenți», dar tov Mărgeanu zice despre dumneavoastră că sunteți cu capul în nori." Cu capul în nori? Ce dracu, nu mă puteam face înțeles? Erau atât de grei de cap? Mi-am propus să-mi iau revanșa la analiza trimestrială. M-am pregătit zdravăn. Făcusem o fișă a timpilor morți, un fel de fotografie teilloristă, mă ocupam și de chestiunea suprapunerii atribuțiilor. Calcule, totaluri etc. Cred că am fost într-o formă de zile mari. Stăpânire a materialului, fluență, fără să sacrific sistematizarea desigur! Ca la catedră! L-aș fi făcut praf pe Hudici. Poate chiar îl aveam în față când vorbeam, poate pe el țineam să-l copleșesc. Abia la sfârșit am avut tracul, realizând amploarea reușitei, a turului de forță. Mă simțeam bine plasat, stăpân pe situație, intangibil. Triumfasem. Îmi priveam colegii cu simpatia generoasă a omului mai dotat și mai norocos, dar care vrea să lase impresia că nu-și face din asta un merit personal. Foarte jovial, începui să șușotesc democratic și amical cu vecinii. Până au început să mă plesnească. Fanfaronadă, a spus unul, exhibiții de belfer, ciupituri din cursuri. Ce, noi facem seminar aicea? Ne jucăm de-a producția? Să pună osul la treabă iar dacă vrea să țină conferințe să se ducă la club. Deși nici acolo sindicatul n-ar trebui să programeze orice peltea, cai verzi pe pereți. Altul a spus: fumuri intelectualiste, aere de superioritate, mentalitate elitistă. Unul a pronunțat cuvântul infamant: carierism. Pe această bază directorul mi-a tras o săpuneală numărul unu. E drept, cu un ton părintesc, acordându-mi circumstanțele atenuante

ale novicelui, dar ultimativ. „Te-am adus aici ținând seama de o anumită pregătire dar nu ne învăța pe noi meserie, tovarășe. Vrea să-l învețe pe taică-său cum să facă copii! (Aplauze, tropăituri, behăială.) Nu ne plac înfumurații, să știi. Trebuie să înveți modestia muncitorească, tinere. Asta e prima literă în școala uzinei. Vrei să te evidențiezi? Nu prin cuvântări savante în paranteză ci prin muncă, prin efort practic pentru îndeplinirea sarcinilor de plan. La fel ca toți ceilalți, ca toți oamenii muncii, înțelegi? Noi nu avem timp de flecăreală, de floricele de stil, de fantezii. Astea sunt bune pentru poeți, pentru artiști, nu pentru industrie. Aici se impune sobrietate și seriozitate, uite asta e, dacă vrei să te integrezi atmosferei bine, dacă nu..." Lăsase neterminată ideea și mă privise insistent pentru a mă face să înțeleg că-mi dă un avertisment. „Sperăm că tovarășul Harnagea va trage concluzii din critica tovărășească și va proceda în consecință.

Moșu – nu știu de ce-i ziceau așa fiindcă nu avea mai mult de cincizeci de ani – m-a chemat în birou. Nostimă figură. Fost muncitor, director încă de la naționalizare. Pandele Sacâz! Asta-i nume de om? Cum să i te adresezi „tovarășe Sacâz"? Nu-i spuneam pe nume. Alții, mai ai dracului, muncitori tineri, i-o trânteau. Când îl vedeau printre mașini se luau la înjurături: „Hai sacâz d-aicea bă..." și apoi, în poziție de drepți: „Să trăiți, tovarășe Sacâz!" M-a poftit pe scaun, m-a privit câteva clipe gânditor și a scos cu gesturi leneșe o hârtie din vraful de pe birou. „Uite, domne, material planificat, tot în regulă, și nu mi-l dă. Că n-a primit, că nu știu ce, că cutare. Flecării. Cum dracu să faci planul?" Ce-are ăsta, e nebun? mă gândeam. Îi urmăream fața slabă, ciupită de vărsat, ochii mici, speriați, buzele roase, de băutor

care „ține". Mă făcui că-l iau în serios. Dă-i și trage-i despre materiale, aprovizionare, influențarea negativă în lanț și așa mai departe. Se bucura bătrânul, mă aproba vesel. Încurajat, propusei o soluție mai îndrăzneață: înlocuirea materialului respectiv. Nu știam cu ce, dar înșirai câteva categorii mari din care puteam încerca. Se posomori și un rictus al gurii îmi spuse exact ce gândește: „Ei, vezi cum îți dai în petec? Faci ce faci și o iei razna." Folosii momentul și mă plânsei de ciomăgeala administrată în ședință. Ce dumnezeu, doar îmi băteam capul pentru binele fabricii, mă zbăteam tot pentru plan dar pe altă cale și într-o perspectivă mai largă, mai sigură. „Măi Harnagea, doar eu te-am adus. Știu ce poți. Ai stofă și o să ajungi, să știi... Cu o condiție: să-ți scoți gărgăunii. Păi ce era să-ți fac, băiete, dacă vii cu verzi și uscate?" Îmi vorbea cu blândețe și dragoste, din inimă, ca un tată, și un mic val cald se zbătu în pieptul meu. „Întotdeauna la obiect, înțelegi?, fără floricele, fără zdrăngănele, nu că ce-o să fie peste cinșpe ani sau mai știu eu când, ce facem acuma. Și nu teorie băiete, practică, înțelegi? Aici e industrie, plan, nu ține. Fii tu așa cum ți-am zis și o să fie bine." Mi-am stors creierii să aflu ce nu le plăcea la mine. Aerele de atoateştiutor? De-abia venisem și le dădeam lecții, voiam să răstorn uzina cu fundul în sus? Sau le era teamă de ce-ar putea ieși, de imprevizibil? Cunoșteau ei mai multe date ale fabricii decât mine, aveau o înțelepciune ce-mi scăpa? Poate, experiența își spunea cuvântul. Teoretic nu vedeam, dar în practică, cine știe? E drept că mă stăpânea un afurisit neastâmpăr, aveam mâncărimi pe creier, cum intram într-o chestie începeam să văd combinații. Conchisei că de aici mi se trăgeau ponoasele. Moșul spusese floricele de stil, fantezii... pentru poeți, pentru artiști. Le păream

prea inventiv? Dar încurajau mișcarea de inovații. Puneau mereu portrete la gazetele de perete, la panoul de onoare. Ce făceau ăia? Schimbau un șurub? Așa ceva mi s-ar fi permis poate și mie, n-ar fi avut nimeni nimic împotrivă. Și-ar fi făcut cu ochiul colegii, m-ar fi luat la vale, dar m-ar fi tolerat. Ei, are și Harnagea o păsărică. Dar eu veneam cu sisteme, cu viziuni alambicate, vedeam altceva decât ei, altă fabrică, altă, ordine, alte mașini, alți muncitori. Fantezia îmi jucase festa, mersesem prea departe. Moșu mă avertizase, deși mă invitase pe urmă la o parolă să-mi arate că n-are nimic cu mine, că nu-mi poartă ranchiună, ba dimpotrivă, mizează pe mine. Îmi dăduse sfaturi părintești, moș Sacâz. Se cuvenea să țin seama de ele dacă voiam să-mi fac drum, cum zisese Despina, și cum zisese și el („o să ajungi... să știi"). Tot el, bătrânul, găsise cuvântul potrivit, „sobrietate". Venise timpul să mă controlez, să instalez robinete la fântânile arteziene și să le dau drumul cu țârâita, în dozele admise. Vedeam dificultăți insurmontabile? Mai greu ar fi fost invers, să fac să țâșnească un zăcământ sărac. Dar când e prea mult nu e o problemă, se reglează. Iar dacă totuși se strecoară pe ici pe colo, dacă mai susură vâna, îi punem o șmecherie din acelea care se învârtesc, cum văzusem prin parcuri... Distracție particulară, „hobby". Așa m-am decis să procedez, cu mențiunea că de a doua zi, din clipa aceea. Aveam de recuperat un mic handicap, nu depindea decât de atenția mea. Învățasem prima literă, pentru celelalte nu-mi făceam griji. Primul pas e greu, asta fusese și părerea Despinei. Nu i-am spus nimic de incident. Țineam prea mult la încrederea ei ca să o zdruncin cu fleacuri. Nu fusese înfrângere, doar o corectură. A, dacă nu luam măsuri se schimba calimera... Dar știam ce am de făcut. Fără fantezie,

fără fantezie, fără fantezie... Mă trezii că pun pe note cele două cuvinte. Compusesem o mică melodie și o fredonam în gând, o melodie vioaie, optimistă, tonică.

Ieșise pe dos de cum mă așteptasem. Am primit o comandă mare și, de comun acord cu băieții (ei nu aveau de unde să știe că nu mă consultasem cu nimeni), am dublat schimbul de noapte. Aveam fonduri pentru ore suplimentare, nu exista niciun impediment. Devenisem șef de secție, în această calitate adoptasem hotărârea. Clenciul era că dublarea o făcusem cu muncitorii din schimbul întâi. Alții nu aveam, doar nu era să angajez personal. Se duceau acasă, dormeau câteva ore, luau cina și reveneau. Stăteau până a doua zi la trei. Trebuia să dureze o săptămână șutul. Având nevoie de bani, nu pregetau. Se oferiseră și din schimbul doi. Socotisem inițial că fiziologic nu ar fi recomandabil, dar ca urmare a insistențelor, primisem și din aceștia. Calculasem și recalculasem, aveam certitudinea că onorez comanda. Întâmplarea făcea ca în zilele acelea „moșu" să lipsească. Treaba ar fi mers ca pe roate și aș fi fost și felicitat dacă hazardul... Pe scurt, un lucrător și-a tăiat mâna. Din schimbul doi – avusesem dreptate să mă codesc, presimțisem. Ei, sentimentalismul... l-am pus eu bine după aceea, l-am băgat la teasc. Am înțeles că în chestii de-astea n-ai voie să fii subiectiv. S-a pornit anchetă. Au venit de la sindicatul de ramură, de la raion, de nu mai știu unde. S-a constatat încălcarea securității muncii. Conducerea a dat din umeri, nu știa nimic. „Cum e posibil, au țipat ăia, ce e aici, sat fără câini?" A plouat cu mustrări și avertismente. Mi-am luat și eu porția dar asta n-a dat satisfacție. Cum a plecat comisia am fost chemat în fața completului de judecată. Câțiva muncitori solicitați să depună mărturie și să mă boxeze

proletărește mi-au luat apărarea. O simplă întâmplare, susțineau ei, putea să se fi produs oricând, n-avea nicio legătură cu măsura, măsura fusese bună. Câștiga și fabrica, câștigau și ei, nu mai vorbim de clienți, adică de economia națională. Ghinionul, ce să-i faci! Șefii i-au expediat. Am rămas între noi. A început secretarul organizației de bază. Avea obiceiul să mestece hârtie, își ținea proviziile în buzunarele halatului, nu exista să n-aibă ce roade, prin hale, în ședințe, la el la B.O.B., oriunde. Ciudată figură, om cu față de lemn, n-am mai pomenit. Chiar când se întâmpla să râdă din an în paști, n-am reușit să dibuiesc ce putea să-i producă lui ilaritate, nu făcea decât să deschidă gura. Se auzea de două, trei ori „hâc, hâc" și atâta tot. Deși te privea drept în față, pe la coada ochiului se prefira un amestec de bănuială și ironie, o pândă interogativă voind să spună că știe despre tine infinit mai mult decât îți închipui. Vorbea nazal, cu o voce pițigăiată, limpede dar leneșă. Nu l-am auzit o dată ridicând tonul, dar pârâiașul firav al glasului se încărca de tot atâta răceală amenințătoare și dispreț ucigaș cât o ghiulea de tun. Își sprijinea mâinile grase, lipsite de vlagă pe pântec. „De ce-ai încălcat disciplina de partid și de stat?" Întrebarea fusese rostită plictisit și somnoros, dar fiecare silabă, altfel caraghioasă, avea o rezonanță de gheață crăpată sub picioare. Și un procuror de curte marțială l-ar fi invidiat. Cine mai știe ce-am bălmăjit? Vrute și nevrute. Nu ținea. „Dumneata ai auzit de centralismul democratic, principiul de bază al construcției socialismului?" Mă strângea ca în menghină. Dar de anarhism, nihilism și nu știu mai ce, auzisem? „Bagă-ți în cap, aici proprietar e poporul, iar conducător partidul. Cine se ridică împotriva lor e nimicit." O sfeclisem. Ăsta o întorcea în așa fel că te apucau fiorii.

„Dar tovarăși, eu am vrut să fac planul, tovarăși. Am avut cele mai bune intenții.” „Să distrugi clasa muncitoare? Asta a fost intenția dumitale?” „Cum să distrug...?” Mă luase frica. Pentru prima dată de ceva necunoscut, neînțeles, emanând de la acel burtos placid, imperturbabil și nemilos. Frica de cuvinte. Nu le cunoscusem cumplita forță negativă.. Văzusem în copilărie un film religios imaginând răstignirea lui Cristos. Uitasem anecdotica, dar îmi rămăsese în minte atmosfera, foarte bine regizată, a golgotei, în special cerul vânăt slobozind șerpi de foc, prăvălind uragan și potop și o voce calmă dirijând din înălțimi. Copil, mă îngrozisem, începusem să tremur, crezusem că infernul ne cuprinde aievea. Dumnezeu îmi apăruse ca un monstru senin și sadic, pe Iisus îl vedeam de asemenea odios în complicitatea sa cu ura îndreptată împotriva oamenilor. Un asemenea cer sumbru zămisliseră asupra capului meu cuvintele mâncătorului de hârtie. Iar frica are treptele ei, o evoluție, resurse nebănuite. Vocea nazală, impudică, nu mă lăsa să mă dezmeticesc dintr-o pleasna, că mă izbea din nou. Dacă ar fi țipat, ar fi făcut spumă la gură, nu m-ar fi impresionat, dar cuvintele nu se nășteau din nervi, dintr-o slăbiciune omenească, ci din atotputernicie, aceea de a atribui cuvintelor sensuri inedite înspăimântătoare. Probabil că buimăceala și frica mi se citeau pe față căci la un moment dat „moșu” a făcut un semn și a pus capăt interogatoriului. Am respirat ușurat și cred că am îndreptat spre director priviri umed-recunoscătoare. „De ce nu ai întrebat tu, Harnagea, înainte de a lua hotărârea?” Îl oprise pe ăla ca s-o ia el de la capăt? „Asta să-mi lămurești tu mie, de ce n-ai întrebat.” Explicațiile nu-l mulțumeau. Că timpul scurt... că sarcina presantă... că din moment ce avem fonduri pentru

ore suplimentare... etc. „Nu, nu, gândește-te bine, mergi mai adânc, mergi la cauză." Ce dracu de cauză, nu vedeam nicio cauză, o țineam morțiș că de dragul planului, că în interesul uzinei și așa mai departe. Da, dar de ce n-am întrebat? Dincolo de această barieră nu puteam trece. De ce n-am venit la conducere, la B.O.B., la cutare, la cutare... De ce mi-am asumat singur răspunderea? Ce mi-am zis eu, ce-a fost în capul meu? De ce am nesocotit ierarhia? M-am crezut mai deștept, sau ce? Mi-am închipuit că sunt buricul pământului? Din ce mentalitate provine asta? Liberalism mic-burghez intelectualist? „Spirit de inițiativă" am încercat eu să o cotesc spre o lozincă frecventă în fabrică. „Nu, nu asta este inițiativa." Mi-a explicat pe larg „moșu" ce e inițiativa. „Inițiativa este o propunere, o idee supusă spre aprobare." Inițiativa peste capul organelor de conducere statutare, legale, nu se putea. „Asta nu e inițiativă ci anarhie, ori anarhie, Harnagea, noi nu oblăduim." Și din nou m-a avertizat, solemn și sincer, acum pentru ultima oară. „Ai înțeles, Harnagea?" „Am înțeles, tovarășe Sacî... tovarășe director."

Când am ieșit de la fabrică m-am refugiat într-un cinematograf să pot gândi în liniște. Mă simțeam fărâmițat, umilit. Nu munca mea o făcuseră harcea-parcea, ci pe mine. Eu ca om le dădusem de furcă, cu mine ca individ avuseseră treabă. Cotrobăiseră în creierul meu, dăduseră deoparte ce nu le plăcuse sau nu le era de folos și-mi arătaseră cu ce să rămân. Mai trebuia să renunț la o serie de lucruri, nu renunțasem destul. Mă făcuseră șef de secție. Crezusem că asta îmi dă răspunderi și câmp de acțiune. Mă înflăcărasem, mă pusesem pe treabă. Cunoașterea resorturilor, îmbinarea lor sub auspicii favorabile, viteza de acțiune, spirit

întreprinzător, inițiativă – așa îmi închipuisem. Spanac, tocmai inițiativa mi se interzicea. Trebuia să întreb. Pe ecran, câțiva ostași trăgeau din ambrazura unei cazemate în tancuri nemțești. Unul, și apoi încă unul, luară foc. Ce-or fi fost, machete de scândură? Va să zică deveneam o piesă, un șurub. Ce să mai fac cu mintea? Aveau dreptate, puteam să renunț la cea mai mare parte. Asta îmi punea o problemă serioasă, mă aflam în fața unui prag. Dacă aș fi știut de la început... Dar astea așa îți apar, pe rând. Fragmentar, etapă cu etapă. Așa se și explică de ce pot fi înghițite. Deodată totul nu e posibil, stomacul nu primește. Pe când astfel se deprinde. Cum mănâncă unii gândaci sau șobolani, pisici, mai știu eu ce. Nemții, cu o haită de câini, urmăreau un partizan. Fugarul intrase într-o mlaștină, înainta prin păpuriș... apoi i-am văzut capul în prim-plan, răsufla greu și-și răsucea ochii alburii în căutarea unei ieșiri. Chestiunea era: acceptam să merg mai departe? Cu riscul ca ordinele restrictive să se repete, ca noi accese să-mi fie oprite, ca și alte atribute să mi se interzică? Trebuia să mă sfătuiesc cu Despina, să-i arăt reversul medaliei, necunoscută ei. Vorbisem de luptă. Cu cine să lupt? Cu „moșu", cu B.O.B.-ul? Absurditate, din toate punctele de vedere absurditate. Numai cu mine puteam să lupt. Ba chiar asta mi se cerea. În sfârșit, trăgeau și partizanii în nemți pe o șosea. Stăteau pitulați într-o pădure și nemții cădeau. Până să se grupeze hitleriștii și să urce dealul, trăgătorii au dispărut. Sigur, nu mi-ar fi fost greu să fac ce mi se ceruse, dimpotrivă, asta mi-ar fi ușurat viața. Dar merita? M-am strecurat printre picioarele spectatorilor iritați de tulburența mea și am plecat.

M-am așezat pe scaun, bătrânește, cu oasele frânte. Am uitat să spun că obținusem „micul apartament" de

pe Calea Victoriei. Și nu trecuse niciun an de la angajare. Nevastă-mea, legată cu un șorț de nailon – procura tot felul de lucruri nostime –, bătea albușuri într-un castron. Preocupată, îmbujorată, mă întâmpinase în ușă cu un sărut aerian pe colțul gurii: „Ce e Sergiu, ești obosit? Uite, acum pun masa." Îmi surâdea cu candoare și devotament. „Nu merge, Despina", am oftat. M-a ascultat până la capăt văzându-și de treabă, neîntrerupându-se o clipă. Era, evident, un fel de a nu mă lua în serios. Dacă ar fi lăsat totul baltă, s-ar fi așezat și ar fi căscat gura la mine, m-aș fi întins la cașcaval, aș fi început să dramatizez. Știa ea cum sunt bărbații sau ghicea. Făcea școală cu mine, mă deprindea cu sobrietatea. Când am terminat s-a arătat nedumerită: „Asta e tot? Și ce e cu asta?" M-a cam descumpănit. N-aveam simțul proporțiilor? Făceam din țânțar armăsar? „Te-ai simțit jignit, sau ce? Nu din asemenea incidente e făcută munca în fabrică? Zici că pe ăia din conducere i-a ciufulit și mai rău. Păi nu aveau și ei dreptul să-și săreze nițel ficații cu tine? Ei, Sergiu, ce-s copilăriile astea? Ești bărbat în toată firea." M-am ridicat ofensat și m-am retras în dormitor. Și-a desfăcut șorțul și a venit după mine. Mă trântisem pe pat îmbrăcat. S-a întins alături, a început să se joace cu sprâncenele mele, apoi să mă bată cu genele pe obraz. Mă gâdila plăcut, îmi trecuse supărarea dar tăceam. S-a apucat să mă sărute. La asta nu prea se pricepea. Lipsea gravitatea gestului. Cel mai adesea își țuguia buzele copilărește sau mă atingea „diafan", ca pe mâna bunicii. Lecțiile mele nu prindeau, n-o molipseau. Câteodată mă enerva și deveneam brutal, ceea ce, bineînțeles, o supăra. M-am ferit de „tamponările" ei într-un mod politicos, de la un timp „fuga" începuse să-mi intre în reflex. Nu se arăta niciodată lezată, nu dădea nicio importanță

„sustragerii". Mi-a scos haina și a pus-o pe umeraș. „Hai să discutăm serios, Sergiu. M-a luat de mână, m-a ridicat de pe pat și m-a tras după ea în hol. Hai, stai și spune-mi unde n-am eu dreptate?" Dorea cu orice preț să clarificăm în clipa aceea, să tragem linie și să adunăm. Mă asculta în picioare, rezemată în coate pe dulap. I-am explicat că nu-i vorba de orgoliu rănit, înțelegeam și eu că nu se poate fără critică, fără tăvăleală. Asta puteam să înghit. Altceva era, mă deposedau de atribute personale vitale. „Asta sunt, așa m-a croit pe mine natura, cum să mă reduc la un sfert? Tu ai putea?" „Dar cum o să te reduci, Sergiu? Tu rămâi același. Îți cer să te întrebuințezi mai puțin. Foarte bine, ce te deranjează? N-au ce face cu ideile tale, vreau să spun cu speculațiile tale tehnice? Păstrează-le pentru tine, stochează-le. O să ai cu prisosință ocazii să le pui în valoare. Nu vor inițiativa ta? Rezervă-ți-o pentru mai târziu. Vor să întrebi? Întreabă. Ce te costă? Așa e regula. O să te întrebe și pe tine alții altădată... Ce nu înțelegi tu e această dialectică a ierarhiei. Sunt cele două categorii, Sergiu... Iată de ce trebuie să treci tu în prima. Și cum ai debutat... nu am nicio îndoială. Atunci vei dispune de dreptul la idei, la inițiativă. Vei avea libertatea la care râvnești. Abia atunci, Sergiu. Ce să facem, așa e făcută lumea, nu putem s-o schimbăm noi. E vorba numai de o amânare." Găsea răspunsuri cu promptitudine și ușurință. Anumite lucruri nu pătrundeau în sfera judecăților ei, logica solidă etalată pornea de la o premisă falsă. Dar în această clipă frumusețea pură a Despinei se tensiona. Paloarea accentuată, cearcănele, fixitatea privirilor mă impresionau. O mistuia o patimă abia stăpânită, m-am gândit mult la asta, patima jucătorului de cărți. Ochii puțin rătăciți devorau o cifră pe care miza totul. Prin asta mă domina,

îmi înfrângea rezistența, aprindea și în mine scânteia unei credințe dar în care nu credeam, mai propriu nu voiam să cred. Fosforescența patosului ei mi-a sugerat întrebarea capitală: „Dar ce mă voi face eu, Despina, muncind fără plăcere? Pentru că în condițiile descrise de tine, numai de... hai să folosesc un cuvânt mare, numai de pasiune nu poate fi vorba. Vreau, am vrut întotdeauna să mă dedic... Resursele de care dispun, nu vreau să mă laud, nu sunt un megaloman, dar anumite zăcăminte am, ei bine, ele nu se pot aprinde decât la scânteia unui entuziasm. Ce-mi ceri tu e la antipod. Nu zâmbi așa, nu vreau să fiu ditirambic, melodramatic... vreau să spun, nu-mi va afecta totuși personalitatea și...” Mi-a luat vorba din gură. „Tocmai invers, tocmai invers, Sergiu.” A venit spre mine fluturându-și părul moale de culoarea mierii de flori de tei. Plutea, asemenea, m-am gândit, unui pescar din Evanghelie trimis să calce cu tălpile suprafața mării. S-a așezat alături pe un scaun, m-a întors spre ea și mi-a luat mâinile. N-am văzut-o niciodată atât de hotărâtă și de inspirată. „Esențialul este să ne câștigăm existența, Sergiu. Vremurile sunt schimbătoare, trăim în plină prefacere. Știu că ai anumite chemări. Cred în ele, cred în tine, cred, cred... Ai datoria, o avem amândoi, să-ți conservi personalitatea. Nu te lăsa influențat, nu pune la inimă nimicurile. Moșu și ceilalți pot să trăncănească, n-au decât. Apa trece, pietrele rămân. Tu ești piatra. Dar ca să rămâi tu însuți, să nu te poată strivi, rostogoli, măcina trebuie să-ți cucerești o poziție. Cu orice preț. Vreau să spun cu prețul micilor concesii pe care te rog, te rog, nu le mai băga în seamă. Ridică-te deasupra.” Vorbise dintr-o răsuflare, aproape că-și pierduse respirația, obrazul golit de sânge se învăluise într-un nimb. Înspăimântător de frumoasă arăta

aşa, cu buzele arse, cu ochii tulburaţi de furtuni nevăzute. „Crede în mine, Sergiu, e aşa cum îţi spun, vreau fericirea ta, măreţia ta, voi veghea, voi fi alături. Ştiu că va veni ziua în care ceea ce-ţi cer acuma să aperi, să păstrezi, să tăinuieşti dacă e nevoie, va ieşi la iveală. O, Sergiu!" M-a îmbrăţişat furibund. Mă cam răscolise, mi se umeziseră ochii. Credinţa altuia în steaua ta nu e un fleac. Nu poţi să rămâi impasibil. Mi-am strâns fălcile şi mi-am zis „Înainte, băiete!". Parcă semnasem un pact, ca Faust, cu propriul sânge. Despina se ghemuise la pieptul meu şi eram mândru că ţin în braţe mica vrăjitoare exaltată, că mi-am luat de soţie o posedată în stare să ardă până la scrum pentru mine, că m-am legat cu o zeiţă protectoare. S-a smuls din îmbrăţişare, m-a sărutat pe frunte şi mi-a adus un pachet punându-mi-l pe palme ca pe un potir. „Desfă, desfă!" mă îndemna nerăbdătoare. Am scos o stofă de costum grozavă – ceva în dungi maro, galbene, verzi, nu mai ştiu, nişte culori ameţitoare, nici nu mai văzusem până atunci. „Primul costum de la mine, Sergiu, mi-a şoptit. Să-l porţi sănătos." Nu mi-a spus de unde l-a luat, l-am privit în neştire, aşezându-l sub becuri în toate felurile, descoperindu-mi o nouă slăbiciune fără să ştiu că poate deveni viciu.

Despina mă lămurise ce am de făcut dar practica mi-a arătat repede că numai cu sfaturile nu mă puteam descurca. Mă abţineam să mai am idei şi să manifest iniţiativă. Ei şi? Ce rezolvam cu asta. Deveneam un imbecil. Cine bagă în seamă un imbecil? Ce şanse are un imbecil? Ea îmi spusese numai ce să nu am. Restul nu ştiuse sau socotise că e treaba mea. De bună seamă, aveam datoria să mă descurc. Altfel de ce mi-ar fi arătat încredere, de ce ar fi mizat pe mine? Aplicându-i sfaturile mecanic, m-am surprins că devin

prost. Ce fac eu domnule aici, mi-am zis, ăștia or să mă ia în serios, în scurt timp or să ajungă să mă creadă. Deja unii se uitau la mine de sus. Ce și-or fi zis „Ăsta își dădea aere, acuma se vede că în fond e tufă". Gata, stop, alta era calea. Chestia e cum îți canalizezi însușirile. De unde ideea să le pui sub obroc? Cum trebuiau canalizate, habar n-aveam. Viața, ea m-a învățat, ea și-a asumat rolul de dădacă. Mi-a oferit și ocaziile, mi-a sugerat și ce să fac, mi-a dat mură în gură.

După „săpuneală" nu-l mai întâlnisem pe secretarul O. B. Văzându-l venind dinspre celălalt capăt al sălii, primul impuls a fost să-l evit. M-am răzgândit, de fapt picioarele s-au opus, ele au preluat inițiativa și m-au împins înainte. L-am salutat ca pe o veche cunoștință. S-a oprit. „Ce faci Harnagea?" Vocea avea lehamitea întrebării: „Mai trăiești, mă, lepădătură?" Nu m-am formalizat și i-am turuit ceva cu dezinvoltură respectuoasă. Cine m-a învățat? În popor se spune „dracul". Toți avem câte un drac în noi, numai că la unii e mai spontan, mai iute iar la alții mai bleg și până se dezmeticește, trece momentul. „Tu ai ceva urgent acum?" Mă tutuia. Altcândva poate mi-ar fi displăcut și m-aș fi zburlit, acum am taxat altfel familiarismul. Evident, nu puteam avea nimic presant. M-a invitat în biroul lui și mi-a dat să citesc un proiect de dare de seamă. „Uită-te și tu la el. A lucrat un colectiv de tovarăși." L-am parcurs rapid. La fel ca toate celelalte, tot atât de bun și tot atât de prost, „cuprinzând problemele", dar fără să le aprofundeze nici cât negru sub unghie. Just, corect etc., dar banal. Drăcușorul a decretat însă „Slăbuț, tovarășu... Nu știu cine a lucrat, dar dacă vreți să știți părerea mea sinceră... Acum, depinde, desigur, și cine îl va prezenta, și edificându-mă după un

semn discret că el, am adăugat decis, a, în cazul acesta nici nu poate fi vorba." L-am pus pe gânduri. Lenea, plictiseala dispărură ca prin farmec. Și unda bănuitoare, zeflemitoare, primejdioasă din priviri. Vocea nazală, fadă, uniformă, de eunuc, dobândi rezonanțe noi când îmi propuse să refac materialul. L-am luat acasă și l-am rescris. Ne-am ciorovăit pe text pentru că ținea morțiș la câteva fraze stas, zgrunțuroase și seci, dar pe ansamblu ideile mele „prea abstracte", „prea fanteziste", prea nu știu cum, găsiseră în sfârșit un debușeu. Mai atenuate, mai încorsetate, altfel formulate, dar aceleași. Nu mă mai impresionară după aceea sentințele lui cumplit de calme, răstălmăcirile de o seninătate sinistră. Continuând colaborarea – prima operă comună îi aduse laude și nu mai renunță la concursul meu – căpătai privilegiul sentimentului că vin din interiorul lui și nu mai mă aflu în ipostaza victimei dinafară. Bineînțeles, nu trebuie să ne închipuim că această colaborare mi-a conferit cine știe ce drepturi speciale, în sensul că aș fi fost exceptat de la batjocura lui sastisită, de la aroganța mută a privirilor somnolente, de la o mie de ocări nerostite. Încetasem însă să mai fiu victimă și asta era fundamental. Într-o zi m-a întrebat – răsucise printre cuvinte un foarte subțire fir amenințător. „Tu de ce nu iei mă, Harnagea, cuvântul prin ședințe? Te doare gura?" „Sunt cam dur" i-am replicat fără să stau pe gânduri. A făcut „Hâc, hâc" și m-a privit lung. „Zău, mă?" N-a mai insistat dar am bănuit că i-a plăcut răspunsul. Cum spun, nu mă ierta, își revărsa și asupra mea disprețul. Dar învățasem să-mi fac pregnantă utilitatea. După ce trăgea concluzii la câte o ședință mă consulta ca din întâmplare. „Cred că am atins problemele." Un timp m-am mulțumit să moțăi din cap aprobator, însă într-o zi nu știu ce mi-a venit

– drăcușorul! –, am ezitat să-i mai dau adeziunea și spre surprinderea mea a început să insiste. „Hai spune, de... ce taci?" Renunțase la aparența indiferentă, la tonul din care puteai deduce că se interoghează pe sine. „Tovarășu... parcă șovăiam dacă să-i fac confidența. Sunt anumite situații când nu ne putem baza numai pe improvizație. Cred că în situația dumneavoastră anumite concluzii trebuie pregătite. Măcar sub forma unui punctaj." N-a scos nicio vorbă, s-a întors și m-a părăsit, dar după vreo două săptămâni m-a chemat să pregătim împreună punctajul concluziilor.

Între timp mi-am făcut apariția în cabinetul „moșului". Venise vremea să-i duc obolul, să dau Cezarului ce-i al Cezarului, respectiv să... întreb. Nu era simplu de pătruns. În jurul directorului se formase o mică gardă pretoriană, o locotenență. Măcar unul din respectivii se afla în birou sau făcea anticameră ori de câte ori voiam să intru. Și nu erau niște lichele oarecare, ci o tripletă redutabilă. Cel mai periculos, un blond uscățiv, inteligent, perspicace, temperamental, poseda un spirit de observație uimitor. Privea prin oameni ca prin sticlă. Nu-i scăpa nimic, mai ales intențiile oricât de bine camuflate, de acces spre șef. Te avertiza imediat, în felul lui incisiv și lapidar, că te-a dibuit, că te știe, că te are în obiectiv. Te cresta cu limba ascuțită, de viperă, până te desfigura. N-am văzut o creatură îmbinând mai perfect rapacitatea și plăcerea de a tăia, de a înțepa. Când l-am văzut i-am zis „bisturiul", dar mai târziu l-am avansat la rangul de „scorpion". Merita, blestematul, cu prisosință. Sincer vorbind îl admiram, față de el încercam un sentiment de rivalitate sportivă, probabil începea să se facă simțit orgoliul meu de proaspăt luptător. Al doilea, incomparabil mai încet la minte, cu o personalitate neevoluată, se remarca prin

râvnă. O râvnă împinsă la excese, absurdă și scandaloasă, ceva de motor de tăiat lemne. Să-l surprinzi cu o obligație neonorată, cu treaba făcută pe trei sferturi sau amânată, cu un detaliu omis sau subapreciat, acordându-și un scurt răgaz, o neînsemnată păsuire, făcând cel mai nesemnificativ gest de oboseală? Absolut exclus. Făcea impresia că de săptămâni n-a mai ieșit pe porțile fabricii. O rezistență diabolică! N-am reușit să surprind o dată pe obrazul lui neted, bine întins, obraz de băiețandru, cel mai vag semn de surmenaj, o umbră de uzură. Nopțile nedormite, petrecute printre mașini, la planșă sau în fața formularelor de plan nu lăsau nicio urmă, nu-i alterau prospețimea zâmbetului lipsit cu desăvârșire de simțul umorului. Viață particulară? Zero! Burlac, manifestând o falsă curtoazie față de femei, total dezinteresat cultural, străin de sporturi, incapabil de a bea un pahar de bere – o picătură de alcool îl punea la pământ – la ce i-ar fi folosit timpul liber? Să se ducă în parc? N-ar fi văzut nimic, gândul i-ar fi rămas la hârtii. Să lenevească? Îi erau suficiente câteva ore de somn ca să-și refacă forțele după două nopți nedormite. Dacă s-ar fi închis fabrica o singură zi, maniacul s-ar fi îmbolnăvit. Scorpionul îl manevra ca pe un scut, îl împingea în față și desfida pe oricine ar fi pretins că depune mai mult zel decât „ei". În ședințe, întotdeauna alături, ori de câte ori se ridica și reclama vreun drept personal. Scorpionul îl trăgea în picioare și pe bietul robot. „Topor de oase" i-am zis hamalului acefal, plămădit din celule de cauciuc, având în loc de suflet o manivelă de oțel. Cel din urmă, inclusiv ca ordine de importanță, cu o dotare intelectuală mediocră, nu din cale afară de harnic, constituia gura straniului grup. Gură de mahalagiu, enormă, de o mobilitate înspăimântătoare,

melițând tone de cuvinte în flux continuu. Ceva în genul orificiului bucal al unui căpcăun pe dos, neînfulecând ci debordând, revărsând fluvii de hidoșenii, umplând lumea de hoituri și orduri. Cine turnase în el acest desfrâu? Succesiunea apariției lor în scenă era de fiecare dată alta: când „Gură spurcată" te năclăia din cap până în picioare sub o cascadă vâscoasă, pestilențială, pentru ca Scorpionul să-ți înfigă apoi, scurt, ghimpele otrăvit, dându-ți lovitura de grație, când cel de al doilea îți sfârteca pielea cu o lamă de brici, după care primul te îneca într-un potop de scârnă. În virtutea căror afinități se constituise acest grup, ce-i unea pe cei trei, atât de singulari, de contrastanți, de opuși? Își descoperiseră interese comune? Dispuneau de o strategie laborioasă, acționau coordonat sau spontan? Ce apărau, ce promovau, ce cultivau? Nimeni nu-și punea în fabrică întrebări de acest soi. Ceea ce se știa era că îl acaparaseră pe „moșu", că exercitau o influență și o autoritate indiscutabile în treburile întreprinderii, că de voința lor nu se putea face abstracție. Unii mârâiau, alții îi înjurau pe la colțuri, cei mai mulți se plecau și recunoșteau suzeranitatea de fapt și de drept a nucleului nelegitim. Cine nu se supunea și încerca să le submineze pozițiile era molestat exemplar. Cei trei mă forfecaseră și pe mine în ședințe publice când, inocent și utopic, voisem să-mi fac cunoscută imaginația.

În aceste împrejurări ciocăneam, deci, la ușa „moșului" pentru a prezenta dovada supunerii față de regulile puterii constituite. Am fost, în sfârșit, primit, în ciuda opoziției locotenenților. Mi s-a adus o cafea, ceea ce mi-a împrospătat convingerea că directorul mă apreciază și că nu depinde decât de mine să recâștig ce pierdusem. „Am venit să vă consult, tovarășe director, într-o chestiune de

tehnologie nouă.” I-am pomenit în treacăt de o carte străină care, după cum se părea, revoluționa tehnica branșei, i-am marcat o primă direcție de atac și i-am lăsat latitudinea deciziei. Obrazul ridat prematur s-a înăsprit, ochii mici s-au strâns și mai mult, iar buzele tocate, zdrențuite se pregăteau să dea glas la ceva grav, ireparabil. „Acuma să vă spun de ce am venit la dumneavoastră, l-am oprit la timp, pricepând enorma prostie în curs de a o săvârși. M-am apucat să rezum ideile principale ale cărții pentru ca dumneavoastră să puteți avea o privire de ansamblu, paralel să arăt ce ni se potrivește în secția unde lucrez, dacă considerați și în altele... și să schițez un bruion de propuneri pentru trust, minister, pentru cine considerați dumneavoastră, urmând ca pe baza indicațiilor ce mi le veți da... Eu v-aș ruga să-mi trasați sarcina să duc la capăt aceste trei lucrări și într-o săptămână cel mult, să vi le prezint, urmând ca dumneavoastră...” Aceasta era atitudinea mea veritabilă și impresia inițială că aş fi vrut să-l încui ca un măgar sau ca un prost o declaram tacit profund eronată, nulă și neavenită. L-am ambalat în certitudini și anticipări. Schimbarea tehnică e inevitabilă, l-am sugestionat, totul e cine o declanșează la noi. I-ar sta rău întreprinderii pe care cu onoare o conduce să... Nici nu l-am mai lăsat să respire, i-am luat piuitul. Cu o viclenie veselă, ghidușă – aveam senzația că mă joc cu un copil – i-am sugerat voalat, apoi i-am dat pe la nas, posibilitatea înhățării unei stele de „Erou”. Treptat, ca să fiu sincer, începusem să cred și eu. De ce nu, în definitiv? Așa se inaugurează marile campanii de progres. Dacă nu m-aș fi autosugestionat n-aș fi putut să-l vrăjesc nici pe el. Alternam descrierile tehnice cu deschiderile optimiste... Am luat de pe birou câteva hârtii și am schițat, simplificând la maxim, desfășurarea, pe etape,

a procesului tehnologic. Am desenat o hală și comparativ alta modificată. Am sugerat variantele perfecționate ale produsului finit. În acest val de inspirație am reconstruit toată fabrica, am pus și un steag să fluture deasupra, cred că am imaginat și conturul stelei de „Erou”. Când ajunge să fie plauzibilă, fantezia cucerește orice redută. Iar de aici până la nebunie nu e decât un pas. Și acesta se face ușor. „Moșului” îi sticleau ochii și-i tremurau buzele crâmpoțite. Mi-a dat mână liberă. Dacă voiam puteam să iau și un concediu de o săptămână sau două... O singură condiție punea, să iasă ceva clar. „Ți-e limpede Harnagea, desenele, vorbirea, socotelile, clare tovarășe, să pricepi dintr-odată. Altfel ăia nu se uită, îți dai și tu seama câte au pe cap.” Așa încins, captivat, vibrând copilărește în carcasa lui uzată, rablagită, mi-a apărut șubred, foarte vulnerabil și caraghios. În timp ce plecam îl dojeneam în gând: „Ei moșule, mi-ai interzis fantezia. Ți-am furișat-o pe ușa din dos. Acum perpelește-te!”

VII

Dar garda pretoriană nu dormea. A mirosit, s-a documentat, a întors chestiunea pe toate fețele. „Pericol la orizont!” Mi-au ținut calea toți trei când ieșeam de la cantină. Sugându-și scobitoarea, Scorpionul m-a avertizat „Amice, retrageți daravela. Și în general... a se slăbi. Nu sări peste linia de demarcație. Moșului nu-i arde de revoluții și nici nouă de carieriști. Dacă nu ți-a fost atuncea de-ajuns...” A sărit și Gură spurcată și m-a împroșcat cu un snop de bale. Topor de oase rânjea. „Dacă ai fi fost «fair play», a conchis Scorpionul, era altceva. Înțelegi ce vreau să spun. A se ține seama pe viitor... Salutare.” Așadar începea lupta? Cea prevăzută de Despina? Ho, ho, în acest fel se prezenta? Păi asta mă amuza, mi-am frecat mâinile înveselit. E distractiv, plăcut, antrenant. Mă vedeam, în sfârșit, luat în seamă, nu persiflat și admonestat școlărește ca înainte, nu întrebuințat și tolerat distant, umilitor cum făcea grasul. Tratat cu respect, de la egal la egal, taxat ca o forță răsărită pe neașteptate, un potențial în devenire, rival demn de atenție. Alertasem însăși gașca temută, influentă, omnipotentă. Veniseră în păr să-mi arunce mănușa, să mă amenințe, să mă timoreze. Păi

așa mai mergea. Devenisem cineva, persoană însemnată. În spiritul meu neutral, relativist, dacă nu chiar amorf din punct de vedere social, s-a aprins scânteia ambiției. Nu prea știusem ce e asta. Îmi plăcuse să mă măsor cu alții, dar platonic, de amorul artei, fără nicio miză, fără interese finalizatoare. Un prim pas într-o direcție nouă făcusem de când mă hotărâsem să-l cultiv pe grasole, apoi să-l slujesc, și de când îmi oferisem serviciile moșului. Dar mai mult în joacă, să mă aflu în treabă. Acum se schimba. Colegi de-ai mei, nu foruri constituite ale autorității, atentau la drepturi personale elementare. Nu mai era vorba de restricții oficiale, de tabuuri formale consacrate prin norme, practici, cutume etc. Voiau să mă încorseteze voințe subiective, neinvestite. Păi asta nu mai sunt dispus să înghit, frate dragă. Aici am libertatea să mă opun. Ba chiar mai mult, să ripostez. Care pe care, băieți! Vreți să-mi îngrădiți aria de mișcare? Să mă împiedicați să pun piciorul într-un teritoriu unde v-ați proclamat arbitrar dreptul primului ocupant? Îmi interziceți voi? Puneți voi tăblița: „Perimetru oprit, proprietate particulară?" Cu această ocazie mi-am dat seama că nu mă mai jucam, nu îmi omoram timpul, pornisem într-un marș de cucerire. E oare în natura omului aspirația de a escalada înălțimi, locurile greu accesibile? Poate! Altfel de ce noi temerari țin să cucerească Everestul cu propriile picioare după ce nenumărați înaintași și-au înfipt acolo steagurile? De ce alți ambițioși coboară în întunericul umed și rece al peșterilor, străduindu-se să stea măcar cu o zi mai mult, cu riscul de a fi scoși la lumina zilei fără suflare? De ce s-ar claustra savanții în laboratoare, de ce ar înțepeni scriitorii până la uitare de sine în fața foilor de hârtie, de ce s-ar lăsa cosmonauții catapultați în lună și așa mai departe? Pornesc

deci să cuceresc, în felul meu, modest, răbdător, paşnic, piscul unei lumi mărunte, în minusculul peisaj ondulat de banale denivelări ierarhice. Dintr-o pornire atavică sau ca urmare a efectului lent, insesizabil, produs de instrucțiunile Despinei? Împins centimetru cu centimetru de vibrația centripetă, funcționând ca o lege naturală în orice colectiv, în orice instituție și organizație? Tripleta monopolistă îndrăznea să-mi blocheze drumul, să se interpună între mine şi țel. Misiunea, dubla misiune acum, mi se limpezi subit: pe de o parte să-mi continui marşul de cucerire, iar pe de alta să mă apăr de năvălitori, să-mi degajez terenul. Cum zisei, departe de a mă înfricoşa şi demobiliza, atacul mă învioră și înveseli, mă ambiționă, trezi în mine tot felul de vanități și mai ales nerăbdarea luptei.

Ce-am făcut?

Din capul locului trebuie ştiut că, după gafa evitată în ultima clipă în biroul moşului, am renunțat cu desăvârşire la orice program, la orice strategie preconcepută, la elaborarea la rece a acțiunilor. Convingându-mă, după o scurtă retrospectivă, că toate reuşitele mi se datorau inspirației momentane, acelui drăcuşor şmecher, experimentat şi omniscient ce-mi şoptea în ultima secundă cuvântul sau gestul oportun, m-am plasat în întregime sub zodia spontaneității, m-am proclamat sclavul intuiției. Ca atare m-am apucat să redactez cele trei materiale și... ei, aici e surpriza, m-am împrietenit cu cei trei locotenenți. Prima operație, cea mai simplă, încheiată în limitele termenului stabilit, i-a adus „moşului" lauri (a fost citat pe un ordin de zi al ministerului, ceea ce i-a ridicat la dublu acțiunile în ramură, a fost numit adjunct al şefului comisiei ce urma să analizeze şi experimenteze noile soluții şi trimis peste graniță

într-o delegație de specialiști) iar mie o primă grasă. Cea de a doua, facilitată de prețuirea manifestă a directorului după succesul repurtat, a dus la cooptarea subsemnatului în garda pretoriană. După o matură chibzuință băieții au înțeles că e mai profitabilă alianța decât ostilitatea și m-au uns „al patrulea".

După ciocnirea pomenită, am abordat frontal căpetenia. Am intrat cu un braț de cărți în biroul Scorpionului și, sub privirile crude, de han-tătar, le-am răsturnat pe masă. „Colega, știi să citești?" Nici nu le-a atins. Se vedea de la o poștă că sunt scrise în englezește. „Uite bădie, fără chestiile astea în tehnică ești condamnat la moarte. Ignori una, două, pentru un timp mai prevalează rutina, dar vin în valuri. Ocean, înțelegi? Cum să oprești oceanul?" „Și tu știi englezește?" m-a fulgerat. „Da. Iar nevastă-mea e englezoaică și e din branșă." Am început să le strâng. „Ești om inteligent, am încheiat, nu poți să-ți tai craca de sub picioare." I-am întors spatele și am plecat cu brațul de cărți aduse de la biblioteca politehnicii. A doua zi mi-a făcut o vizită în secție. Îl așteptam. L-am primit degajat, nici cu interes, nici indiferent. Pe Scorpion îl simțeam crispat. Obrazul spelb, tăiat în piatră, zvâcnea scurt, străbătut de spasme. Se străduia să zâmbească, ceea ce-i împingea înainte buza de jos, mai groasă, dându-i o expresie de dispreț și în același timp de complicitate la ceva nu prea onorabil. Când vorbea, buzele și bărbia căpătau un ușor tremur, dacă ar fi putut și l-ar fi stăpânit. Ochii cenușii, reci, mă sfredeleau ca un burghiu. „Ce faci, m-a zeflemisit, aruncând o privire pe masa de lucru, citești literatură americană? Ce autodafe ți-aș fi aprins. Ce, ce clipești așa, nu vezi că glumesc?" Glumea pe dracu, așa ar fi făcut, știam bine. Dar nu asta

avea importanță. „Fac rezumate, l-am informat. Am și aici, dacă vrei să te uiți... Grosul e acasă. Poți să-mi faci o vizită, numai anunță-mă dinainte." „Ce să caut acasă la tine? m-a fixat suspicios. Nu suntem prieteni. Încă suntem dușmani. Crezi că poți să mă cumperi cu rezumatele tale?" Ferchezuit, bine ras, tuns scurt, curățel dar cu haine purtate, zvelt, neastâmpărat, înfundându-și mâinile până la coate în buzunarele pantalonilor și trăgând de ei în sus deși n-avea cum să-i cadă, mi-a inspirat deîndată simpatie. „Măi, tu mai mult faci pe al dracului decât ești." L-am pus în încurcătură. Buza de sus, mai mică, încălecată de cealaltă, se zbătea ca o piftie, găseam ridicolă mișcarea lui iepurească. L-am catalogat coleric și nu m-am înșelat. Aveam să-i cunosc cu timpul crizele de nervi ce-l lăsau sleit, însingurat și abătut. „Ia asta și citește, o să te intereseze. Lasă, mai discutăm noi. După masă trec pe la tine să te iau, dau o bere." A luat dosarul și mi-a aruncat un jet de răutate. „Îmi plătești și băutura? N-o să fie de-ajuns. O să te coste scump protecția mea. De prietenie nici nu poate fi vorba, bagă-ți în cap. N-o să parvii cât veghez eu. Cu toate cărțile și rezumatele tale. Poți să-ți înhami la căruță nu numai nevasta, toată familia." „Bătrâne, i-am replicat cu o privire lungă, indulgentă. Vorbești de căruță. Rămâi de căruță, să știi. Sunt ultima ta șansă, ultimul tren. Fără mine ești în pom. O să te lipești ca o ventuză. Vezi să nu mă răzgândesc. Am și alți solicitanți, mă ispitesc și alte combinații. Acum adio, dacă ajungi la sentimente mai bune, anunță-mă. Mențin prăvălia deschisă un timp."

M-a luat el la o bere. Nu accepta decât „fifty-fifty". Mereu crispat, la pândă, strâns în sine ca un arc de oțel. De bună seamă trecuse prin încercări. N-am aflat nimic semnificativ despre viața lui. Mi-am imaginat-o. Tânăr

absolvent, intrând în fabrică primise botezul „neîncrederii". Mișcându-se cu garda deschisă, fusese trimis la podea din primele clipe. Apoi spionat, interpretat, disecat. Câtă vivisecție s-o fi făcut pe sistemul lui nervos... De frică, de disperare și-a ascuțit cuțitele. S-a furișat printre picioare ca un câine, căutând, adulmecând, frecându-se de trupurile puternice, gudurându-se, așteptând chircit piciorul salvator să-l ia în posesie. Apoi a învățat să facă salturi de lăcustă, în zigzag pentru a deruta și a lua prin surprindere. Găsindu-și un culcuș mai sigur, a început să ridice capul. În primul rând pentru a-și apăra cucerirea, în al doilea pentru a vâna pe cei mai slabi, de-acum victimele lui. Tot ce i se comprimase în sânge ieșea la iveală. Asta îi dădea simptome de intoxicat, nevoia de a azvârli otrava asupra altora. Nervii zdruncinați o luau razna. Pe toți îi găsea vinovați, fără alegere. Considera omul mârșav prin definiție, și unde îl prindea îl cresta meticulos și presăra sare. Lugubră voluptate a desfigurării semenilor. Îi vrea însemnați pe toți, să se știe că au trecut prin mâinile lui. Manie de nevropat. Nimic nu mai reușise să-i topească țurțurii groși din cavernele conștiinței, să-i tocească ghimpii crescuți pe creier. Reprima întrebările despre viața familială, apărându-și brutal misterul intimității. Respingea tema sentimentală, detesta filosofia catalogând-o șarlatanie, artele îl lăsau rece. Citise un volum de nuvele de Gorki și mi-a mărturisit că-i plăcuse o singură imagine: „Marea clefăia ca un milion de porci". Gustase grotescul, văzuse imensa turmă și se desfătase la sonoritatea dezgustătoare a gurilor lacome, pline, a limbilor și gâtlejurilor îngălate, a ferocității animale elementare. Discuta fără însuflețire dar cu o logică severă de jucător de șah, de aparat de jucat șah, mecanismul, structura și combinațiile puterii. Se întorcea la

acest subiect – cred inconştient, poate gândea cu voce tare – obsedat. Ştia cine cu cine se înfruntă, cine pe cine sapă, ce alianţe se încheagă, ce perspective prezintă unul sau altul, care va accede, care va cădea. Interpreta orice schimbare, orice nuanţă, celor mai insignifiante fapte le dădea semnificaţii întortocheate, tenebroase. În această materie nu suferea să fie contrazis. Judecăţile lui sunau definitiv, ca răspunsurile sfincşilor. Se preocupa să le dea o turnură criptică, să le facă inaccesibile. În special pe Topor de oase îl torturau formulele ermetice, cu atât mai mult cu cât savura speculaţiile Scorpionului ca pe o aleasă hrană intelectuală. Multe previziuni erau de-a dreptul elucubrante. La început, pentru un timp, m-a captivat şi pe mine. Mi se părea extraordinară puterea de a dilata detaliile, secvenţele, şi apoi de a le remonta pe un mozaic în întregime inventat. Vedeam aici un talent autentic, o putere demiurgică de savant sau de prozator. Şi acum sunt convins că omul ar fi putut crea ceva dacă răbdarea, dezinteresul şi liniştea interioară nu i-ar fi fost atât de tulburate de „complexul politic". După ce m-am săturat să contemplu estetic ansamblul construcţiilor sale speculative şi m-am apucat să-l urmăresc în meandrele asociaţiilor, deducţiilor şi interpretărilor, am început să-l suspectez. Ceva nu era în regulă. În primul rând mergea prea departe, nu se mulţumea să prevadă mişcarea următoare pe fictiva tablă de şah, anticipa jocul cu nouă, zece mişcări înainte. Un resort ascuns îl împingea până în pânzele albe. Ce era asta? Sete de a şti, nevoia prognozei născută din teama de viitor, din veşnice nelinişti, din neîncredere în viaţă? Sau mania, mai puternică decât raţiunea, decât bunul simţ, decât frica de ridicol? În al doilea rând, improvizaţiile aveau ceva de joc mecanic. Îi lipsea elasticitatea subiectivă,

simțul variabilelor, acceptarea dialectică a nestatorniciei, a transformării lucrurilor, oamenilor, mentalităților, a imprevizibilului. Concepea lumea în destine imuabile, în traiectorii prestabilite, omul fiind la el o stea fixă, un tren alergând pe aceeași șină, într-o unică direcție. Căzuse pradă unui dogmatism tragic. Continua să creadă cu înverșunare ceea ce i se întipărise în minte în prima experiență de viață, că oamenii sunt manechine și existența lor se desfășoară sub semnul fatidic al datelor din dosar, al judecăților și verdictelor date de foruri, rațiunea ultimă găsind-o într-o supremă voință străină, în miezul suveran, inflexibil al puterii. Nu putea trăi decât în preajma ei și mârâia ca o fiară ori de câte ori cineva atenta la locul ocupat. De aceea urmărea cu o vigilență chinuitoare cea mai mică mutare a pieselor. Scruta negurile viitorului căutând să surprindă întâlnirile aștrilor, în speranța de a le preîntâmpina pe cele nefaste. Viziunea fixistă îi juca feste, îl arunca pe piste greșite, făcea din el un megaloman. Când îl contraziceam, când îi opuneam alternative, turba, cădea în isterie. Și nu era vorba de rana unei vanități exacerbate, ci, cred, de groaza că s-ar putea înșela, că sistemul de alarmă e defect, că intuiția nu-i funcționează ireproșabil, că plutește într-un univers iluzoriu.

Când am luat prima, i-am invitat pe toți trei la restaurant. Nu-și ascunseseră invidia. Puțin le păsa că o meritam, chestiunea era că mă înfruptam pe nepusă-masă, și mai ales pe deasupra capetelor lor. „Ai băgat mâna până la cot, ă? mă șfichiuia Scorpionul. Cu lingușeli, cu șmecherii? Noi tragem la șaibă și tu iei caimacul, ă?" Topor de oase se sufoca de supărare, ura îi dădea un aer de copil plângăreț și nu m-ar fi mirat să-l văd izbucnind în hohote. „Lasă

domnule, lasă domnule, mi-a luat cumva apărarea, spre surprinderea mea, Gură spurcată. Doar n-o să-i ducă acasă, o să-i pună la bătaie. Nu e așa, Harnagea?" „Ăsta? Scârțanul ăsta?" se îndoia de formă Scorpionul mustăcindu-și buza de sus tremurătoare ca un bot de animal rozător. Mă cooptase, desigur, dar îi plăcea să-mi dea de înțeles că e și o ucenicie de făcut, că trebuie să mai înghit câte un ghiont, să nu mi-o iau în cap, că el rămâne șeful și nu obișnuiește să umble cu mănuși, e aspru, pretențios, ciufut și să fac bine să mă aliniez. Nici pe ceilalți nu-i cruța, le freca zdravăn ridichea. Pe Topor de oase îl beștelea ca pe un rândaș. „Mai spală-te și tu pe creier, ce te uiți ca o bovină?" Îl plesnea scurt între două demonstrații de perspicacitate cadristică, enervat de dificultatea cu care acela îl urmărea. Topor de oase se arătă derutat, trecu greu de la pizma sinceră pentru prima ce o încasasem, la relația de prietenie doar formal beligerantă. Se pregătise să-mi tragă o înjurătură și deodată i se cerea să adere sincer la ideea chefului finanțat de mine. „Face domnule, insistă Gură spurcată, face cinste mare. Asta e primă de-o noapte întreagă la Continental. Cu telefon înainte, cu tot în regulă." „Numai prin intestinul gros gândești, hăplăule." Cam așa se traduceau sentimentele de simpatie ale Scorpionului. Gură spurcată a pus capăt tranzacțiilor aplicându-ne câte un pumn în șale amândurora și promițându-i elementului bovin că în noaptea respectivă îi va procura o chelneriță „de să stea mâța în coadă".

Ne-am cam afumat la agapă și ne-am dat arama pe față. În primul rând s-a clarificat că eu nu sunt un membru de rând al grupului, ci o stea în ascensiune. După ce s-a cherchelit, Scorpionul însuși a spus-o, în pofida răutății organice, a refuzului visceral de a admite egalitatea cu

cineva. Mi-a făcut pasiența și, încruntat, cu paharul în mână, ridicându-și de tot buza de sus, ca un animal gata să muște, a decretat: „Băi ortaci, ăsta are viitor". Evident, a ținut să mă avertizeze să nu-mi dau aere, și cu deosebire să nu uit cu ajutorul cui voi urca treptele. Odată esențialul spus, statutul mi s-a schimbat radical. Ortacii au belit ochii, au băgat la devlă și s-au grăbit să dea primele semne că sunt gata să facă sluj. Contrar recomandărilor Scorpionului, mi s-a urcat la cap de îndată. După ce am mai supt câteva pahare i-am dat drumul. Le-am făcut turul de orizont al științei mondiale, le-am definit marea revoluție tehnică, le-am enumerat corifei contemporani, lucrările de bază. Le-am prevestit schimbările industriei românești, ale propriei fabrici. Frazele aforistice le traduceam în engleză deși nu știam mai mult de zece, cincisprezece – de fapt plecam de la aforismele englezești dar dădeam impresia că procedez invers. Le-am făcut pasiența progresului, convingându-i că tăvălugul vine și că cine nu va fi pe fază va fi măturat.

M-am angajat să mă ocup personal de instruirea lor, le-am promis colocvii cu academicieni, prieteni buni de-ai mei, membri ai unor societăți internaționale.

Le-am destăinuit că mi s-a propus să fiu profesor dar am refuzat, că lucrez într-o comisie de consultanță a academiei, că visul meu nu e să rămân în fabrică, în industrie – puah! mă aflam acolo numai în trecere, pentru practica de producție elementară –, ci să construiesc un mare institut de cercetări, nucleul științei românești, că deja sunt în corespondență cu somități ale cercetării mondiale. În calitatea pe care o voi avea aș putea face pentru ei absolut ce vor. Pe Scorpionul o să-l ung adjunct de ministru, posedă datele necesare... îmi va trebui acolo un om deștept, caustic, îndrăzneț.

I-am strâns mâna Scorpionului – divulgasem porecla, nu mai conta. „Ține minte ce ți-am spus. O să te convingi că Harnagea are cuvânt și Harnagea poate...” Pe Topor de oase l-am numit director general în C.S.P., să stea să buchisească planul de stat pe întreaga țară, să nu-și mai strice ochii într-o pârlită de fabrică de mâna a doua. „Să ții legătura cu mine, Topor de oase, să-ți arăt direcția tehnicii mondiale, să nu-mi planifici vechituri, prostii și imbecilități de ale tale. Ai înțeles?” I-am dat și lui Gură spurcată un post gras în comerțul exterior. „Trebuie să știi să te înjuri cu ăia Gură spurcată, cu capitaliștii. Vezi că te taie, sunt dați dracu, au experiență de sute de ani. Să faci repetiție, să-ți îmbogățești repertoriul. Vii la mine. Îți dau cărți, tratate.” Îi făceam rute internaționale pe care să le bată frecvent, de unde poate să stoarcă valori inestimabile. Urma să-i dau adresa firmei de unde să achiziționeze vinul franțuzesc, caviarul și celelalte. „Și aici, i-am spus, aici vom face chiolhanurile, să știi, la masa asta. Am rezervat-o. Ca scriitorii la Capșa. Aici va petrece creierul științei românești.” Gură spurcată se cam făcuse, dădea ochii peste cap și la spusele mele bâțâia dovleacul energic. Înțelegea, era de acord, se angaja. Îmi strângea mâna peste masă în pumnii lui osoși și scotea un fel de șuierat folcloric iuiuiuuuu, în sensul că i-a luat mama dracului, îi pune la punct pe toți, unul n-o să mai guițe. Le-am planificat și îndeletniciri culturale. Nu se putea, nu eram de acord, în era nouă va prevala spiritul, omul trebuie să fie instruit. Îi amenințam că le voi face program strict. Joia concert, sâmbăta teatru, restul săptămânii lecturi, clasicii ruși și americani, Kant, Schopenhauer, mitologia greacă, Romain Roland și Nușici, neapărat Nușici, și le-am

povestit anecdota despre tipul care învăța italiana după o anumită metodă și când a ajuns la post, în diplomație, întreba pe toată lumea: „Sora dumneavoastră suportă bine brânza?" Cei doi mă sorbeau din ochi, dar la punctul acesta Scorpionul a protestat. Detesta frivolitatea culturală, nu consona cu ceea ce ne propuneam să fim. Atrăgea atenția asupra calculului, asupra simultanelor de șah. Mi-a făcut o demonstrație pe loc, mai auzisem câte ceva, frânturi, crâmpeie, acum mi-a dezvăluit destinul pieselor de bază din fabrica noastră. Secretarul O. B. Avea să fie curând debarcat. Îl puricaseră de la Capitală, cineva strâmbase din nas. Nu-i mai dădea un trimestru. N-avea calitățile necesare, primitiv și arogant, le ajunsese la ureche șefilor. Moșu avea viitor. E proletar, va fi ales în C.C. Cu siguranță, va lucra în aparatul superior. Pe „moșu" miza. Singura șansă pentru el de a ieși din fabrică, de a pătrunde într-o direcție de minister. Pentru început, fără îndoială, căci după aceea venea rândul meu să-mi îndeplinesc rolul. „Harnagea, să fii tu al dracului, te-ai angajat! Te urmăresc și în mormânt, ăștia sunt de față. Eu te-am ridicat, să nu uiți asta." A prezis și ziua de mâine a directorilor adjuncți. Unul venise de la județ. Lucrase cu tovarășul cutare, să ținem seama, nu-l va lăsa ăla din brațe. Celălalt e pe ducă, „moșu" nu-l înghite, în curând postul va fi vacant. Cel mai indicat să-i ia locul ar fi Topor de oase. Noaptea, târziu, în Piața Palatului pustie, răsunând de ecoul vocilor noastre, ne-am legat frați de cruce. Deși ne despărțisem, continuam să mergem în aceeași direcție. Gură spurcată și Topor de oase uitaseră unde stau sau nu-i mai interesa. Scorpionul și cu mine îi fascinam și nu se mai puteau desprinde, nu mai erau în stare să iasă din raza magnetismului nostru.

Am continuat să încasez prime substanțiale – „moșu" s-a dovedit generos, poate e prea mult spus, în fond nu mă recompensa din buzunarul lui – dar n-am mai vrut să plătesc haraciul. În cel mai bun caz, după principiul Scorpionului, „fifty-fifty". Gură spurcată era calic, nu te puteai lipi de el, dar Topor de oase suporta bucuros câte un „Continental" o dată la trimestru și, chenzinal, ba și mai des, o seară de plăcintă cu bere. Nici nu concepeau să mai iasă fără mine, le căzusem cu tronc. Scorpionul se bucura să duelăm pe deasupra halbelor, cei doi îi fuseseră numai vasali. Unul muncea ca un netot, fără nicio scânteie, și se rezuma să caște gura, să asculte, să întrebe, să se mire, nu avea cu ce întreține flacăra. Mărginit și unidirecțional, rămânea pe linie moartă când schimbai brusc macazul. Îi frunzărisem lucrările. Superficiale, reflectau lipsă de polivalență. Mi-am dat seama că e un tip vulnerabil, iar truda sa un fel de număr de bâlci exploatat de Scorpion. „Poftiți și vedeți, poate să stea fără să respire o jumătate de oră" sau „Punem pe el un pod de lemn și rezista la trecerea mașinii". Dacă se convingea că îi ești superior te slujea fără să crâcnească, părea să aibă din naștere vocația robului. Celălalt, un cățel oarecare, lătra când îl întărită Scorpionul. Pentru a-l face temut îi agățase o zgardă cu tăblița: „câine rău". Dacă te răsteai la el sau te prefăceai că ridici o piatră amuțea, se lipea de pământ sau o rupea la fugă. Știa să-și găsească întrebuințare în orice împrejurări, se așeza la coadă la plăcintă, veghea încărcarea corectă a halbelor, etc. Gospodar, întreprinzător, lipsit de scrupule. Beneficia de două morale, una oficial cameleonică, mercenară, „fără mamă, fără tată", cazan plin cu zoaie, cealaltă domestică, ghidată de bunul simț popular, pe alocuri cu o vagă notă justițiară, având limita sa de toleranță,

„onoarea sa de familist" peste care... De ce mă înhăitasem cu ei? Motivația imediată este că nu avusesem încotro, mă izbisem de grup, singur nu-i puteam face față și, văzând că interesele coincid, am optat pentru soluția amiabilă. Dar de ce prietenie „la cataramă"? De ce nu doar „relații de afaceri", ca să zic așa? Se mai poate spune că Scorpionul îmi plăcea ca amic-rival. După ce-i scosesem ghimpele otrăvitor puteam să încrucișez floreta cu el după reguli sportive. Mai trecea plictiseala, mai omoram timpul. Cu ceilalți nu găseam nicio afinitate, și asta e puțin spus. Tot intuiția?! În fond, a fost prima mea grupă de instrucție. Aveam multe de învățat. De fapt, totul. Pe aceștia i-am găsit mai bine plasați să-mi predea întâile noțiuni, să mă familiarizeze cu terenul, cu vicleșugurile luptei. Am deprins o mulțime de lucruri fără ca ei să-și dea seama. Și în egală măsură fără știința mea. Unele boli se iau repede, în special râia. De departe Scorpionul era cel mai dotat, mai evoluat, mai complet. El mi-a cucerit cu adevărat simpatia. Și cred că și reciproca era valabilă. Sub stratul gros de piatră acră, sodă caustică și ce-o mai fi fost, ascundea un sentiment. Nu afirm că mă iubea sau mai știu ce prostii de genul acesta. Dar când stăteam cu halbele în față ceva în persoana mea îl seducea. Uneori mă ironiza pe chestiunea „inspirației", dar tocmai asta îl atrăgea. Nu întâmplător locul dezbaterilor era o berărie. Nu mă urma în expedițiile dezordonate, utopice, livrești, își păstra sângele rece, se menținea la distanță, sarcasmul continua să-i funcționeze, dar cu o parte a ființei se lăsa vrăjit. De ce? Ca o compensație? Resimțea, înăbușită, setea de altceva decât calculele algebrice meticuloase, veșnicul sadism impus limbii-bisturiu? Dar în timp ce-i fluturam panglicele multicolore prin fața ochilor reci, învățam să mă controlez,

să mă stăpânesc, să aleg grâul de neghină, să pun ordine în fantezia destrăbălată. Scorpionul mi-a predat lecția de bază a cenușiului, ca nuanță dominantă a paletei unei personalități ce se respectă. El putea fi un excelent dascăl de cruzime și insensibilitate frenetică, dacă se poate spune astfel, de ferocitate lucidă și abilă. Gură spurcată mi-a fost profesor de retorică, obișnuindu-mă cu ideea, nouă, pentru mine, că valoarea semantică a verbelor e foarte relativă, că fiecare cuvânt conține și un mic exploziv și chiar după ce i-ai dat foc mai poate fi folosit, eventual cu destinație inversă. Am văzut cum cuvântul dispune de însușirea de a juca pe rând rolul de detonator și de extinctor. Până și prăpăditul de Topor de oase m-a dădăcit în felul lui, făcându-mă să înțeleg ce redută inexpugnabilă devine munca atunci când nu ai nimic altceva, sau când toate celelalte arme ți-au fost interzise. Mi-am dat seama că există și un fetiș al muncii, nu numai al mărfii, că râvna poate căpăta valoare socială în virtutea simplei calități de a fi acțiune omenească, adică expresie a conștiinței, indiferent de puterea ei creativă, transformatoare. Îi datorez acestui tăntălău dezvăluirea unei taine fundamentale pentru cineva care, fără a fi escroc sau brută, dorește să facă oarecare carieră într-un domeniu cu care nu are absolut nimic comun. Faptul că am izbutit mai bine decât ei se explică prin calitatea superioară a intuiției. Pentru că, vorbind serios, cele câteva cărți în plus citite nu puteau fi un atu atât de puternic încât să justifice ascensiunea mea și eșuarea lor, mai exact spus baterea pasului pe loc, căci și acum sunt tot ce au fost, minus aura de centru de influență și putere. Că așa se explică lucrurile o pot dovedi, cred, următoarele două întâmplări.

În adunarea generală doi vorbitori au intrat într-o mică polemică: ce este primordială, tehnica sau conștiința politică? În sală s-a făcut oarecare haz. Supapa deschisă o clipă, cum se întâmplă adesea în ședințe, Moșu a ironizat dilema bătrânește, atrăgând atenția că amândouă sunt sarcini centrale. A adăugat însă că bunele intenții nu pot suplini calificarea profesională. Nu conțineau niciun umor spusele lui, cu toate acestea în sală au izbucnit din nou râsete. Ilaritatea venea dinspre grupul inginerilor. Incidentul a fost acoperit automat de uitare. După vreo două săptămâni a fost convocat activul fabricii. În prezența unui tovarăș de la Capitală, burtosul înfierează cu virulență curentul tehnicist orientat spre subestimarea și subminarea muncii politice. Moșu, probabil la curent cu opinia secretarului, a intervenit și după mine a reușit să dreagă lucrurile. Întrevedeam aplanarea divergenței. Dar ședința a căpătat brusc o altă întorsătură când un membru al biroului s-a ridicat și a demascat „apolitismul unor ingineri". Inginerii au cerut satisfacție. Moșu le-a luat apărarea, făcând apel la responsabilitate. Secretarul a citit niște hârtii redactate într-o terminologie elementară. Nu mă solicitase, ca de obicei, lucrase în secret. Apoi a dat-o pe liber. S-a împotmolit, repeta mereu aceeași frază, cuvintele trăsnet răsunau în gol, fără acoperire. Ținta evidentă era „moșu" și, deși pornit, încerca să fie diplomat, ocolea adresele directe, și asta îl stânjenea, îl făcea să-și plimbe limba în gură degeaba. Câțiva ingineri i-au luat apărarea moșului dar fad, neconvingător. S-a ridicat Scorpionul. Nu l-am văzut niciodată atât de scăpărător. Până și tovarășul de la Capitală începuse să râdă, acoperindu-și

gura cu amândouă palmele sau aplecându-se ca pentru a-și examina ghetele. I-a făcut zob Scorpionul pe secretar și pe acolitul lui, a măturat cu ei podeaua. Cum tovarăși, când principala sarcină de partid este sporirea producției, când conducerea concentrează în această direcție gândirea, întreaga noastră capacitate creatoare – a făcut trimitere și la o statuie de bronz emblematică – și la ordinea zilei se află permanent productivitatea, calitatea... și dă-i și trage-i... dumneavoastră condamnați tehnica? Vasăzică în ce fel ar vedea tovarășul – hai să ne imaginăm! – manifestarea conștiinței în opoziție cu tehnica? Prin spargerea mașinilor ca în Anglia acumulării primitive? Poate aveți în vedere reîntronarea muncii manuale? Sau ce? Finisarea produselor prin sugestie, prin convingere? Băieții se tăvăleau de râs, tentativa – căci existase una – fusese ratată. Burtosul își încrețise fața bucălată, de regulă supradestinsă, într-o expresie rea, prevestitoare de nenorocire. Mi-a trebuit numai o fracțiune de secundă să înțeleg că el nu va lăsa lucrurile așa, că eșuase din superficialitate fiind prea sigur de sine, că se baza pe ceva în tentativa făcută și acel ceva va fi mai bine fructificat data viitoare, că situația se poate inversa. În ropotul aplauzelor cucerite de Scorpion la scenă deschisă, în timp ce se reașeza cu buzele tremurând ușor de plăcerea triumfului tăind cu ochii reci sala de la un capăt la altul ca să vadă dacă n-a mai rămas ceva cât de mic nemăcelărit, în clipa aceea m-am ridicat și, cu un gest nonșalant de cavaler de Malta, am aruncat mănușa tehnicii. I-am făcut întâi rechizitoriul Scorpionului.

I-am dezvăluit dogmatismul gândirii, îngustimea unghiului de vedere. Figură ciocoiască, mânată de vanitate și aroganță, la antipodul specialistului de tip nou, handicapat

de o gravă rigiditate, de incapacitatea de a înțelege dialectica economic-politic, raportul știință-om, relația revoluție-tehnică, mizând pe factori de conjunctură, extramorali, extrapolitici – și așa mai departe, și așa mai departe. L-am făcut praf și pulbere. Sala înghețase, eu eram „Gerilă", le lipeam țurțuri în bărbi, le puneam chiciură pe gene și pe mustăți. În timp ce vorbeam, secretarul mi-a strecurat un bilet. Am descifrat cu greu, scria că Scorpionul e fiul unui fost comisar de poliție din timpul dictaturii antonesciene. I-am mulțumit printr-o ușoară înclinare a capului și am citit fraza respectivă abținându-mă de la comentarii. După aceea am îndreptat tirul spre „moșu". Mi-am exprimat regretul că-l găsesc într-o companie atât de dezagreabilă și am dus mai departe ideea sprijinindu-mi pe ea întregul raționament. Nu i-am contestat anumite calități personale, dar le-am apreciat ca insuficiente; precara pregătire de specialitate l-a făcut, iată, victima unui grup dubios, de fapt robul acestuia, cu deosebire al geniului rău, al Scorpionului. Am lăsat să reiasă cu evidență că „moșu" ajunsese involuntar și inconștient pradă mașinațiunilor specialiștilor mărginiți și arivişti. Tovarășul de la Capitală, recâștigându-și sobrietatea, se arăta succesiv îngrijorat și sumbru. Cinstit vorbind, mă montasem, trăisem fiecare idee, fiecare cuvânt, facilitatea și persuasiunea se datorau senzației stranii că sunt sincer, că ce spun reprezintă convingerea mea intimă.

În seara aceea m-am dus glonț acasă. Nu i-am suflat un cuvânt Despinei însă la un moment dat, chiar la masă, mi s-a făcut rău. Am lăsat furculița în farfurie, m-am dus în baie și am vărsat. Despina mi-a făcut un ceai și mi-a dat pastile. M-a sărutat cast pe amândoi obrajii și m-a băgat în pat. Sărutul incolor, nici rece nici cald, nici cât să transmită

neliniștea sau instinctul posesiv matern, mi-a făcut bine. Știa să-și resoarbă într-un punct interior ascuns feminitatea, atâta câtă avea, transformându-se în înger protector fără carne și sânge. La fabrică, toți se străduiau să lase impresia că nu s-a întâmplat nimic, dar nu se vorbea cu mine decât strictul necesar, măruntele chestiuni curente de producție. Cu o excepție, Gură spurcată. M-a contactat într-un mod uimitor de degajat. „Bă Harnagea, ai feștelit-o, mi-a spus cu oarecare regret deși în subsidiar ghiceam bucuria răutăcioasă. Ai dat în bară. Dracu te-a pus? Tu nu te orientezi? Îmi pare rău, că ești băiat deștept, dar n-ai fler." M-a bătut pe umăr ca și când îmi trecea cu vederea neghiobia și deși îi stătea în puteri, nu mă excomunica încă. După câteva zile s-a anunțat schimbarea directorului. „Moșu" a fost trimis pe o funcție de conducere într-un I.A.S. Noul director – grasul. În vânzoleala creată m-am pomenit cu Scorpionul în birou. Mă sfredelea malițios. Nici nu m-a salutat. S-a dus direct la fereastră. De acolo a vorbit cu o voce batjocoritoare. „Jubilezi, nu? Ești numai muzică, fiecare atom cântă în tine. Marele învingător! Dacă vrei poți înfige tridentul... La cheremul tău. Întorcându-se, continuă precipitat. Pe ce te bazezi tu? Ești o viperă, ești diavolul! Afurisit să fii! Na, uite mâna mea. Probabil că viața ne va despărți. Ești prea viclean, prea ambițios și ai și noroc. Nu te invidiez, te urăsc și... te admir." Mi s-a părut că i se umeziseră ochii. Necaz, emoție? S-a întors și m-a părăsit. N-am crezut în ura lui. Brava. Asta mi-a impus. Nu era un om de rând Scorpionul. Să fiu sincer, scena m-a mișcat. Am văzut în ea un nu știu ce medieval, cavaleresc, și de ce nu?, l-am iubit un pic. În felul lui spastic, avar venise să mă elogieze. Nu e exclus să fi fost și o doză de calcul la mijloc dar chiar și așa m-am simțit flatat. Victoria

repurtată, fără acest sportiv „ai fost mai bun", nu mi-ar fi dat totala satisfacție. Știam că nu triumfase prin mine vreun adevăr, fusese un meci, nimic mai mult, o demonstrație de virtuozitate. Și dacă mă interesa cu adevărat părerea cuiva, aceea era a Scorpionului. El știa ca și mine în ce constase miza. Dacă ar fi fost să comparăm punctele de vedere, al lui fusese mai aproape de raționalitate, din păcate nenuanțat, și mai ales prost inspirat. Greșise mutarea. Pricepuse cauza eșecului și, iată, nu-mi purta pică! Deși ermetic, fusese un gest prietenesc. Mai târziu m-am gândit că în Scorpionul am pierdut un potențial amic valoros. Dar viața ne-a despărțit cum prea bine prevăzuse. Atunci mi-a încălzit inima și mai ales mi-a dat o mână de ajutor să o spăl. I-am fost recunoscător. De altfel i-am luat mereu apărarea cât a fost director burtosul. N-aș vrea să se creadă că făceam cine știe ce acte de altruism. E vorba de o apărare neangajantă, de principiu. Grasul nu s-a dovedit prea ranchiunos. În general, renunțase la jocul sinistru de-a vorbele, la periculoasa artă a denaturării sensurilor, la lovitura din senin pe care cine știe de la ce mare maestru o furase. Nu aveam nevoie să mă bat, la propriu, pentru Scorpionul. Burtosul îl înjura cu acel amestec de lehamite și scârbă ce-i era propriu, și asta numai pentru că îi rezistase lui, nu pentru fondul poziției adoptate în ședință. Încercam să-l conving că Scorpionul e un bun specialist și un om descuiat la minte și trebuie folosit căci, îi strecuram, suntem totuși nevoiți să ne bizuim pe tehnică. Burtosul râdea sec, amuzat. „Bineînțeles, nătărăule, citeam pe chipul spân, burdușit de grăsime, bineînțeles că pe tehnică, pe ce altceva?" Nu avea nimic noul director împotriva tehnicii. Dimpotrivă, manifesta un cult față de noutatea științifică. În ce mă privește nu se considera

obligat pentru ajutorul dat în şedinţă, ascendentul meu ar fi fost nul dacă aş fi avut la activ doar acest merit. Mă aprecia pentru cunoştinţele profesionale. Când îi prezentam cărţile, rezumatele, când îi etalam, cât mai pe înţelesul lui, noutăţile senzaţionale din specialitate, nu mai rămânea nimic din placiditatea oblomovistă, din expresia de bou Apis. Ochii îi râdeau cu inocenţa fermecată a copilului, îşi lingea buzele, înghiţea în sec, în gâtlej îi gâlgâia o bucurie ascunsă, îi tremura guşa ca o piftie. Am înţeles ce fusese la mijloc în înscenarea antitehnică, în exaltarea ideii politice până la dilema: ori, ori. Nu ţinea să-i ia locul moşului ci să-şi netezească drumul spre o ţintă ascunsă. Uitase polemica, iar pe noul secretar, un individ şters, comun, îl ignora programatic.

Aici se inserează cea de a doua întâmplare semnificativă. După o perioadă de eclipsare socotită obligatorie pentru uitarea trecutului, Scorpionul – nu se resemnase la rolul de sfântă mediocritate – a stabilit că a sosit momentul să-şi relanseze piesele. A ales tot calea publică – cum să bată la uşa burtosului să ceară îndurare? – şi un cadru similar celui precedent, şedinţa. Nu-mi amintesc ce aveam la ordinea de zi, participa iarăşi o persoană de vază, cineva de la minister. Cum s-a produs Scorpionul? Destul de inventiv, numai că din nou sub imperiul calculului greşit. Redeschizând dosarul antinomiei tehnică-politică, după părerea lui niciodată de natură a fi clasat definitiv, a debutat prin autocritică, după care a pus în cauză „tendinţa" imprimată în ultimul timp de noul secretar. E oare admisibil să asistăm iarăşi la ignorarea rolului conştiinţei, la subaprecierea activităţii educative, după lecţia exemplară administrată tuturor cu atâta perspicacitate şi fermitate de directorul actual al fabricii? A

reluat frază cu frază sloganurile folosite la timpul respectiv de burtos, expunându-le îndelung, bombardând timpanele cu ele ca într-o experiență atomică. Evident, a pus şi de la el, în special când a evocat dezastrul produs de tehnicism în lumea capitalistă, pericolul ce amenință omenirea ca urmare a hipertrofierii rolului tehnicii. Din fericire, a încheiat, în fruntea colectivului nostru se află un adversar redutabil al tehnicismului, adevărat conducător politic, şi datoria secretarului O. B. E să-i urmeze sfaturile, să-i aplice concepția, să pună în centrul activității organizației... Băieții îşi ițeau capetele ca găinile flămânde. Privirile se plimbau fără încetare de la director la persoana de vază, de la aceasta la secretar şi iarăşi la director. Grasul încremenise, i se tăiase respirația, pe frunte îi apăreau broboane de sudoare. Persoana de vază clipea fără încetare de parcă i-ar fi intrat o aşchie în ochi şi îşi arunca bărbia înainte trăgând pielița gâtului din cămaşă, semn de mare încurcătură, de derută, dar şi de hotărâre de a acționa. Am cerut cuvântul, am scos câteva hohote de râs rugând imediat distinsa asistență să mă ierte, şi am descifrat cu de-amănuntul groaznica eroare în care căzuse din nou colegul meu. Din ideea susținută de director pe când era secretar, am lămurit, ca specialiştii să-şi pună cunoştințele tehnice – dar cunoştințe profunde, sistematice, bazate pe o documentare largă, la zi, din surse esențiale, nu pospai de executant rutinat, această exigență da, nu neg, o exprimă ori de câte ori are ocazia conducătorul întreprinderii! – deci din ideea ca aceste cunoştințe să fie puse în slujba țelurilor generale ale partidului, bietul coleg înțelesese că trebuie să repudiem tehnica. Oscilațiile între extreme se învederau a fi trăsătura lui caracteristică. O boală incurabilă, efectul ochelarilor de cal. Dramatica neputință

de a înțelege criteriile elementare ale dialecticii. Dar cu ce a păcătuit directorul nostru să ajungă de două ori în decurs de... cât să zicem? nicio jumătate de an?... ținta acestui viciu funciar de gândire? De ce nu-și alege onorabilul și alți cai de bătaie, de ce se năpustește cu atâta înfocare asupra respectatului conducător al întreprinderii? Simte o atracție irezistibilă către posturile înalte? Numai în jurul lor poate să-și exerseze înclinațiile, potrivite mai degrabă unui spectacol de „Commedia dell' arte", unui Pantalone sau ceva de genul acesta? Persoana sus-pusă se prăpădea de râs și, cuprinsă de efuziune democratică, îl bătea pe director pe braț cu aerul că-i spune „nostim ești, măi frate, nostimi oameni ai tu". Grasul a hâcâit de câteva ori scurt, sec, protocolar, nu exclud să fi avut și un resort nervos râsul său, după aceea și-a scuturat palma spre sală în direcția Scorpionului cu o enormă plictiseală și scârbă încât orice cuvânt devenea de prisos. Incidentul s-a închis și ședința și-a urmat cursul.

În seara respectivă i-am dus pe cei trei la berărie pe cheltuiala mea, dar până la urmă a plătit Topor de oase. „Cum nea Harnagea, se lamenta el, se poate? Dar ce noi n-avem obraz? Cum să plătești matale?" Nu-și mai permitea să mă tutuiască. Și pantofii mi i-ar fi văxuit dacă i-aș fi cerut. Gura spurcată s-a îmbătat și m-a mâzgălit pe față cu pupăturile lui unsuroase. „Ești mare domne, ești mare" repeta ca un patefon. Apoi cu ton de milog: „Hai, împăcați-vă, împăcați-vă, vă rog eu. Ce stai mă? se răstea la Scorpionul. Vrei să vie șeful la tine? Du-te și pupă-l, hai, du-te și pupă-l." Făcuse un efort supraomenesc Scorpionul să participe la întâlnire, să asculte declarațiile de supunere față de mine ale băieților, atât de umilitoare pentru el, să stea în fața mea și

să ciocnească halba cu bere. Sub ochii mei s-a petrecut cu el o schimbare miraculoasă. Treptat, morga i s-a topit, bastonul de oțel înghițit de cine știe când s-a rupt, îndârjirea s-a lichefiat și i-a curs pe cămașă, pe haine, mototolindu-i-le. Sleit, ciopârțit, numărat de atâtea ori la podea, Scorpionul a cedat. A redevenit un om ca oricare. A spus anecdote, s-a înjurat cu Gură spurcată, s-a cherchelit. Avea chef să agațe o femeie și îl tot îndemna pe Gură spurcată să se ducă să investigheze prin local și pe afară. Își scotea sutele din buzunarul de la piept, le număra și le băga la loc. Nu se hotăra să le cheltuie, la bani ținea dar jinduia și aventura. N-am discutat nici politică, nici strategie și tactică. Grupul se destrămase ca unitate de acțiune, ca nucleu programatic, își pierduse orice semnificație, rămăsese ceva incongruent, întâmplător, o mână de cheflii cu temperamente distincte fără niciun liant decât inerția vechilor relații. În seara aceea i s-a cântat prohodul. N-aveam să mă mai duc cu ei prin berării. Urmau să mă caute individual, să-mi ceară vreun servici, să mă salute, să facă act de prezență și așa mai departe. Ca foști camarazi cărora le-am spart unitatea, le-am retezat iluziile și i-am împrăștiat. La ieșire, târziu, Scorpionul s-a atașat unei femei și a dispărut în întuneric țanțoș, ofensiv, expansionist. Avea să fie noul lui teren de luptă și de cucerire.

Când grasul ne-a părăsit, promovat prim-secretar de raion, după un mic interimat încredințat adjunctului, am fost numit director al fabricii.

(Sergiu dă o notă de sportivitate tăierii beregății adversarului când acela se aștepta mai puțin, plăcerii morbide a amândurora de a se sugruma. Nu se detestau, ba, după cum pretinde, într-o oarecare măsură se agreau, se simțeau împinși unul spre altul de o ciudată atracție.

Escamotează morbiditatea acelui „Katch" din inocență sau cu intenție? Și ce s-ar fi întâmplat dacă nu întâlnea un adversar aproape pe măsura lui? Ar fi fost mai puțin solicitat, atâta tot. Recunoaște că a învățat de la rival abia ascunzând intenția de a se disculpa. Adică el, neîntinatul, căzuse pe mâna unor dascăli răi. Predându-i-se lecția unei morale sănătoase, i s-ar fi deschis alt drum! Nu! Se afla în căutarea modelelor negative, a învățătorilor vicioși, a pildei urâte. L-ar fi urmat și pe diavol dacă l-ar fi acceptat ca ucenic, i-ar fi furat meseria trăgând cu ochiul. De ce s-a împrietenit cu Scorpionul? I-a plăcut. A descoperit în el demonul. Că l-a păcălit până la urmă, asta e altceva. Dar armele și le forjase în fierăria acestuia. Esențiale pentru evoluția lui viitoare au fost aceste prime succese. Dacă ar fi pierdut, Sergiu ar fi cedat, poate, partida, s-ar fi întors din drum. Dar a prins gustul victoriei, al victoriei cu orice preț. Și prețul i s-a părut modic – slujirea grasului (grasul reprezenta forța impasibilă, disprețuitoare și dizgrațioasă), vinderea moșului (adică a botezătorului său, a nașului), masacrarea Scorpionului (maestrul de „Katch"), în sfârșit prostituarea inteligenței și a competenței. A vărsat, spune. A fost forma de a se elibera – ca bețivii de excesul de alcool – pentru a o lua de la capăt. Și să nu uităm, se afla la început, nu se instauraseră nici deprinderea, nici nevoia. În povestire luptele dobândesc aliura unor întreceri. Câștiga cel mai bun. Nu, câștiga cel mai rău, Sergiule! Tu nu erai rău, te străduiai să fii. Ți-ai dat seama că numai așa poți împlini reprogramarea cerută. Deși când ai ajuns acolo erai cel mai bun, trebuia să devii cel mai rău ca să câștigi. Alții se înrăiseră înaintea ta – puși și ei pe același calculator –, le-ai studiat mișcările, i-ai ajuns din urmă și i-ai întrecut. Nu-l condamn pe Sergiu pentru „alunecare". Nu pun câtuși de puțin la îndoială dorința lui arzătoare de a fi sincer.

Doar pentru asta mi-a luat condeiul din mână. Mă bănuia că am să edulcorez realitatea și a pornit la drum într-un elan de dezvăluire totală. De harachiri, cum se spune. Dar în fața foii albe, ostile, străine, Sergiu a mai trișat. Față în față cu mine, într-o noapte, învăluit în fum de țigară, cu *un pahar în mină, și-ar fi mărit vina de o sută de ori, s-ar fi urâțit până la hidoșenie și asta l-ar fi ușurat. Pentru un moment, desigur, fiindcă păcătoasa de conștiință se revoltă și împotriva unor astfel de „nedreptăți". Dar în litere nu prea încape ura față de tine. Creionul alunecă peste unele unghere obscure. Când scriem, mințim câteodată cu bună-credință, îi cer iertare lui Sergiu pentru această intruziune dar îmi place să cred că nu mi-o ia în nume de rău. O fac frățește, cu dragoste și duioșie.)*

VIII

Am ajuns acasă târziu și am găsit-o pe Despina dormind. Aș fi vrut să-i vorbesc, să descarc sacul, dar îmi era milă. Ea m-a simțit, și-a pus un halat peste cămașa de noapte și m-a urmat în bucătărie. I-am făcut cunoscută noutatea cu nonșalanță jucată. La început n-a înțeles bine, încă buimacă de somn. Apoi s-a schimbat la față, obrazul și-a accentuat paloarea fantomatică, ochii îi ardeau în cearcănele vineții. S-a așezat de cealaltă parte a mesii și mi-a cerut să-i reproduc de-a fir-a-păr. Ce-a spus directorul general al trustului, ce-a spus persoana sus-pusă din minister, primul secretar al raionului, cine a mai luat cuvântul, cum au vorbit adjuncții, inginerii etc. Pe mine mă interesa mai mult să scormonesc în creierul asistenței, să ghicesc gândurile foștilor colegi, să mă văd în centrul invidiei lor, admirației, urii sau ce-o fi fost. Emoția, dar în realitate nu știu să fi fost emoționat, senzația de puternic, asta era, de foarte puternic, deci forța aceasta nouă, sentimentul de pasăre bătând din aripi mari, înălțându-se, cuprinzând cu privirile mai mult ca oricând, se traduceau printr-o neobișnuită poftă de mâncare. Înghițeam tot ce-mi punea în față, mestecând

metodic, temeinic, de parcă mă angajam într-o cursă de fond și-mi drămuiam forțele ca să ajung cu bine la capăt. Goleam paharele cu vin negru, greu, turnate de Despina, fără grabă, cu o voință neslăbită. Ghiceam că ar fi vrut să mă oprească dar nu îndrăznea, ce se dezlănțuise în mine o depășea. M-am oprit când n-a mai fost nimic de ros și de băut. Un screper rămas fără benzină cu brațul metalic suspendat în aer. Când m-am dezbrăcat să mă bag în pat nu mi-am recunoscut statura modestă, mă domina iluzia de gigant. Cu aceeași psihologie am iubit-o pe Despina și, pentru prima dată am înțeles, ca o certitudine contrariată, tot mai iritat pe măsură ce încercam să o înăbuș, că nu e făcută pentru căpcăunul ce devenisem, ce redevenisem. Inerția trupului delicat, armonios, senzația de imaterial, de spumă mă nedreptățeau și mă umileau. Încercările exasperate de a încinge grațiosul porțelan aveau un efect contrariu, transformau neputința în opoziție. Trupul aproape cast trăia ca o anexă a minții, o alcătuire carnală subordonată judecății, fără autonomie, fără combustie proprie, fără viața animală întreținută de vâlvătaia simțurilor. Trup luminos, strălucitor, de pește alb, purtând în el și pe el răceala oceanului, pierzând, odată scos din elementul său, mlădierea, zvâcnetul, mișcarea fulgerătoare, înțepenind. Sugerând straniul fenomen al frumuseții fără viață. De ce descopeream abia acum? Crezusem în himera, de mine inventată în întregime, că Despina mântuie prin imaculare. Nădăjduisem că iubirea ei străvezie va capta reflexele luminii ca un neîntinat, cristalin și lucios țurțure de gheață. Se vede treaba că în noaptea victoriei, boala de care mă socotisem vindecat, vindecat prin Despina, recidivase. Crezuse că mă voi sătura cu victoriile câștigate prin circuri, pe stadioane și arene, mulțumindu-mă să sparg între fălci oasele

învinșilor. Înfricoșată, dădea înapoi. Am simulat că dorm – poate și ea proceda la fel deși mă îndoiesc, complexul ei, dacă o fi existat unul, s-a epuizat imediat căci, așa cum aveam să constat, suferea de cumplita amnezie a eșecurilor, iar micile umilințe, doamne mici!, nu aveau nicio aderență, curgeau de pe ea și-o lăsau intactă – în timp ce îmi rumegam înfrângerea. Tocmai spărsesem masa de joc. Prea repede, prea repede începeam să pierd, nici să mă dezmeticesc nu fusesem lăsat, necum să-mi savurez triumful.

În seara următoare, la întoarcerea de la fabrică, Despina proaspătă, vaporoasă, cu părul de culoarea mierii din flori de tei mângâindu-i umerii plăpânzi, de înger, cu ochii aprinși în cearcănele albastre, m-a întâmpinat ca pe un rege antic. M-a dus de mâna pe mocheta nouă, purpurie, spre vasul încărcat de flori. A desfăcut singură panglica cutiuței cu butoni de aur și m-a îmbrățișat. Epiderma, cu memoria vie, m-a făcut să șovăi puțin, dar nimbul cast al feminității Despinei m-a ademenit. M-a luat apoi la plimbare și ținându-mi brațul m-a oprit în fața unei vitrine și mi-a arătat stofa de palton aleasă pentru mine. M-a condus într-un cartier vechi și mi-a prezentat blocul și etajul unde urma să se elibereze, după ultimele informații, apartamentul dorit. Sâmbătă a dat prima recepție. Invitatul – persoana suspusă din minister. După numirea mea, dar absolut imediat, omul îmi arătase o familiaritate deconcertantă. Rămăsese ultimul în fabrică sub un pretext oarecare, se invitase la o cafea în biroul meu și dintr-odată m-a tutuit. Asta treacă-meargă, fiind mai în vârstă și superior ierarhic, puteam să accept. Dar pretindea și reciproca. „Faci pe nebunul? Te ții mare? Pui distanță? Nu vrei să fim prieteni?” Mă învăluia într-o înaltă privire ironică, ce spun eu?, ucigătoare, dar de un sarcasm tandru cum nu

mai văzusem. Ceva lichelesc, dar rafinat... Un decadent, m-am gândit, rasă pe cale de dispariție, exemplar rar. M-a cucerit fulgerător. Mâna ușoară, aproape feminină – impresie de lipsă totală de forță fizică –, voluptatea gestului ondulat, al cuvântului căutat, lungit, al pauzelor supersugestive, al privirilor dubitative. Deși îmi plăcea, sau mă intriga, nu știu, și deși aș fi vrut să-i țin hangul, nu reușeam. Cuvintele mele colțuroase, sonoritatea neșlefuită a vocii, se izbeau stângaci de ochii migdalați, umbriți de gene lungi, de râsul catifelat, de interogația vagă a umerilor căzuți. Îți întindea mâna nu ca să o strângă pe a ta, ci ca să-i simți pielița subțire, îngrijită. Se sprijinea pe umărul tău nu ca să-i simți greutatea, ci ca să-ți dea șocul imponderabilității. Îți vorbea nu ca să-ți transmită un gând, ci ca să-ți ascundă zece și să te facă să-ți bați capul să le ghicești. Stilul aluziv, insinuant, te punea în încurcătură și probabil asta făcea savoarea convorbirilor stranii cu acest om. A rămas de neînțeles pentru mine totala discrepanță dintre ipostaza socială și cea intimă. La slujbă tensionat, arogant, necontrolat, din această cauză căzând în isterie, cu „prietenii", acei câțiva aleși din misterioase motive, galeș, amăgitor, hipnotic, dezinteresat, delicat până la ezitare, nobil, trăind din mirajul unei heraldici apuse. A trecut pe la fabrică și a doua zi – atunci l-am tutuit și eu ezitant, încă ceremonios, deci penibil –, iar seara mi-a telefonat acasă și, culmea!, m-a pus să schimb câteva cuvinte cu soția lui. Despina m-a mustrat. Făcusem asemenea relații și tăceam? Și ce era atitudinea asta rigidă? Omul îmi făcea curte și eu stăteam de lemn-tănase? M-a pus să telefonez la minister, să-i aflu numărul de acasă, să-l sun. Hotărâse: sâmbătă seara vor fi invitații noștri. A cerut să i-l prezint la telefon, cum făcuse și el, și a preluat inițiativa. Au vorbit o

mulțime, m-a uimit rapiditatea impactului cu stilul inedit al respectivului. Râdea echivoc, altfel ca de obicei, frazele se destrămau în loc să se închege. Apăruse o notă nouă, puțin fatală. În timp ce vorbea, ochii i se voalau armonizându-se mai bine cu cearcănele și paloarea buzelor. S-a adâncit apoi într-o lungă conversație, de altă natură, rapidă, practică, pe alocuri criptică – poți să stabilești cu cineva, de prima dată, o asemenea punte de comunicare? – cu consoarta proaspătului prieten.

Așa se face prin urmare că... Au venit cu brațele pline de flori, cu șampanie și bomboane fine. Ea, viespe, tocuri foarte înalte ridicând-o cu o palmă peste capul lui, coafură modernă, lejeră, dinți pentru reclama Odol, ochi rimelați, chip bronzat cu un strat de un centimetru de fond de ten, mătase, bijuuri multe, la gât și la încheieturile mâinilor. El, costum albastru deschis, cravată franțuzească, pantofi cu scârț, afectând o timiditate de prinț în casa suzeranului, în realitate comportându-se de parcă ar fi venit pentru a suta oară. Ele s-au sărutat de câteva ori cu aerul că sunt prietene de-o viață. Nelăsându-mă să-i prind mâna ea mă sărută și pe mine pe amândoi obrajii, ștergându-mă delicat cu degetul, în timp ce-i transmitea Despinei felicitări. El făcea haz, o sărută la rându-i aerian pe Despina și cercetă cu atenție vitrina. Am pus magnetofonul împrumutat de nevastă-mea. La masă servea Natalița. S-a mâncat puțin, s-a băut cumpătat. El a lăudat bucătăria cu entuziasm și grație, fără să întreacă măsura. Ea a fumat tot timpul. El a spus anecdote, cu atâta artă încât părea de meserie. Ea, și mai familiară ca el, nu numai că ne-a tutuit din prima clipă, dar ne-a tratat ca pe amici rodați în toate și în totul. În așa măsură încât și-a permis expresii fără perdea. Am ascultat muzică, am râs, am

vorbit despre stele de cinema și vedete de muzică ușoară la modă. Ce-am mai făcut...? Cam atât. La miezul nopții, după cuvenita invitație în replică, ne-au părăsit. Nu înainte însă ca el să-i șoptească Despinei că pariază pe mine, că sunt cal de rasă. Sărutări, cuvinte răzlețe planând etc.

Natalița se retrăsese, rămăsesem singuri. Am pus o bandă și am invitat-o pe Despina la dans. Serata, cu frivolitatea ei mă surescitase. Am prins un tango argentinian și am lipit-o strâns pe Despina de pieptul meu. Dansa ușor, se mlădia, se lăsa purtată dar nu răspundea la îmbrățișare. Brațele nu știau să se încolăcească, nu aveau aderența lianelor. Nu dogorea, nu primea, nu transmitea. Ne despărțea o peliculă. Mi s-a făcut rușine. Dansam cu icoana dascălului de la Bobotează. Am lăsat-o, am oprit muzica, n-am mai ascultat ce spune și m-am dus să mă dezbrac. Am așteptat-o îndârjit. S-a băgat în pat căscând, comentând semiadormită festinul. A cedat absentă, de circumstanță. Apoi ca o pisică blândă călcată brusc pe coadă, a scos ghearele. „Ești brutal!" Parcă se răstea la cineva la coadă. „Nu mă împinge bestie, nu vezi că intru în geam?" Ce nevastă îmi luasem?

Nu-i mai era somn, desigur, dar asta nu schimba nimic, somnul se afla în carnea și sângele ei. De fapt, nu somn, o catalepsie. Nici asta... Bâjbâiam, căutam. Ceva nu se născuse în ea, dădeam mereu de-o lipsă, de un gol. I-am vorbit, deși o ghiceam încordată ca o strună. De supărare, de indignare, de ce? Cum să-i spui așa ceva unei femei ca să te înțeleagă? Doar ea nu știe și nu crede. „Sunt o femeie normală, mi-a declarat cu toată siguranța, dar fii atent la manierele tale. Îmi închipui de unde le-ai deprins, dezbară-te. Lasă-te și aici pe mâna mea, există o civilizație a amorului, ai s-o înveți." Civilizație? Citise un „Larousse"

special? Avea dicționare, tratate? Știa ea ce se întâmplă între bărbat și femeie în intimitatea lor? A pătruns în acest univers tenebros, jumătate paradis, jumătate iad? Cunoștea misterul păcatului biblic? Îmi dădea replici scurte cu un ton refractar, superlucid, respingător. Se considera victimă. Nimic de făcut. Ne-am întors spatele și ne-am depărtat, fiecare pe marginea lui de pat, ca doi străini. Dimineața mi-a dat un sărut cast, semn de iertare, sau de uitare și mi-a preparat micul dejun.

Un timp am încercat, cu tactul și discreția cuvenite, să-i fac educația. Nu depunea niciun efort să-mi vină în întâmpinare, absolut niciunul. Nu se schimba nici cu un milimetru de la o zi la alta, de la o săptămână la alta. Se convinsese că așa e bine, că așa trebuie să fie, că dreptatea e de partea ei. Ce voiam, ce-i ceream? Își făcea datoria de soție, nu avea nimic să-și reproșeze. Nu înțelegeam că soția e ceva curat, aproape sfânt? Că nu trebuie întinată, înjosită? Soția nu e femeia de o noapte, vânzătoare ambulanta de plăceri, amantă nesăbuită, deșucheată care te satură, de care te saturi. Soția e tovarășa de drum, tovarășa de viață. E prietena, sprijinul, sfătuitorul, ființa cu care împărți succesele, necazurile, bucuriile, nenorocirile, tinerețea, maturitatea, bătrânețea, cutare, cutare, cutare... Nu accepta să se lase târâtă nu știu unde, să abdice de la nu știu ce. Cum și-ar mai păstra respectul soțului, încrederea lui? Datoria ei e să se gândească la tot, să vadă departe, căci avem un drum lung de străbătut și viața e plină de neprevăzuturi, de capcane. Cam asta încerca în esență să-mi explice din când în când, prin viu grai, dar mai ales prin felul de a fi, prin reținerile când involuntare, candide, când conștiente,

încăpățânate. Instructajul nu dădea niciun rezultat. Lipsă de interes, contemplație pasivă, din când în când sfidătoare. Devenisem nervos, taciturn, agresiv. Buna-cuviință și o ciudată timiditate mă împiedicau să mă plâng, să acuz, să mă dezlănțui. Începusem s-o urăsc, deși doream din tot sufletul s-o iubesc. Mă umilea. Îmi inculca rușine pentru că eram altfel alcătuit, aveam alt temperament. Asta nu puteam să-i iert. Să mă facă să mă rușinez pentru excesul meu de vitalitate ca de o boală, de un viciu, de o invaliditate! Mi se părea culmea nedreptății și perfidiei. Am trecut printr-o criză puternică în timp ce ea rămânea senină, nepăsătoare, bagatelizându-mă, făcându-mă să mă simt ridicol. Nu realiza nici pe departe proporția frământărilor mele. În plus descopeream la ea o inimaginabilă capacitate de a segmenta viața. Ceea ce s-a întâmplat adineauri nu are nicio legătură cu ce va fi peste o oră, clipa de dragoste de azi-noapte nu avea nimic de-a face cu treburile casnice, rezistența ei într-o chestiune specială, trecătoare, nu justifica sub nicio formă rezistența mea în probleme serioase. „Amorul e doar o clauză, destul de neînsemnată, în contractul căsniciei." Începusem să-mi fac drum în provincie. Scopul era unul demonstrativ – să-i arăt că mă pot dispensa, că nu mă împăcam cu regimul impus, că puteam să mă defulez aiurea. Eșec! Aceste intenții nici măcar nu erau sesizate. Plecările îi dădeau prilejul să demonstreze cum știe să-mi poarte de grijă, cât de calificat își îndeplinește rolul de soție. Îmi pregătea valiza cu minuțiozitate, îmi cumpăra ciocolată, îmi făcea prăjituri de casă. Și alcătuirea trusei medicale – un întreg ceremonial. Marca puncte, acumula merite, își mărea activul. A-ți conserva și manifesta nemulțumirea în atari condiții devenea, evident, nonsens sau rea-credință.

A trebuit să întoarcem vizita persoanei sus-puse din minister. Am găsit acolo încă o pereche de rang similar. De altfel, fusesem înştiinţaţi. Despina exulta. S-a ocupat de toaleta mea cu o voluptate inflexibilă şi inepuizabilă. Mi-a scos costumul bleumarin de la croitor, mi-a cumpărat o cămaşă de mătase de la consignaţie, mi-a inspectat pantofii, mi-a ales cravata, mi-a lustruit butonii. De ea nici nu se sinchisea, n-am observat nici cele mai mici preparative, a ieşit deodată ca din cutie, numai voal, bucle aeriene de un galben stins, prospeţime, strălucire. Dar şi în clipa aceea tot de mine se ocupa, de nodul cravatei, de buza puţin zgâriată cu lama, de un smoc rebel de păr. Desluşeam modul ei de a mă omagia, o supunere protectoare de stăpână-roabă, de soţie-mamă şi ofranda unei frumuseţi conştiente că trebuie să cultive şi să propulseze alta mai importantă. Frumuseţea ei te izbea cu atât mai mult cu cât se ignora. Trimisesem maşina să ne aştepte într-un anumit punct la dorinţa ei de a face câţiva paşi pe bulevard. Defilând alături, fără grabă, cu mişcări studiate, prindea cu coada ochiului privirile insistente ale bărbaţilor. Ce femeie seducătoare nevastă-mea, mă gândeam, dar cum te pot păcăli aparenţele! Emana efluvii de feminitate enigmatică, serafică şi provocatoare, languroasă şi castă. Apariţie supraterestră. Eram mândru de ea, dar mă gândeam cu ciudă că e o mândrie vană. Mă luase de braţ, se sprijinea de mine elastică, uşoară. Îi simţeam prin rochie carnea fragedă, răcoroasă... Cum fusese văduvit acest trup de bucuria plăcerii? Trupul nu avea niciun cuvânt, n-o împovăra, n-o subjuga. Poate şi-l admira din când în când, dar nu-l iubea. Nu conta mai mult ca o rochie elegantă. În carnea ei nu existau abisuri, habar nu avea ce gheenă

ascunde materia vie, ce furtuni și incendii o mistuie. Fusese predestinată să devină călugăriță sau mucenică. Deși, acelea trăiesc în evlavie dacă sunt cu adevărat ce pretind, în timp ce ei îi lipsea pudoarea. Paradoxal, îi lipsea. Putea să-și subaprecieze într-atât trupul încât să-l lase în poziții nesupravegheate, de-a dreptul obscene. Din acest punct de vedere nu știa ce e rușinea. Nu se rușina de mine și mă gândeam că îi lipsește simțul estetic elementar. Se îngrijea, știa să se facă frumoasă, să-și armonizeze veșmintele cu rafinament, dar în privința trupului nu știa să deosebească grotescul de natural, spontaneitatea de vulgaritate. Eram de o mie de ori mai pudic decât ea. Mă rușinam de orice gest nelalocul lui, îmi dogoreau obrajii și nu uitam mult timp senzația penibilă. Ea nu. În rest... I-aș fi iertat și aceste neglijențe, scăpări și lipsa, totala lipsă de fantezie erotică, paralizanta stângăcie. Dacă i-aș fi putut surprinde o cât de mică emoție senzorială. Să nu mă fi izbit mereu de pasivitate și apatie, de insensibilitatea de păpușă de cauciuc.

Cum spuneam, la persoana sus-pusă am mai cunoscut o pereche. Bărbatul robust, de o maturitate supracoaptă, arab sau țigan la origine, se dovedea greoi în toate, în gândire, în mișcare, în priviri, în vorbe. Un fierar în haine de seară, printre cristaluri. Consoarta, Venus din Millo. Trup antic, pietros, cu măsuri generoase, fără nimic planturos, lăbărțat. Brună și solistă de operă. Cu prietenii mai vechi m-am sărutat zgomotos, cu noile cunoștințe am fost rezervat. Taurul înțepenit ne privea fără nicio expresie. Gazda s-a așezat lângă mine în living. Parfumul mă deranja, dar sub el femeia iradia căldură. Așa cum nu putea face Despina. Am recepționat semnalul biologic, desigur involuntar, cu o mare amărăciune.

Nu-mi făceam închipuiri, nu băteam câmpii. Femeie adevărată, nu surogat, deosebirea îți sărea în ochi de la prima vedere. La masă a stat lângă mine cealaltă, cântăreața. Nu mai fusesem la operă din studenție, rezulta că se afirmase după, nu o cunoșteam. A scos din poșetă un set de fotografii color înfățișând-o în rol de țigancă. Un ilic scurt abia îi acoperea bustul opulent lăsând plexul gol iar fusta largă roșie începea abia sub pântecul frumos arcuit ca un scut de zeiță războinică. Când i-a venit rândul să le privească, spre stupefacția mea, Despina a exclamat: „Așa ceva i-ar place lui Sergiu. Genul lui sunt arzoaiele." Prietenul râdea amplu, s-a ridicat de la locul lui, mi-a prins capul pe la spate în palme și mi s-a culcat pe umăr. Mă făcusem roșu ca racul și nu puteam scoate decât silabe neinteligibile. Cântăreața mă studia cu o curiozitate sarcastică. Ce-i venise Despinei? Înnebunise subit? O formă puerilă de răzbunare? Simțise dilema mea, mai degrabă opțiunea mea, și mă dăduse pe față ca să mă anihileze? Când am dansat cu solista, ispititoarea protuberanță din fotografie s-a lipit de mine. Își trăda toate contururile, făcându-mi-le cunoscute milimetru cu milimetru. Nu mă simțeam în apele mele, mă prinsese pe picior greșit. Dar de unde ar fi putut să știe? Nu întrezăream nicio intenție, îmi sărea în ochi „deosebirea", doar atât. Știam acest gen de femeie, îl cunoscusem cu vârf și îndesat. Alesesem nesilit de nimeni genul. Despina. Da, dar îmi închipuisem altceva. Solista ne-a adresat invitația formală la un spectacol. Din nou m-a uimit Despina, în primul rând pretextând că nu înțelege opera, deși o prefera oricărui alt gen interpretativ, și în al doilea rând asigurând-o că în ce mă privește voi da curs negreșit invitației. La plecare, în timp ce îi sărutam mâna, femeia mi-a reamintit: „Vă aștept.

Sper ca după aceea să aflu opinia dumneavoastră. Sunt nerăbdătoare." Vorbise cu voce înceată încât în hărmălaia despărțirii nu am auzit-o decât eu. Privindu-mă, genele i-au tremurat repede și un zâmbet trufaș i-a arcuit buzele foarte roșii. Asta însemna că pusese ochii pe mine? Inima mi-a bătut mai repede și palmele mi s-au umezit. În mașină, pe drum, m-am ținut departe de Despina de parcă aveam să ascund ceva sau luasem un virus și mă temeam să n-o molipsesc. După câteva zile am primit biletul la operă într-un plic de hârtie bună căptușit cu foiță mov, vag parfumat. Mă hotărâsem să mă duc și intenționam să nu-i spun nimic Despinei. Nu m-am dus. Începuse o furibundă campanie de producție, serile îmi erau ocupate, aproape nu mai puteam părăsi fabrica. Asta să fi fost motivul? Cu persoana sus-pusă din ministerul tutelar am continuat să ne vizităm. Cu cealaltă pereche nu ne-am mai întâlnit și nu știu cum s-a făcut că nimeni n-a mai adus vorba de ea. Se înțelesese ceva? De altfel, după doi sau trei ani, cu totul întâmplător am aflat că Venus cea neagră rămăsese în Occident.

Cum am depășit criza? Pentru că am depășit-o (deși acesta nu e decât un fel de a vorbi). Așa cum tocmai recomandau moraliștii și scriitorii pe atunci – prin muncă!, panaceul universal al tuturor crizelor posibile. Douăsprezece, paisprezece ore de muncă pe zi într-o fabrică sunt suficiente pentru a-ți scoate gărgăunii din cap, pentru a-ți amorți simțurile până la nivelul de unde Despina ajunge să pară o mesalină. Treptat m-am convins că trebuie să mă felicit alegând o astfel de femeie. Ce m-aș fi făcut cu o Venus neagră? M-ar fi mâncat fript, mi-ar fi otrăvit zilele. Cum aș mai fi putut să mă avânt în clocotul vulcanului industrial, să-mi risipesc forțele cu atâta prodigalitate în bătăliile pentru

plan, să acumulez meritele necesare pentru proiectarea tot mai sus? Căci după un timp mi s-a încredințat o fabrică mai impozantă, mai grea, apoi am fost promovat în minister, trecut din nou în conducerea unei uzine, ridicat în echipa diriguitoare a trustului și, în cele din urmă, adus la postul de comandă al centralei. Deplasările mele în țară și străinătate s-au îndesit, absențele de acasă au devenit frecvente și lungi, nevoia de plăceri și cercul plăcerilor însuși la care aspiram s-au restrâns. Bănuise asta Despina atunci când îmi refuzase cu încăpățânare și cea mai măruntă concesie, când nu se sinchisise de revendicările mele și nu se obosise să-și facă cel mai sumar examen? Cu timpul am descoperit că forțele ei fizice erau destul de limitate, că nu fusese înzestrată cu o vitalitate normală, dimpotrivă, în unele privințe era din punct de vedere fizic de-a dreptul nedezvoltată, aproape infantilă, și toate aceste constatări m-au ajutat s-o înțeleg, s-o compătimesc, s-o iert. Uitarea se așterne peste toate, chiar și peste propriile-ți drepturi legitime, peste ambiții, orgolii, infatuări masculine, peste temperamentul cu care te-ai născut. Cu ce preț? Rămâne de văzut, se înțelege, dar nu la asta mă refeream.

Cum spuneam, munca – mai corect ar fi ocupațiile publice – m-au acaparat în întregime. În ce fel s-a produs această înghițire? Pe neobservate, din aproape în aproape. Am vrut eu să avansez în funcții și onoruri? Nu, categoric, mai ales la început. Numirea ca director de întreprindere m-a luat prin surprindere, m-a năucit. Nici prin minte nu-mi trecuse. Aceasta a produs prima schimbare radicală în modul meu de existență. Pus să conduc activitatea câtorva mii de oameni, am resimțit apariția unei contradicții profunde: în timp ce atât subordonații cât și superiorii îmi acordau

importanță, importanța funcției, firește, eu continuam să nu mă iau în serios. Nu mă pregătise nimeni, nu mă pregătise viața. În această situație trăiam un fel de halucinație: mă apucam să vorbesc fără să știu ce am să spun, mă ascultam și nu eram deloc sigur că mă aud pe mine. Ce spune ăsta domnule, mă străfulgera câteodată, de unde le scoate? Așa o fi, sau le născocește el? În timp ce mă pregăteam să iau cuvântul, să dau indicații, să trag concluzii auzeam: ia să vedem ce le va spune acuma oamenilor? Cu alte cuvinte prevala psihologia de spectator, nu din masă, a unuia cu sarcini de inspecție, de control. Nu mai aveam cu cine să mă bat, cum mă învățase Despina, și în lipsă de adversar mă autosuspectam, mă pândeam la cotitură cum se spune, nerăbdător să mă prind cu mâța în sac. Uneori ajungeam foarte aproape de „țel", ca un detectiv adulmecând urmele proaspete ale hoțului. Dar trăiam concomitent reacțiile urmăritului. Hai, hai încă nițel și te-am prins, îmi ziceam. Ai cam încurcat-o, șefule, de data asta nu mai scapi. Iar cealaltă voce: Atenție, atenție că ăsta te înhață. Nu pe-aici, pe aici se înfundă, pe dincolo, repede pe dincolo. Ieșeam la larg și răsuflăm ușurat în timp ce prima voce mormăia: Uite, afurisitul, iar mi-a alunecat printre degete. Într-o zi am încercat să-i explic Despinei obsesiva dedublare. Am pus ceva haz în cuvinte, am dat-o pe glumă, dar asemenea glume ea nu priza. „Lasă-te de jocuri de-astea, ești o persoană importantă, trebuie să fii serios". Nu înțelegea cât e de nostim. Dacă la un moment dat oamenii ar fi auzit cele două voci, sau măcar una, în timp ce le depănam tot felul de fraze? Un asemenea dialog. În capul vorbitorului? Încet, încet vocile s-au estompat, n-am mai auzit decât glasul meu strident. Deși nu pot spune că au dispărut, cu totul, pentru

totdeauna. După ani şi ani, încă mai reînvia câteodată în capul meu ciorovăiala.

Despina îmi cerea să fiu serios, dar traversam dificultăţile procesului de adaptare. După asidue investigaţii am găsit raţiunea nesiguranţei. Chestiunea mi s-a lămurit într-o dimineaţă, în clipa trezirii din somn.

M-am întors spre Despina. Se deşteptase înaintea mea şi stătea, liniştită cu ochii deschişi, cu privirile limpezi aţintite în tavan. „Tu ştii de unde îmi vine mie greutatea de a vorbi în calitate de director?" Mi-a apăsat arătătorul pe nas ca pe o sonerie (o formă de tandreţe puerilă). „Ştiu, din cap. Că-ţi zboară mintea aiurea, că nu te gândeşti." „Extraordinar, de unde ştii? am exclamat uluit. Exact despre asta e vorba." Îi aşteptam cu sufletul la gură lămuririle. O priveam de aproape rezemat în cot şi în luciul curat al ochilor mi se păru că întrezăresc scânteia inteligenţei şi asta îmi dădu o senzaţie de intensă bucurie.. „Păi, cred şi eu. Să fii atent acolo., să nu te mai gândeşti la bazaconii." M-am trântit din nou pe spate: Mă înşelasem. „Nu e asta, Despina, e un fenomen: de neidentificare." „Nu. Te identifici cu postul, sau ce?." „Nu, cu ceea ce spun." „Asta e chiar aiureală." S-a aşezat turceşte în mijlocul patului. „Ce insinuezi? mă chestiona severă. Nu eşti de acord cu ce spui?" „Neidentificare nu înseamnă dezacord. Înseamnă neasimilare. Sunt lucruri de-a gata, Despina. Un cifru pe care-l folosesc. Şi nu e bine spus cifru, ăsta e numai un instrument, parolă mai degrabă. Ai zis dezacord? Întrebarea îmi dă de gândit. Nici măcar nu ştiu dacă e acord sau dezacord. De unde să ştiu, dacă nu e rezultatul analizelor mele personale? Lucruri de-a gata. Negândite de mine, gândite de alţii. Eu nu fac decât să le difuzez. Dar sunt un difuzor cu creier propriu, şi creierul

nesolicitat, neconsultat se miră, interoghează. Acționează paralel și în gol, ce să facă?" „Dar tu nu citești materialele înainte?" se ului dezarmată ca în fața unui copil tâmpit. „Ba da, dar nu sunt concluziile mele, ți-am mai spus. Sunt idei prestabilite, prefabricate. Nu sunt rodul gândirii proprii, sunt emanația altei gândiri." „Dar bine dragă, astea sunt sarcini..." Nu înțelegea nimic. „Sarcini? Cei care le dau sunt de o sută de ori mai deștepți, mai competenți decât mine. Dar eu nu fac decât să repet, pricepi? Nu m-am identificat. N-am avut când. Și nici nu mi-a cerut cineva. Dacă aș analiza cu capul meu poate aș ajunge la aceleași concluzii. Încă nu știu. Sunt o încăpere goală din care se transmit la microfon știri, noțiuni, idei dar microfonul e creierul meu și nu poate să nu emită și el, în surdină, pe margine, nici el nu știe în ce calitate. De spectator, de subiect? Și eu nu am numai creier, mai am și nervi, senzații, o afectivitate. Astea ce fac? Rămân neconectate. Ar trebui să participe, așa ar fi firesc, dar nu sunt conectate. Înțelegi?" Despina a smuls perna și mi-a îndesat-o pe față. „Ala bala portocala... Îți bați joc de mine. Na, să te saturi! Acuma gata, jos, spălarea și plecarea. Trebuie să mă țin după tine cu bățul?" M-a hăituit, dar eu mă limpezisem, găsisem hiba. Voi fi nevoit tot timpul să mă folosesc de o gândire străină? Și cu a mea ce să fac? Se vor ivi interstiții unde să se strecoare și ea? Voi găsi câmp liber pentru a o desfășura în voie? Nu prea vedeam cum. Datoria mea era să transmit. Dacă ar fi fost după capul meu aș fi citit primul referat ținut în ședința tehnică, cel pentru care fusesem ciufulit. Ăla da, reprezenta produsul creierului meu, în el credeam și cu mintea și cu inima. Pentru el aș fi pus în joc toată ființa. Să-l scot din nou la iveală? Un simț necunoscut mă oprea, simțul prudenței.

Ca director mai aveam un handicap. Nu ştiam să-mi critic colaboratorii. La critici generale mă puteam preta, nu mă dădeam în lături să citesc şi o listă de nume într-un context negativ. Dar de cadrele de bază, tovarăşii apropiaţi de muncă, cei pe care, vrând-nevrând, trebuia să mă bazez, nu mă puteam atinge. Reuşisem să depistez repede şi cu cea mai mare precizie defectele lor. Unul indolent, lasă-mă să te las, bun numai de promisiuni! Mergeam pe urmele lui şi găseam terenul nedefrişat, bălării, băltoace, paragină. Făceam gălăgie dar nu-l vizam pe el personal şi măgarul se făcea că nici usturoi n-a mâncat nici gura nu-i miroase. Altul mă bombarda cu tot felul de minciuni şi în timp ce mă trombonea se uita ţintă la mine cu acea francheţe senină, neşovăitoare, răspicată, proprie omului cinstit. Ştiam şi tăceam. Îmi era ruşine să mă uit în ochii lui de teamă să nu vadă că ştiu. Halal director! Unul dintre adjuncţi îşi aranja pe la minister tot felul de deplasări în străinătate. Ar fi stat numai peste graniţă, nu atât pentru că-l interesa ceva anume, ci ca să scape de roboteală, să doarmă prin hoteluri străine şi să tragă la măsea. Venea la mine şi se plângea că nu ştie ce să mai facă, ministrul adjunct îl exploata ca pe un hamal, avea probleme şi cu familia, îi venea să-şi ia lumea în cap. Viclean, mă ruga să intervin pentru el, să dau telefon ministrului, să-l salvez. Îmi declinam competenţa şi îl căinam ca un prost. Cam în stilul ăsta îmi impuneam autoritatea faţă de colaboratori. Nu curajul îmi lipsea, nici spiritul polemic. Pe o idee, pe un fapt mă angajam în dispute vehement. Pe acest plan repede au învăţat să evite confruntările cu mine. Cedau imediat şi regretam, îmi plăcea să mă măsor cu ei de la egal la egal. Dar critica directă, la persoană, nu o puteam face pe picior de egalitate ci de pe poziţia funcţiei, implicând

folosirea autorității. Și îmi era rușine să o folosesc. Ca și când eu aș fi avut un gârbaci în mână iar ei ar fi stat aplecați cu spinările goale. Rușine mai veche, desigur, dar scoasă la iveală de noua situație. Ajungeam până acolo încât preferam s-o încasez eu, să-mi asum în fața forurilor superioare gafele făcute de ei și să tac mai departe. Nu mă pricepeam nici să dau ordine. Dacă-mi stătea în putință să fac eu treaba altora mă înhămam bucuros, numai să nu fiu nevoit să poruncesc. Cu atât mai mult când subordonații eșuau într-o întreprindere. Decât să le blamez munca proastă, să-i văd plecând capul vinovați, cu acea privire leșinată de câine bătut, de slugă pocăită, decât să le suport dezamăgirea, de multe ori puneam mâna și îndreptam singur sau luam totul de la capăt. Dacă nevoile serviciului mă determinau să chem un om și, între patru ochi, să-i atrag atenția asupra unei greșeli, să-i comunic o măsură neplăcută, o sancțiune sau doar să-i aduc la cunoștință că cererea nu-i fusese satisfăcută, eram pierdut. Respectivul mă găsea complet dezarmat. Din această cauză nu o dată rolurile se inversau, eu deveneam cel mustrat, pus la colț, înfrânt. Numai prin ședințe mă mai umflam în pene, făceam pe intransigentul, dar nici ședințele nu-mi plăceau, mă duceam ca la tăiere. Într-un cuvânt, n-aveam nici cea mai mică aptitudine de conducător.

IX

Ruşinos, timid până la neghiobie, preocupat peste măsură de ce puteau spune oamenii despre mine, înfricoşat de riscul de a abuza de funcție, persecutat de ideea că nu o merit, sigur că e provizorie, o simplă eroare a forurilor tutelare, lipsit de încredere în puterile mele, aşteptând din zi în zi restabilirea normalului, adică revenirea la vechea stare, pot fi întrebat pe bună dreptate: „Cum ai rezistat, domnule? Şi mai ales cum ai urcat mai departe?" Da, aceasta este întrebarea. Oricât de necrezut, de miraculos ar părea, nevolnicia mea trecea neobservată. Situațiile în care nu mă dovedeam capabil să mă descurc se rezolvau de la sine. Dacă nu aveam puterea să-mi critic colaboratorii, o făceau între ei. Se încăierau şi se muşcau la sânge, nu-şi iertau nimic. Dacă eu mă simțeam neputincios să dau ordine, dădeau ei în numele meu şi o făceau cu virulența celor setoşi de mărire şi cu aplombul unei îndelungate experiențe administrative insuficient puse în valoare. Dacă eu nu făceam față confruntării de la om la om, se găsea întotdeauna cineva să mă suplinească – şi dacă o ceream şi dacă nu – cu vârf şi îndesat, încât nimic nu rămânea nepus la punct, nicio veste

proastă nu-și ocolea destinatarul. Chiar și ședințele, dacă eu pregetam să le țin, anumite resorturi nu făceau decât să le programeze, să le organizeze, să mă împingă și să mă așeze în scaunul central din prezidiu. Depănând în minte perioada aceea mă văd ca pe un pescăruș imobil, suspendat de vânt deasupra mării. Cine nu a văzut pasărea planând peste ape fără să dea din aripi, abandonată naturii și natura susținând-o, renunțând la sine și sinele supraviețuind în virtutea inerției? E nevoie să îndeplinești anumite condiții pentru a te bucura de asemenea grații din partea naturii? Probabil. Și nu e exclus să fie tocmai acelea îndeplinite de mine fără să știu, așa cum nu știe pescărușul dar o face dintr-o intuiție ancestrală, ca să se apere de furtună, să-și cruțe forțele în lupta cu o fatalitate de un milion de ori mai puternică decât fragilele, bietele-i aripi. Și în fond e atât de simplu. Ca să planezi se cere să fii mai ușor decât aerul, ceea ce înseamnă nu numai oase subțiri și goale, un penaj diafan, dar și descotorosirea de balastul voinței, al rezistenței și opoziției, al nebuniei de a arăta că vrei, că poți, că te miști în virtutea propriilor forțe. În al doilea rând, să fie vânt, curenți de aer, ca să ai pe ce să te sprijini după ce ai înțeles că poți supraviețui nu opunându-te, nu înverșunându-te, ci lăsându-te la cheremul voinței străine, culcându-te pe ea ca pe un braț vânjos, ca pe o altă aripă mai mare, atotcuprinzătoare, inconștient miloasă în turbarea de care e cuprinsă. În sfârșit, să nu ai sub tine creste ascuțite, solul dur al ținuturilor înalte, ci marea, hăul lichid pe care – oricât ar fi de mânios, oricât de înspăimântător ar mugi în spume – poți să cazi, să-ți strângi aripele și să te așezi întocmai ca pe un cuibar, rezistând atât cât puful de pe burtă te izolează de frigul umed, și încredințându-te apoi din

nou patului aerian zburător. Evident, nu cunoşteam legea plutirii, nu dispuneam de nicio tactică, se îmbinau în mine conştiinţa slăbiciunii cu simţul conservării şi prin aceasta mă apropiam de condiţia pescăruşului. Se pare că, ajunse la aceeaşi condiţie, vieţuitoarele se comportă similar.

Am dibuit că există şi o inerţie a mecanismului. Nu spun am observat sau am înţeles pentru că de-abia acum faptele – pe atunci întâmplătoare, izolate, succedându-se precipitat şi în totală dezordine – mi se înfăţişează coerent, sub forma unei fenomenologii sociale. Am dibuit în sensul că piciorul deosebea singur solul rezistent de cel friabil sau alunecos şi, prin pipăit, îşi alegea locul unde să calce, de unde să facă următorul pas. Mai ales în sensul că anumiţi centri din creier au prins de veste la timp că şi dacă mă abţineam să mă mişc, târât de un misterios fluviu nevăzut, nu stăteam locului nicio clipă. Aş fi înclinat să asemui irezistibila mişcare mecanică ce mă livra cu un conveier, o fâşie umblătoare. Aş mai adăuga, îngustă, incomodă, lipsită de bare laterale pentru mâini, de rezemătoare. Tot secretul în atari condiţii e să-ţi păstrezi echilibrul, să nu te laşi descumpănit şi rostogolit la meandre. Prezenta dificultăţi deosebite echilibristica? De bună seamă. Dar nu de natură să depăşească puterea de adaptare a unui organism obişnuit. Dacă luăm lucrurile la propriu, ce persoană cu aparatul locomotor sănătos nu ar reuşi să se menţină pe banda rulantă, balansându-se pe un picior şi pe celălalt, bătând uşor aerul cu braţele şi răsucindu-şi trunchiul astfel ca centrul de greutate să cadă mereu pe mijlocul transportorului? Privind lucrurile prin această prismă aş zice că esenţial era să fii proiectat pe conveier, să ajungi pe fâşie. Asta însemna privilegiul de a beneficia de mişcarea mecanismului. În caz

contrar s-ar fi impus să alerg pe jos, ceea ce e aproape de domeniul fanteziei luând în considerație atât terenul extrem de accidentat cât și viteza cu care trebuia să mă deplasez. Condiția parcurgerii spațiului respectiv era deci transportorul automat. Cam asta înțeleg prin inerția mecanismului. Dacă natura te-a înzestrat cu reflexe normale ca să nu te răstorni singur, mecanismul te duce de la sine. Firește, cu excepția cazurilor când ceva îl blochează, dar nu merită să discutăm despre excepții. Ce înseamnă reflexe normale, cum s-ar traduce abilitatea păstrării echilibrului? În cazul meu, pentru că de el este vorba, aceasta a însemnat, după ce am ieșit din starea de buimăceală inițială, cel puțin trei lucruri. Mai întâi nu aveam voie să obosesc. Nimic nu mi-a apărut mai compromițător decât lamentația, gâfâiala, pierderea cadenței. Intrasem într-un maraton. Nu se punea problema al câtelea ies, ci să mă mențin în pluton. Orice rămânere în urmă sărea în ochi și conform unui regulament nescris era socotită descalificantă. Rezistența, iată condiția esențială a menținerii pe conveier pentru a beneficia de principiul inerției mecanismului. Chiar și un scurt și nevinovat căscat, ascuns după palmă, putea să-mi fie fatal. Toți în jur prezentau cearcăne vineții, obraz pământiu, nisipos, premature riduri orizontale pe frunte. Nu mă îngrijora clauza. Dispuneam de suficientă energie; oricât aș fi consumat nu ajungeam la fundul sacului și mărturisesc, caracterul de sport de performanță mă incita, îmi sporea resursele. Mă dădeam în vânt după nopți pierdute la fabrică, bineînțeles când se știa și mai sus, căci altfel nu aveau niciun haz. Fiind vorba de spectacol nu-mi plăcea să joc cu sala goală. Grozav mă simțeam dimineața când, întorcându-mă acasă, o găseam pe Despina în capot așteptându-mă,

venindu-mi în întâmpinare cu o expresie de îngrijorare admirativă, agățându-se de mine cum fac suporterii cu cursierii ajunși primii la potou. Într-adevăr, purtam o cupă în brațe, un trofeu al forței și invincibilității. Dezmierdându-mă, se prefăcea că mă jelește și îngrozindu-se de starea mea, mirându-se că mă mai țin pe picioare, ghiceam că-mi pipăie mușchii și-mi apreciază cu mândrie categoria. În timp ce-mi făceam dușul și mă bărbieream îmi pregătea lenjeria și hainele de schimb. Când reapăream proaspăt, refăcut, bun pentru o nouă rundă, mă aplauda și îmi deschidea larg ușa pentru a mă duce să câștig încă o performanță. Oi fi fost ridicol? După ce mă dădeam jos din mașină zăboveam un minut în stradă. Îmi plimbam palma pe țepii bărbii crescute în timpul nopții – o barbă tare, albastră cum au morții înainte de a li se face toaleta de înhumare –, îmi treceam degetele prin părul câlțos, înăsprit de transpirație, îmi lărgeam și mai mult gulerul descheiat al cămășii murdare, atingând în treacăt nodul desfăcut și strâmbat al cravatei, și surâdeam superior fețelor odihnite, destinse, ochilor inocenți, lipsiți de adâncime, abia curățați de pânza somnului. Bărbații cu obrazul lucios, cu părul bine pieptănat și cămășile scrobite, femeile unduind sub rochiile ușoare, colorate, frumos netezite cu fierul de călcat înainte de a fi îmbrăcate, mi se păreau păpuși mari coborâte din galantarul unui magazin universal. Mi se dezvăluia stupiditatea somnului, nu doar în sensul că reducea dintr-odată la jumătate viața conștientă, ci pentru că aplatiza ființa umană, o golea de mistere, de dramatism, ștergea de pe chipuri urmele marilor frământări existențiale, făcea din om animalul domestic cel mai banal. Iubeam noctambulii înecați în lumina spectrală a halelor și birourilor, pe cei cu ochii arși de pata galbenă aruncată de

veioză pe filele cărţii, pe mistuiţii de iubiri demonice adorându-şi îngenuncheaţi în văgăuna nopţii amantele-idoli cu trupuri nemilos atacate de efemer, jucătorii de cărţi, sclavi deopotrivă supuşi şi revoltaţi ai norocului. Pe ceilalţi – mărunte şi docile vieţuitoare respectând religios ciclul tiranic al luminii şi întunericului, prăbuşindu-se în nemişcare şi nesimţire biologică – îi dispreţuiam ca pe o plebe nesemnificativă, lipsită de vocaţia veghii. Credeam că lucrurile mari, demne de numele de om, numai noaptea se pot săvârşi, în timp ce lumea horcăie cloroformizată în interludiul dintre vacarmuri, când planeta, universul sunt bântuite de tăcere. Evident, în raport cu ce făceam, cu serviciul anost din ultimul schimb, aceste reprezentări erau caraghioase. Prostul urcat pe un deal detestă omenirea rămasă la rostul ei pe câmpie. Sentimentul nu corespundea, de bună seamă, modului în care îmi realizam veghea, corespundea nevoii de veghe, aspiraţiei de a construi un arc de cerc peste secvenţele convenţionale ale timpului, de a bea cucuta nopţii şi a mă împărtăşi din spasmul marilor spirite neliniştite, torturate de sensul existenţei şi al creaţiei. Serviciul la fabrică constituia un substitut, înlocuia prăbuşirea mea nocturnă pe o carte, pe o filă albă, pe o masă de joc sau de beţie, pe un trup iubit. Păcălea cu chiu cu vai o sete de absolut, amorţea dragostea pentru tărâmul copleşitor al singularităţii. Dar de unde şi până unde această nevoie, această sete? se poate pune întrebarea. Îmi cer scuze, nu era aici locul să vorbesc de ele, am făcut-o pentru ca stigmatul ridicolului să nu se aşeze pe acest moment, de teama că mai târziu n-ar mai putea schimba impresia, n-aş mai reuşi să dreg ce am stricat. Deşi, la drept vorbind, făcând această precizare nu numai că nu am înlăturat riscul ridicolului, dar

l-am mărit, am așezat ridicolul într-o lumină și mai crudă. Căci numai un neghiob putea confunda în așa hal planurile și putea găsi abisuri existențiale în treburile de rutină cu care mă îndeletniceam când rămâneam noaptea la fabrică. Singura scuză e că dușul și toate celelalte îmi modificau radical umoarea. După o oră jumătate sau două, când ieșeam pentru a traversa strada în sens invers, spre locul unde staționa mașina, eram cu totul alt om. Strălucirea luminii solare pe caldarâm, pe copaci, pe ziduri mă amețea și mă euforiza de parcă aș fi dat pe gât o cupă mare de șampanie. Aceleași figuri de mai înainte mă întâmpinau acum încărcate de misterul tonic al zilei, alt mister de care mă îndrăgostisem subit. Rămâneam un minut sau două nemișcat, cercetând cu aviditate forfota pestriță a trupurilor, încercând să descifrez sensul forței miraculoase ce sălășluia în ele, le punea în mișcare și le atribuia splendoarea viului. Tânjeam după această turmă, mi-ar fi plăcut să galopez în mijlocul ei, să mă frec de trupurile încărcate de electricitate nervoasă, să mă pierd spre un orizont necunoscut în acest ghem flexibil, palpitând de voință, libertate și plăcere de a trăi. Când mă hotăram să mă urnesc din loc, pe fața mea se putea citi un sentiment diametral opus celui de la venire, unul de regret, de tristețe și umilitate.

Seara următoare făceam o vizită sau primeam musafiri. Despina lărgea relațiile noastre, îmi încropea o mică viață mondenă, manifesta cea mai mare grijă să nu mucegăiesc, să nu mă rutinez, să nu cad pradă automatismului administrativ. Cunoștea, sau așa pretindea, șefuleți plafonați de timpuriu, îmbătrâniți devreme în micul lor post, cu personalitatea dezagregată, sclerozați, secați și știa ce are de făcut pentru a mă feri de un asemenea destin. La modestele

noastre întâlniri cu muzică, bancuri, canastă și un pic de dans, cea mai mare satisfacție a ei era să spună „Știți, Sergiu a lucrat toată noaptea. Ați zice? A, dar e frecvent la el. Se lasă prea mult solicitat de fabrică, nu găsiți?" Dacă se afla de față persoana sus-pusă hohoteam tinerește: „La vârsta mea, Despina? Nici nu merită să vorbim." El da impresia că se pregătește de plecare. „Cred, scumpa mea, că e timpul să ne retragem. Nu că aș lua drept apropouri cuvintele Despinei, dar efectiv și eroii muncii trebuie să doarmă." Protestam și el mă contrazicea vehement deși nu avea chef să plece și nici nu pleca. Mă tachina: „Oricum trebuie să reții, Despina s-a plâns că te epuizezi. În locul tău n-aș ignora o asemenea remarcă, aș lua-o ca o primă sesizare. Toată arta în viață, Sergiu, este să nu neglijezi niciunul din lucrurile esențiale, să nu te dăruiești unei cauze în dauna alteia." „Lasă, lasă că și tu – sărea nevastă-sa – dai sfaturi altora dar..." El râdea cu subînțeles și o mângâia pe brațul subțire întotdeauna bronzat. Nu se potriveau deloc și totuși se înțelegeau de minune. Ea avea nerv, energie statică (nu se manifesta, dar scânteia înăbușit) și o zăbală nevăzută o cabra permanent. Extrem de îngrijită, de o eleganță studiată, eleganță neglijentă dacă se potrivește o asemenea expresie la femei, cred că a jucat un timp rolul de mentor al Despinei, dar nu în sensul curent, ci pe dos. Pornind de la principiul ei de eleganță, Despina scotea efecte opuse. Aceea fiind o vergea elastică dar tare, vibrând tot timpul, gata în orice moment să se destindă ca un arc și să azvârle săgeata într-o direcție necunoscută, Despina reușea să semene cu o undină plutind despletită, cu tălpile-i fermecate, doar la câțiva centimetri de pământ. Cum se acomodase „pursângele" feminin cu un soț lax, un fel de cadână intelectuală, cum suporta pe frâu, fără să se smulgă,

mâna lui moale, aeriană, imponderabilă? Enigmă. „Trebuie să recunoști, scumpa mea, că dacă alte merite nu am, această artă o posed" și ea își lăsa pentru o clipă, îmblânzită, capul cu părul negru, greu, pe mâna lui, ceea ce luam drept semn al recunoașterii, al confirmării. „Dar tu cum faci? îl chestiona Despina. Te pricepi mai bine să-i folosești pe alții? În minister s-o putea, dar când erai la fabrică?" „Eu n-am fost în fabrică, Despina. Am sărit peste această etapă, cum să-i zic eu... ingrată." „Se poate și așa?" devenea ea foarte atentă. El râdea lung, în volute ample, râsul fiindu-i cel mai expresiv și nuanțat mod de comunicare, și răspundea evaziv... „Atunci s-a putut." Folosindu-se de mâini, de ochi, de tot felul de zâmbete pentru a atenua, îndepărta, pentru a strecura dubii sau, dimpotrivă, certitudini unde cuvintele aveau un sens contrar, jucând deci o adevărată pantomimă, adăuga: „Eu nu vreau să-l influențez pe bărbatul tău în niciun fel, îți dai seama, n-am niciun interes, nu e căderea mea și nu-mi stă în caracter... Evident, el își face datoria, și nu vrea să-l flatez!, cu brio, convins că știe ce face, de altfel se cunoaște și se apreciază lucrul acesta și..." Despina, temându-se că a pierdut șirul îl întrerupea. „Ai vrut să spui altceva, că nu-l influențezi dar..." Nu-și pierduse șirul, tărăgăna dinadins, aștepta să fie întrerupt, interogat, somat, ținea să i se smulgă părerea cu cleștele din gură. Mare viclean. Cedând cu greu, punând între noi tampoanele, amortizoarele a o sută de gesturi vătuite, glăsuia: „Efortul, după mine, e un pachet de acțiuni sigure depuse în seifurile viitorului. Dar unii știți cum fac? Voi ați citit mult, cunoașteți... Până să ajungă să taie cupoane, să încaseze dividende, clachează. Haaa, haaa, haaa. Râdea moale, ondulat, prelung. Viața are și ea plăcerile ei, prieteni... și munca e o plăcere bineînțeles, haaa, haaa,

haaa... dar omul ca ființă unilaterală, unidimensională, vă spun sincer, nu e pe gustul meu – ce să fac?, am și eu gusturile mele –, ba chiar mă sperie." Mă uitam la nevastă-sa, se confunda integral cu această opinie. Aici, mă gândeam, aici se ascunde liantul, secretul aderenței, pactul. Ciudați oameni! Distonau și se completau într-un chip uimitor. În pofida aparențelor, legătura era solidă. Ea și-ar fi putut găsi un exemplar masculin pe măsură și totuși a ales altfel, fascinată nu numai de bani, sunt absolut sigur, ci și de poezia lui decadentă, de căldura amăgitoare a vorbelor șlefuite, înmuiate, de toleranța vederilor largi în contrast total – dar foarte, foarte bine atenuat – cu orientările și curentele de gândire și etică ale epocii, de capacitatea de a se menține pe creasta valului și în același timp de a contempla de pe țărm, cu ironie, cu cinism uneori, în numele multilateralității omului. Aș fi avut mult de învățat de la el, de la ei amândoi. N-am făcut-o. De ce? Pentru că Despina se interpunea între noi, foarte abil, disimulat, dar persistent, tenace. Ceva o speria în structura lor psihică și morală. Intuia disponibilitatea existențială, deși nu făceau nimic ieșit din comun – cel puțin atât cât am fost prieteni s-au comportat absolut normal – cu excepția faptului că le plăcea să-și petreacă serile în compania unor oameni inteligenți și să... Da, asta era, o neliniștea plăcerea reală cu care beau, mâncau, discutau, jucau cărți, ascultau muzică, dansau. Trăiau cu intensitate aceste „digresiuni" (așa le botezase Despina), în asta consta decadența. Fără îndoială, dacă ar fi putut ar fi făcut mai mult – aici virtual Despina avea dreptate –, constituiau tipul de oameni gata să se lase târâți într-o viitoare mult mai mare. Despina îi cultiva cu asiduitate pentru că această relație îmi era utilă din punct de

vedere profesional. În același timp decretase că reprezentau exemplul rău și ținea să mă avertizeze asupra fiecăruia din componente. El: suficient, lipsit de ambiție, flasc, palavragiu, cu o morală dubioasă, delăsător; i se va înfunda. Drumul meu urma să fie altul – curat, ascendent, ferm. Deși nu mult mai vârstnic, se afla la amurg, eu nici măcar la zenit. El se putea resemna, eu nu, el se înfunda în mlaștina unor plăceri minore, eu aveam „un țel". Ea: o damă deghizată, o mâță sălbatică ascunzându-și ghearele. Mă avertiza, ori de câte ori surprindea o „cordialitate depășită" în relațiile dintre noi, că dacă soțului i-a adus servicii, pe mine nu ar avea decât intenția să mă discrediteze. Obiceiurile lor i-au sugerat însă modul cel mai potrivit de a-mi organiza viața. Văzând că felul acesta de existență îmi surâde dintr-un anumit punct de vedere – în sensul că nu puteam concepe nici eu omul ca ființă unidimensională –, s-a gândit să mi-l reconstituie. Desigur, pe alte baze, de natură să intre și în vederile ei, și mai ales să-mi. „garanteze securitatea". De aceea, când după aproximativ trei ani de la promovarea mea ca director de fabrică, persoana sus-pusă a fost dislocată și plasată cu vreo două trepte mai jos, Despina i-a închis ușa în nas. Mi-a părut rău, dar n-am avut ce să fac, ea manevra relațiile de familie și în această calitate a apreciat, după un calcul amănunțit, că în noile împrejurări, ca urmare a schimbării raportului de forțe, prietenia respectivă, nu numai că nu mă mai favoriza, dar putea să mă dezavantajeze sensibil. În plus, scăpam și de influența morală nefastă, de o permanentă incitație spre decadență și morbiditate...

A doua concluzie desprinsă pe baza observației și a experienței proprii, recunosc, mai dificil de cristalizat decât prima, aș formula-o în felul următor. „Să nu-ți schimbi

poziția pe conveier." Ce înseamnă asta? Înseamnă a nu te lăsa condus de impulsuri necontrolate. De curiozitatea, să zicem, de a ridica un picior și a rămâne sprijinit numai în celălalt. În clipa aceea echilibrul s-a dus și... zdronc! Sau a nu-ți băga în cap că propulsia îți aparține, a nu uita o secundă că ești tractat, remorcat, aeropurtat. A nu fetișiza noțiunea „bizuirea pe forțele proprii" căci ea e valabilă doar în măsura în care îți propui să. Nu depinzi de „o parte", nu de „tot". Mai înseamnă. Înfrânarea dorinței de a întrerupe transportul sau călătoria, cum vrem să-i zicem, chiar numai pentru o fracțiune de minut, de a face o haltă pentru respirație și dezmorțire, sau și mai rău, pentru adâncirea în contemplare. E vorba așadar, de tăria de a suporta plictiseala inevitabilă a drumului, monotonia lui și de a nu te întreba, pradă neliniștii, cât mai durează și unde duce (De altfel tot nu ai cum să-ți răspunzi, nimeni nu-ți poate spune.) Și de rezistența nelimitată la amorțeala mușchilor încordați să facă față balansului. Cu alte cuvinte, acceptarea mișcării – ca sens (inclusiv zigzagurile), ca durată și ca destinație. Dar încercările mele de teoretizare sunt, cred, neconcludente și de aceea voi exemplifica.

De mai mult timp, colaboratorii îmi băteau capul că inginerul X face numai boacăne și pe deasupra e și potlogar. Le indicasem să-i vorbească, să-i facă educația, să-l ajute, să-l amenințe, mă rog, ce se indică în asemenea cazuri. Ei o țineau morțiș: nu s-a îndreptat, ăsta nu se mai îndreaptă nici la paștele cailor, devine și mai rău, a și devenit, e mai rău decât data trecută. Parcă se vorbiseră, nu venea unul fără să se plângă de inginerul X, când mi-era lumea mai dragă îmi dădeau peste nas cu el. Cum o să întronăm noi disciplină, boceau, dacă ăsta își face de cap nederanjat? Dar de alții de

ce nu vă legați? Ați căşunat pe ăsta? Toți sunt albi, numai el e negru, cum vine asta? Da, toți erau buni, foarte buni, riscam să-i stricăm și pe ei dacă-l mai toleram pe X. În condițiile date nu mai garantau de nimeni, întregul colectiv îl vedeau amenințat să se vicieze și să se descompună, dezastrul ne pândea pe la colțuri, atârna deasupra capetelor. Văzând că nu prea-mi dă oala în fiert să-l chem și să-l fac bucăți, cum sugerau, că nu emit ucaz de drastică pedepsire, că nu mă înfior de grozăviile ce ne așteptau, au schimbat tactica. Unul din colaboratori a intrat într-o dimineață la mine foarte tulburat, cu fața palidă și privirile fixe, și aplecându-se peste masă dramatic, mi-a împărtășit că în fabrică nu se mai poate respira. „Ce e dragă, ce s-a întâmplat?" „Se vorbește că nu-l dăm afară fiindcă e nepotul tovarășului Y." „Care tovarăș Y?" „De la trust." Ca un făcut, a mai intrat unul și apoi încă unul și au început să presare sare pe rană. A, nu știați? Păi demult comentează oamenii. N-am vrut să vă spunem ca să nu... Acum le-a ajuns și lor la gât. Îmi ajunsese și mie. Și mă nimeriseră, ai naibii, în locul sensibil. Imediat mi-a apărut o coamă mare de leu în jurul grumazului și cu un calm rău prevestitor am întrebat abia auzit. „Și ce dacă e nepotul tovarășului Y?" Apoi un răget cumplit a zgâlțâit pereții. „Ce? El pe asta se bizuie? Îmi pare foarte rău că mi-ați ținut secret. Asta chiar e inadmisibil. Păi dacă o să facem în nădragi de frica fiecărui unchi, ce mai rămâne din principialitate? Avem o răspundere aici, o etică, avem..." Nu știu ce le-am mai spus că avem pentru că devenisem de-o elocință năprasnică. Colaboratorii mă priveau într-o tăcere mormântală, cu un licăr de admirație și mândrie; când și când, își plecau capul cu un nedisimulat sentiment de vinovăție. Dar nu atât cu ei mă răfuiam prin tiradele impetuoase, ci cu „unchiul"

cocoțat undeva deasupra mea și care, voit sau nu, patrona, în fabrica ce mi se încredințase, dezmățul, sfidarea, lucruri incalificabile. Nici nu-l văzusem la față pe inginerul X dar onoarea mea fusese călcată în picioare, mă aflam în fața unui principiu terfelit, a unui complot abject, se pusese în joc prestigiul instituției și al conducerii. „Dați-mi imediat să-i semnez concedierea. De mâine să nu mai intre în fabrică, aici este unitate de stat, proprietate a întregului popor, nu feuda nu știu cui." S-au cărat cu toții precipitat, băgasem groaza în ei. Rămas singur am ridicat marțial capul și am făcut câțiva pași napoleonieni prin încăpere. Așa, așa se rezolvau la noi problemele, acesta era stilul nostru de conducere. Mă simțeam blindat într-o cuirasă de principii inexpugnabilă. Să încerce careva... să îndrăznească numai! Aveam de partea mea dreptatea. Și mă confundam total cu fabrica. Fabrica mă vrusese? bine! o voi apăra cu pieptul – nu voi avea nimic mai scump decât interesele ei, binele ei, curățenia ei etică. Nimeni să nu-și bage aici nasul lui murdar! Feudă spusesem? N-au făcut decât să întoarcă vârful suliței spre pieptul meu. Trustul a ordonat ancheta, ancheta a stabilit netemeinicia sancțiunii, arbitrariul concedierii destoinicului specialist. Colaboratorii apropiați s-au volatilizat, a dispărut care-ncotro a văzut cu ochii. Am rămas să dau socoteala singur, și din „armura inexpugnabilă" n-a mai rămas nici urmă. Era adevărat că n-am schimbat nici două vorbe cu victima despotismului meu? Era! Și că nu m-am deranjat să mă duc până în secție să întreb lucrătorii? Da! Atunci pe ce temei am dat ordinul? Pe niciunul, evident. Ce figură de idiot trebuie să fi făcut! Un cocoș cu creasta și penajul smulse. Să aduc vorba de principii? Ce principii, după ce săvârșești o samavolnicie, o fărădelege? Mai ai creditul

moral? „Dumneata confunzi fabrica, unitate economică de stat, proprietate a întregului popor cu averea personală, cu o feudă?” Exact vorbele mele. „Nimeni nu e pus pe viață într-o funcție, și mai ales de neînlocuit.” Avertisment. Și nu transparent, pe șleau. „Nimeni nu e de capul lui, nimeni nu poate face ce-i trece prin minte.” Clar! Principialitatea se afla de partea tovarășului Y. Ce nepotism, ce favoritism? prostii, fantasmagorii. Mi se rătăcise mintea. „Îl reintegrezi în funcție și dacă se verifică elogiile tovarășilor de muncă, și nu vedem niciun motiv ca ei să fi exagerat, îl avansezi.” „Îl avansez, tovarăși, aveți toată încrederea, la noi e mare nevoie de cadre capabile.” „Așa!” În final, șeful comisiei de anchetă mi-a strâns mâna mai îmbunat și mi-a aruncat un vag surâs ironic. „Ei, măcar să-ți fie de învățătură, citeam pe fața lui, măcar să-ți vie mintea la cap. Altfel...!”

Unui adjunct de la trust nu-i plăcea să vorbească la telefon. Celor mai mari nu îndrăznea să le telefoneze. „Cum să-i deranjezi pe tovarăși? Cine știe ce ocupații importante au, analizează o problemă, trasează sarcini, critică, sunt enervați și tu, ca musca, bâzzz, pe capul lor. Alo, tovarășul? La aparat beizadea Mitică. Lipsă de respect! Dacă ai ceva, du-te domnule, anunță-te, bate la ușă, salută frumos și spune tovarășului ce ai de spus civilizat, respectuos, privindu-l în față, nu așa pe nevăzute, orăcăind din aia ca din butoi.” Cu atât mai valabil devenea acest considerent față de subordonați. „Ai ceva cu mine, deplasează-te, că nu te dor picioarele. Chiar dacă ești la capătul Bucureștiului, de-aia ți-a pus statul mașină la dispoziție.” În schimb, te-ai fi așteptat ca el să-i sune pe cei mai mici ori de câte ori ar fi avut nevoie, doar criteriul ierarhic nu mai era încălcat, n-ar mai fi fost justificată reticența. Lui nu-i plăcea însă telefonul, cât putea se ferea să

pună mâna pe receptor. Suna fata și-i poruncea „Cheamă-l pe cutare până la mine. Acum." Acest „acum" însemna că respectivul trebuie să lase totul baltă, să se năpustească pe ușă și cu cel mai rapid mijloc la îndemână să se îndrepte spre obiectiv. Fireşte, de acest tratament, de efectele maniei respectivului nu scăpam nici eu. Când îmi era lumea mai dragă, după ce abia se așezaseră în jurul mesei persoanele convocate la ședință și eu spusesem un cuvânt introductiv, sau în momentul celei mai înfocate pledoarii în fața unui auditoriu încă nelămurit, sau după primele fraze critice într-o chestiune complicată – și în câte alte situații similare – vedeam capul fetei strecurat în deschizătura ușii: „Sunteți chemat la trust la tovarășul adjunct. Acum!" Acest „acum" îmi devenise îngrozitor de nesuferit. „Dar ce, domnule, arde, piere lumea, ce se întâmplă? îmi vărsam năduful pe fată, nu fără dorința ascunsă de a remarca cei de față cât sunt de bățos. Nu vezi ce fac acum? Și apoi decis, inflexibil, luându-mi răspunderea pentru consecințe: Când termin!" Fata nu se intimida, nu renunța, știa lecția. „Secretara a spus «acum». Am chemat mașina." „Ufff", scoteam un șuvoi lung de aer sonor. Îmi aruncam ochii în tavan – ceea ce însemna și exasperare și implorarea divinității –, le adresam tuturor o scuză mută din priviri, lăsam să-mi cadă pleoapele peste ochi și, cu umerii și brațele căzute, cu o expresie de luptător înfrânt de fatalitate, îmi luam mapa și ieșeam. Cu drumul, cu așteptatul, cu discuția, pierdeam două-trei ore, aproape o dimineață. Nu mă alegeam cu nimic. Verificarea unei cifre, repetarea unei sarcini transmise cu câteva zile în urmă, revederea unei poziții de plan deja acceptate... Se întâmpla să și uite pentru ce m-a chemat – se perindau nu știu câți prin biroul lui –, și atunci mă ținea în picioare; după

un moment de așteptare, se ridica și mă mobiliza energic: „Harnagea, luați toate măsurile, situația la voi e oscilantă (dar la ce întreprindere nu era?), trebuie neapărat să atingeți plafonul. Atenție la schimbul trei, acolo sunt încă rezerve." Aprobam plictisit. Uite, domnule, pentru ce mă pune ăsta pe drumuri, pentru ce-mi las eu treaba, de ce-mi dă mie statul leafă, nu mai vorbesc, lui. Într-o zi mi-a sărit muștarul, am făcut urât. Fusesem de dimineață la el, la prima oră, arsesem gazul pe acolo vreo două ceasuri și acum, spre prânz, mă chema din nou. Ei nu, totul are o limită! Discutam cu șefii de secții problema stocurilor, primisem sarcina să predăm supranormativul și n-aveam cui. Bătaie de cap, alergătură. Mă durea creierul, nu vedeam nicio ieșire. Și tronc: la trust, la cutare... „acum". „Ieși afară, i-am strigat fetei turbat, să nu mai îndrăznești să vii cu chestii de-astea la mine." „Dar, tovarășu..." „Niciun tovarăș. Ei drăcia dracului! Dar ce sunt eu, pațachină? Tai frunză la câini? Dacă ai chef, du-te tu." „Dar tovarășu..." „Am terminat. Pe mine mă plătește statul să produc, nu să mă plimb prin București cu mașina și să fac vizite. Ce e asta, bătaie de joc? N-am fost dimineață? Fiecare avem un program, o activitate, convocăm ședințe, chemăm oameni. Nu una, două, la trust, la tovarășul cutare. «Acum!» Gata, am terminat! Nu sunt trepăduș, nu sunt sluga nimănui. Spune-i din partea mea că nu vin. Să mă reclame unde o vrea. Iar pe tine dacă te mai prind că intri să-mi spui că mă cheamă la trust, te dau afară din servici. Uite, să fim înțeleși." Fata s-a retras uluită, înmuiată ca o cârpă. Asta mi-a plăcut, aș fi vrut s-o văd căzând lată la podea. Prea multe zile fripte îmi făcuse, prea abuzase de răbdarea mea. Nu m-am calmat nici după ce a ieșit. Am continuat să comentez încercând să-i atrag în discuție și pe ceilalți, căutându-le privirile furișate

în lături sau ațintite în lemnul mesei. La interogațiile pline de demnitate și de logică adresate tuturor, am primit doar câteva mormăieli anonime, ininteligibile.

Nu-mi păsa de neutralitatea și tăcerea lor, am continuat ședința, dar într-o stinghereală mohorâtă. Supraapreciasem zâmbetele lor slugarnice, aprobatoare și semnificativ-amuzate etalate în împrejurările când ironizam tacit mania adjunctului de la trust dar răspundeam chemării lui. Curtoazia nu presupunea atunci niciun risc. Acum se schimbau lucrurile. În noua situație riscasem și trebuia să-mi asum riscul singur. Nu știu cum s-a descurcat fata, nici n-am întrebat-o, dar peste două zile am fost convocat la adjunct în mod protocolar, prin secretariatul trustului. Nu mi-a întins mâna. M-a făcut să aștept pe scaunul meu strâmt până când a terminat de citit un dosar întreg. M-a privit un minut prin ochelari, impenetrabil, în timp ce mă făceam tot mai mic, și după ce a considerat că m-am micșorat destul, m-a întrebat ca prin vis cu o voce stinsă, bătrânească: „Ce e, Harnagea, te-ai răsculat?” Deci nu punea în cauză doar absența, se referea la reprezentație, fusese informat. Ah, oamenii! Dar nu-mi rămânea timp să filosofez asupra nimicniciei. Aveam de făcut față unei situații grele. Văzând că perseverez în tăcere încurcat și rușinat, a continuat: „Tu cum înțelegi, Harnagea, îndeplinirea sarcinilor care-ți stau în față? Când vrei le îndeplinești, iar când nu, nu? Da? După cum ai tu dispoziție?” Capul meu păcătos se pleca și vocea adjunctului căpăta o nuanță de duioșie amară. „Iar când te cheamă șefii să-ți traseze noi sarcini tu te superi pe ei că te deranjează și refuzi să te duci?” Bărbia mi se sprijinea în piept și ochii mi se umeziseră de remușcare. „Ce crezi tu, Harnagea, că suntem noi, liber profesioniști... prinți moștenitori... sau ce? Spune

Harnagea, spune. Cum ai ştiut să te răscoli, trebuie să ştii să şi răspunzi." „Nu m-am răsculat, tovarăşe director general." Făceam ca recrutul care-l avansează pe plutonier la gradul de căpitan. Dar nu se prindea. Adjunctul de la trust avea un punctaj, o tematică şi obişnuit cu disciplina şi ordinea nici nu concepea să nu le ducă la bun sfârşit. Salvarea a fost sentimentalismul meu, l-a contaminat întrucâtva. Duioşia bătrânului – prefăcută, evident, dar asta n-avea nicio importanță – mi-a frânt inima. „Altul chiar pentru mai puțin te-ar fi dat afară, Harnagea." Mă compătimea. Abia mă stăpâneam să nu-i iau mâna şi să i-o duc la piept, ca unui tată iertător. După vârstă putea chiar să-mi fie tată şi eu îi necinstisem părul alb.

I-am cerut scuze, am dat totul pe firea mea pripită, pe un temperament labil, pe nevroza astenică mai veche (îşi scotea capul din când în când şi şmecheria, nici ea nu mă părăsea și se împletea de minune cu emotivitatea).

Mi-a dat un avertisment. La sfârşit mi-a recomandat fără nicio urmă de duioşie părintească: „Să nu mai uiți niciodată, Harnagea, că noi suntem soldați şi când sună goarna sărim. Unde om fi şi orice om face. Ne ducem unde suntem chemați, unde suntem trimişi. Ordinele nu le discutăm, Harnagea. Ele sunt sfinte pentru noi şi le îndeplinim întocmai. Altfel, Harnagea..." Am aprobat totul, i-am strâns mâna cu efuziune şi m-am retras mişcat şi întărit, mai înțelept şi mai puternic.

Nu luasem niciodată cuvântul la consfătuirile de la trust cu şefii de unități. De data aceasta mă pregătisem. O fracțiune de secundă a lipsit să nu vorbesc primul. Fusese altul mai iute de mână, nu mi-a plăcut însă ce a spus. Parcă i se încleiase creierul. O frază cât de cât limpede nu fusese

în stare să scoată și pe deasupra, din cauza exprimării încâlcite – credeam eu –, lăsase impresia că justifică niște lipsuri ale trustului, deși ele ne creau tuturor dificultăți. Mi-a atras atenția pentru că și eu tot asupra acestei teme îmi propusesem să mă opresc, printre altele, dar de pe poziții critice. Mi-am notat în carnet o frază sarcastică la adresa colegului și datorită concentrării am pierdut rândul. Ascultându-l și pe al doilea, tot atât de nesărat, m-am decis să mă rezerv pentru mai la urmă, urmând să speculez cuprinzător prostia antevorbitorilor. Mi-am revizuit punctajul. Debutam printr-o incursiune inedită în problema tehnologiei, propunând trustului, după o susținută canonadă teoretică de natură să-mi acrediteze competența în materie, schimbări radicale. Revedeam mulțumit ideile principale, sigur că voi face senzație. Partea a doua o consacram „spunerii adevărului pe nume". Aveam convingerea că numai superficialitatea colegilor explica tăcerea așternută de mai multă vreme asupra neregulilor birocratice ale trustului. Îmi închipuiam că nici conducerea nu dispune de o vizibilitate prea bună a stărilor de lucruri și nu mă îndoiam că-mi va fi recunoscătoare pentru modul sintetic, simplu și direct în care aveam să-i deschid ochii. În general credeam pe vremea aceea că adevărul plutește în ceață și se relevă numai minților pătrunzătoare, iar datoria acestora este să-l scoată la iveală în interesul și spre satisfacția tuturor. Odată înfățișat în simplitatea sa esențială urma să fie îmbrățișat cu entuziasm general și transformat într-o pârghie miraculoasă a progresului. Pe mine mă vedeam, în reveriile-mi ascunse, în postura de pescuitor de adevăruri rare și prețioase, refuzate privirilor obișnuite, un scufundător de mare adâncime, din acela ce aduc la

suprafață, după nu știu câte minute de oprire a respirației, perla născută pe fundul oceanului. Bineînțeles, această performanță urma să-mi procure simpatia și gratitudinea forurilor în drept, dimpreună cu o binemeritată glorie și cu plăcerea de a oferi semenilor instrumentul perfecționării. Mă consideram predestinat nobilei misiuni de semănător dezinteresat al mirificei semințe a binelui. Recapitulând partea teoretică a cuvântului pătrunsă de spirit novator, și ascultând banalitățile debitate în jurul meu, am anticipat bucuria orgolioasă de care aveam să am parte. Știam că voi fi eclatant și mă decisesem să culeg aplauzele cu cea mai mare modestie. Totuși, o îndoială s-a strecurat în cugetul meu. În mediul dat, neinspirat, arid, dizertația savantă nu se va lovi ca nuca în perete?

Mi-am amintit de repetatele dușuri reci primite la fabrică pe când eram încă novice, de interpretarea dată „elevației", gustului teoriei. Uitasem de făgăduiala de a renunța la fantezie. Faptul că mă aflam în alt for nu schimba lucrurile, nu mă dezlega de angajament. Am devenit circumspect. Nu întrezăream la colegii mei nici urmă de fantezie, nici cea mai slabă intenție de a epata. De ce? Fiindcă erau proști? Or fi fost și din ăștia, dar cei mai mulți aveau glagorie, posedau o experiență bogată, din acest punct de vedere îmi erau superiori. Oameni trecuți prin ciur și dârmon. Atunci? I-am cercetat mai atent. Placiditatea lor ascundea un gând. Care? Nu știam, dar însăși convingerea că-l au a fost suficientă să mă facă prudent. M-am grăbit să tai cu două linii oblice prima și cea mai originală parte a punctajului. Toată speranța mi-o puneam acum în spunerea adevărului pe nume. Intrasem într-o stare de nerăbdare, mă furnicau degetele și prin anumite gesturi am atras atenția

prezidiului, făcându-i cunoscut că următorul vorbitor doresc să fiu eu. Cineva a șoptit numele meu celui ce conducea ședința și acesta și l-a notat. Nu mai ascultam ce spunea omul aflat în picioare foarte aproape de mine. Mă apucasem să-mi rotunjesc în cap câteva frumoase fraze de început. A trebuit să întrerup însă operațiunea pentru că vorbea cineva de la prezidiu, directorul general în persoană. Nu înțelegeam la ce se referă, m-a frapat severitatea glasului, cuvintele tăiate în piatră. Nu mică mi-a fost surprinderea descoperind că în centrul mânioasei replici se afla „adevărul", „adevărul meu", căruia tocmai mă pregăteam să-i spun pe nume. Nu mi-a trebuit mult să deduc faptul că antevorbitorul împrăștiase în sală câteva frânturi. Că era vorba doar de frânturi, m-a edificat directorul general, pentru că el repeta cuvânt cu cuvânt propozițiile incriminate. Dar ce spusese? O bagatelă contribuția colegului! Am răsuflat ușurat, nu-mi ratase intervenția, nu-mi furase poanta. Caimacul îmi rămânea, coronița gloriei tot eu aveam s-o primesc. Directorul general lega între ele acele firimituri și făcea un mic cocoloș. Începuse să-l rostogolească încolo și încoace trăgând în el cu un pistol automat de calibru mare. Bolul închegat de directorul general, parcă mai adăugind ceva și de la el, era pipernicit. Abia un fetus al adevărului matur, bine dezvoltat, închis între coperțile carnetului meu, așteptând un semn să iasă la iveală, să surprindă și să izbăvească sala. După ce a terminat cu părerile nefericitului antevorbitor, uitându-se pe hârtii, conducătorul ședinței a rostit cu vocea stăpânită și egală de mai înainte: „Are cuvântul tovarășul Sergiu Harnagea." „Vă rog să mă scuzați, am glăsuit decent și respectuos, numai dulceață și candoare, problemele au fost atinse și n-aș vrea să repet. Renunț... Data viitoare..." „Dar

data viitoare să te grăbești, să te scoli mai de dimineață" m-a sancționat flegmatic directorul general și toți au râs cu voci îngroșate de încordare. Da, da, o să mă grăbesc, cum să nu... l-am asigurat în gând. O să mai mă auzi tu pe mine când ți-oi vedea ceafa. Multă vreme nici că m-a auzit, ca și ceilalți. Nu vorbeam decât întrebat și atunci strictul necesar, corect, la obiect, și mai ales fără sclipiri, fără adevăruri eclatante.

„Ce faceți cu audiența aia? m-a întrebat secretara. Tovarășa a revenit. O primiți sau nu? Să știu ce-i spun." „Bine, să vie, am cedat plictisit. Ce-ai zis că e? Cercetătoare, matematiciană? Ce legătură am eu cu...? Fie, uite, mâine pe la zece dimineața." Bănuiam că vrea să se angajeze la noi sau așa ceva. Întâmplarea a făcut să mă găsească, puteam să fiu chemat undeva sau să fi intrat într-o ședință neprogramată. De statură mijlocie, blondă, taior bleumarin, suplă. Cam atât am reținut. Nu făcea parte din categoria femeilor care-ți sar în ochi. Probabil necesita observații îndelungate, ceea ce avea particular, calități sau defecte, se lăsa anevoios desluşit. Există oameni-surpriză, când îi vezi prima dată nu-ți spun nimic, dar după un timp, când reușești să-i cunoști, rămâi consternat de originalitatea personalității. Înclin să cred că aparținea acestui gen, căci din felul cum vorbea – simplu, fără înflorituri, liniar dar cursiv – se putea deduce că e stăpână pe ea. Poate nu-i plăcea să se dea în vileag. O prezumție. S-a așezat pe scaun cu gesturi puține, decente, a făcut o oarecare introducere, de bun-simț am apreciat, scuzându-se că mă va pune în fața unei situații neobișnuite, adăugind cu o ușoară ironie că nu îndrăznește să se imagineze în postura mea pentru că asta i-ar lua curajul și, probabil, și-ar da seama de enormitatea demersului. În acest caz s-ar opri aici, ar cere iertare și ar pleca, aş lua-o drept

nebună, n-ar avea nicio importanţă. Refuza să se gândească, rămânea, se crampona deasupra logicii, cu toate că... nu se poate spune că nu a gândit, că nu a paragândit, dar... şi... S-a încurcat. Vorbea cu capul în jos şi degetele frământau ceva, cureaua de la poşetă. Am observat că-i tremură mâinile, că tremură toată. Mi s-a făcut milă, mi-am închipuit că i s-a întâmplat vreo nenorocire şi i-am oferit un pahar cu apă. Nu mi-a răspuns, probabil nu m-a auzit, s-a stăpânit cât a putut, şi-a ridicat privirile, m-a atins cu ele în treacăt şi aţintindu-le alături a vorbit. Mi-a rămas în minte o voce mică, melodioasă, cenzurată; îi punea surdină ori de câte ori o silabă se încărca de elan şi se ridica deasupra celorlalte. A vorbit mult dar textual nu mai reţin decât aceste cuvinte. „Am făcut o pasiune pentru dumneavoastră" (formulă suptă direct din codul manierelor elegante şi inspirată de literatura sentimental-erotică a colecţiei „Cincisprezece lei"). De bună seamă restul trebuie să fi fost explicaţii, motivaţii. Ba nu, uite că memoria funcţionează, scoate ca o sondă părăsită, dintr-un zăcământ presupus epuizat, un galon de amintiri. Şi-a făcut autobiografia în date sumare, s-a autodescris. Ce munceşte, ce preferinţe are, ce cultură... Dacă nu mă înşel, mi-a furnizat ceva informaţii şi despre starea materială. În sfârşit, a trebuit să tacă, isprăvise. Abia atunci m-a privit. Surâdea. Scăpase, se uşurase. Sărise din avion, reuşise să deschidă şi paraşuta, deşi habar nu avea cum se manevrează şi acum se afla din nou cu picioarele pe sol. Venise rândul meu şi întreaga ei fiinţă îmi dădea de veste că aşteaptă. Da, se impunea să spun ceva, nu puteam să tac la nesfârşit sau să declar: „Audienţa s-a încheiat. Răspunsul o să-l primiţi prin poştă sau prin secretară." Nu m-am gândit de mult la întâmplarea aceea, nimic nu mi-a mai evocat-o. Acum simt

cum mă inundă, ca o apă fiartă, rușinea. Din cap până în picioare. Nu cred că există pe lume ființă omenească, oricât de inteligentă, de evoluată, care să nu atingă din când în când limitele stupidității, să nu fie de un număr de ori în viață imbecilă. Ce să facem? Viața nu e o lecție s-o înveți pe de rost. Suntem pregătiți doar pentru împrejurări de rutină. Nu o dată ne regăsim în banca de școală primară silabisind. Am pus capăt așteptării femeii și am vorbit. Doctoral, condescendent și foarte, foarte galant. Esența a fost cam următoarea: V-am ascultat cu atenție. Înțeleg că v-a fost teamă să nu râd de dumneavoastră. De ce? Găsesc sentimentul dumneavoastră foarte normal, mai mult, frumos. Nimic mai firesc decât să avem pasiuni, să iubim. E foarte, foarte omenesc. După mine, dintre toate, iubirea e cea mai nobilă. Vă onorează. De asemenea, curajul de a spune... o virtute. Prin urmare, nu văd de ce v-ați simți rușinată. Să se rușineze cei sterili, sufletele uscate. Bineînțeles, pentru mine e o surpriză. Dar vă asigur, plăcută. E măgulitor să afli că ai devenit obiectul unei pasiuni. Nu pot decât să vă mulțumesc. Vă sunt îndatorat. (Da, am pronunțat aceste vorbe nătângi.) Înțelegeți, mi-ar fi foarte greu să vă spun mai mult acum. Dați-mi timp să mă obișnuiesc cu gândul... să reflectez. Propriu-zis, nu vă cunosc. Poate nici dumneavoastră pe mine. Negați. Aș putea ști în ce împrejurări m-ați... Doriți să păstrați secretul. Ha, ha, ha. Deocamdată... Vă înțeleg, vă înțeleg. Când am să vă comunic? Acesta e numărul dumneavoastră de telefon? Mulțumesc. Da, poate am să sun... Doriți să sunați dumneavoastră? De acord, de acord. Devenise volubilă. Se molipsise de la mine. Punea întrebări, dădea scurte răspunsuri spirituale, râdea stăpânit. Și pe deasupra mă învăluia într-o privire posesivă, nu afectuoasă,

aș zice exigentă. Dumnezeu știe de ce. Căpătase ceva drepturi asupra mea? Am condus-o la ușă, galant, cu pași înceți, elastici, într-un balans vag romantic, cu capul plecat, gânditor, i-am strâns mâna și am salutat-o ceremonios ca un gentleman din secolul trecut. Rămas singur ce ar fi trebuit să fac? Să râd, nu? Să mă tăvălesc pe jos, să mă țin cu mâna de burtă. Orice om cu un elementar simț al umorului așa ar fi procedat. Și așa crezusem și eu că voi face, abia așteptasem momentul, căci o parte a creierului realiza, în timp ce debitam idioțenii, că particip la ceva absolut neverosimil. Eram implicat într-o farsă grosolană și n-aveam voie să râd atâta timp cât strania persoană rămânea de față. Nebunie? – îmi trecu prin minte. Nu părea. Extravaganță, mai degrabă. Tipul de om care nu știe ce e frica de ridicol. Curaj, tupeu depășind orice limite, dublate de o ingenuitate derutantă. Ei bine, acum puteam să mă amuz în deplină libertate, puteam s-o chem pe secretară și să ne distrăm copios. Împotriva oricăror așteptări, n-am făcut-o. După cum se vede, m-am răzgândit. Am renunțat să mai dau curs propensiunii spre umor.

M-am orientat în altă direcție. Am zâmbit flatat, m-am plimbat puțin prin birou admirându-mi vârfurile pantofilor, m-am oglindit în sticla ferestrei deschise. Hm! Chestia se cuvenea examinată mai îndeaproape. N-aveam timp, o lăsam pentru mai târziu. Inițial avusesem intenția să-i povestesc Despinei incidentul, nu atât pentru a-i stârni ilaritatea, cât pentru a-i releva o nouă dimensiune a existenței mele. Am păstrat tăcere. Ce însemna asta? Am devenit conștient că în capul meu încolțește un gând, se conturează un plan. Un spiriduș își vârâse coada, gustul aventurii. De ce să dau cu piciorul orbește, mașinal, în

virtutea unui reflex discutabil, ofertei atât de îndrăznețe, de directe, de necondiționate ce mi se făcuse? E drept, în ce mă privește, nu se afla la mijloc nici umbră de sentiment. Dar ea era posesoarea unei pasiuni și cine știe ce surpriză se putea ascunde aici. Ia să nu ne pripim noi, să mai stăm nițel în expectativă, să păstrăm cazul în rezervă, de tranșat putem să-l tranșăm oricând. După câteva zile, fata mi-a comunicat că tovarășa respectivă a întrebat dacă există vreun răspuns. M-am cam scuturat. Brrr! În ce termeni se tratau lucrurile. Dar nici nu-mi displăcea pe de-a-ntregul perseverența ei, și mai ales graba. După aceea mi-a trimis prin cineva o scrisoare conținând un poem (poate un cântec), cu siguranță reprodus de undeva. Foarte strâvezie aluzia. Ce aluzie, apel. Versurile mă chemau să mă arunc în brațele plăcerii, să mă înfrupt din neprețuita comoară a amorului. Cam vetuste, dar, în cazul dat, asta trecea pe planul al doilea. Chestiunea evolua ademenitor și, mărturisesc, nu contrar așteptărilor mele. Secretara începuse să se uite la mine cam chiorâș și stânjeneala și contrarietatea ei, aceasta din urmă bine strunită, s-au accentuat în ziua când i-am aruncat cu o indiferență studiată că „dacă tovarășa aceea mai revine să-i transmită că răspunsul este pozitiv". Lucrurile se precipitau. La numai două zile am primit o nouă scrisoare – de data aceasta conținea versuri proprii, o mică odă, se înțelege stângace, dar bine simțită și o adresă. O dată cu scrisoarea, secretara mi-a înmânat și un pachețel, ușor, delicat, și am citit pe chipul ei cât de mult o rodea curiozitatea să știe ce ascunde. Am găsit o cravată roșie, croșetată de mână, din fir de mătase. Am pus-o în seif și m-am grăbit spre ședința de partid. Urma să reflectez mai târziu la ce aveam de făcut.

Nu cercetasem ordinea de zi. Subiectul cel mai gras al ședinței îl constituia adulterul unui inginer. Cazul se complica prin aceea că și „ea” lucra în întreprinderea noastră. Nevasta prinsese de veste, reclamase la minister și la raion. A fost o discuție îngrozitoare, a durat toată după-amiaza, s-au audiat martori, s-au produs dovezi. De la raion ținuse să participe personal grasul, mare amator de picanterii. Instrumentase procesul după stilul magistraturii militare, folosind procedura de război aplicată actelor de înaltă trădare. Cu inventivitatea-i diabolică a reușit să facă din mărunta idilă (după unii mai mult decât justificată de condiția joasă, sub toate aspectele, a „nevestei”) o monstruoasă crimă politică, un atentat la orânduirea socialistă. Reieșea că, ridicându-și privirea spre frumoșii ochi ai inginerei, vampirul sfidase clasa muncitoare, călcase în picioare tot ce avea mai sfânt mișcarea comunistă, își dăduse în vileag mentalitatea obscurantistă, reacționară, putreziciunea pătrunsă până în măduva oaselor. Toată lumea a ridicat mâna pentru „vot de blam cu avertisment” și o lespede grea a fost așezată peste dosarul nefericitului sentimental. Dar grindina nu l-a lovit numai pe păcătosul dat în vileag, ea mi-a învinețit și mie carnea. Vârfurile otrăvite ale săgeților se înfigeau și în pieptul meu, ghioaga ghintuită îmi zdrobea și mie umerii, șira spinării, epitetele infamante se lipeau și pe fruntea mea, stigmatizându-mă. Oare știa? mă întrebam micșorându-mă involuntar în scaun. Îmi urmărise mișcările, îmi citise gândurile? Ce conta că încă nu săvârșisem „crima”? Răul înmugurise, meritam pedeapsa. Gândul vinovat se izbea ca o pasăre cu aripa înghețată de ușa de fier a seifului. Acolo se afla

corpul delict, obiectul compromițător ce mă putea duce la ghilotină și cât mai rămânea în acel loc nu puteam avea liniște. Am stat ca pe ghimpi și la sfârșit m-am repezit ca un apucat, am scos cravata și cele două scrisori, am luat foarfeca de birou și deasupra WC-ului le-am tăiat în fâșii subțiri după care, eliberat, ca nou-născut, am tras zgomotos apa. Dorul de aventură s-a stins ca scânteia sub o ploaie torențială. Și nici nu fusese dor de o aventură, doar un mic joc al simțului libertății, vanitatea de a nu fi mai prejos decât femeia nepăsătoare la oprelişti, dispreţuind canoanele, chiar și pe acela al ridicolului. I-am dat fetei dispozițiuni, cu voce glacială, să-i comunice tovarăşei cu pricina, când va mai reveni, că am fost permutat în provincie. Și nu mi-a păsat de sarcasmul privirilor atotştiutoare.

Nu luasem concediu de la intrarea în fabrică. Diagnosticându-mă surmenat, Despina m-a pus să cer câteva zile și, cu toate că sezonul se terminase, șă mă duc la mare. Mi-a recomandat să fac băi de aer și să dorm. M-am conformat fără entuziasm, mă dezobişnuisem să mă descurc singur în viața particulară și apoi ce nevoie aveam de băi de aer? Vigoarea nu-mi slăbise, puteam foarte bine să-i dau înainte. Forul tutelar mi-a aprobat cererea cu consemnul de a telefona zilnic pentru orice eventualitate. Am beneficiat de o vreme neobişnuit de frumoasă iar cu singurătatea m-am deprins repede. Contrar instrucțiunilor ziua citeam – ieşeam doar pentru a lua prânzul la singura cârciumă neînchisă – iar seara, până noaptea târziu, ghemuit pe o bancă, priveam marea. Ce aveam de văzut? Propriile-mi gânduri. Nu mai gândisem demult, vreau să spun nu-mi mai lăsasem gândurile să zboare în voia lor – gândisem sub imperiul necesității, dirijat, parcelat, cronometrat. Luna deschidea

pe ape o cale luminoasă, pe ea veneau gândurile în cârduri. Găseam o similitudine între mine și apele nemărginite, tăcute, pustii, nemângâiate. Când fascicolul lunar spărgea întunericul, o tristețe sfâșietoare se așternea peste întinderea lichidă; atunci marea trăia și gândea ca și mine. Treptat mi s-a conturat ideea fraternității regnurilor. Marea mă privea îndurerată, ca o soră lipsită de grai, înlănțuită de fatalitatea geologică, prizoniera destinului. Îi înțelegeam tristețea dar nu puteam s-o ajut, nu puteam rupe vraja. Mă desprinsesem din lumea ei demult, dobândisem ceea ce se numește conștiința de sine. Mă consideram vinovat că o uitasem. Când mă întorceam în odaie încercam să aștern pe hârtie gândul nebulos și uneori mă prindeau zorile chinuindu-mă cu natura vrăjmașă a cuvântului. Așa se face că am uitat de telefonul zilnic, ba nu i-am mai telefonat nici Despinei, iar ea nu mă putea căuta căci nu aveam acces decât la cabina publică. Nici nu mi-am dat seama cum a trecut vremea, când s-au făcut zece zile. Cura balneară, în loc să mă fortifice, mă slăbea. Mi se topise energia. În loc să dorm cea mai mare parte a timpului, cum mi se indicase, îmi redusesem somnul la câteva ore. Mă simțeam bine, doar voința mi se anemia. Ezitam mult să mă ridic din pat, să ies din casă. Pe de altă parte, mă comparam mereu cu elementele naturii și asta mă timora. Față de o rază de soare, de care mă lăsam mângâiat cu un sentiment filial, mă vedeam de o mie de ori mai slab, efemer, perisabil. Uitasem de fabrică, de Despina. Marea, luna, lumina obosită a toamnei mă storceau, îmi spălau creierul. În cea de a zecea zi dimineața, când încă mai somnolam, pentru prima dată cineva mi-a bătut în ușă. M-am urnit greu și fără nicio curiozitate. Despina! „Ești bolnav? m-a interogat fără nicio introducere. Ce e cu

tine, ce ți s-a întâmplat?" Nu mă aflam în starea sufletească potrivită să fac față interogatoriului. S-a îndreptat spre patul desfăcut. A cules foile de hârtie împrăștiate pe jos fără să le cerceteze. „Ce sunt astea? Lor le-ai spus?" „Cui lor, Despina?" „Trustului. Trebuia să vii de trei zile. Trebuia să telefonezi." S-a așezat pe scaun.

„Explică-te!" mi-a poruncit. „Am uitat, Despina. Timpul trece repede." Nu-i venea să-și creadă urechilor. Aiuram? Ce vorbe erau astea? Cum am uitat? Uitasem de servici, de fabrică, de angajamentul față de șefi? Uitasem de ea? De ea? Am căutat s-o dreg. Nu uitasem propriu-zis, o moleșeală, influența mării, poate. M-a descusut, a reflectat. S-a mai îmbunat. „Te-ai întins la somn, nu?" Aprobam bucuros. „Cel puțin te-ai odihnit ca lumea?" Am asigurat-o că-mi refăcusem forțele pe deplin. „Să vedem cum o scoatem la capăt cu trustul. Directorul general e supărat. S-au găsit și binevoitori... Hai îmbracă-te. Telefonezi imediat. Să-i spui că ai avut o criză de tahicardie și că doctorul... există pe aici vreun doctor? Nu? Vom scoate un certificat de tahicardie cronică. Nu râde. Trebuie să împrăștii impresia proastă." Chiar atât de serioasă era situația? Da, da, atât, mă moraliza, numai că nu-mi dădeam eu seama, trăiam cu capul în nori. Tocmai acum să ratez? Când se întrezărea perspectiva să urc o nouă treaptă? Vorbea de parcă avea avansarea în mână. Am dat s-o îmbrățișez dar m-a respins. „Îmbrăcarea, telefonul, nu uita boala și... scuze, scuze măgulitoare." M-am îmbrăcat sub privirile exigente, nerăbdătoare, am telefonat, m-am scuzat față de șef cât am putut mai bine, m-am angajat să aduc dovada. În tren Despina și-a amintit de teancul de foi scrise, le-a scos din poșetă și a citit câte ceva. „Cu prostiile astea ți-ai pierdut vremea?" Mi le-a înapoiat decepționată.

Am încercat să-i explic fraternitatea regnurilor. „Sunt momente, Despina, când aproape capeți certitudinea că marea are viață. Numai că nu poate vorbi. La fel ca un câine inteligent... te privește în ochi, vrea să spună ceva, și suferă, lăcrimează că n-are grai. Cu deosebire că marea e și mai singură, mai neînțeleasă. Știi când îi surprinzi cel mai bine tristețea? Când răsare luna și întinde irealul ei covor auriu până departe... ca un drum în neant. Drumul reîntoarcerii noastre în sânul naturii." A surâs și și-a băgat palma în mâinile mele, cum obișnuia. „Știu, și mie îmi place la mare. Dar în toiul verii, să mă coacă soarele. Pe mine mă tonifică. Va trebui să mergem într-o vară să ne bronzăm, să ne facem harapi. E grozav să te plimbi cu picioarele prin apa călduță de la mal. Te înțeleg foarte bine... dar când e cazul, Sergiu, și fără să neglijăm obligațiile, să ne expunem la..." Mi-am întors capul spre fereastră și am privit câmpia monotonă. Mi se făcuse greață de povestea cu fraternitatea. Am rupt hârtiile, am deschis geamul și le-am azvârlit în șuvoiul de aer ce se freca de vagon și le ducea înapoi. Pentru prima dată am recunoscut undeva, la adâncimi foarte mari, că mintea Despinei are ceva de iască.

Încurajată de lepădarea de „prostii", mi-a înfățișat conceptul tactic despre avansare. Gata cu prudența, cu modestia, cu nebeligeranța. Dobândisem destulă experiență. Timiditatea nu duce nicăieri. Tăcerea prin ședințe, dincolo de o anumită limită, te cufundă iremediabil în anonimat. Venise momentul să trec la ofensivă. Nu să mă mențin, să mă afirm. Mi-a explicat detaliat lansarea în postura de „mare competență tehnică". Ce învățasem trebuia valorificat pe plan superior. Am asigurat-o că am înțeles. Înțelesesem. Recentul incident îmi apărea ca ultima tentație a alunecării

de pe conveier. Deţineam tabloul complet al tipurilor de primejdii posibile. În centrul lui se afla ispita de a face ce-ţi trece prin cap. Ca atare, mă vedeam copt să mă avânt, apt să trec în etapa nouă. Păzea domnilor, vine din urmă Sergiu Harnagea. N-aţi auzit de el? O să auziţi cu siguranţă. Hotărârea mea fusese luată. Dacă e bal, bal să fie. Înainte, deci! Despina îmi călăuzea paşii. Uriaşul dus de mână de un copil. Confortabil, forţele şi le păstrează pentru ridicarea greutăţilor la spectacolele cu public. Aşa am făcut şi eu şi am fost aplaudat, m-am acoperit de glorie. Anii s-au scurs, am trecut pe alte conveiere, mai mari, mai sofisticate, căptuşite cu pluş, dar tot în baza impulsului iniţial am înaintat. Primele lecţii îmi intraseră în sânge, orice s-ar fi întâmplat nu-mi mai puteam pierde echilibrul. Ajunsesem în stare să sar din mers de pe unul pe altul, nu mai riscam să-mi abat privirile, să calc neatent, greşit. Sergiu Harnagea s-a înfipt bine pe picioare.

(Tot ce spune Sergiu e adevărat, dar ca în orice adevăr omenesc limitat, relativ, aici se strecoară şi o eroare. Involuntară sau nu, ce contează? Întru totul de acord că s-a lăsat târât. Dar nu numai de Despina, cum dă să se înţeleagă. Despina a avut rolul ei foarte mare, fără ea Sergiu ar fi rămas de căruţă. Despina i-a inculcat „conştiinţa obligaţiei" care a ţinut loc de ideal – o obligaţie abstractă, căci aşa cum va reieşi mai târziu, Sergiu n-a ştiut niciodată cu exactitate faţă de cine e dator şi nici măcar nu şi-a pus, mult timp, această întrebare. Tot Despina i-a dat iluzia răsplatei pentru datoria împlinită, dar asta elucidează el mai târziu. Aşa cum spuneam însă, influenţa Despinei nu explică total nici acceptarea căii, nici succesul repurtat. În contact cu viaţa, cu parcela de viaţă unde a pătruns, în laboratorul psihic al

lui Sergiu s-au produs schimbări. Din diferitele împrejurări și fapte relatate rezultă clar că pe neobservate a devenit ambițios. Deși ar părea paradoxal – după mine e în firea lucrurilor –, ambiția a atras după sine lașitatea. Se umilea în fața celorlalți de frica Despinei? Se umilea în fața Despinei de frica celorlalți? Speculații. Sergiu e un arhetip: intrând în joc uită regulile jocului sau observă că alții nu le respectă și procedează în consecință (de fapt chiar acestea erau regulile dar nu știa el). Se spune că flexibilitatea (nu poate fi eliminată de aici nici șira spinării) este un atribut al inteligenței. Dar nu și al superficialității? S-ar părea că cele două trăsături umane sunt antinomice, dar cât de frecvent le vedeam mariate... Un arhetip al inteligenței superficiale? În orice mariaj dintre calități și defecte poate interveni criza, divorțul. Depinde de starea echilibrului, de cine strică echilibrul. La aceasta mă gândesc, deși prematur, când încerc să mai aduc o lumină cât de mică în destinul lui Sergiu.)

Colecția

JURNALUL CĂRȚILOR ESENȚIALE

1. Radu Sorescu / Petre Țuțea. Viața și opera
2. Zaharia Stancu / Jocul cu moartea
3. Mihail Sebastian / Orașul cu salcâmi
4. Ioan Slavici / Închisorile mele
5. Gib I. Mihăescu / Donna Alba
6. Liviu Rebreanu / Ion
7. Cella Serghi / Pânza de păianjen
8. Zaharia Stancu / Desculț
9. Henriette Yvonne Stahl / Între zi și noapte
10. Mihail Sebastian / De două mii de ani
11. George Călinescu / Cartea nunții
12. Cella Serghi / Pe firul de păianjen al memoriei
13. Fănuș Neagu / Îngerul a strigat
14. Ioan Slavici / Mara
15. Lucia Demetrius / Triptic - Vol. 1 - Oglinzi aburite
16. Lucia Demetrius / Triptic - vol. 2 - Portretele au coborât din rame
17. Lucia Demetrius / Triptic - vol. 3 - Ultimul vlăstar
18. Ioan Slavici / Cel din urmă Armaș
19. Zaharia Stancu / Dulăii
20. Liviu Rebreanu / Răscoala
21. George Călinescu / Enigma Otiliei
22. Panait Istrati / Ciulinii Bărăganului
23. Grigore Băjenaru / Cișmigiu & Comp
24. Ioan Slavici / Pădureanca
25. Fănuș Neagu / Scaunul singurătății
26. Grigore Băjenaru / Bună dimineața, băieți!
27. Gheorghe Smeoreanu / Regele și regina sistemului solar
28. Liviu Rebreanu / Ciuleandra
29. Panait Istrati / În lumea Mediteranei. Răsărit de soare
30. Panait Istrati / În lumea Mediteranei. Apus de soare
31. Cella Serghi / Gențiane
32. George Călinescu / Bietul Ioanide, vol 1
33. George Călinescu / Bietul Ioanide, vol 2
34. Mihail Sebastian / Cum am devenit huligan
35. Liviu Rebreanu / Pădurea spânzuraților
36. Panait Istrati / Domnița din Snagov
37. Gib I. Mihăescu / Zilele și nopțile unui student întârziat
38. George Călinescu / Scrinul negru, vol 1
39. George Călinescu / Scrinul negru, vol 2
40. Gib I. Mihăescu / Femeia de ciocolată
41. Panait Istrati / Haiducii

42. Henriette Yvonne Stahl / Steaua robilor
43. Damian Stănoiu / Pocăinţa stareţului
44. Liviu Rebreanu / Adam şi Eva
45. Ioan Slavici / Din două lumi
46. Cezar Petrescu / Oraş patriarhal
47. Damian Stănoiu / Alegere de stareţă
48. Panait Istrati / Trecut şi viitor. Pagini autobiografice
49. Eugen Lovinescu / Bizu
50. Duiliu Zamfirescu / Frica
51. Radu Rosetti / Poveşti moldoveneşti
52. Sorin Titel / Clipa cea repede
53. Cella Serghi / Iubiri paralele
54. Eliza Roha / Asasinat la Cracovia
55. Liviu Rebreanu / Gorila
56. Cella Serghi / Aceasta dulce povară, tinereţea
57. Panait Istrati / Mihail
58. Max Blecher / Inimi cicatrizate
59. Eugen Cojocaru / Rezistenţa veselă
60. Eliza Roha / Insomniile unui prinţ valah
61. Panait Istrati / Pescuitorul de bureţi
62. Henriette Yvonne Stahl / Drum de foc
63. Ion Minulescu / Casa cu geamurile portocalii
64. Duiliu Zamfirescu / În carantină
65. Cella Serghi / Mirona
66. Mihail Sebastian / Accidentul
67. George Coşbuc / Povestea unei coroane de oţel
68. Sorin Titel / Clipa cea repede
69. Radu Rosetti / Alte poveşti moldoveneşti
70. Henriette Yvonne Stahl / Marea bucurie
71. Sorin Titel / Noaptea inocenţilor
72. Petre Bellu / Apărarea are cuvântul
73. G. M. Zamfirescu / Maidanul cu dragoste, vol 1
74. G. M. Zamfirescu / Maidanul cu dragoste, vol 2
75. Ioan Slavici / Moara cu noroc
76. Panait Istrati / Moş Anghel
77. Damian Stănoiu / O zi mitropolit
78. Cezar Petrescu / Calea Victoriei
79. Zaharia Stancu / Uruma
80. Max Blecher / Întâmplări în irealitatea imediată
81. Gib I. Mihăescu / Rusoaica
82. George Topîrceanu / Pirin Planina
83. Octavian Goga / Cântece fără ţară
84. Liviu Rebreanu / Jar
85. Ion Marin Iovescu / Nuntă cu bucluc
86. Sorin Titel / Femeie, iată fiul tău

87. Cezar Petrescu / Dumineca orbului
88. Damian Stănoiu / Ucenicii sfântului Antonie
89. Panait Istrati / Codin
90. Emil Lungeanu / Jocul
91. Eugen Lovinescu / Firu-n patru
92. Pillat Ion / Biserica de altădată
93. Ion Minulescu / Corigent la limba română
94. Mihai Eminescu / Articole politice
95. Eugen Lovinescu / Mili
96. Sidonia Drăgușanu / Doamna cu ochelari negri
97. Ioan Slavici / Budulea Taichii
98. Panait Istrati / Chira Chiralina
99. Sorin Titel / Pasărea și umbra
100. Dinu Săraru / Ultimul țăran din Slatioara
101. Max Blecher / Vizuina luminată
102. Eugen Lovinescu / Diana
103. Sidonia Drăgușanu / Jurnalul Aurorei Serafim
104. Mihail Sebastian / Femei
105. Emil Gârleanu / Cea dintâi durere
106. Erwin Lucian Bureriu / Mânecă pe marginea șoselei
107. Dimitrie Bolintineanu / Doritorii nebuni
108. Margareta Sterian / Castelul de apă
109. Panait Istrati / Nerantula
110. Vladimir Beșleagă / Acest Petre
111. George Mihail Zamfirescu / Madona cu trandafiri
112. George Topîrceanu / Memorii de război
113. Ioan Slavici / Din păcat în păcat
114. Ana Dobre-Pelin / Secretele Otiliei
115. Henriette Yvonne Stahl / Lena, fata lui Anghel Mărgărit
116. Erwin Lucian Bureriu / Evadare din speranță
117. Damian Stănoiu / Duhovnicul maicilor
118. Lidia Vianu / Prizonieră în oglindă
119. Aureliu Goci / Magistrul și discipolii
120. Ion Minulescu / Nu sunt ce par a fi...
121. Emil Lungeanu / În ostrov la marea albă
122. Sorin Titel / Copacul
123. Erwin Lucian Bureriu / Amfiloh
124. Eliza Roha / Deceniul obsedat
125. Eliza Roha / Femeia în verde
126. Eliza Roha / Zodia proscrișilor
127. Eliza Roha / Destine în derivă
128. Liviu Rebreanu / Amândoi
129. Petre Bellu / După moartea Mihaelei
130. Victor Ion Popa / Ghicește-mi în cafea
131. Jean Bart / Europolis

132. V.. Demetrius / Tinereţea Casandrei
133. Dan Şalapa / Constantin Roiban. Jurnal de front
134. Pavel Dan / Iobagii
135. Anton Holban / Preludiu sentimental
136. Damian Stănoiu / Bucureşti-Sinaia
137. George Mihail Zamfirescu / Cântecul destinelor
138. Petre Bellu / Câine vagabond
139. Eugen Lovinescu / Acord final
140. Ion Gorun / Alb şi negru
141. Eliza Roha / Pălăria albastră
142. Panait Istrati / Biroul de plasare
143. Sorin Titel / Valsuri nobile şi sentimentale
144. Liviu Rebreanu / Crăişorul Horia
145. George Mihail Zamfirescu / Sfânta mare neruşinare, vol 1
146. George Mihail Zamfirescu / Sfânta mare neruşinare, vol 2
147. Dan Şalapa / Vânătoare de săgeţi
148. Panait Istrati / Ţaţa Minca
149. V. Demetrius / Monahul Damian
150 / Damian Stănoiu / Călugări şi ispite
151 / Garabet Ibraileanu / Adela
152 / Sidonia Drăguşanu / Într-o gară mică
153 / Petre Bellu / Cazul doamnei Predescu
154 / Gib I. Mihăescu / Braţul Andromedei
155 / Mihail Soare / Dragoste, pupeze şi colaci
156 / Ion Lazu / 250
157 / Damian Stănoiu / Necazurile părintelui Ghedeon
158 / N. D. Cocea / Fecior de slugă
159 / Mircea Streinul / Ion Aluion
160 / Petre Bellu / O crima lângă Braşov
161 / V.. Demetrius / Domnul deputat
162 / Gib I. Mihăescu / La „Grandiflora”
163 / Paula Romanescu / Zăvor de iarbă
164 / Dan Şalapa / Anti-Eminescu. Premisele unui asasinat politic
165 / Alexandru Vlahuţă / Dan
166 / N. D. Cocea / Pentr-un petec de negreaţă
167 / Ioan Slavici / Corbei
168 / George Mihail Zamfirescu / Bariera
169 / Damian Stănoiu / Dâmboviţă apă dulce
170 / Mateiu Caragiale / Craii de curte veche
171 / Lucia Demetrius / Lumea începe cu mine
172 / Ion Lazu / Odiseea plăcilor memoriale
173 / Panait Istrati / Casa Thüringer
174 / Sorin Titel / Reîntoarcerea posibilă
175 / Ioan Slavici / Prinţesa
176 / Mircea Streinul / Soarele răsare noaptea

177 / Damian Stănoiu / Furtună în iad
178 / N. D. Cocea / Vinul de viaţă lungă
179 / Nicolae Gane / Pacate marturisite
180 / Sorin Titel / Lunga călătorie a prizonierului
181 / Alexandru Vlahuţă / Din trecutul nostru
182 / Damian Stănoiu / Parada norocului sau Casino Victoria
183 / Anton Holban / Ioana
184 / Ioan Slavici / Împăcare
185 / Nae Ionescu / Roza Vânturilor
186 / Mircea Streinul / Viaţa în pădure
187 / Demetru Iordana / Fata doctorului Ambrozie
188 / Damian Stănoiu / Camere mobilate
189 / Pavel Dan / Urcan bătrânul
190 / Cezar Petrescu / Baletul mecanic
191 / Ion Lazu / Capcana de piatră
192 / Mihai Eminescu / Poezii
193 / Damian Stănoiu / Haine vechi
194 / Mihai Eminescu / Proză
195 / Sorin Titel / Dejunul pe iarbă
196 / Mircea Damian / Viaţa unui băiat de ţară
197 / Victor Ion Popa / Bătaia
198 / Ioan Slavici / Din bătrâni, Vol. 1
199 / Ioan Slavici / Din bătrâni, Vol. 2
200 / Damian Stănoiu / Apostoli mincinoși
201 / D. I. Atanasiu / Femeia, eterna poveste
202 / Victor Ion Popa / Velerim și Veler Doamne
203 / Sorin Titel / Ţara îndepărtată
204 / Ion Lazu / Ruptura
205 / George Coșbuc / Din ţara Basarabilor
206 / V. Demetrius / Pentru părerea lumii
207 / V. Demetrius / Puterea vrăjilor
208 / Cezar Petrescu / Greta Garbo
209 / N. D. Cocea / Nea Nae
210 / Damian Stănoiu / Cazul maicii Varvara
211 / D. I. Atanasiu / Nyusu
212 / Barbu Stefanescu Delavrancea / Sultănica
213 / Damian Stănoiu / Pensionarii
214 / Ioan Slavici / Vecinii
215 / Mircea Streinul / Lupul din Ţara Huţulilor
216 / Dimitrie Bolintineanu / Manoil
217 / Stoian Gh. Tudor / Hotel Maidan
218 / Mircea Damian / Celula No. 13
219 / Emil Lungeanu / Viitorul a trecut pe aici
220 / Octav Şuluţiu / Ambigen
221 / Paul Constant / Haiducii

222 / I.L. Caragiale / Teatru
223 / Mircea Damian / Rogojina
224 / Alexandru Macedonski / Poesii
225 / Mihai Eminescu / Economia naţională
226 / Damian Stănoiu / Pe străzile capitalei
227 / Victor Ion Popa / Floare de oţel
228 / Barbu Ştefănescu Delavrancea / Trilogia Moldovei
229 / Sorin Titel / Melancolie
230 / Paul Constant / Stâlpi de foc
231 / Mircea Damian / Om
232 / Ioan Slavici / Gura satului
233 / Eliza Roha / Zborul, vol. 1, Ultimul om
234 / Eliza Roha / Zborul, vol. 2, Carusel
235 / Eliza Roha / Zborul, vol. 3, Zborul
236 / Damian Stănoiu / O noapte cu ghinion
237 / Duiliu Zamfirescu / Îndreptări
238 / Virgil Carianopol / Scrisori către plante
239 / Ioan Slavici / Drame istorice. Teatru
240 / Tim. Pleşa / Măria sa, cetăţeanul
241 / Paul Constant / Iancu Jianu
242 / Anton Holban / O moarte care nu dovedeşte nimic
243 / Jean Bart / Datorii uitate
244 / Victor Ion Popa / Sfârlează cu fofează
245 / Lili Popescu / Magda - vânzătoarea de Matze
246 / Ştefan Mitroi / Tatăl fiilor mei
247 / Dumitru Popescu / Timpul lepros
248 / Dumitru Popescu / Spaţiile dintre negru şi alb. Dialog printre gratii
249 / Dumitru Popescu / Amurg istoric, Vol. 1
250 / Dumitru Popescu / Amurg istoric, Vol. 2
251 / Dumitru Popescu / Teatrul vârstelor
252 / Mircea Streinul / Drama Casei Timoteu
253 / Jean Bart / Peste ocean
254 / Dinu Săraru / Dragostea şi Revoluţia, Vol. 1 - Toamna roşie
255 / Dinu Săraru / Dragostea şi Revoluţia, Vol. 2 - Cei care plătesc cu viaţa
256 / Dinu Săraru / Dragostea şi Revoluţia, Vol. 3 - Speranţa
257 / Radu Sorescu / Despre curve şi tâlhari
258 / Dinu Săraru / Clipa
259 / Ion Pillat / Caietul verde
260 / Marin Sorescu / Ferestre
261 / Nicolae Coande / Dumnezeu poet şi protector al lumii
262 / Nicolae N. Beldiceanu / Fântâna balaurului
263 / Octavian Goga / Ne cheamă pământul
264 / Anton Holban / Parada dascălilor, Romanul lui Mirel
265 / Florin George Moldovan / Icoane pe sticlă
266 / Nicolae N. Beldiceanu / Chipuri de la mahala

267 / Ion Pillat / Împlinire
268 / Jean Bart / Jurnal de bord
269 / Liviu Rebreanu / Proştii
270 / Eliza Roha / Patru zile în paradis
271 / Mircea Damian / De-a curmezişul
272 / Emil Lungeanu / Enigma
273 / Dimitrie Bolintineanu / Elena
274 / Eugen Lovinescu / Bălăuca
275 / George Coşbuc / Balade şi idile
276 / Radu Rosetti / Cu paloşul, Vol 1
277 / Radu Rosetti / Cu paloşul, Vol 2
278 / Lucian Bureriu / Adolescentul garlic
279 / Lucian Bureriu / Zborurile negre
280 / Nicolae N. Beldiceanu / Taina
281 / Ion Pillat / Pe Argeş în sus
282 / Virgil Carianopol / Scriitori care au devenit amintiri
283 / George Coşbuc / Joile rele
284 / Liviu Rebreanu / Calvarul
285 / Emil Lungeanu / Fotografia unui strigăt
286 / Liviu Rebreanu / Golanii
287 / George Coşbuc / Războiul nostru pentru neatârnare
288 / Anton Holban / Teatru
289 / Nicolae N. Beldiceanu / Ospăţul
290 / Ion Pillat / Umbra timpului
291 / Anton Holban / Jocurile Daniei
292 / Victor Ion Popa / Casa cu 8 femei
293 / Dan Pavel / Urcan bătrânul
294 / Nicolae N. Beldiceanu / La un han, odată
295 / Ion Pillat / Visări păgâne
296 / Emil Lungeanu / Graffiti
297 / Duiliu Zamfirescu / În faţa vieţii
298 / Mihai Eminescu / Frumoasă-i... Poezii postume
299 / Ioan Slavici / Hanul ciorilor
300 / Ion Minulescu / Bărbierul regelui Midas
301 / Sorin Titel / Scenarii de film
302 / George Coşbuc / Cântece de vitejie
303 / Gib I. Mihăescu / Vedenia
304 / Ion Gorun / Obraze şi măşti
305 / Nicolae N. Beldiceanu / Chilia dragostei
306 / Ion Pillat / Amăgiri
307 / Duiliu Zamfirescu / Anna
308 / Emil Lungeanu / Jurnalul lui Henry Wilde
309 / Duiliu Zamfirescu / Viaţa la ţară
310 / Ion Minulescu / Romanţe pentru mai târziu
311 / Eugen Lovinescu / Mite

312 / Radu Rosetti / Păcatele sulgeriului
313 / Victor Ion Popa / Un om îndurerat
314 / Duiliu Zamfirescu / Tănase Scatiu
315 / Liviu Rebreanu / Catastrofa
316 / Duiliu Zamfirescu / Lume nouă şi lume veche
317 / Emil Lungeanu / Profesorul de frig
318 / Gib I. Mihăescu / Figurina
319 / Grigore Băjenaru / Banul Mărăcine
320 / Mircea Damian / Două şi-un căţel
321 / Duiliu Zamfirescu / În război
322 / Ion Minulescu / Cetiţi-le noaptea
323 / Ion Minulescu / Strofe pentru toată lumea
324 / Teodor Scorţescu / Concina prădată
325 / Bucura Dumbravă / Haiducul
326 / Dan Pavel / Iobagii
327 / George Coşbuc / Vrăji şi farmece
328 / Gib I. Mihăescu / Noaptea focurilor
329 / Bucura Dumbravă / Pandurul
330 / Ioan M. Bujoreanu / Mistere din Bucureşti
331 / Mircea Damian / Bucureşti
332 / Vasile Alecsandri / Coana Chiriţa
333 / Ion Minulescu / Roşu, galben şi albastru
334 / Emil Lungeanu / Oxford contra Stratford
335 / George Coşbuc / Ziarul unui pierde-vară
336 / Duiliu Zamfirescu / Lydda
337 / Emil Lungeanu / Teatru
338 / Gib I. Mihăescu / Nuvele regăsite
339 / Nicolae Gane / Duduca Bălaşa
340 / George Coşbuc / Fire de tort
341 / Alexandru Macedonski / Poema rondelurilor
342 / Ion Minulescu / Nevasta cantonierului
343 / Nicolae Gane / Domniţa Ruxandra
344 / Ion Bucheru / Tatăl băiatului altuia
345 / Octavian Goga / Teatru
346 / Octavian Goga / Rugăciune
347 / George Coşbuc / Inima mamei
348 / Nicolae Gane / Stejarul din Borzesti
349 / Alexandru Macedonski / Flori sacre
350 / Gib I. Mihăescu / Teatru
351 / Dumitru Popescu / Pumnul şi palma, Vol. 1
352 / Dumitru Popescu / Pumnul şi palma, Vol. 2
353 / Dumitru Popescu / Pumnul şi palma, Vol. 3
354 / Sidonia Drăguşanu / Una din noi e de prisos
355 / Dumitru Popescu / Drumuri europene
356 / Dumitru Popescu / Diformitatea liniilor în portret

357 / Monica Nunweiller / Drumul meu cu Irene
358 / Damian Stănoiu / Eros în mânăstire
359 / Dumitru Popescu / Elefanţii de portelan, Vol. 1
360 / Dumitru Popescu / Elefanţii de portelan, Vol. 2
361 / Dumitru Popescu / Vitralii incolore
362 / Ioan Drăgoi / Buzunarul cu greieri
363 / Erwin Lucian Bureriu / Vânătoare fără sfârşit
364 / V. Demetrius / Isprăvile lui Petre Nicodim
365 / Dinu Săraru / Măgura Slătioarei și poveştile ei
366 / Dinu Săraru / Trilogia ţărănească, Vol. 1, Nişte ţărani
367 / Dinu Săraru / Trilogia ţărănească, Vol. 2, Iarba vântului
368 / Dinu Săraru / Trilogia ţărănească, Vol. 3, Crimă pentru pământ
369 / Dumitru Popescu / Biletul la control!
370 / Mircea Micu / Patima
371 / Daniel Dăian / Aito
372 / Alexandru Macedonski / Excelsior
373 / Vasile Vasiescu / Recurs la Brâncuşi
374 / Nicolae Dan Fruntelată / Mistreţul orb şi alte povestiri
375 / Dumitru Popescu / Pamella
376 / Mircea Micu / Întâmplări cu scriitori, vol. 1
377 / Mircea Micu / Întâmplări cu scriitori, vol. 2
378 / Mircea Micu / Întâmplări cu scriitori şi alte năluciri
379 / Scarlat Demetrescu / Viaţa dincolo de mormânt
380 / Gheorghe Smeoreanu / România – jocuri de interese. Cumplitele profeţii împlinite ale lui Nicolae Văcăroiu
381 / Mihai Eminescu / Atât de dulce... Poezii postume
382 / Filimon Nicolae / Ciocoii vechi şi noi
383 / Alexandru Macedonski / Prima verba
384 / Ion Gorun / Casa cu subsol
385 / Emil Lungeanu / Paradoxul gemenilor
386 / Octavian Goga / Din larg
387 / Damian Stanoiu / Eros în mânăstire
388 / Nicolae N. Beldiceanu / Între Prut şi Nistru
389 / Octavian Goga / Din umbra zidurilor
390 / Erwin Lucian Bureriu / Leul din Singapore
391 / Damian Stanoiu / Demonul lui Codin
392 / Octavian Goga / Ne cheamă pământul
393 / Ion Bucheru / A meritat?
394 / Erwin Lucian Bureriu / Romanticii
395 / Ioan Slavici / La crucea din sat
396 / Dumitru Ion Dincă / Mai mult decât dragostea
397 / Gheorghe Filip / Trâmbiţa primului înger
398 / Ion Bucheru / Audienţe cu ciudaţi
399 / Ioan Slavici / Norocul
400 / Scarlat Demetrescu / Din tainele vieţii şi ale universului, Vol. 1

401 / Scarlat Demetrescu / Din tainele vieţii şi ale universului, Vol. 2
402 / Scarlat Demetrescu / Din tainele vieţii şi ale universului, Vol. 3
403 / Alexandru Macedonski / Thalassa
404 / Ioan Slavici / Scormon
405 / Ion Brad / Romanul de familie vol.1
406 / Ion Brad / Romanul de familie vol.2
407 / Ion Brad / Romanul de familie vol.3
408 / Ion Brad / Raiul răspopiţilor
409 / Ioan Slavici / Vatra părăsită
410 / Sorin M. Rădulescu / Amintiri din Cotroceni... Vol.2
411 / Sorin M. Rădulescu / Amintiri din Cotroceni...Vol.3
412 / Dumitru Popescu / Eclipsă în „cetatea soarelui"
413 / Ioan Slavici / Teatru. Comedii
414 / Eliza Roha / Patru zile în paradis
415 / Damian Stănoiu / Amintiri din mânăstire
416 / Lazăr Bădescu / Magistrat
417 / Dimitrie R. Rosetti / Între Capşa şi Palat
418 / A. E. Cristea, M. Marinescu, M. Mitran / Dunărea, aurul României
419 / Petre Uglis Delapecica / Jurnal de razboi
420 / Dumitru Popescu / Muzeul de ceară. Vol. 1
421 / Dumitru Popescu / Muzeul de ceară. Vol. 2
422 / Dumitru Popescu / Cenuşa din ornic
423 / Alexandru Vlahuță / România pitorească
424 / Florin Anghel Vedeanu / Povestiri stinghere
425 / Florin Anghel Vedeanu / Marşul invalizilor
426 / Dumitru Popescu / Focul de paie. Vol. 1
427 / Dumitru Popescu / Focul de paie. Vol. 2
428 / Constantin Marafet / Ochiul Chirei
429 / Nicolae Coande / Manualul vânătorului de poeți, Vol. 1
430 / Nicolae Coande / Manualul vânătorului de poeți, Vol. 2
431 / Nicolae Coande / Manualul vânătorului de poeți, Vol. 3
432 / Ion Toma Ionescu / Tobârlanii
433 / Dumitru Manolache / Nunta lui Bacaliu.

Tiparul executat de
EDITURA HOFFMAN SRL
contact@editurahoffman.ro
www.EdituraHoffman.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România